

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ἄριθ.

13, 11

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

13

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΑΠΟ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ

Ὁμιλίες πρὸς τὸν Λαόν

Ἔτος Α' — 1948

ΑΚΤ
20166
ΑΠΟ

ΑΘΗΝΑΙ

1949

150777

2 p. 629
Bibliography 23

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τὸ ραδιόφωνον ἀποτελεῖ ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ ἐν τῶν τελεσφορωτέρων μέσων πρὸς διάδοσιν ἰδεῶν καὶ σκέψεων ἀνά τὴν εὐρείαν τοῦ λαοῦ μᾶζαν. Μὲ τὴν τεραστίαν αὐτοῦ διάδοσιν μέχρι τῶν ἀπωτέρων ἐσχατιῶν τῆς χώρας ἀποτελεῖ ἄριστον μέσον ἐπικοινωνίας καὶ μεταδόσεως στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ ἐκ τῶν μεγάλων κέντρων πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Διὰ τοῦ ραδιοφώνου μεταδίδονται σήμερον γνώσεις θεωρητικαὶ καὶ πρακτικαί, ὁμιλίαι καὶ ὁδηγίαι πάσης φύσεως. Διὰ τοῦ ραδιοφώνου ἐξασκεῖται ἡ πλέον ἔντονος προπαγάνδα ἐν παντὶ σημείῳ. Ταχύτερον ἢ τὸ ἔντυπον μεταφέρει τὸ ραδιόφωνον τὰς σκέψεις καὶ τοὺς λογισμοὺς ἀνά τὸν μακρυνὸν κόσμον, ἐξασκοῦν ἄμεσον καὶ ζωηρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀκροατῶν.

Τοιοῦτον μέσον δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀφήσῃ ἀχρησιμοποίητον ἡ Ἁποστολικὴ Διακονία. Διὸ καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ἐν τῇ νέᾳ αὐτῆς ἀναδιοργανώσει κατέβαλε μεγάλας προσπάθειάς διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπικοινωνῇ διὰ τοῦ ραδιοφώνου μὲ τὸν λαόν. Χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. κ. Δαμασκηνοῦ, προσωπικῶς ἐνεργήσαντος, καὶ χάρις εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ σκοποῦ τῶν ὁμιλιῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Τύπου καὶ Πληροφοριῶν παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἁποστολικὴν Διακονίαν ἡ ἄδεια τῆς διοργανώσεως ὁμιλιῶν δις τῆς ἐβδομάδος, δεκαλέπτου διαρκείας ἐκάστη. Οὕτω ἄνευ ἀναβολῆς ἡ Ἁποστολικὴ Διακονία ἤρchiσε διοργανοῦσα τὰς ὁμιλίαις καὶ τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1947 ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. κ. Δαμασκηνὸς ἠδυνήθη νὰ ἐγκαινιάσῃ τὴν πρώτην ὁμιλίαν. Οὕτω κατέστη δυνατόν νὰ ἐμφανισθῇ ἡ Ἐκκλησία ὁμιλοῦσα πρὸς τὸν λαόν ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου κατὰ τακτὰς ὥρας τῆς ἐβδομάδος ἀνελλιπῶς. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐσχολιάσθη εὐρύτατα εὐμενῶς, καὶ πλεῖστοι ἤρchiσαν παρακολουθοῦντες τὰς ὁμιλίαις. Μίαν τῶ ὄντι εὐχάριστον ἔκπληξιν ἔδοκίμασα, ὅτε ἡμέραν τινὰ παρουσιάσθησαν ἐνώπιόν μου ἀντιπρόσωποι κωμοπόλεων τινων, ζητοῦντες ραδιόφωνα «διὰ νὰ ἀκούουν τὴν ὥραν τῆς Ἁποστολικῆς Διακονίας».

Ἐκ τῶν δύο ἐβδομαδιαίων ὁμιλιῶν τὴν μίαν ἔκρινε ἡ Ἁποστολικὴ Διακονία νὰ ἀφιερῶσθαι εἰς τὴν νεολαίαν μας, ἡ ὁποία μέσα εἰς

τὴν παραζάλην καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ἔχει κατ' ἐξοχὴν ἀνάγκην πνευματικῆς καθοδηγήσεως. Τὴν ἐτέραν ὁμως σειρὰν ὁμιλιῶν ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία προώρισε διὰ τὰς μάζας τοῦ λαοῦ. Ἦδη, σὺν Θεῷ, εἰς ὀλόκληρος ἐνιαυτὸς συνεπληρώθη ἀφ' ὅτου ἤρχισαν αἱ ὁμιλίαι. Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔκρινε ὅπως αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐκτυπωθῶσι εἰς ἴδιον τόμον, καθ' ὅσον πολλοὶ τῶν ἀκροατῶν θὰ ἐπεθύμουν καὶ πάλιν νὰ ἀναγνώσουν καὶ μελετήσουν αὐτάς, ἐνῶ ἕτεροι δὲν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσουν αὐτάς ἐκφωνουμένας. Οὕτω παραδίδεται εἰς τὴν δημοσιότητα ὁ ἀνά χειρός τόμος, περιέχων τὰς πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλίαις ἀπὸ 9-12-47 μέχρι 31-12-48, μέλλει δὲ ταχέως νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ὁ περιέχων τὰς πρὸς τοὺς νέους ὁμιλίαις.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰς θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Τύπου καὶ Πληροφοριῶν καὶ πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα ῥαδιοφωνίας διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν ἄδειαν τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν. Χάριτας ἐπίσης ἐκφράζει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία πρὸς πάντας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ὁμιλητῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, προσεγκόντες οὕτω πολῦτιμον συνδρομὴν εἰς προαγωγὴν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου. Εἴθε πλουσιώτερος ν' ἀποβῇ ὁ ἀμητιτὸς κατὰ τὸ μέλλον, ἀῤξανόμενος εἰς τὸ διηνεκές.

Δεκέμβριος 1948.

B. ΒΕΛΛΑΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ*

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
κ. κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία κατὰ μακροῖα παραδόσιν ἴσταται παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ποιμνίου της, τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κοιναὶ ὑπῆρξαν καὶ τῶν δύο αἱ προσπάθειαι πάντοτε, κοινὰ τὰ ἐπιτεύγματα. Ἡ δοκιμασία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπῆρξε πάντοτε καὶ δοκιμασία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅ,τι ἐπὶ τόσους μακροὺς χρόνους ἀνεξαιρέτως συνέβαινε, δὲν δύναται σήμερον νὰ μὴ συμβαίνει. Εἰς τὴν σημερινὴν τοῦ λαοῦ δοκιμασίαν ἡ Ἐκκλησία προσέρχεται συμπαραστάτης πιστὸς καὶ ἀρωγός. Εἶναι πολλοὶ οἱ τομεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἔχει χρέος νὰ ἀναπτύξη τὴν δράσιν της, πολλοὶ οἱ τρόποι, κατὰ τοὺς ὁποίους δύναται καὶ ὀφείλει νὰ συνδράμη τὸ χειμαζόμενον ποιμνιὸν της. Εἰς κανένα ὅμως τομέα δὲν παρίσταται τόσον ἐπείγουσα καὶ τόσον ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη βοήθειας, ὅσον εἰς τὸν τομέα τῆς ψυχικῆς καὶ ἠθικῆς καθοδηγήσεως. Ἐκεῖ παρουσιάζονται τὰ χαίνοντα κενά, τὰ μεστὰ κινδύνων, τὰ ὁποῖα κατ' ἐξοχὴν ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὰ μέσα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικῶς. Ἐὰν εἰς ἄλλους τομεῖς συμμαχῆ μετ' ἄλλων δυνάμεων πρὸς ἀναστύλωσιν τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, εἰς τὸν τομέα τὸν ἠθικόν, τὸν ψυχικόν, αὕτη ἔχει τὴν μεγίστην εὐθύνην, αὕτη ἴσταται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὀρθία καὶ δύναται, παρὰ πᾶσαν ἀντίδρασιν, νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἔμβλημα, περὶ τὸ ὁποῖον θὰ συγκεντρωθῆ καὶ θὰ ἀνασυνταχθῆ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, διὰ νὰ ἀνεύρη ἐκεῖ τὸ ζωοποιὸν νάμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐτράφησαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν αἱ παρελθοῦσαι γενεαί, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ὅλιγαι εἶναι αἱ ἐποχαὶ τῆς Ἱστορίας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ σύγχυσις τῶν ἰδεῶν ἐπέφερε τοσαύτην ἀναρχίαν εἰς τὰς συνειδήσεις

(*) Αἱ Ὅμιλῖαι ἐξετυπώθησαν κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἐκφωνήσεως αὐτῶν.

καὶ τοσοῦτον χάος εἰς τὰς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἔλλειψις μιᾶς σταθερᾶς ἀφειτηρίας, μιᾶς ἀπολύτου ἀρχῆς, αὐτὴ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἕρμαιον παντοίων ρευμάτων, θῦμα θανασίμων πλανῶν, περιφρονητὴν ἀγιωτάτων συμβόλων. Ἀναζητεῖ ἐν μέσῳ τῆς δίνης αὐτῆς καὶ ὁ καλῆς προαιρέσεως ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ εὔρη. Ζητεῖ ἔρεισμα καὶ ὅμως ὄλον ἐν βαθύτερον διολισθαίνει καὶ ἡ πτώσις του κινδυνεύει νὰ καταστῇ ἀνεπανόρθωτος.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς βαθείας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς κρίσεως σπεύδει ὡς φύλαξ ἡ Ἄγγελος ἢ Ἡ Ἐκκλησία εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων νὰ καταποντισθοῦν. Ἔρχεται νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν τῶν ψυχῶν των μὲ τὴν ἀλήθειαν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἔρχεται νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς αὐτὰς τὴν φλόγα τὴν ζωοποιὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἔρχεται ἐν μέσῳ τῶν ἀναρχομένων ρευμάτων τοῦ καιροῦ νὰ στήσῃ τὸν στῦλον τὸν ἀκλόνητον, τὸν ἐπὶ αἰῶνας δοκιμασθέντα καὶ δικαιωθέντα, τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐκεῖ θὰ εὔρεθῇ ἡ λύσις καὶ ἡ κάθαρσις τοῦ ἠθικοῦ δράματος τῆς ἐποχῆς μας, εἰς τὴν βαθυτέραν κατανόησιν καὶ εἰς τὴν εἰλικρινεστέραν ἐφαρμογὴν τῆς ἠθικῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας.

Ἀπεμακρύνθημεν περισσότερο ἴσως ἀπὸ ποτε ἄλλοτε τῆς πηγῆς καὶ ἂν θέλωμεν νὰ μὴ ἀποθάνωμεν ἐκ δίψης, πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς αὐτήν, νὰ ἀντικατοπτρισθῶμεν εἰς τὰ διαφανῆ ὕδατά της, νὰ ἀναβαπτισθῶμεν εἰς αὐτήν. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τοὺς κόλπους της ἀνοικτοὺς δι' ὅλους ὅσοι διψοῦν ἀλήθειαν, δι' ὅλους ὅσοι θέλουν νὰ ἐπανεύρουν τὸν δρόμον τους καὶ νὰ σώσουν τὸν ἑαυτὸν τους ἀπὸ τὴν ὀριστικὴν ἀπώλειαν. Μὲ ὅλας αὐτῆς τὰς δυνάμεις ἢ Ἡ Ἐκκλησία θὰ ἀποδυθῇ εἰς τὴν σκληρὰν προσπάθειαν νὰ ἀναστυλώσῃ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ χειμαζομένου ποιμνίου της. Ἡ φωνὴ της θὰ ἀκουσθῇ ὅπου εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ στοργικὴ καὶ εἰλικρινῆς. Θὰ διαγράψῃ τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποία ἐλησημονήθησαν. Θὰ ἐξηγήσῃ μὲ ἀπλᾶς καὶ σαφεῖς σκέψεις προβλήματα, τὰ ὁποία τώρα ἢ διανοητικὴ σύγχυσις, ὁ προσπονημένος νεωτερισμὸς, ἢ παρεφθαρμένη ἐπιστήμη, ποικίλα ἐγκόσμια συμφέροντα, ἔχουν κυριολεκτικῶς καταστρέψει.

Χάριν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ ἐγκαινιάζει σήμερον τὰς ἑβδομαδιαίας αὐτὰς ὀμιλίας ἀπὸ τὸν Ῥαδιοφωνικὸν Σταθμὸν

Ἄθηνῶν, τὰς ὁποίας θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι μὲ ἀμέριστον προσοχὴν θὰ παρακολουθήσουν τακτικῶς οἱ ἀκροαταὶ του. Θὰ εἶναι ἀπλαῖ, προσιταὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλῆς προαιρέσεως καὶ θὰ καθάπτωνται τῶν πλέον φλεγόντων προβλημάτων, μὲ τὰ ὁποῖα σήμερον σκληρῶς παλαεὶ πᾶσα ἠθικὴ συνείδησις.

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία οὔτε παρῆλθεν, οὔτε πρόκειται νὰ παρέλθῃ ποτέ. Αἱ ἀλήθειαι τῆς εἶναι ἀλήθειαι εἰς τοὺς αἰῶνας. Αἱ ἀπαντήσεις τῆς ἰσχύουν δι' ὅλας τὰς ἐποχάς, ἀρκεῖ κανεὶς νὰ τὰς προσέξῃ καὶ νὰ τὰς ἐννοήσῃ. Τὴν κατανόησιν αὐτὴν μὲ τὰς ἐγκαινιαζομένας ὁμιλίαις θὰ τὴν βοηθήσωμεν. Τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ἀκροατῶν ζητοῦμεν, τὴν ἀπαιτοῦμεν ἐν ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ συμφέροντός των.

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
καὶ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει μεταφυσικὰς διδασκαλίας καὶ θέτει ἰδεώδη, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴν. Θὰ εἶναι ὅμως διαστρέβλωσις τοῦ χαρακτήρος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐὰν νομισθῇ ὅτι οὗτος εἶναι ἀπλῶς μία μεταφυσικὴ θρησκεία, χωρὶς νὰ ἔχη θέσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὴν πραγματοποίησιν καὶ πρόοδον τῶν ἰδεωδῶν, τὰ ὁποῖα προβάλλει ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴν, ἐπιδιώκει εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἢ ἀπλῆ διαπίστωσις, ὅτι ἡ ὅλη χριστιανικὴ κοσμοθεωρία ἔχει ὡς κέντρον τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἐξέλιξις καὶ πρόοδος τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, προσδίδει εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὠρισμένην θέσιν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς τοῦτο ὁ Χριστιανισμὸς διαγράφει διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὴν κοινωνίαν ὠρισμένας γενικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἰσχύουν διὰ τοῦτον τὸν κόσμον, προβάλλει ἰδεώδη πρὸς πραγματοποίησιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον μὲ ἔντονον κοινωνικὸν χρῶμα καὶ δημιουργεῖ πρότυπα, πρὸς τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ τείνη ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ζωῇ του. Κέντρον ἔχων τὸν ἄνθρωπον ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει ἰδίαν διδασκαλίαν περὶ τῆς προσωπικότητος, τῆς ἀξίας καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει ὠρισμένας ἀρχάς περὶ οἰκογενείας, περὶ Κράτους, κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος, προβάλλει τοιαύτας ἠθικὰς ἀρχάς, ὥστε ἡ ὅλη μας ζωὴ, ἢ ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ, νὰ ῥυθμίζεται ὑπ' αὐτῶν. Οὐδεμία ἔκφανσις τῆς ζωῆς μας μένει ἀνεπηρέαστος ἀπὸ αὐτὰς ἢ ἐκείνας τὰς χριστιανικὰς διδασκαλίας καὶ ἀρχάς.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται, πόσον στενὰ συνδεδεμένος μὲ τὴν ζωὴν μας εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι σύστημα ἀφηρημένων καὶ ἀποστεωμένων διδασκαλιῶν, ποὺ νὰ ἀφοροῦν μόνον τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴν, ἀλλ' εἶναι

όλόκληρος ζωή, ἔχει ἔντονον κοινωνικόν χρῶμα, εἰσχωρεῖ καὶ ζητεῖ νὰ διαμορφώσῃ τὴν ζωὴν μας ὁλόκληρον. Ἀρκεῖ ἀκόμη νὰ ὑπομνήσω πόσον ἔντονον κοινωνικόν χρῶμα καὶ ὁποῖαν καλοσσιαίαν κοινωνικὴν σημασίαν ἔχει καὶ μόνον ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς τὴν οὐσίαν θὰ ἤθελα νὰ εἶπω αὐτοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶναι ματαίᾳ κάθε προσπάθεια νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν Χριστιανισμόν ὡς ἀπλῶς μεταφυσικὴν θρησκείαν καὶ νὰ ἀπομονώσωμεν ἀπὸ τὴν ζωὴν τὴν κατ' ἔξοχὴν κοινωνικὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς ἡ θρησκεία, ποὺ μοιρολατρικῶς θρηνεῖ καὶ κλαίει διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ποὺ θὰ κατέτρωγε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν χαρὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ θὰ ἐπίεζε βαρεῖά κάθε δημιουργικὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν καὶ ἐκδήλωσιν. Δὲν εἶναι μυστικοπαθὴς τις παραψυχολογικὴ ἔκφρασις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἶναι δύναμις δημιουργικὴ πρὸς ζωὴν καὶ χαρὰν, ἰσχυρότατος παράγων διαπλάσεως τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, διὸ καὶ ἔχει λόγον ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς αὐτοῦ ἐξελιξέως.

Βεβαίως ὁ Χριστιανισμὸς δὲν διαγράφει κοινωνικὸν σύστημα ἀλλ' ἔχει γενικὰς ἐκπολιτιστικὰς, θρησκευτικὰς, κοσμοθεωρητικὰς, ἀνθρωπολογικὰς, ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀξίας, τὰς ὁποίας προβάλλει ὡς βασικὰς ἀρχὰς ὁμαλῆς ἐξελιξέως τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν κοινωνιῶν. Δὲν ἔχει ὁ Χριστιανισμὸς κοινωνικὰ συστήματα οὐδὲ ἀποβλέπει εἰς τοιαῦτα, διότι πιστεύει ὅτι τὰ συστήματα εἶναι ξηρὰ καὶ ἄγονα, τύποι ἄνευ οὐσίας, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ πνοὴν ζωῆς εἶναι ποιοτικῶς ἐφθαρμένος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστιανισμὸς στρέφει ἀμεριστὸν τὴν προσοχὴν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀποβλέπει ἢ ὅλη του διδασκαλία. Οἷονδῆποτε σύστημα κοινωνικόν, ὅσον τέλειον καὶ ἂν εἶναι, δὲν δύναται νὰ προαγάγῃ τὰς κοινωνίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ποιοτικῶς ἐφθαρμένος, διότι ἡ κακία τοῦ ἀνθρώπου θὰ δημιουργήσῃ ταχέως τοιούτους ὄρους, ὥστε μία χειροτέρα κοινωνικὴ κακοδαιμονία νὰ ἐπακολουθήσῃ. Ἡ Κοινωνία ἐξελλίσσεται ἀναλόγως πρὸς τὴν πρόοδον τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔχει προτίμησιν πρὸς

τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σύστημα, ἀντιμάχεται ὅμως κάθε σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ἀλλοιώνει, διαστρεβλώνει ἢ καὶ καταργεῖ βασικὰς ἐκπολιτιστικὰς, ἀνθρωπολογικὰς, κοινωνικὰς, ἠθικὰς χριστιανικὰς ἀξίας. Ἐὰν λ.χ. ἓνα οἰονδήποτε σύστημα ἐπιδιώκῃ νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανισμὸς δίδει ἄπειρον σημασίαν, καὶ νὰ τὴν μεταβάλλῃ εἰς «μαζικὴν» προσωπικότητα· ἐὰν ἀπὸ πνευματικὸν ἄνθρωπον τείνῃ νὰ τὸν μεταβάλλῃ εἰς μηχανικὸν ἄνθρωπον· ἐὰν τὸν προορισμὸν τοῦ συστήματι τείνῃ νὰ τὸν διαστρέψῃ μὲ τὸ νὰ θεωρῇ τὸν ἄνθρωπον ὡς μηχανὴν ἀπλὴν παραγωγὸν ὑλικῶν ἀγαθῶν· ἐὰν τὴν ὑλικὴν δύναμιν ζητῇ νὰ χρησιμοποιοῦσιν πρὸς ἐγκαθίδρυσιν κράτους ἀδικίας· ἐὰν ἓνα σύστημα ζητῇ νὰ δημιουργήσῃ τὸ ὑπέρ-κράτος, τὸ ὁποῖον, ἀντὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν λαόν, ζητεῖ αὐτὸ νὰ ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ· ἐὰν ἓνα σύστημα ἀλλοιώνῃ ἢ καὶ καταπατῇ τὰς ἠθικὰς ἀξίας, ὥστε οἱ ἱεροὶ θεσμοὶ τῆς οἰκογενείας, ἡ εὐπρέπεια ἢ κοινωνικὴ καὶ ἡ ἱερά τῆς Πατρίδος ἔννοια νὰ χαλαροῦνται· ἐὰν τὴν ὅλην μας ζωὴν καὶ ἱστορίαν σύστημα τι ἐπιχειρῇ νὰ ὑλοποιήσῃ· ἐὰν διὰ βιαίων μέσων καὶ ἀπανθρώπων μεθόδων ἐπιχειρῇ σύστημα τι νὰ ἐπιβληθῇ, τότε εἰς ὅλα αὐτὰ ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει καθῆκον διὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀντιτάξῃ ὅλην τὴν δύναμιν, νὰ διαφωτίσῃ τὸν λαόν καὶ ἀναπτύξῃ ἐν πλάτει τὰς ἀρχὰς του, χωρίζων αὐτὰς ἀπὸ τῶν ἀντιθέτων πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

Εἰς τὴν σημερινὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν σύγχυσιν καὶ παραζάλην, ποῦ τόσα ρεύματα, ἄλλα μὲν φέρονται ἀντικρυς ἀντίθετα πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀρχὰς καὶ κτυποῦν δυνατὰ τὰς βάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἄλλα δὲ ἐπιχειροῦν νὰ ἐπιφέρουν σύγχυσιν πρὸς ὠρισμένας χριστιανικὰς διδασκαλίας, ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ, καὶ ζητεῖ ἐνίοτε ἐναγωνίως, νὰ μάθῃ ποῖα εἶναι ἡ θέσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῶν προβλημάτων, ποῦ κάθε ἡμέραν προβάλλονται ἐνώπιόν του. Τίποτε δὲν βοηθεῖ ἀποτελεσματικώτερον τὴν ἀντίθετον προπαγάνδαν ἀπὸ τὴν ἀσάφειαν, τὴν ἀβεβαιότητα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν θέσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ ὁ ἄνθρωπος, ποῦ σήμερον κυριολεκτικῶς πολιορκεῖται ὑπὸ παντὸς εἶδους διδασκαλιῶν, μὲ τέχνην καὶ προπαγανδιστικὴν δεξιότητα διατυπουμένων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἐπειδὴ ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ διεκδικῇ νὰ παίζῃ πάντοτε σπου-

δαιότατον ρόλον εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, αἰσθάνεται καθῆκον νὰ καταστήσῃ εἰς κάθε ἄνθρωπον συνειδητὰς τὰς ἀρχὰς τῆς, νὰ διαφωτίσῃ, νὰ διδάξῃ, διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν κάθε ἄνθρωπος διαφωτισμένος ἀπὸ πάσης πλευρᾶς νὰ λαμβάνῃ ἐνσυνειδήτως θέσιν ἀπέναντι τῶν ὀρθουμένων τεραστίων προβλημάτων τῆς σήμερον, καὶ μὴ παρασύρεται ὑπὸ τοῦ πρώτου τυχόντος προπαγανδιστοῦ. Ἴδου διατὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τὰς μελλούσας ραδιοφωνικὰς ἐκπομπὰς τῆς ὥρας ταύτης νὰ ἐξετάσῃ μερικὰ προβλήματα ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς.

Η ΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΥΤΡΩΤΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΛΟΡΡΙΖΟΥ

Οἱ πρωτόπλαστοι ὤφειλον νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεόν. Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη συμφωνία. Ἐγνωστος ἦτο ὁ κόπος, ἡ θλίψις, ὁ φόβος, ὁ θάνατος. Ἡ ἀνυπακοὴ ὅμως ἔφερε τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν ἐξορίαν ἀπὸ τὸν κῆπον τῆς Ἐδέμ, τῆς γονίμου ἐκείνης χώρας τῆς αἰωνίας ἀνοίξεως. Ἐχασεν ἔκτοτε τὸν δρόμον τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἄνθρωπος... Καί, ἐνῶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἐκρύπτοντο ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ἀπὸ ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς των ἀνάμεσα στὰ δέντρα τοῦ Παραδείσου, ὁ Θεὸς τοὺς ὑπόσχεται τὴν ἔλευσιν Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν θέσιν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξέπεσεν.

Ἀπὸ τότε τὰ χρόνια καὶ οἱ αἰῶνες παρέρχονται καὶ ἡ Θεία ὑπόσχεσις τοῦ λυτρωτοῦ μεταδίδεται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ γίνεται παράδοσις ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς.

Παρῆλθον γενεαὶ πολλαὶ καὶ ἡ θεία ὑπόσχεσις ἐπίεζε τὰς καρδίας ἐκείνων, πού, κουρασμένοι ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς Γῆς, ἐπερίμεναν μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν πραγματοποίησίν της.

Ἄλλ ὁ Θεὸς ἀγρυπνοῦσε... Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐξοκείλουν τελείως οἱ ἄνθρωποι, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ ὥρα, ἀπέστειλε τοὺς Προφῆτας διὰ νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς παραβάτας στὸ Νόμο Του, νὰ ὑπενθυμίσουν εἰς τοὺς προδότας τοὺς ὄρκους, εἰς τοὺς κακοὺς τὴν καλωσύνην, εἰς τοὺς διεφθαρμένους τὴν ἀγνότητα, εἰς τοὺς θηριώδεις τὴν εὐσπλαγχνίαν, εἰς τοὺς ἄρχοντας τὴν δικαιοσύνην, εἰς τοὺς ἀτιθάσους τὴν ὑποταγὴν, εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας, εἰς τοὺς ὑπερηφάνους τὴν ταπείνωσιν.

Καὶ τὰ πράγματα ἐξειλίσσοντο κανονικῶς πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῆς θείας ὑποσχέσεως.

Ἡ ἱστορία, ἐξεταζομένη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, παρουσιάζει μίαν πλοκὴν συμβάντων πού ἐξειλίσσονται πρὸς ἓν ἀναπόφευκτον τέλος, πρὸς μίαν προκαθωρισμένην προετοιμασίαν διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Λυτρωτοῦ.

Οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροὶ εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἡ ἐποχὴ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Θεοῦ Λυτρωτοῦ εἰς τὸν κόσμον, διὰ τὴν ἐκπληρωθῆναι ἢ πρώτην ὑπόσχεσιν ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Ἐδέμ, δὲν ἦλθε τυχαία. Προηγήθη μακρυνὴ προετοιμασία αἰώνων, ἕως οὗτου φθάσῃ ὁ κόσμος εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν, εἰς τὸν καιρὸν, ποὺ ὅλα πλέον ἦσαν ὄριμα. Εἰς τὸν καιρὸν ποὺ ἡ ὕλη εἶχε θεοποιηθῆναι καὶ ποὺ καμμίαν παρηγορίαν δὲν εὑρισκόν ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὴν πολυθεΐαν. Μικροὶ καὶ μεγάλοι, σοφοὶ καὶ ἀγράμματοι, δυνατοὶ καὶ ἀνίσχυροι, περιμένουν Λυτρωτὴν.

Ἄλλὰ ἦλθεν ἐπὶ τέλους τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Καὶ «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ, ἵνα σωθῆν ὁ κόσμος δι' Αὐτοῦ». Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ἡ προσδοκία τῶν Ἐθνῶν καὶ ποὺ ὅλα προεμήνυον τὴν ἔλευσίν Του.

Ἡ διακύμανσις τῶν τυχῶν τῶν λαῶν, ἡ Κοσμοκρατορία τῆς Ρώμης, τῆς μιᾶς ἐκείνης στρατιωτικῆς, διοικητικῆς καὶ νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν προπαρασκευάσασθαι τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας.

Ὁ γνωστὸς κόσμος, ἠνωμένος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Καίσαρος, ἔζη εἰς μίαν ἀπέραντον αὐτοκρατορίαν. Οἱ κήρυκες τῆς θρησκείας τῆς ἀγάπης ἤμποροῦσαν ἔτσι ἐλεύθερα νὰ τὴν διαδώσασθαι εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, μὲ τὴν ἀθάνατον Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ποὺ ἦτο ὄργανον συνεννοήσεων τῶν διαφόρων ὑπηκόων τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ ὑπόθεσις δὲν ἔπαιρνε ἄλλην ἀναβολήν. Διότι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν λάμψιν τῆς αὐτοκρατορίας ἐβασίλευεν ἡ ἀγωνία.

Ἡ πείνα καὶ ἡ δυστυχία ἐβασάνιζαν τὰς μεγάλας μάζας τῶν λαῶν. Ἡ γυναῖκα καὶ οἱ δοῦλοι ἦσαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ αὐθέντου. Ἐβασίλευε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἡ δυσπιστία καὶ ὁ φθόνος πρὸς τοὺς συνανθρώπους, πηγὴ καὶ αἰτία καθ' ἑαυτὴν δυστυχίας καὶ ἀθλιότητος.

Μιὰ τρομερὰ τεταραγμένη νύχτα, ποὺ τὸ ἠθικὸ σκοτάδι ἦτο ἀδιαπέραστο. Μέσα εἰς αὐτὴν ἐπάλαυε ὁ ἄνθρωπος. Ὅποτε, ἰδοῦ: «Ὁ Λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καὶ τοῖς καθημένοις ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς».

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ Χρι-

στός. Δέν παρήλθον πολλὰ χρόνια καὶ ἄστραψεν ἡ δύναμις τῆς παρουσίας Του, παρ' ὄλην τὴν ταπείνωσι μὲ τὴν ὁποῖαν ἐνεφανίσθη. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ἄλλαξε· ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία ἔπεσε. Μπροστὰ στὴ δύναμι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὁ κάθε ἄνθρωπος ἐκλήθη εἰς εἰρήνην μετὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς θυσίας τοῦ πολυτίμου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἐχύθη εἰς τὸν Γολγοθᾶ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Ἴδου ὀλίγοι λόγοι τῆς Θείας διδασκαλίας Του :

Μετανοήσατε καὶ πιστεύσατε...

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας, εὐλογεῖτε ὅσους σᾶς καταρῶνται, κάμετε καλὸν σ' ὅσους σᾶς μισοῦν, παρακαλεῖτε ὑπὲρ ἐκείνων ποῦ σᾶς ἀδικοῦν, ποῦ σᾶς προσβάλλουν, ποῦ σᾶς καταδιώκουν, διὰ νὰ μιμηθῆτε τὸν Οὐράνιο Πατέρα, ὁ ὁποῖος ἀνατέλλει τὸν ἥλιον εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ βρέχει εἰς κακοὺς καὶ καλοὺς.

Ἄν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε, πώλησε ὅ,τι ἔχεις καὶ χάρισέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τὸν Οὐρανόν. Νὰ δώσης τὸν πλοῦτον δέν εἶναι θυσία, ἀπεναντίας διὰ τὸν Χριστὸν εἶναι ἀνυπολόγιστον κέρδος. Ὅποιος δίδει διὰ νὰ πάρῃ ὀπίσω, δέν εἶναι τέλειος. Δῶσε μὲ χαρούμενη ψυχὴ καὶ δίχως ὑπολογισμό.

Στ' αὐτιά μας ἀντηχεῖ ἀκόμη ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς αἰῶνας ἡ οὐράνια μουσικὴ τῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, ἀστείρευτη καὶ πολὺ γλυκεῖα. Ὁ Λυτρωτῆς, ποῦ εἶναι κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου Ἄρχων εἰρήνης καὶ διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀγγελικὸς χορὸς ἐμαρτύρει, ὅτι θὰ ἔφερνε εἰρήνην εἰς τὴν γῆν, θὰ συγκεντρῶνῃ πάντοτε τὰς ἐλπίδας τῆς ἀνθρωπότητος.

Μερικοὶ προσπαθοῦν, μ' ὄλον τοῦτο, παρουσιάζοντες ὡς δικαιολογητικὸν τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν θηριωδίαν μὲ τὴν ὁποῖαν ἀλληλοσπαράσσεται, νὰ χαρακτηρίσουν ὡς οὐτοπίαν, τὸ μεγάλο κήρυγμα, ποῦ διέκοψε τὴν ἡρεμίαν τῆς Ἱερᾶς Νύχτας, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Λυτρωτῆς.

Ὅμως Αὐτὸς θὰ εἶναι τὸ αἰώνιον σύμβολον τῆς εἰρήνης ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἄν δέν ἐπεκράτησεν εἰς τὸν κόσμον ἡ εἰρήνη, ὅπως Ἐκεῖνος τὴν ὑπεσχέθη καὶ ὁ ἀγγελικὸς χορὸς τὴν προεῖπε, αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὴν ἀντίστασιν ἐκείνων ποῦ «ἠγάπησαν τὸ σκότος μᾶλλον παρά τὸ φῶς» καὶ ἐκείνων, ποῦ, «λαλοῦντες εἰρήνην μετὰ τῶν πλησίων αὐτῶν,

ἔχουσι κακίαν μετὰ τῶν πλησίον αὐτῶν, ἔχουσι κακίαν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν».

Ἄλλὰ δι' ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἅς ἔλθη τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ἅς ἐτοιμασθῶμεν διὰ νὰ δεχθῶμεν τὸν Λυτρωτὴν μας Χριστόν, ποὺ εἶναι ἕτοιμος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς καρδίας μας διὰ νὰ εὖρη κατάλυμμα. Ἐκ τῆς ἡμῶν ἐξαρτᾶται ἂν θὰ παραχωρήσωμεν εἰς Αὐτὸν κατάλυμμα ἢ ὄχι. Ἐάν ὄχι, ἡ δυστυχία καὶ ἡ κακοδαιμονία θὰ μᾶς δέρνη ἀδιάκοπα. Ἐάν ναί, τότε νέα ζωὴ θὰ ἀνατείλῃ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, κι' ἔτσι, μαζὺ μὲ τῶν ἀγγέλων τὸν ὕμνον, θὰ ἠμποροῦμεν νὰ ψάλλωμεν παναρμόνια κι' ἐμεῖς: *«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία»*.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙΩΝΙΟΤΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩ, ΝΕΩ, ΕΤΕΙ

Ἀρχιμανδρίτου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Παρέρχεται μετ' ὀλίγον τὸ 1947 καὶ νέον ἀνατέλλει ἔτος, τὸ 1948, διὰ νὰ παρέλθῃ καὶ αὐτὸ καὶ προστεθῇ εἰς τὴν ἄλυσσον τῶν αἰώνων.

Πέρυσι, κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ἐχαιρετούσαμε τὸ παρελθὸν ἔτος ὡς νέον ἐλπιδοφόρον. Παρῆλθεν ὅμως, ἀφοῦ ἐπεσώρρευσεν εἰς τὴν ταλαίπωρον ἀνθρωπότητα καὶ ἰδιαιτέρως στὴ δύστυχη Πατρίδα μας τόσα δεινά. Τοιουτοτρόπως, ταχέως καὶ ἀνεπιστρεπτί, θὰ παρέλθῃ καὶ τὸ νέον ἀνατέλλον ἔτος καὶ πάντα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μας, ὅπως παρῆλθον τὰ περασμένα, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν. *Πόσον ταχέως φεύγει ὁ χρόνος!* "Ὅπως δὲν δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν τὴν σκιάν μας καὶ νὰ κρατήσωμεν εἰς τὰς χεῖράς μας τὸν καπνόν, οὕτω δὲν δυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν τὸν ῥοῦν τῆς ζωῆς μας, ὁ ὁποῖος κυλᾷ ἀνεπαισθήτως. *Σκιά, καπνὸς καὶ ὄνειρον θεορινῆς νυκτὸς εἶναι ἡ ζωὴ μας.* Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης παρομοιάζει τὸν ἐπίγειον βίον τοῦ ἀνθρώπου μὲ χόρτον καὶ ἄνθος λέγων: «ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει».

Θὰ παρέλθουν, λοιπὸν, τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μας, εἴτε πολλὰ εἴτε ὀλίγα εἶναι, ἐνός ἐκάστου ἐξ ἡμῶν, καὶ μίαν ἡμέραν θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς Αἰωνιότητος. Ναί, ὠκεανὸς εἶναι ἡ αἰωνιότης καὶ σταγῶν ἐν τῇ αἰωνιότητι εἶναι ἡ παροῦσα ζωὴ μας. Ἄλλ' ἢ μικρὰ αὕτη σταγῶν (ἡ παροῦσα ζωὴ) ἐγκρύπτει ἓνα μεγάλο μυστικὸν ἀνυπολογίστου δυνάμεως καὶ ἀξίας. Ἐκ τῆς σταγόνος αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἡ αἰώνιος εὐτυχία ἢ δυστυχία μας. Μὴ λησμονῶμεν, ὅτι μίᾳ σταγῶν φαρμάκου, λαμβανομένη καταλλήλως, σώζει τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ θανάτου· ἡ αὐτὴ δὲ σταγῶν διδομένη εἰς αὐτὸν κακῶς τὸν στέλλει εἰς τὸν θάνατον.

Οὕτω καὶ ἡ παροῦσα ζωὴ· χρησιμοποιοιούμενη καταλλήλως θὰ μᾶς φέρῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν

καὶ θὰ μᾶς χαρίσῃ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν», κατὰ τὸν οὐρανοβάμονα Παῦλον.

Τὰς ἀνωτέρω ὁμῶς σκέψεις μόνον ὁ Χριστιανὸς δύναται νὰ τὰς κάμῃ καὶ μόνον αὐτὸς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φιλοσοφήσῃ ἐπὶ τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ τῆς αἰωνιότητος, διότι αὐτὸς ἔχει τὰ βλέμματα ἐστραμμένα ἀπὸ τοῦ παροδικοῦ εἰς τὸ αἰώνιον, ἀπὸ τοῦ προσκαίρου εἰς τὸ ἀθάνατον καὶ μὲ τὰ δυνατὰ φτερὰ τῆς πίστεως αὐτῆς ἀνατενίζει ὑπὲρ τὸ μεταβλητόν, ὑπὲρ τὸν παρερχόμενον χρόνον, τοὺς ὠραίους ἀκαταλύτους κόσμους τῆς αἰωνιότητος καὶ ἔτσι, ἂν καὶ ζῆ εἰς τὸν περιορισμένον καὶ μεταβλητόν χρόνον, εἶναι σταθερῶς προσανατολισμένος εἰς τὰ αἰώνια. Δὲν πνίγεται εἰς τὴν ἀπαισιόδοξον σκέψιν τοῦ παροδικοῦ χρόνου· δὲν τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας του, δὲν τοῦ μαραίνει τὴν χαρὰν ἢ διαπίστωσις τοῦ χρόνου, ποῦ τόσο γρήγορα φεύγει καὶ ἐναλλάσσεται, διότι μέσα εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ χρόνου βλέπει τὸ αἰώνιον ἐκπληρούμενον. Γνωρίζει, ὅτι ὁ χρόνος καὶ ἡ κατάτμησις του εἰς ἔτη εἶναι ἔννοια ποῦ προσαρμόζονται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὄχι ὁμῶς καὶ εἰς τὸν αἰώνιον Θεόν. Μόνον οἱ ἄνθρωποι τῆς ὕλης δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὴν αἰωνιότητα. Σκέπτονται μόνον ὑλιστικῶς, ὅπως καὶ ζοῦν, καὶ αὐτοὶ προβαίνουν καθ' ἕκαστον νέον ἔτος εἰς θλιβεράς σκέψεις ἐπάνω εἰς τὸ παροδικὸν τοῦ ἀνθρώπου, πνίγονται κυριολεκτικῶς εἰς τοὺς ἀπαισιόδοξους αὐτοὺς συλλογισμοὺς. Διὰ τοῦτο ἢ ρίπτονται ἀκάθεκτοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ κόσμου τούτου, διασκεδάζοντες μὲ τὰ ἄνθη τῆς ματαιότητος, ὡς αἱ ἀνόητοι πεταλοῦδες καὶ οἱ τέτυγες, διὰ νὰ ξηρανθοῦν τὸ θέρος μαζὺ μὲ αὐτά, λέγοντες τὸ γνωστὸν Ἐπικούρειον : «φάγομεν, πίνομεν· αὔριον ἀποθνήσκομεν», ἢ τερματίζουν τὴν ζωὴν των μόνοι των, διότι τοὺς λείπει ἢ πίστις εἰς τὸ αἰώνιον, διότι ἀδυνατοῦν νὰ ἐξαρθοῦν ὑπὲρ τὸ παροδικὸν εἰς τὸ αἰώνιος ὑπάρχον.

Διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν των εἶναι δυστυχεῖς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἐπιζήμιοι, διότι ὁ ἀκόλαστος αὐτῶν βίος γίνεται εἰς βᾶρος τῆς ὀλότητος. Ὁ Χριστιανὸς ὁμῶς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σκεφθῇ καὶ ἐπὶ τῆς αἰωνιότητος καὶ ἐπὶ τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὴν καταλλήλως καὶ νὰ ζῆσῃ ἐπωφελῶς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Σκεπτόμενος, ὅτι ὁ χρόνος τῆς παρουσίας ζωῆς εἶναι βραχὺς καὶ τρέχει ταχέως, ἐργάζεται φιλοπόνως καὶ εὐεργετικῶς, δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ὁ μύρμηξ καὶ ἡ μέλισσα, ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν, «ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσίν». Δὲν ἐκτρέπεται εἰς τὴν ἀντινομίαν, ὡς οἱ ὕλισται, δὲν φέρεται εἰς τὴν ἀπόγνωσιν, ὅπως οἱ ἄπιστοι. Ἀπολαύει τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, δοξάζων τὸν δοτῆρα Θεόν. Ὑπομένει εἰς τὰς θλίψεις ἀποδεχόμενος αὐτὰς ὡς φάρμακα σωτήρια, ἀποστελλόμενα παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπῶντος αὐτὸν ὡς Υἱὸν Του καὶ παιδαγωγοῦντα αὐτὸν διὰ τὸν καταρτισμὸν του. Ἀψηφᾷ τοὺς κινδύνους. Γίνεται μάρτυς τῆς πίστεως, ἥρως τῆς Πατρίδος καὶ πάσης ὑψηλῆς ιδέας καὶ ἀποβαίνει οὕτω παράγων ἄριστος τῆς κοινωνίας καὶ εὐτυχῆς διὰ τὸν ἑαυτὸν του, διότι πιστεύει, ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ του δὲν εἶναι ἄνευ νοήματος, ἀλλ' ἀποκτᾷ βαθυτάτην σημασίαν καὶ ἔννοιαν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς αἰωνιότητος, δὲν τερματίζεται εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ τὸν ἀντίον ὁ τάφος εἶναι ἡ θύρα τῆς αἰωνιότητος. Ὅτι θάνατος δὲν σημαίνει ἀπώλειαν καὶ καταστροφὴν, ἀλλὰ μετάβασιν ἐκ τῶν προσκαιρῶν καὶ ματαίων εἰς τὰ αἰώνια καὶ ἀθάνατα· «ὁ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον... μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν», ὡς εἶπεν ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Πιστεύει ὁ Χριστιανός, ὅτι ὅσα ἔργα ἀγαθὰ πράττει ἐπὶ τῆς γῆς ἔχουν αἰώνιον ἀξίαν, ἀκολουθοῦντα τὴν ἀθάνατον ψυχὴν καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα ἀνοίξεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀθάνατος ψυχὴ του θὰ ἐπανέλθῃ, ὡς ἡ ἀποδημοῦσα χελιδὼν νὰ εὔρῃ τὴν παλαιάν της φωλεάν, τὸ θνητὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον «σπείρεται ἐν φθορᾷ διὰ νὰ ἐγερθῇ ἐν ἀφθαρσίᾳ» εἰς τὸ βασίλειον τῆς αἰωνιότητος. Ἡ πίστις αὐτὴ ἀπορρέει μόνη της ἀβίαστα ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς αἰωνιότητος. Δὲν ἐπλάσθημεν φθαρτοὶ ἀλλ' ἀθάνατοι. Μπορεῖ τὰ ἔτη νὰ ἀνατέλλουν καὶ νὰ παρέρχωνται, ὅπως θὰ ἀνατείλῃ καὶ θὰ παρέλθῃ τὸ 1948, μπορεῖ γενεαὶ ἀνθρώπων νὰ διαδέχωνται ἢ μία τὴν ἄλλην. Ἀλλὰ πέραν τούτων ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ βλέπομεν τὴν αἰωνιότητα καὶ εἰς τὴν μεταβλητότητα τοῦ χρόνου τὸν αἰώνιον σκοπὸν τῆς δημιουργίας ἐκπληρούμενον. Πρὸς προαγωγὴν αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ σκοποῦ μὲ τὰ βλέμματα ἐστραμμένα εἰς τὸ αἰώνιον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ πεπερασμένῳ χρόνῳ τοῦ κόσμου τούτου εἴμεθα προωρισμένοι διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς πνευματικῆς μας ἀναπτύξεως νὰ ἐπιτελοῦμεν κάτι

τι τὸ ἀθάνατον, τὸ αἰώνιον. Αὐτὴ εἶναι ἡ φαινομενικὴ θαυμασ-
στὴ ἀντινομία ποῦ διδάσκει ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, τὸ αἰώ-
νιον δηλαδὴ νὰ προάγεται μέσα εἰς τὸν πεπερασμένον τοῦτον
κόσμον. Ἔτσι καὶ κατὰ τὸ ἀνατέλλον νέον ἔτος, τὸν χρονικὸν
αὐτὸν σταθμὸν ποῦ ἐδημιούργησεν ὁ ἄνθρωπος, μὲ τὰ βλέμ-
ματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν αἰωνιότητα, λαμπρυνόμενα ἀπὸ τὸ
φῶς αὐτῆς, ἅς προσπαθήσωμεν νὰ προαγάγωμεν τὸ ἀθάνατον
στοιχεῖον ποῦ ἔχωμεν μέσα μας, τὸ θεῖκον στοιχεῖον τοῦ πνεύ-
ματος, τῆς ψυχῆς, μὲ ἔργα πνευματικά, ἀκατάλυτα. Μὲ τὰς
σκέψεις αὐτὰς ἅς χαιρετίσωμεν τὸ νέον ἔτος, ὁ δὲ αἰώνιος Θεός,
εἰς χεῖρας τοῦ ὁποῖου ἀπόκεινται οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροί, ἅς μᾶς
ἐνισχύσῃ εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην, ὥστε εἰς τὸ αἰώνιον σχέ-
δὸν Του κάτι τι τὸ μόνιμον, τὸ αἰώνιον, νὰ προσφέρωμεν.

ΤΟ "ΜΕΓΑ ΦΩΣ,"

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ταλαντίου κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἀνήσυχτοι ἐρευνηταὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ζωῆς, ἔνθερμοι θιασῶται τῆς ἀληθείας, μυσταγωγοὶ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς τέχνης ἐπέρασαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ κατῴρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς ἓνα μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ συγκινή τὴν ἀνθρωπότητα καὶ θὰ ὑποκλίνωνται οἱ πάντες πρὸ τῶν ὑπερόχων αὐτῶν μορφῶν, διὰ τὴν συμβολὴν τούτων εἰς τὸν καθόλου πλουτισμὸν τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου.

Παρὰ ταῦτα ὅμως, παρὰ τὴν σφοδρὰν δηλαδὴ πρὸς τοῦτο ἐπιθυμίαν των, δὲν κατῴρθωσαν νὰ ἱκανοποιήσουν ἀπόλυτα τὴν ψυχικὴν δίψαν τοῦ κόσμου, ἐφ' ὅσον ἐκάστη ἐνέργειά των προήρχετο ἐξ αὐτῶν τῶν ιδίων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν τέλειοι, ἀσχέτως ἂν ἡ ψυχὴ των ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νοσταλγικὸν ἐκεῖνο σημεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ὁ ἰδανικὸς σκοπὸς των. Καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀγωνίας, ἐφ' ὅσον ἀνεγνώριζον τὴν ἰδικὴν των ἀδυναμίαν, ἀνυπομονοῦσαν ν' ἀνεύρουν τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἱκανοποιεῖτο ἡ ψυχικὴ καὶ συναισθηματικὴ αὐτῶν συνείδησις, καὶ ἀνεγνώριζον ὅλοι, ὅτι μόνον ὁ οὐρανὸς θὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θ' ἀποστείλῃ τὸν ἀναμορφωτὴν τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἱκανοποιήσῃ ἀπόλυτα τὸν ἄνθρωπον, καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πνευματικὰς μορφὰς καὶ μὲ ἀπογοήτευσιν ἔλεγον· «Ὁχι, ἐκυνηγήσαμε τὸ ὄραμα τῆς εὐτυχίας μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα μέσα τῆς προόδου — μὲ τὸν πλοῦτον τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, μὲ τὴν σοφίαν τῶν μεγάλων πνευμάτων, μὲ τοὺς τρικυμισμοὺς τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ αἰσθηματικῶν ἀπολαύσεων, μὲ τὰ προΐοντα τῶν δημιουργικῶν θελήσεων. Ἀλλοίμονον! σὲ κάθε μας βῆμα ξεπροβάλλει ἡ στυγνὴ μορφή τοῦ Παγκοσμίου Πόνου! Ἀλήθεια! δὲν μᾶς φθάνει ἡ βασιλεία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Μᾶς εἶναι ἀπαραίτητος ἡ Βασιλεία τοῦ ἀληθινοῦ Ὑπερανθρώπου, ποῦ θὰ μᾶς ἐξυψώσῃ ὀλοένα πρὸς τὶς μυστικὰς χώρες τῆς ἀληθινῆς χαρᾶς, τῆς ἀπόλυτης εὐτυχίας».

Καὶ πραγματοποιεῖται ὁ νοσταλγικὸς αὐτὸς πόθος τοῦ κό-

σμου, ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκπορεύεται τὸ «Μέγα Φῶς», τὸ ὁποῖον εἰσέδυσεν εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Καὶ ἐρωτοῦν οἱ ἐχθροὶ του, μήπως ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ φιλοσοφίαν καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν ποίησιν αὐτῆς δὲν ἐφωτίσθη καὶ δὲν ἐπλουτίσθη ὁ κόσμος; Μήπως τὸ ἐλληνιστικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ εἶχεν ἐπεκταθῆ εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν νοσταλγοὶ μιᾶς ζωῆς καλλιτέρας ἀπὸ τὴν τῆς γῆς; Μήπως τέλος οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἱστορίας, τῆς τέχνης καὶ γενικῶς τὰ σοφὰ πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ φωτίσουν τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου; Οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν ἐκπροσώπων τῶν μορφῶν τούτων τοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶχε τὴν ὁρμὴν πρὸς μίαν ἀνωτέραν ἐκδήλωσιν αὐτοῦ, ὅπως ὑπῆρχε κενὸν εἰς αὐτήν, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώριζον καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι· καὶ τὸ κενὸν τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης προσπαθείας τὸ ἐπλήρωσεν ὁ Ἰησοῦς.

Καίτοι ὅμως πρὸ πολλοῦ ὁ Ἰησοῦς ἔχει σκορπίσει τὸ φῶς τῆς θρησκείας Του, τὸ ὁποῖον θερμαίνει πρὸ παντὸς τὸν συναισθηματικὸν κόσμον τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τούτοις ὅμως ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι οἱ κατὰ τύπους ὁπαδοὶ αὐτοῦ ἔχομεν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν συνείδησίν μας τὸ φῶς Του, καὶ βαδίζομεν πρὸς τὸ σκότος. Διατί νὰ τὸ ἀποκρύψωμεν; "Ολοὶ μας ἔχομεν φθαρῆ ψυχικῶς, εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ συνανθρώπου μας ἀντιπαρατάσσωμεν τὴν σκληρότητα, διήλθομεν καὶ διερχόμεθα ἡμέρας σκληρὰς, οὐδαμοῦ βλέπει κανεὶς ἐκδηλώσεις ἀγάπης, τὰ πράγματα ὁμιλοῦν μόνον, ἡ ψυχὴ μας δὲν αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀγαπήσῃ, νὰ συγχωρήσῃ τὰ πταίσματα τοῦ πλησίον μας, νὰ συμπονέσῃ τὴν δυστυχίαν, νὰ ρίψῃ εἰς τὴν λήθην τὸ παρελθόν, νὰ ἀρθῆ εἰς τὸ ὕψος τῶν δεινῶν περιστάσεων, νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ μέλλον μὲ τὸν προβολέα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, νὰ ἐξυψωθῆ πνευματικῶς, ἠθικῶς, ὅποτε θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ ὕλική τοῦ κόσμου εὐημερία. Πλουτοπαραγωγικοὶ ὀπτασιασμοί, χίμαιραι κοινωνικῆς παραζάλης μᾶς ἔχουν κυριεύσει, καὶ ἠθικαὶ καταπτώσεις διέπουν τὴν σύγχρονον ζωὴν μας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ εὕρισκώμεθα εἰς τὸ σημερινὸν κατάντημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπόρροια πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως.

"Ὅμως παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις πολλῶν, ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης

καὶ τῆς ὅλης ἱστορίας ἔχομεν ρητὴν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ δὲν νοεῖται πρόοδος, ἐξέλιξις. Πρὸς Αὐτόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκπορεύονται αἱ ἀϊδιοὶ πνευματικαὶ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι ὡς ἀκτῖνες φωτὸς εἰσέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ φωτίζουν ὄχι μόνον τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς θερμαίνουν τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐκπηγάζουν αἱ μεγάλαι ἀρχαὶ τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς συμπαθείας ἐνατενίζει σήμερον ὁ κόσμος, ὁ ὁποῖος σκεπτικὸς καὶ ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ἀνικανότητά του ἐπιζητεῖ νὰ εὕρῃ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ ἐπαναλαμβάνει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπαν καὶ ἀρνηταὶ Αὐτοῦ «Σὺ εἶσαι...ὁ στερεὸς ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε τὰ θεμέλια τοῦ κόσμου ἐκ βάθρων θὰ διεσαλεύοντο ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐξέλιπε τὸ ὄνομά σου ἐκ τῆς γῆς...τέλειος νικητὴς τοῦ θανάτου, εἴσελθε εἰς τὸ βασίλειον εἰς τὸ ὁποῖον αἰώνων λατρευταὶ θὰ Σὲ ἀκολουθήσωσι διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ ἣν ἐχάραξας.»

Φίλοι μου ἀκροαταί. Τὸ «Μέγα Φῶς», τὸ ὁποῖον ἐξεπήγασεν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, εἶναι ἀνέσπερον, ποτὲ δὲν σβύνει. Δὲν τὸ δέχονται πολλοί, ὅμως καὶ αὐτοί, θὰ ἔλθῃ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποῖαν, ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ κόσμου τούτου, θὰ ζητοῦν μὲ ἐπιμονὴν νὰ προστρέξουν πρὸς τὴν πηγὴν τῆς μυστικῆς ἀγάπης, ἣ ὁποῖα θὰ τοὺς θερμάνῃ, καὶ μὲ νοσταλγίαν θὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰς φράσεις τῶν ὁδοιπόρων τῆς Ἐμμαούς, αἱ ὁποῖαι θὰ συγκλονίζουν τοὺς αἰῶνας καὶ θὰ μένουν βαθειὰ ριζωμένοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πρὸ παντὸς εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς ἀπελπισίαν : «Μεῖνον μεθ' ἡμῶν».

Καὶ αὐτὴν τὴν εὐχὴν ἐκφράζω, ὅπως δηλαδὴ ὁ Κύριος μένη πάντοτε μαζί μας διὰ νὰ φωτίζῃ τὸν νοῦν, τὴν καρδίαν μας. Θὰ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χαρὰ, τὴν ὁποῖαν θὰ αἰσθανώμεθα καὶ τῆς ὁποῖας εὐχομαι τὴν ἀπόκτησιν· νομίζω, ὅτι θὰ εἶναι ἡ καλλιτέρα εὐχή, τὴν ὁποῖαν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς ν' ἀπευθύνη σήμερον, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων καὶ τῆς ἐπιλάμψεως τοῦ Θεοῦ Φωτός.

Ο ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ ΑΝΔΡΩΝΗ

Ἐὰν ρίψωμεν ἓνα βλέμμα γύρω μας καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάσωμεν τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, τόσον τὰ εἰς τὸν οὐρανὸν ὅσον καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ καὶ τῇ θαλάσῃ, θὰ ἴδωμεν, ὅτι πάντα μηδενὸς ἐξαιρουμένου εἶναι δημιουργημένα γιὰ ὠρισμένον σκοπὸν, ἐκπληρώνουν κάποιον προορισμόν, ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς θέσεως ποῦ κατέχουν μέσα εἰς τὸν ὑλικὸν κόσμον. Κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχει δημιουργηθῆ χωρὶς σκοπὸν, χωρὶς προορισμόν. Καὶ τὸ θαυμαστὸν εἶναι, ὅτι ἀπὸ αἰῶνας τώρα μετὰ τὴν δημιουργίαν καὶ μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἐκπληρώνουν τὸν προορισμόν των.

Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅταν ἔλεγεν «οὐδὲ ἡ φύσις μάτην ποιεῖ». Πρὸ πάντων δὲ εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, ὅτι ὅλαι αἱ πολυποίκιλοι καὶ πολυσύνθετοι αὐταὶ λειτουργίαι, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ὄντων εἶναι κατ' ἐξοχὴν σκόπιμοι.

Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πλέον ἐλάχιστα ἀνευρίσκομεν σκοπὸν καὶ τέλος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργούμενα ἐπίσης. Διότι εἶναι γεγονός, ὅτι οὐδεὶς λογικὸς ἄνθρωπος κάμνει κάτι, χωρὶς ἐκ τῶν προτέρων νὰ θέσῃ κάποιον σκοπὸν δι' αὐτό.

Παντοῦ, λοιπόν, σκοπὸς καὶ παντοῦ προορισμὸς καὶ τέλος.

Καὶ ἂν ὑπάρχη παντοῦ σκοπὸς καὶ εἰς τὰ πλέον μικρὰ ζῶα καὶ ἔντομα, εἰς τὰ ἔμψυχα καὶ εἰς τὰ ἄψυχα, δὲν θὰ ὑπάρχη τοιοῦτος εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὴν κορωνίδα αὐτὴν τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ;

Καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὑψηλὸς θὰ εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον οὗτος εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἀψύχων δημιουργημάτων κατὰ τὸ λογικὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, προσόντων τῶν ὁποίων στεροῦνται παντελῶς τὰ ζῶα.

Γεννᾶται ὅθεν τὸ ἐρώτημα: Ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μας; Διατί ὑπάρχομεν; Ποῖος ὁ προορισμὸς τοῦ βίου μας; Πρὸς ποῖον τέλος βαδίζομεν;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπησχόλησαν ζωηρῶς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Οἱ κατὰ κόσμον σοφοὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας καὶ μέχρι σήμερον μᾶς προσέφεραν μυρίας ἀντιφατικὰς ἀπαντήσεις, χωρὶς καμμία ἐξ αὐτῶν νὰ περιέχη τὴν πλήρη ἀλήθειαν. Ἀληθῆς τῷ ὄντι κυκεῶν ἔχει δημιουργηθῆ γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα αὐτό, μὲ ὀλεθρίας πολλακίς διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην συνεπίεας. Διότι, ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν εἶπον, ὅτι σκοπὸς τῆς ζωῆς μας εἶναι ὁ ὅσον τὸ δυνατὸν τελειότερος ἐπιστημονικὸς καταρτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου· ἄλλοι, παραθεωροῦντες τὴν πνευματικὴν ὄντοτητα τοῦ ἀνθρώπου ἔθεσαν ὡς μοναδικὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς τῶν τὸ νὰ δημιουργήσουν διὰ τοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ τῆς γυμναστικῆς ὠραῖον καὶ ὑγιὲς σῶμα, διὰ νὰ ἀντέχη τάχα κατὰ τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν· ἄλλοι τὴν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον κατάρκτησιν περισσοτέρων ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἵνα ἀνετώτερον περάσουν τὴν ἐπίγειον ζωὴν τῶν. Ἄλλοι, τέλος, καταβιβάζουν ἀκόμη χαμηλότερον τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσδιορίζουν αὐτὸν κατὰ ὑλιστικώτερον τρόπον, εἰς τὸ «φάγωμεν πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν»· ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὕλη καὶ μόνον ὕλη χωρὶς νὰ ὑπάρχη τι ἐν αὐτῷ τὸ πνευματικὸν καὶ ὑψηλόν.

Καὶ προεβάλλοντο αὐτὰ τὰ πράγματα τότε, προβάλλονται καὶ τώρα, ὁπότε ἡ ἐπιστήμη μὲ τὰς προόδους τῆς καὶ τὰς ἀνακαλύψεις τῆς διαμαρτύρεται καὶ διακηρύττει, ὅτι ἀληθινὴ ἄβυσσος ὑπάρχει μεταξὺ ζώου καὶ ἀνθρώπου, ὕλης καὶ πνεύματος.

Ἐπιγραμματικώτατα ὁ Μ. Βασίλειος περιγράφει τὰς ἐκτροπὰς εἰς τὰς ὁποίας κατέληξεν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, προκειμένου νὰ καθορίσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, λέγων «Ἐφαντάστησαν μὲν τινες καὶ τῶν ἔξω περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τέλους καὶ διαφόρως ἠνέχθησαν εἰς τὴν περὶ τοῦ τέλους (=σκοποῦ) ἔνοιαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀπεφώνησαν τέλος εἶναι τὴν ἐπιστήμην· οἱ δὲ τὴν πρακτικὴν ἐνέργειαν, ἄλλοι τὸ διαφόρως χρῆσθαι τῷ βίῳ καὶ τῷ σώματι· οἱ δὲ βοσκηματώδεις, ἡδονὴν ἀπεφώνησαν εἶναι τὸ τέλος» (Ὁμιλ. εἰς τὸν ΜΗ΄ ψαλμόν, πργφ. Ι). Καὶ ταῦτα μὲν λέγουσιν οἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας σο-

φοί ἢ οἱ λεγόμενοι τοιοῦτοι περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἂν οἱ ἄνθρωποι «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν» καὶ ἐξήγγειλαν τὰς πλέον ἀλλοκότους θεωρίας περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ, ἔρχεται αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ Δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσδιορίζει μὲ ἀπόλυτον ἀκρίβειαν καὶ αἰώνιον κύρος τὸν προορισμὸν αὐτοῦ.

Εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν Γένεσιν, μανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν του καὶ τὸν μέγαν προορισμὸν του. Ὁ ἴδιος ὁ Δημιουργὸς καθορίζων τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον τὸν δημιουργεῖ, λέγει: «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Τὸν δημιουργεῖ βλέπετε μὲ σῶμα ὑλικὸν καὶ φθαρτὸν, διὰ τοῦ ὁποῖου συνδέεται μὲ τὸν φυσικὸν κόσμον, ἀλλὰ τοῦ δίδει καὶ ψυχὴν ἀθάνατον, τὸν δημιουργεῖ «κατ' εἰκόνα Του», δηλαδή: Τὸν προικίζει μὲ λογικὸν καὶ ἐλευθερίαν, ἱκανὸν νὰ ἄρχῃ ἐπὶ τῶν ζώων καὶ τῆς φύσεως ὀλοκλήρου. Τὸν ἐφοδιάζει μὲ ὅλα τὰ πνευματικὰ προσόντα καὶ πλεονεκτήματα, διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν μέγαν προορισμὸν του. Καὶ ποῖος εἶναι οὗτος; Τὸ «καθ' ὁμοίωσιν»: δηλαδή νὰ ὁμοιάσῃ μὲ τὸν Θεόν, νὰ γίνῃ ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ, παιδί τοῦ Θεοῦ... Νὰ ὁμοιάσῃ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν καλωσύνην, κατὰ τὴν ἀγαθότητα, κατὰ τὴν ἀγάπην, κατὰ ἀγιότητα καὶ ἀναμαρτησίαν, γενικὰ κατὰ τὴν ἀρετὴν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν ὡς ἄνθρωπον πρὸς ἡμᾶς τὸν Υἱὸν Του, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ νὰ δείξῃ τὸν τέλειον τύπον τῆς ἀρετῆς, καλεῖται ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐπὶ γῆς προορισμὸν του νὰ μιμηθῇ κατὰ πάντα τὸν καὶ ὡς ἄνθρωπον ζήσαντα Ἰησοῦν Χριστόν καὶ νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ. «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κάγὼ Χριστοῦ» (Α' Κορινθίους Δ'.16), παραγγέλλει ὁ Παῦλος, καθὼς καὶ «Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ» (Δ'. Πέτρου Β'. 21). Πόσον ἀληθῶς εὐγενῆς καὶ ὑψηλὸς εἶναι ὁ προορισμὸς οὗτος διὰ τὸν ἄνθρωπον: Προορισμὸς μέγας, τιμητικώτατος, ἀντάξιος τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν προσόντων, μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐπροίκισεν ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς του, ἢ ἠθικὴ μας ἐξύψωσις καὶ τελειοποιήσις μέχρις ὅτου προσεγγίσωμεν τὸν Θεόν.

«Κατὰ τὸν καλέσαντα ἡμᾶς ἅγιον καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε» (Α΄ Πέτρου α΄ 15)

«Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειος ἐστίν» (Ματθαίου Ε΄, 48).

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διατυπώνει εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην τὸν ὑψιστον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ τὸν προορισμὸν τοῦτο δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχη ὁ σοφὸς καὶ ὁ ἀγράμματος, ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχός, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα καὶ ὁ κάθε ἄνθρωπος. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀποστασίας, ὁ ἐκπεσὼν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν καθαρότητα, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν εἶχε θέσει ὁ Θεὸς ἔχει μέσα του τὴν ἀμαρτωλότητα ποὺ προβάλλεται ὡς ἐμπόδιον εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ προορισμοῦ του. Αὐτὴν τὴν ἀμαρτωλότητα εἶχεν ὑπ' ὄψει του καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν ἔλεγε «Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου... οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ» (Ρωμαίους Ζ΄ 15 καὶ 23). Ἄλλ' ἐδῶ εἶναι τὸ θαυμαστόν, ὅτι διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς χάριτος ποὺ ἀπέρρευσεν ἀπὸ τὴν λυτρωτικὴν αὐτὴν θυσίαν καθίσταται ὁ ἄνθρωπος ἰκανός, παρὰ τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ ἐμπόδια, νὰ ἐπιτύχη τὸν προορισμὸν του.

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὁ ἴδιος ἀπόστολος, ὅταν ἔθετε τὸ ἐρώτημα «ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς μὲ ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» καὶ ἔδιδε τὴν ἀπάντησιν «εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν» (Ρωμαίους Ζ΄ 24 καὶ 25).

Καὶ ἐπομένως τὸ ἀδύνατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἔργον τῆς ὁμοιώσεώς του πρὸς τὸν Θεὸν καθίσταται εὐκόλον καὶ δυνατὸν διὰ τῆς χάριτος, ποὺ παρέχει ὁ Θεός. Καὶ ἔτσι ὁ οἰοσδήποτε ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον εἰλικρινῶς θὰ θελήσῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομοίωσίν του, δύναται καὶ νὰ τὴν κατορθώσῃ.

Οὐδὲν ἔργον δὲν εἶναι τόσον κατορθωτὸν καὶ βέβαιον εἰς τὸν κόσμον, ὅσον εἶναι ἡ πραγμάτωσις καὶ ἐπιτυχία τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τὸν εἰλικρινῆ ἄνθρωπον ἔχει θέσιν ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με Χριστῷ» (Φιλιπ. Δ΄, 13). Εὐτυχῆς ὁμολογουμένως

ὁ ἄνθρωπος, ἂν ἐπιτύχη τὸν ἐπὶ γῆς προορισμόν του καὶ ἐξομοιωθῆ πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ τοιοῦτος ἐξευγενίζεται κατὰ τὴν ψυχὴν, διαπνέεται πάντοτε ἀπὸ θεῖα καὶ ὑψηλὰ ἰδανικά, ἔχει εἰς τὴν καρδίαν του πόθους ἀγνοῦς καὶ ἱερούς, ποτὲ δὲν σκέπτεται τὸ κακὸν κατὰ τοῦ πλησίον του, εἶναι πρόθυμος τὸ πᾶν νὰ θυσιάσῃ διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὸ καλὸν τῶν ἄλλων καὶ καθιστάμενος οὕτω φορεὺς τοῦ πραγματικοῦ πολιτισμοῦ γίνεται ὄντως ἄξιον καὶ γνήσιον τέκνον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν Οὐρανόν.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΩΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὰς χιλιετίας τῆς ζωῆς της ἐπέρασε ἐποχὰς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως καὶ παρακμῆς, καθὼς ἐπίσης ἐγνώρισε περιόδους ἀνθίσεως διανοητικῆς, περιόδους πολιτισμοῦ καὶ προόδου. Ποῖα αἷτια συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὸ πεδῖον τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν πρόκειται κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν νὰ ἐξετάσωμεν. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον μετὰ πεποιθήσεως δυνάμεθα νὰ διακηρύξωμεν εἶναι τοῦτο. Ὅτι κάθε ἐποχὴ καταπτώσεως καὶ παρακμῆς συμπίπτει μὲ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάπτωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅλαι δὲ αἱ περίοδοι τῆς ἀκμῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ συμπίπτουν μὲ τὴν ἀνθισιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος.

1. Θαυμάζομεν ὅλοι τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ὁ κλασσικὸς ἐκεῖνος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν πολιτισμὸς θεοκεντρικὸς. Ἡ θρησκεία εἶναι ἡ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐνεπνέοντο οἱ Ἕλληνες καλλιτέχναι καὶ ποιηταὶ καὶ ἱστορικοί. Ἀπὸ τὸ βάθος τῆς θρησκευτικῆς ψυχῆς τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου ἀνέβαιναν αἱ ἐμπνεύσεις του, αἱ ὁποῖαι, ὅταν τὰς ἐπραγματοποιεῖ καὶ τὰς ἐξέφραζε μὲ τὰ παντοειδῆ καλλιτεχνήματά του, συνέτειναν εἰς τὸ νὰ ἀνεβάζουν τοὺς πολίτας εἰς ἀνώτερον πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπίπεδον καὶ νὰ τοὺς φέρουν πλησιέστερα πρὸς τὸ θεῖον.

2. Ὅταν δὲ πλέον ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ εἶχε παρέλθει, εἶχε παρέλθει συγχρόνως καὶ ἡ βαθεῖα θεοσέβεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ δὲν ἀπέμενε παρὰ μία ἐπιφανειακὴ θρησκευτικότης. Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὠμίλει ἀπὸ τὸν Ἄρειον Πάγον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ 50 μ. χ. ἀποκαλύπτων εἰς αὐτοὺς τὸν «ἄγνωστον Θεὸν» εἰς τὴν Ἀττικὴν γῆν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἐθνικὸς μας ἱστορικὸς Παπαρρηγόπουλος, ἐθριάμβευεν ἡ νέα σοφιστικὴ, ἡ ὁποῖα «οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ τε-

λειοποίησις τῆς ἀρχαίας περὶ πᾶσαν μὲν ἀγυρτεῖαν, ἐξαιρέτως δὲ περὶ τὴν φλυαρίαν». Καὶ τὸ θαυμαστόν εἶναι τοῦτο. "Ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς παντοειδοῦς παρακμῆς, δεχόμενος τὰ ζωογόνα νάματα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἀναγεννᾶται. Εὐρῆκε δούλην ὁ Χριστιανισμὸς τὴν Ἑλλάδα, δούλην ὄχι τόσο ἐνεκα πολεμικῶν ἀτυχημάτων, ὅσον λόγῳ ἐσωτερικοῦ μαρασμοῦ. Καὶ τῆς ἐνεφύσησε νέαν ζωὴν καὶ τὴν ἐμεγάλυνε καὶ τὴν ἐδόξασε περισσότερο ἀπὸ ὅσον ὁ κλασσικός της πολιτισμὸς καὶ τῆς ἔδωκε τὴν ἀποστολὴν ἀντὶ νὰ στεφανώσῃ τυράννους καὶ νὰ ἔρπῃ πρὸ τῶν βαρβάρων κατακτητῶν, νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀθανασίας, τῆς αἰωνιότητος. Ἀνέδειξεν ὁ Χριστιανισμὸς τὸν Ἑλληνισμὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, οἰκοδόμον τοῦ νέου παγκοσμίου πολιτισμοῦ, φῶς μέσα εἰς μίαν σκοτεινὴν ἀνθρωπότητα, φῶς πρὸς τὸ ὅποιον μὲ εὐγνωμοσύνην θὰ στρέφονται πάντοτε οἱ λαοί.

3. "Ὅτι δὲ αὐτὰ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἀλλὰ πενιχρὰ ἀπεικόνισις τῆς πραγματικότητος δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανικοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τῆς βαρβάρου τότε ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ ὀλόκληρον χιλιετίαν τὸ Χριστιανικὸν Βυζάντιον ἔγινε ὁ τηλαυγὴς φάρος ποῦ ἐσκόρπισε μαζί μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τότε ἀπολίτιστον Εὐρώπην. Βάρβαροι, οἱ ὅποιοι ἕως τότε «καὶ ἀνθρώποις τῷ ἡλίῳ ἔθουον», ὅπως γράφει ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος, δεχόμενοι τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐκπολιτίζονται, ἀναδεικνύουν χριστιανοὺς ἡγεμόνας καὶ αἱ πόλεις των γίνονται χριστιανικὰ καὶ ἑλληνικὰ κέντρα. Ἀνατολὴ καὶ δύσις ὑπὸ τὴν ζωογόνον ἐπίδρασιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας δέχονται τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ προοδεύουν. Ἐκεῖ ὅπου ἐλάμβανον χώραν αἱ μαγικαὶ τελεταὶ τῶν ἀγρίων κατυίκων τῶν δασῶν ἰδρύνονται τὰ πρῶτα Πανεπιστήμια ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

4. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως ὅ,τι ἀξιόλογον παρήχθη τόσο εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὅσον καὶ εἰς τὴν τέχνην, ὀφείλεται εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἔμπνευσιν. Εἶναι πλέον ἀδιαμφισβήτητον, ὅτι δημαγωγίας μόνον καὶ πλαστογραφίας τῆς ἐπιστήμης ἔχει νὰ πα-

ρουσιάση ή ἄρνησις ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς διαφωτίσεως μέχρι σήμερον. Ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου ἡ χριστιανικὴ πίστις ἐνέπνεε τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐργατικότητα εἰς τοὺς ἀληθινοὺς ἐπιστήμονας. Ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν τὸ βεβαιώνει, ὅτι οἱ θεμελιωταὶ τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας, τῆς Ἀστρονομίας, τῶν Μαθηματικῶν, τῆς Βιολογίας, τῆς Ἰατρικῆς, ἦσαν μεγάλοι χριστιανικοὶ προσωπικότητες καὶ εἰς αὐτὰς ἀποκλειστικῶς ὀφείλεται ὅ,τι ἄξιον λόγου ἔγινεν εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ὅχι δὲ μόνον αἱ ἐπιστήμαι ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα καὶ αἱ καλαὶ τέχναι ἀναβαπτισθεῖσαι εἰς τὴν χριστιανικὴν Θρησκείαν ἐγνώρισαν νέους ὀρίζοντας καὶ ἐχάρισαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀριστουργήματα τοῦ χρωστήρος, τῆς σμίλης καὶ τῆς πέννας. Νομίζει κανεὶς, ὅτι ἡ κάθε τέχνη συναγωνίζεται ποία νὰ ἐμπνευσθῆ περισσότερον ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν διὰ νὰ βεβαιουῖται τοιουτοτρόπως ὅτι χωρὶς πίστιν δὲν ὑπάρχει τέχνη. Ἐὰν ἦτο δυνατόν τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια, αἱ βιβλιοθήκαι, τὰ μουσεῖα, αἱ πινακοθήκαι νὰ εἶχαν φωνήν, θὰ τὰς συνήνωναν μὲ τὰς ἁρμονίας τῶν μεγάλων μουσουργῶν διὰ νὰ τονίσουν μίαν ὁμολογίαν καὶ διακηρύξουν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παλαιοὶ καὶ νεώτεροι σοφοὶ ὁμολογοῦν. «Ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει εἰς τὸν νεώτερον κόσμον, ὀφείλεται εἰς τὰς ἀμέσους ἢ ἐμμέσους, εἰς τὰς φανεράς καὶ ἀφανεῖς ἐπιδράσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ».

5. Διότι πράγματι ὡς ἓνας πνευματικὸς Εὐφράτης ἐπὶ 2000 χρόνια τώρα ὁ Χριστιανισμὸς ἀρδεύει μὲ τὰ ζωογόνα ρεύματά του τὴν ἀνθρωπότητα διδάσκων, ἐκπολιτίζων, ἀνυψῶνων εἰς σφαίρας ἀνωτέρας ἄτομα καὶ λαοὺς, ὅσοι θέλουν νὰ δροσισθοῦν καὶ χορτάσων ἀπὸ τὰ οὐράνια νάματά του. Δὲν εἶναι μόνον ὅτι ἐμπνέει τὸν καλλιτέχνην ἢ ὅτι διευρύνει τοὺς ὀρίζοντας τοῦ ἐρευνητοῦ διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Γίνεται αἰτία μυρίων ἄλλων εὐεργετικῶν ἐπιδράσεων εἰς τὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὸ ἄτομον. Καταργεῖ τὸν ἀπάνθρωπον θεσμόν τῆς δουλείας, τὸν ὁποῖον καὶ ἓνας Πλάτων ἀκόμη τὸν ἠνέχθη. Μεταβάλλει τὰς ἀγέλας τῶν δούλων εἰς κοινωνίας ἀγίων καὶ ἀνυψῶνει τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας». Ἀνοικοδομεῖ τὰ πολυώνυμα ἄσυσλα τῆς φιλανθρωπίας, εἰς τὰ ὁποῖα θεραπεύεται ὁ πόνος καὶ ἀνακουφίζεται ἡ δυστυχία. Ὁμολογεῖται δὲ ἀπὸ ὅλους ὅσοι σκέπτονται καὶ κρίνουν ὀρθῶς, ὅτι μόνον ἡ ἐπι-

κράτησις τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης θὰ καταπαύσῃ τοὺς πολέμους, θὰ ἐνώσῃ πραγματικὰ τοὺς λαοὺς καὶ θὰ χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς ἡμέρας ἀληθινῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς πραγματικῆς.

Καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καλεῖται ἐν προκειμένῳ νὰ γίνῃ ἄλλην μίαν φορὰν διδάσκαλος τῶν Ἐθνῶν. Τὸ Ἔθνος μας, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὴν μεγίστην τιμὴν νὰ προσφέρῃ τὴν γλῶσσάν του διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν αἰώνιων ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ποὺ προσέφερεν τὰς στρατιάς τῶν μαρτύρων εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ποὺ χάρις εἰς τὸν Χριστιανικὸν του πολιτισμὸν ἐστάθη ὁ φάρος τῆς οἰκουμένης, ἔχει ἐπιτακτικὸν τὸ καθῆκον νὰ μείνῃ πιστὸν εἰς τὸν μεγάλον του εὐεργέτην, τὸν Χριστιανισμὸν. Καθὼς θαυμάζεται ἀπὸ τοὺς λαοὺς ὅλους διὰ τὸν προχριστιανικὸν του θεοκεντρικὸν πολιτισμὸν, ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἀφοῦ ἡ ἱστορία καὶ ἡ πείρα μαρτυροῦν καὶ διδάσκουν, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΡΓΑΤΗΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΤΙΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΑΚΗ

Ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐνηθρώπησε ἐξ ἀπείρου ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Πλησίον Του ἐκάλεσε πάντας. Οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔκαμεν διάκρισιν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ κήρυγμα τῆς καθολικῆς ἀγάπης, τὸ ὁποῖον ἐξήγγειλεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, σκοπὸν εἶχε νὰ περιλάβῃ κάθε ἄνθρωπον, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ ἐθνικότητος. Ἔδωκε ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ δι' αὐτὸ μὲ τὸ Χριστιανικὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πού καλοῦνται νὰ γίνουν ὄπαδοί Του εἶναι μεταξύ τῶν πνευματικῶς ἴσοι, ἐξυψώνονται καὶ τελικός των σκοπὸς εἶναι νὰ γίνουν ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ. Μία ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς τάξεις πού ἰδιαιτέρως σήμερον ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τῶν εὐεργετικῶν ἐπιδράσεων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ τάξις τῶν ἐργαζομένων καὶ μάλιστα τῶν χειρωνακτικὰς ἐργασίας ἐπιτελούντων.

Ὁ Κύριος ηὐλόγησε τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν, δὲν ἔκαμε καμμιά ἀπολύτως διάκρισιν μεταξύ πνευματικῆς καὶ χειρωνακτικῆς ἐργασίας. Κάθε ἔργον πού γίνεται σύμφωνα μὲ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ Νόμου, τὸν ὁποῖον Ἐκεῖνος συνεπλήρωσε καὶ ἐδίδαξε, εἶναι εὐλογημένον ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἄλλως τε τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου παρουσιάζεται εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ τὸ καθῆκον τῆς ἐργασίας, ἐτέθη εἰς τὸν παράδεισον ἵνα ἐργάζεται, ἀλλὰ καί, μετὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ, πού ἡ ἐργασία ἀποβαίνει ἐπίπονος δι' αὐτόν, πάλιν δι' αὐτῆς προάγεται ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξασφαλίζονται τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ, ἀνακουφίζεται ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ βίου, ἀναπτύσσεται ὁ πολιτισμὸς αὐτοῦ καὶ καλυτερεύουν οἱ ὅροι διαβιώσεως αὐτοῦ.

Κανένα ἔργον δὲν ὑποτιμᾶται ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος πού τὸ ἐκτελεῖ νὰ εἶναι ἠθικός καὶ καλός. Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὸν ἐργάτην, ἀφοῦ καὶ Ἐκεῖνος διῆλθεν τὰ χρόνια τῆς νεότητος Αὐτοῦ, ἐργαζόμενος μέσα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ τέκ-

τονος Ἰωσήφ «οὐχ οὗτος ἐστὶν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας»; Ἐναθρωπήσας ἔκλινε τὸν ἑαυτὸν Του πρὸς κάθε ταπεινὸν καὶ ἄσημον ἄνθρωπον, ἔγινε ὁ ἀδελφὸς καὶ φίλος τοῦ πτωχοῦ, τοῦ ἀδυνάτου, τοῦ ταπεινοῦ ἐργάτου. Αἱ χεῖρες Του εἶχον ἐξοικειωθῆ μετὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ ξυλουργοῦ καὶ τὰ δάκτυλά Του, μετὰ τὰ ὁποῖα ἠϋλόγει τὰ πλήθη, οὐκ ὀλίγα ἔργα ξυλουργικῆς ἐξετέλεσαν. Οἱ ἐργάται καὶ οἱ τεχνῖται εὐρίσκουν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ τὸ πρότυπον τῆς μιμήσεως καὶ τοῦ παραδειγματισμοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ τέλειος ἐργάτης τοῦ κόσμου, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἐργάτου, ὁ ὁδηγὸς καὶ σύντροφος αὐτοῦ. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν χειρωνακτικὴν Του ἐργασίαν, εἶχε τὸ πνευματικὸν καὶ οὐράνιον Αὐτοῦ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἀπεστάλη εἰς τὴν γῆν καὶ δι' αὐτὸ πολλάκις ἔλεγε «ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι».

Εἰς τὰ θεῖα αὐτοῦ διδάγματα περιέλαβε ὑψίστας διδασκαλίας, εἰλημμένας ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν τοῦ ἐργάτου. Πολλάκις συνδιελέγετο μετὰ τοὺς γεωργοὺς, ὅσάκις διήρχετο τοὺς ἀγρούς, παρηκολούθει ἐκ τοῦ πλησίον τὴν σκληρὰν αὐτῶν ἐργασίαν καὶ ἀπελάμβανε τοὺς γεμάτους καρπῶν στάχεις. Αἱ παραβολαὶ Του ἦσαν ἀλληγορικαὶ εἰκόνες, εἰλημμένας ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ἀγρότου καὶ τὴν κοινωνικὴν τῶν ἀνθρώπων ζωὴν.

Ὁ κύκλος Του δὲν ἀπετελεῖτο ἀπὸ μεγάλα τῆς ἐποχῆς Του πρόσωπα. Οὔτε οἱ σοφοὶ ραββῖνοι ἐκλήθησαν νὰ γίνουν μαθηταὶ Του, ἀλλ' οἱ ἀπλοῖκοι ἄλιεῖς τῆς Γαλιλαίας, τῶν ὁποίων ἔργον ἦτο νὰ καταρτίζουσιν τὰ δίκτυα καὶ νὰ ψαρεύουσιν εἰς ἡσυχὰ νερὰ τῆς Τιβεριάδος. «Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνη», ἔλεγεν μετὰ ταῦτα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ποὺ καὶ αὐτὸς εἶχεν ὡς βιοποριστικὸν τοῦ ἔργου τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ. Μέσα εἰς τὰς θεοπνεύστους ἐπιστολάς του εὐρίσκομεν παραινέσεις περὶ ἐργασίας σπουδαίας, καυτηριάζει τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀνεργίαν καὶ φέρων παράδειγμα τὸν ἑαυτὸν του, προτρέπει τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐργάζωνται. «Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα ὑμῶν. . . . εἴτις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι μηδὲ ἐσθιέτω».

Ὁ Χριστὸς ἔδωκεν ἰδιαιτέραν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην

ψυχὴν· δι' αὐτοῦ ἀποκτᾶ τοιαύτην πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀξίαν ὁ ἄνθρωπος, ὅποιαν δὲν θὰ γνωρίσῃ ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ κατάκτησις τοιούτων καρδιῶν ὑπ' Αὐτοῦ καὶ ἡ ἐνθρόνισις Του εἰς ψυχὰς μυριάδων ἀνθρώπων ὀφείλεται εἰς τὴν ἄπειρον Αὐτοῦ ἀγάπην, καλωσύνην καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς «μικροὺς», τοὺς «ἐλαχίστους», τοὺς «ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνος», δι' οὓς πολλάκις ὠμίλησεν εἰς τὰς ὑπερόχους Αὐτοῦ παραβολάς. Ἀπέδειξεν ὅτι ἡ θρησκεία Αὐτοῦ εἶναι καθολικὴ καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ θρησκεία παντὸς ἀνθρώπου.

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἀντιλαμβανόμεθα ποῖαν θέσιν καταλαμβάνουν οἱ τίμιοι ἐργάται πλησίον τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν πατρικὴν Ἐκείνου ἀγκάλην ξεκουράζονται οἱ πονεμένοι καὶ τὰ κουρασμένα χέρια τῶν ἐργατῶν. Ὁμιλεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ψυχὴν κάθε χειρῶνακτος ἐργάτου, τοῦ λύει καὶ τὰ πλέον δυσεπίλυτα προβλήματα ποὺ τὸν ἀποσχολοῦν. Τοῦ τονώνει τὸ ἠθικόν του καὶ τοῦ δυναμώνει τὴν ψυχὴν διὰ νὰ μπορέσῃ μὲ τὸ αὐτὸ κάποτε σθένος νὰ συνεχίζῃ τὰ τίμια ἔργα του. Πλησίον τοῦ Χριστοῦ ὁ ἐργάτης διδάσκεται κατὰ τὸν πλέον καλύτερον τρόπον τὸ καθῆκον τῆς ἐργασίας καὶ τὰ δικαιώματα ποὺ ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἀποκτᾶ. Μανθάνει νὰ ξεχωρίζῃ τὴν τιμίαν καὶ εὐσυνείδητον ἐργασίαν ἀπ' ὅτι εἶναι ξένο καὶ ἀντίθετο πρὸς τὸν ἠθικὸν Νόμον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ δίκαιον. Σέβεται καὶ ἀγαπᾷ τοὺς προϊσταμένους του καὶ εὐφραίνεται, ὅταν μὲ τὸν τίμιον ἰδρωτὰ του προσκομίζει τὸν ἐπιούσιον ἄρτον εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἀπολαμβάνει καλύτερα τὴν χαρὰ ποὺ τοῦ δίδει ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ γογγύζῃ καὶ νὰ μεμψιμοιρῇ, ν' ἀδικῇ ἢ νὰ ζημιώσῃ τὴν ξένην περιουσίαν. Ἀκόμη γνωρίζει, πῶς θὰ πρέπη νὰ προστατεύῃ τὰ δίκαιά του καὶ ἀποφεύγῃ νὰ σπαταλᾷ τὰ κέρδη καὶ τοὺς μισθοὺς τῆς ἐργασίας του σὲ πράγματα ποὺ καὶ τὴν υἰεὶαν του βλάπτουν μὰ καὶ τὴν ψυχὴν του ζημιώνουν ἀληθινά. Ὄταν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ἔχει χαράξῃ τὸν ἠθικὸν Νόμον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, τότε μπορεῖ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακόν. Ὡ! Ἀλήθεια τί θὰ μπορούσαν νὰ διδαχθοῦν οἱ ἐργάται, ἐὰν ἐγνώριζον καὶ ἔζων πλησίον τοῦ Χριστοῦ! Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ θὰ ἀνεύρισκον τὸ κλειδί διὰ νὰ λύσουν τὰ ἄλυτα μέχρι τῆς σήμερον διὰ τοὺς μεγάλους οἰκονομολόγους καὶ κοινωνιολόγους προβλήματα, τῶν ὁποίων αἱ

προτεινόμεναι θεωρίαι καὶ λύσεις τόσον πολὺ ζαλίζουν τὸν νοῦν τοῦ ἐργάτου.

Ἡ ἀκρόασις ἐνὸς κηρύγματος, μιᾶς λειτουργίας, ἢ μελέτη τῆς Βίβλου, ἢ ἀνάγνωσις θρησκευτικῶν φυλλαδίων καὶ περιοδικῶν, ἢ ἐκκλησιαστικὴ μουσική, τὰ ἐνοριακὰ ἀναγνωστήρια καὶ αἱ νυκτεριναὶ Σχολαὶ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ κέντρα ψυχαγωγίας τοῦ ἐργάτου, τὰ ὁποῖα χάριν αὐτῶν αὕτη ἰδρύει, θὰ μπορούσαν πραγματικὰ νὰ ὀδηγήσουν τοὺς ἐργάτας εἰς τὸν Χριστόν. Παντοῦ ἤρχισε μία ἔντονος προσπάθεια διὰ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τῶν ἐργατῶν. Μέσα εἰς τὴν μεγάλην κοινωνικὴν ἀπαθλίωσιν καὶ τὴν τῶν πάντων ἐξάρθρωσιν, ποὺ ἐδημιούργησεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὁ πόλεμος, ὁ ἐργατικὸς κόσμος παλαίει καὶ ἀγωνίζεται νὰ σωθῆ καὶ νὰ ζήσῃ, χωρὶς ὅμως καλὰ—καλὰ νὰ ἔχη ἐννοήσῃ ποῦ τὸν ὀδηγοῦν ὅσοι προσφέρουν ἰδέας καὶ θεωρίας ποὺ δὲν στηρίζονται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Χριστοῦ.

Ἀγαπημένοι μου ἐργάται, ὅσοι μὲ ἀκούετε αὐτὴν τὴν ὥραν, στραφῆτε μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος εἶναι τὸ παντοτεινὸν φῶς, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀκατάλυτος καὶ αἰώνιος. Καὶ διὰ σᾶς ἔχει ἀξίαν, ἀφοῦ καὶ χάριν ὑμῶν ὁ Χριστὸς ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη. Ἀποβάλατε κάθε ἄλλην ἰδέαν καὶ ἐνστερνισθῆτε τὰ οὐράνια διδάγματα Του. Ἐλᾶτε κοντὰ Του. Τὰ λόγια Του θὰ σᾶς ξεκουράζουν καὶ θὰ σᾶς δυναμώνουν. Ἐνῶ κουρασμένοι θὰ ἐπιστρέφετε εἰς τὸ πτωχικὸ σας καλύβι ν' ἀναπαυθῆτε, θὰ σᾶς συνοδεύῃ ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς, ποὺ εἶναι πάντα ἀπαραίτητος γιὰ μιὰ τόσο σκληρὴ δουλειὰ σὰν τὴν ἰδική σας. Στηριχθῆτε εἰς τὸν Νόμον Του καὶ καταστήσατέ τον πυξίδα τοῦ βίου σας. Θὰ ζήσετε ὡς τίμοι καὶ καλοὶ χριστιανοί. Δὲν θὰ αἰσθανθῆτε τὰς τρομερὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ. Τὰ παιδιὰ σας, ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ σας, θὰ ἀπολαμβάνουν τοὺς καρποὺς τῶν κόπων σας καὶ θ' ἀκολουθοῦν τὰ ἐνάρετα βήματά σας. Γνωρίσατε τὸν Χριστόν καὶ ἀκολουθήσατέ Τον. Ὡ, καὶ νὰ ἦτο δυνατόν μέσα εἰς τὸν μέγαν ἠθικὸν ἐκτροχιασμόν εἰς τὸν ὁποῖον μὲ καλπασμόν φέρεται ἡ ἀνθρωπότης, νὰ στηθοῦν ἄμβωνες, ὅπου ὑπάρχουν ἐργάται, εἰς τὰ ἐργοστάσια, τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ μεταλλωρυχεῖα, τὰ ναυπηγεῖα καὶ ὅπου ἄλλαχού ἐργάζονται χιλιάδες ἐργατῶν, διὰ ν' ἀκουσθῆ ἡ γλυκεῖα

καὶ σωτήριος φωνὴ τοῦ Χριστοῦ λέγουσα : « Δεῦτε πρὸς με πάν-
τες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς ». Ὁ
ἐργατικὸς κόσμος τότε θὰ ἤλλασσε ζωὴν καὶ ἡ ἀνθρωπότης θὰ
ἐξησφάλιζε εἰρήνην, γαλήνην καὶ εὐτυχίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Τοῦ Κατηχητοῦ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΗΣΙΩΤΟΥ

Πολλὰ κοινωνικά προβλήματα παρουσιάζονται σήμερον ὡς ἄλυτα. Τὸ σπουδαιότερον ἴσως ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ φλέγον ζήτημα τῆς συνεργασίας τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ αἰσιοδοξῆ κανεὶς καὶ νὰ αὐτοπαρηγορηῆται μὲ τὴν ὑπάρχουσαν τὴν στιγμὴν αὐτὴν κατάστασιν καὶ σχέσιν μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

Πολλαὶ προσπάθειαι κατεβλήθησαν καὶ καταβάλλονται ἀπὸ διακεκριμένους οἰκονομολόγους, πολιτικοὺς καὶ κοινωνιολόγους, χωρὶς ὅμως, μέχρι στιγμῆς τοῦλάχιστον, τὸ κοινωνικὸν σύνολον νὰ αἰσθανθῆ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τῶν. Διατί ὅμως ἀποτυγχάνουν; Εὐκόλον νὰ δοθῆ ἀπάντησις εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐξετάζει βαθύτερα τὸ πρόβλημα τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν πλέον καὶ ὄχι ἀορίστως τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας. Διότι δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν τὸ νεκρὸν κεφάλαιον. Σημασίαν ἔχουν οἱ διαχειριζόμενοι αὐτό, αἱ διαθέσεις αὐτῶν, οἱ χαρακτῆρες, τὸ ἦθος.

“Ὅταν θέσωμεν ἔτσι τὸ πρόβλημα, βλέπομεν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλῆ ἐκδήλωσις οἰκονομικῶν σχέσεων, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα ἠθικῶν κυρίως αἰτίων, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις, ἡ κακὴ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, εἶναι ἄμεσος καὶ ἀποφασιστικὴ.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Χριστιανισμὸς παρουσιάζεται ὡς ὁ μόνος διαιτητὴς κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ἢ καλύτερον κεφαλαιούχων καὶ ἐργατῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν διόρθωσιν τῆς οἰκτρᾶς αὐτῆς καταστάσεως.

“Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν κατὰ πρῶτον. Ποία εἶναι ἡ θέσις τῶν κεφαλαιούχων.

Οὐσιαστικὰ δὲν ὑπάρχει κατὰ τὸν Χριστιανισμὸν ἰδιοκτῆτης κεφαλαίου. Ὑπάρχει διαχειριστὴς περιουσίας, ἡ ὁποία ἀνήκει μόνον εἰς τὸν Θεόν. Ὁ κεφαλαιούχος εἶναι ὁ ταμίας τοῦ με-

γάλου καταστήματος, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν κυριότητα ἐπὶ τῶν εἰσπραττομένων ἔχει καὶ δίδει λόγον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην αὐτοῦ. Τὸ δύσκολον εἶναι, ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁ κεφαλαιούχος δὲν βλέπει ὅπως ὁ κοινὸς ταμίας τὸν Κύριόν του κάθε ἡμέραν, ἀλλ' ἐκεῖνος ὑπάρχει, τὸν παρακολουθεῖ, μακροθυμεῖ καὶ ἂν τὸν ἴδῃ μὴ πολιτευόμενον ὡς ἀρμόζει εἰς ταμίαν Του, ὁ ὁποῖος συνάγει εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ θησαυρίζει, ἐνῶ γύρω τὸν περιβάλλει ἡ δυστυχία καὶ λέγει εἰς τὸν ἑαυτόν του. «Ψυχὴ ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. Φάγε, πίε καὶ εὐφραίνου». Τότε θὰ ἐμφανισθῇ ὁ Οὐράνιος ἰδιοκτήτης ἑξαφνα διὰ νὰ τοῦ εἶπῃ. «Ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται ;»

Πολὺ δύσκολος ἡ θέσις τοῦ κεφαλαιούχου. Χρειάζεται δύναμις ἐξαιρετικὴ χαρακτήρος, ἀπαιτεῖται αὐτοθυσία, ἀπαιτεῖται συντριβὴ τοῦ ἀθλίου ἐγωϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς δεύτερος ἄνθρωπος ἐμφωλεύει μέσα μας ἕτοιμος νὰ πνίξῃ κάθε εὐγενικὴν χειρονομίαν τῶν πλουσίων καὶ νὰ ἐπαληθεύσῃ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου. «Εὐκολώτερον ἐστὶ κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος διελθεῖν ἢ τὸν πλούσιον εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν εἰσελθεῖν».

Τὸ κεφάλαιον πρέπει ν' αὐξάνῃ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κηρυχθῇ ἐναντίον τῆς οἰκονομικῆς προόδου εἴτε τῶν ἀτόμων, εἴτε τῶν ἐταιρειῶν, εἴτε τῶν ἐθνῶν. Ἄλλὰ ἡ πρόοδος αὐτὴ δὲν γίνεται μόνον διὰ νὰ αὐξηθοῦν τὰ ἀποθέματα τοῦ ἄφρονος πλουσίου καὶ διὰ νὰ κτισθοῦν νέαι ἀποθήκαι διὰ νὰ χωρέσουν αὐτά, ἀλλὰ κυρίως διὰ νὰ ἀνακουφισθῇ ἐξ αὐτῶν ὁ ἀδελφός, ὁ ὁποῖος πάσχει καὶ νὰ δοθῇ ἐργασία εἰς περισσοτέρους πτωχοὺς. Εἶναι ζῶν ὀργανισμὸς διὰ τὴν κοινωνίαν τὸ κεφάλαιον, εὐεργετικὸς, φιλόπτωχος, προστάτης τῆς πτωχείας, ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀθλιότητος. Ἡ ἀποθησαύρισις μεγάλου κεφαλαίου δι' ἰδιοτελεῖς σκοποὺς εἶναι ἐγκληματικὴ διαγωγὴ ἀπέναντι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ δὲν τὴν δικαιώνει ἡ ρίψις ἀπὸ τῆς τραπέζης μερικῶν ψιχίων. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεται σήμερον ἡ ἐξωφρενικὴ αὐτὴ λιροποίησις τοῦ κεφαλαίου καὶ νὰ δίδωνται ταπεινὰ καὶ ἐξευτελιστικὰ ἡμερομίσθια εἰς τοὺς ἀμέσως προσφέροντας διὰ τοῦ μόχθου καὶ τοῦ ἰδρώτός των ἐργάτας. Τὰ σκληρὰ ἀλλ' ἀληθῆ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου θὰ ἀκουσθοῦν πρὸς αὐτοὺς τοὺς κεφαλαιούχους καὶ ἐργοδότας, οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς

ἐπληθύνθησαν καὶ ἐξετραχύνθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῶν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν· κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Διατὶ ἀδελφοὶ νὰ ἀκούσωμεν τοὺς σκληροὺς αὐτοὺς λόγους ; Ἄς ἀφήσωμεν τοὺς νόμους, τοὺς νόμους ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἴδια μας ἡ πλεονεξία. Μὴ κατοχυρούμεθα πίσω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ νομίζομεν, ὅτι πράττομεν τὸ καθῆκόν μας ἀπέναντι τῆς ἐργασίας καὶ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἀφήσωμεν καλύτερα τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄς διαβάσωμεν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἄγραφον νόμον τῆς χριστιανικῆς μας συνειδήσεως. Μὴ κρυβώμεθα πίσω ἀπὸ τοὺς σφαγιαστὰς τῶν βουνῶν καὶ γινώμεθα σφαγιασταὶ εἰρηνικοί. Μπορεῖ καὶ ἀδίκως ἴσως νὰ ἀπεκτήσαμε τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ καὶ πάλιν νὰ ! ὁ Κύριος μᾶς φωνάζει· «Ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας».

Ἄς ἐρωτηθοῦν οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔπραξαν τὸ καθῆκον των καὶ ἐνίσχυσαν πλουσιοπάροχα τοὺς ἐργάτας των. Ἦλαττώθη ποτὲ τὸ κεφάλαιόν των ; Ἐδυστύχησαν ποτὲ ἢ μήπως μετὰ τῶν ἀπολαμβανόντων ἐργατῶν των ἀπήλαυσαν καὶ αὐτοὶ τὴν μεγαλυτέραν χαράν ;

Δὲν εἶναι δὲ μόνον τὸ χρηματικὸν ἐπίδομα ἡ λύσις. Ὁ διαχειριζόμενος τὸ κεφάλαιον πρέπει νὰ σκέπτεται συνεχῶς, νὰ παραστέκη προστάτης καὶ ἀρωγός, νὰ βοηθῇ καὶ νὰ παρηγορῇ τὸν ἐργάτην τοῦ κεφαλαίου. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον καὶ τοῦ λέγει. «Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς». Ἐδῶ εἶναι τὸ μυστικὸν τῆς συνεργασίας τῶν δύο αὐτῶν οικονομικῶν πόλων τῆς ζωῆς. Αὕτη εἶναι καὶ ἡ θέλησις τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος, ὡς ὁ μεγαλύτερος κεφαλαιοῦχος πνευματικῶν ἀγαθῶν, πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ καταδιωκομένους ἔτρεχε διὰ νὰ χάριση ἐκ τοῦ ἀνεκτιμήτου κεφαλαίου του, τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν γαλήνην.

Ἀπέναντι τοῦ κεφαλαίου ἴσταται ἡ ἐργασία, ἡ παντὸς εἶδους ἐργασία. Ἡ εὐλογημένη ἀρετὴ, ἡ πρώτη μετὰ τὴν δημιουργίαν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ μέσον τῆς πραγμα-

τοποιήσεως τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ σκληρο-
τράχηλος ἀντίπαλος πάσης κακίας ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀργίαν.
Τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς: «Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω».

Ἐδῶ ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἐργασίας μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ἀμέ-
σως ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ κεφαλαίου. Ἐχει πολλὰ παράπονα σή-
μερα. Τὴν περιβάλλει ἡ σκληρότης. Εὐρίσκεται ἐγκαταλελειμ-
μένη, ἐνῶ αὐτὴ κοπιάζει καὶ μοχθεῖ. Καμμία πρόνοια διὰ τοὺς
ἐκπροσώπους της, τοὺς ἐργάτας.

Παράπονα δίκαια κατ' ἀρχὴν, διὰ τὰ ὁποῖα εἶπαμεν ἄνω-
τέρω πῶς θὰ σταματήσουν. Ἀλλὰ θὰ ἠθέλαμεν νὰ προλάβω-
μεν αὐτὰ τὰ παράπονα διὰ νὰ μὴ καταντήσουν εἰς ὕβρεις ἐναν-
τίον ἀδελφῶν, οὔτε εἰς βιαίας ἐπιθέσεις, οὔτε εἰς ἐπαναστά-
σεις, οὔτε εἰς φόνους, οὔτε εἰς τὴν συνεργασίαν μὲ σκοτεινοὺς
ἀνθρώπους τῆς ἀναρχίας.

Τὰ παράπονα αὐτὰ δυστυχῶς ὠδήγησαν πολλοὺς εἰς τὴν
ἄρνησιν τῶν ἰδανικῶν τῆς φυλῆς, εἰς τὴν ὕψωσιν τῶν ὄπλων
κατὰ τῆς ἰδίας πατρίδος.

Ἄχι, δὲν εἶναι τρόπος αὐτὸς νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ δίκαιά μας.
Ἄχι! εἶναι καταστροφή τῶν δικαίων ἀπαιτήσεών μας. Πάλιν ὁ
Ἰάκωβος μᾶς λέγει: «Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ
ἐντεῦθεν; ἐπιθυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε καὶ
οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν». Καὶ προσθέτει. «Μακροθυμήσατε, ἀδελ-
φοί, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων,
ἵνα μὴ κριθῆτε. Ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν».

Εἶναι δυνατόν δι' εἰρηνικῶν μεθόδων ν' ἀπαντήσωμεν. Θὰ
πῆτε. «Δὲν γίνεται τίποτε». Ἀλλὰ τότε θὰ σᾶς ἐρωτήσουν. «Καὶ
τί ἔγινε μέχρι τώρα διὰ τῆς βίας, τί κατωρθώσατε; Ἐνα πρᾶγμα,
Ἐγινε χειροτέρα ἢ κατάστασις».

Ἀλλὰ σκέπτεται κανεὶς καὶ βλέπει τώρα ἐμπρὸς τοῦ τοὺς
νυκτοβίους θαμῶνας τῆς συνοικιακῆς ταβέρνας, εἶναι κατὰ τὸ
πλεῖστον οἱ παραπονούμενοι ὅτι αἱ οἰκογένειαι τῶν δυστυχῶν.
Μήπως ἡ περιττὴ αὐτὴ σπατάλη χρήματος καὶ δυνάμεως συγ-
χρόνως εἶναι λύσις; Βεβαίως δὲν εἶναι γενικὸν τὸ κακὸν αὐτό,
ἀλλὰ πολὺ καλὰ ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, ὅτι τὰ παράπονα τῶν
θαμῶνων αὐτῶν θὰ γίνουν ἐντονώτερα τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰς
τὴν ἐργασίαν καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀπαθλίωσις μεγαλυτέρα ἐντὸς
τοῦ ταπεινοῦ οἰκίσκου.

Ἐρωτήσατε τοὺς ἐγκρατεῖς συναδέλφους καὶ θὰ πεισθῆτε

ὅτι αἱ ἐλλείψεις των εἶναι ὀλιγώτεραι. Χρειάζεται ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἐργασίαν, ἐγκράτεια, καὶ τέλος λίγη ὑπομονὴ διὰ νὰ γίνουσι τὰ δίκαια αἰτήματά μας δικαιότερα. Ἀπαιτεῖται νομιμότης καὶ δημοσία τάξις διὰ νὰ κτυπηθῇ ἡ κοινωνικὴ ἀδικία.

Διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ καὶ διὰ τὴν ἄρμονικὴν συμβίωσιν κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ἀνάγκη ὅπως πρυτανεύσῃ τὸ Χριστιανικὸν πνεῦμα. Τοῦτο δὲν ἀναγνωρίζει διαφορὰς τάξεων, πνίγει τὸ μῖσος καὶ χαρίζει τὴν ἀγάπην. Ἀρετὴ, ἡ ὁποία δὲν κάμπτεται πρὸ οὐδενὸς ἐμποδίου, φθάνει μέχρι εἰς τοὺς ἐχθρούς, δὲν γνωρίζει ἀτομικὸν συμφέρον. Σήμερον ἔρχεται εἰς τὸ μέσον τῶν γρονθοκοπούμενων τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, ἀποδεικνύεται ὁ μόνος δίκαιος κριτὴς καὶ διαιτητὴς τῶν διαφορῶν.

Εἶναι ἡ ἀγάπη ἡ ἀρετὴ, ἡ ὁποία τοὺς μὲν κεφαλαιούχους δὲν ἀφίνει νὰ ὑπερηφανεύωνται, νὰ γίνωνται σκληροὶ ἐπειδὴ ἔχουσι τὸν πλοῦτον, τὸ ἐπίκτητον αὐτὸ χάρισμα τοῦ κόσμου καὶ δι' αὐτὸ νὰ ἀσχημονοῦν εἰς βᾶρος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, τοὺς δὲ ἐργάτας παρηγορεῖ καὶ τοὺς χαρίζει τὰς τρεῖς μεγάλας ἀρετάς, τὴν ὑπομονήν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν. «Πάντα ὑπομένει, πάντα ἐλπίζει, πάντα πιστεύει».

Αὐτὸς εἶναι ὁ ὠραῖος συνδετικὸς κριτικὸς, αὐτὸς ποὺ μᾶς προτείνει ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία, αὐτὸς ποὺ εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς σωτηρία, ἐμπρὸς εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἡμίμετρα, τοὺς νόμους, τὰς αὐξήσεις, τὰ ἐπιδόματα. Ἡ φωνὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀπηχεῖ ἰσχυρὰ καὶ σωτήριος, σκορπίζει θάρρος καὶ παρηγορία, καὶ γίνεται νόμος ὠραῖος, ὑπέροχος, ἀνυπέρβλητος. «Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰμὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους».

Η ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΙΚΑ

Μέσα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου προβάλλονται πολλάκις πλεῖστα ἐμπόδια, τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ ὑπερπηδήσῃ μὲ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις καὶ τίθενται ἐνώπιόν του προβλήματα, εἰς τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ δώσῃ τὴν λύσιν των παρ' ὄλην τὴν προσπάθειαν καὶ παρ' ὄλην τὴν ἰκανότητα, τὴν ὁποῖαν ὡς λογικὸν ὄν διαθέτει.

Καὶ ἐνῶ σκληρὰς δοκιμάζει δοκιμασίας καὶ βαδίζει ἄπελπις περιπίπτων εἰς ἀπόγνωσιν, ἐξέρχεται νικητὴς ἐκ τῆς περιπετείας αὐτῆς κατὰ τρόπον ἄγνωστον καὶ μυστηριώδη. Ποῖα ἢ δυνάμεις καὶ ποῖος ὁ βοηθὸς εἰς τὰς δοκιμασίας τῆς ζωῆς αὐτοῦ;

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ λαμβάνομεν, ἐὰν στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν ἀπροκατάληπτοι καὶ εἰλικρινεῖς ἐρευνηταὶ πρὸ τὰ ἄνω.

Εἶναι ὁ Θεός, τοῦ ὁποῖου ἡ πανσθενὴς δεξιὰ κυβερνᾷ τὸν κόσμον καὶ τοῦ ὁποῖου ἔσ' ἀκόμητος ὀφθαλμὸς παρακολουθεῖ καὶ ἐποπτεύει τὰ πάντα, τὴν πρόνοιάν Του ἐπεκτείνων ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων ἀπὸ τῶν τελειοτέρων μέχρι καὶ τῶν ἀτελεστάτων τοιούτων.

Πατὴρ ἀγαθὸς καὶ φιλόστοργος ὁ Θεός, δημιουργήσας τὸν κόσμον, δὲν τὸν ἐγκατέλιπεν εἰς τὴν τύχην του, ἀλλὰ προνοεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται περὶ αὐτοῦ συντηρῶν τοῦτον καὶ κατευθύνων εἰς τὸν τελικὸν του σκοπὸν.

Ὅσονδήποτε καὶ ἂν θελήσουν τινὲς νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν τῆς θείας Πρόνοιᾶς περὶ τοῦ κόσμου, δὲν εἶναι δυνατὸν εἰμὴ νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ῥηχὰ καὶ ἀφιλοσόφητα πνεύματα, στερούμενα καὶ τῆς στοιχειώδους λογικῆς.

Διότι, ὡς ἡ πίστις ἐπὶ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ ὡς Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου εἶναι καθολικὴ, οὕτω καὶ ἡ πίστις ἐπὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὡσαύτως καθολικὴ καὶ συναντᾶται εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς καὶ τὴν διακηρύσσουν τὰ μεγαλῆτερα πνεύματα τοῦ κόσμου.

Ὁ Ἐπίκτητος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, λέγει «πρέπει νὰ γνωρίζωμεν πρῶτον, ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὅστις καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων».

Ὁ Ξενοφῶν, δίδων τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Θεοῦ, ἀποφαίνεται, ὅτι «τὸ θεῖον..... πανθ' ὀρᾷ καὶ πάντα ἀκούει καὶ εἶναι πανταχοῦ παρὸν καὶ φροντίζει περὶ πάντων».

Ὁ Πυθαγόρας συνιστᾷ τὴν ἐπίκλησιν τῆς θείας προνοίας εἰς τὴν καθημερινήν μας ἐργασίαν διὰ τὴν καλὴν ἔκβασιν καὶ εὐδόωσιν αὐτῆς.

Ἄλλ' ἂν στραφῶμεν καὶ πρὸς τὸν περιβάλλοντα ἡμᾶς κόσμον θὰ ἀκούσωμεν ἐκεῖθεν, ὡς ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, διάτορον τὴν φωνὴν τῶν ὄντων ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, ὅχι μόνον τὸ «αὐτὸς ἐδημιούργησεν ἡμᾶς», ὡς ἐκεῖνος, ἀλλ' ὅτι ὁ αὐτὸς προνοεῖ περὶ ἡμῶν καὶ συγκρατεῖ εἰς χεῖράς του τὴν ὑπαρξιν ἡμῶν.

Φυτὰ, ζῶα, ἀπὸ τῶν ἀτελεστάτων μέχρι τῶν τελειοτέρων εἰδῶν, ἔρχονται εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐκπληρῶνουν τὸν προορισμὸν των κατὰ τρόπον ἐκπλήσσοντα τὸν ἐρευνητὴν. Ἡ τάξις καὶ ἡ ἄρμονία, ἡ ὁποία βασιλεύει ἐπὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ ἡ ὁποία οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον διασαλεύεται, πείθει ἀναγκαστικῶς περὶ τῆς ἀποδοχῆς ταξιθέτου νοῦ, ὅστις ἀγρύπνως ἐποπτεύει καὶ ἐπιμελεῖται αὐτῆς.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νεύτων εἰς τὸ σύγγραμμά του περὶ τῶν μαθηματικῶν ἀρχῶν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας λέγει «Ὁ Κύριος τῶν οὐρανῶν κυβερνᾷ τὰ πάντα ὡς δεσπότης τοῦ σύμπαντος. Διευθύνει πάντα καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. Εἶναι ὁ Θεὸς ὁ εἷς, ὁ αὐτὸς δὲ πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Θαυμάζοντες αὐτὸν λόγῳ τῶν τελειοτήτων του, τὸν σεβόμεθα καὶ τὸν λατρεύομεν λόγῳ τῆς κυριαρχίας του».

Ἄν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγκαταλείπη ποτὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ, ἀλλὰ φροντίζει καὶ ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἐπὶ μακρὸν καλῆς διατηρήσεως αὐτοῦ, πολὺ περισσότερο ὁ Θεός, ὅστις ἐξ ἀγάπης ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλίπη αὐτὸν εἰς τὴν τύχην του, μηδεμίαν φροντίδα ἐπιδεικνύων περὶ αὐτοῦ. Καὶ ὅπως λέγει ὁ ἱερός Ἀμβρόσιος «τίς ἐργάτης ἀμελεῖ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἢ παραλείπει ἐπιμελεῖσθαι ὅπερ αὐτὸς ποιεῖσαι ἔκρινεν; Ἡ τὸ μὴ κυβερνᾶν ἀπρεπές, οὐκ ἀπρεπέστερον τὸ ποιεῖν τι καὶ περὶ αὐτοῦ

μη φροντίζεις; Τὸ γὰρ μὴ ποιεῖν τι οὐδεμίᾳ ἀδικία· τὸ δὲ περὶ τοῦ ποιηθέντος μὴ φροντίζεις, τοῦτο ἄκρας ἀσπλαγχνίας ἐστί».

Τίποτε δὲν συντελεῖται ἄνευ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα λαμβάνουν ζωὴν καὶ μὲ τὸ νεῦμά του τὰ σύμπαντα πληροῦνται χρηστότητος καὶ πάσης ἀγαθωσύνης. Εἶναι λίαν χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ ψαλμωδὸς εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν δοξολογίαν του λέγει: «ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος, ἀποστρέψαντος δέ σου τὸ πρόσωπον ταραχθήσονται».

Ἄλλ' ἂν περὶ πάντων προνοεῖ καὶ φροντίζει ὁ Θεός, κυρίως ὅμως ἐπεκτείνει τὴν πρόνοιάν του ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον κατέστησε βασιλέα τῆς κτίσεως καὶ τὸν ὁποῖον, ὡσαύτως κατὰ τὸν ψαλμωδόν, «βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλάττωσεν αὐτόν» καὶ τοῦ ὁποίου ὁ προορισμὸς εἶναι ἡ ἕξομοίωσις πρὸς τὸν πλάστην του.

Ὁ Ἰησοῦ Χριστὸς ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς καὶ καυτηριάζων τὴν ἀγωνιώδη μέριμναν τῶν ἀνθρώπων λέγει, ὅτι, ἂν ὁ Θεὸς προνοεῖ περὶ πάντων καὶ περὶ αὐτῶν τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ, πολὺ περισσότερον προνοεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις διαφέρει πολὺ περισσότερον τούτων «μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ἡμῶν», λέγει «τί φάγητε καὶ ποίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε... ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρεφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;... μὴ οὖν μεριμνήσετε λέγοντες τί φάγωμεν ἢ τί ποίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα... οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων».

Ὡ, καὶ ποῖος κοινὸν ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἀγαθὴν τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ δὲν διαβλέπει τὸν δάκτυλον τῆς θείας Προνοίας εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν; Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς θελήσεως αὐτοῦ εἰς τὰς πράξεις τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς εἶναι ὀφθαλμοφανῆς. Θρηνοῦμεν πολλάκις τὴν ζωὴν καὶ τὸ μέλλον τοῦ ὀρφανοῦ καὶ τῆς χήρας καὶ θλιβόμεθα ἴσως διὰ τὴν κατάστασιν τῶν ἀδυνάτων αὐτῶν πλασμάτων, καὶ ὅμως ποσάκις δὲν διαψευδόμεθα. Ἐκεῖ ὅπου ἡμεῖς προοιωνιζόμεθα τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν καταστροφήν, ἐκεῖ διαλάμπει ἡ προκοπὴ καὶ τὸ λαμπρὸν μέλλον καὶ σταδιοδρομία, τὴν ὁποίαν ζηλεύουν οἱ διαθέτοντες τὰ ἐφόδια

τῆς προστασίας καὶ τὰ ἀναγκαῖα μέσα διὰ τὴν πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν. Ποῖος ὁ παραστάτης τῶν ἀδυνάτων καὶ ἐγκαταλελειμμένων αὐτῶν ὑπάρξεων; Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πρόνοια αὐτοῦ. «Ὁρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήψεται καὶ ὁδὸν ἀμαρτωλῶν ἀφανιεῖ», λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Προφήτου. Πόσες φορές δὲν εὐρέθημεν εἰς δυσκόλους στιγμὰς καὶ δὲν ἀντιμετωπίσαμεν προβλήματα, εἰς τὰ ὁποῖα κάθε λύσις ἀπέβη ματαία; Πόσες φορές δὲν ἀντικρύσαμεν ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ ὑπερπηδῶμεν ἐστάθη ἀδύνατος κάθε θυσία καὶ κάθε προσπάθεια ἡμῶν; Πόσες φορές δὲν εὐρέθημεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου καὶ δὲν ἀντικρύσαμεν τὸν θάνατον διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν καὶ «ἐρρύσατο ἡμᾶς ὁ Κύριος»; Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι, ἐκεῖ ὅπου αἱ δυνάμεις ἡμῶν παραλύουν καὶ κάθε λύσις τῶν προβαλλομένων προβλημάτων ἀποβαίνει ματαία, καὶ ἄκαρπος κάθε προσπάθεια, λαμβάνομεν τὴν λύσιν καὶ ὑπερπηδῶμεν τὰ ἐμπόδια κατὰ τρόπον, ἄγνωστον μὲν καὶ μυστηριώδη κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, πλὴν ὅμως περιτράνως ἀποκαλύπτοντα τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου «τὰ πάντα ὑποτάσσεται καὶ ὑπακούει». Ὁχι δὲν εἶναι ὑπερβολή, ὡς δὲ λέγει ὁ Μέγας Βασιλεῖος, τίποτε δὲν ὑπάρχει τὸ ἀκυβέρνητον καὶ τὸ ἐγκαταλελειμμένον. Ὅλα παρακολουθεῖ ἀγρύπνως ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις σκορπίζει εἰς τὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ. «Οὐδὲν ἀπρονόητον, οὐδὲν ἡμελημένον παρὰ Θεῷ» λέγει ὁ θεῖος πατήρ, «πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς, πᾶσι πάρεστι σκορπίζων ἐκάστῳ τὴν σωτηρίαν» καὶ περαιτέρω, ὅτι κάθε ἀγαθὸν, τὸ ὁποῖον ἔρχεται εἰς ἡμᾶς, προέρχεται καὶ χορηγεῖται ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς θείας του χάριτος καὶ δυνάμεως· «πᾶν ὅπερ εἰς ἡμᾶς ἀγαθὸν φθάση, ἐκ θείας δυνάμεως τῆς πάντα ἐνεργούσης χάριτος ἐνέργειαν εἶναι φαμέν».

Ἄλλ' ἂν περὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων προνοῆ καὶ ἐνδιαφέρεται ὁ Θεός, «ἀνατέλλων τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους», ὡς ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ ἐπιβεβαιοῖ, περισσότερο ὅμως προνοεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται περὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐναρέτων καὶ δι' ὅσους ἔχουν ὡς ὁδηγὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν τὸν θεῖον νόμον Του, πρὸς τοὺς ὁποῖους τὸ ἐνδιαφέρον του εἶναι ἀμέριστον καὶ πατρικόν, ἔστω καὶ ἂν πολλακίς τὸ ἐνδιαφέρον του ἐκδηλοῦται καὶ διὰ δοκιμασιῶν πρὸς

τούς ἀγαθούς, δι' ὧν στηρίζονται καὶ τελειοῦνται ἐν τῇ πίστει. «Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν», λέγει ὁ θεῖος τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος.

Καί, λοιπόν, ἀγαπητοί. Τίποτε δὲν ὑπάρχει τὸ ἀκυβέρνητον καὶ τὸ ἐγκαταλελειμμένον. «Πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός, πᾶσι πάρεστι σκορπίζων ἐκάστῳ τὴν σωτηρίαν». Τὸ μαρτυρεῖ ἡ καθολικὴ πίστις τῆς ἀνθρωπότητος ὅλων τῶν αἰώνων, τὸ διδάσκει ἡ τάξις καὶ ἡ ἀρμονία, ἡ ὁποία βασιλεύει ἐπὶ τοῦ σύμπαντος, τὸ ἀποδεικνύει ἡ πεῖρα ἐνὸς ἐκάστου, τὸ ἐπιβεβαιοῖ ὁ ἀψευδὴς λόγος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Τὴν πίστιν αὐτὴν ἐπὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἅς καταστήσωμεν ἐν ἡμῖν ἐδραίαν καὶ ἀρραγῆ δι ὅλης μας τῆς ζωῆς. Καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς πίστεως αὐτῆς ἅς βαδίζωμεν σταθεροί καὶ ἀκλόνητοι τόσον εἰς τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας τοῦ βίου μας, ὅσον καὶ εἰς τὰς σκληρὰς δοκιμασίας, τὰς ὁποίας δοκιμάζομεν εἴτε ὡς ἄτομα εἴτε ὡς Ἔθνος, μὲ τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα, ὅτι ζῶντες κατὰ τὸ θεῖον θέλημα καὶ προκόπτοντες εἰς ἀρετὴν θὰ τελῶμεν ὑπὸ τὴν ἀσφαλῆ προστασίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, «οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπὶ δικαίους καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν».

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΚΟΤΣΩΝΗ

Ἡ σημερινή μας ὁμιλία διὰ τὸ θέμα «Χριστιανισμὸς καὶ κοινωνικὴ Πρόνοια ἀνὰ τοὺς αἰῶνας» θὰ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ ἐπιχειρήσωμεν μίαν βιαστικὴν ἀλλὰ πολὺ μεγάλην ἐκδρομὴν ὄχι μόνον εἰς τὰς διαφόρους χώρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γεγονότα καὶ εἰς τὰ πράγματα, θὰ προσπαθήσωμε νὰ ἀντιληφθοῦμε ποίαν σχέσιν ἔχει ὁ Χριστιανισμὸς μὲ τὴν κοινωνικὴν Πρόνοιαν, δηλαδή τὴν ὀργανωμένην περίθαλψιν καὶ φροντίδα δι' ὅλους ἐκείνους, ποὺ ἔχουν κάποια ὑλικὴν ἢ πνευματικὴν ἀνάγκην.

Ἐνα μεγάλο πῆδημα, δύο χιλιάδες ἐπάνω-κάτω χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ ζοῦμε σήμερα, μᾶς φέρνει εἰς τὰ χρόνια ποὺ ἐμφανίζεται ὁ Χριστιανισμὸς. Εἶναι τὰ ἔτη τῆς ἀκμῆς τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, μὲ τὴν θαυμαστὴν νομοθεσίαν της καὶ τὴν τάξιν της, μὲ τόσα καὶ τόσα ὑλικά μέσα εἰς τὴν διάθεσίν της καὶ μὲ μίαν ζηλευτὴν κρατικὴν ὀργάνωσιν. Τὸ περίφημον πρακτικὸν ρωμαϊκὸν πνεῦμα ἔχει ὀργανώσει μὲ πολλὴν πειθαρχίαν ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Ὑπάρχει ὅμως Κοινωνικὴ Πρόνοια, ἔστω καὶ μὲ κάποια ὑποτυπώδη μορφήν; Ἄν διατρέξωμεν ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς ἀπέραντης αὐτῆς αὐτοκρατορίας, ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἕως τὴν πυρωμένην ἄμμον τῶν Ἐρήμων τῆς Ἀφρικῆς, θὰ εὔρωμεν τίς φτωχογειτονιὰς καὶ εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις γεμᾶτες ἀπὸ φτώχεια, ἀρρώστιες καὶ κάθε εἶδους κακομοιριά, φροντίδα ὅμως δὲν θὰ συναντήσωμεν καμμίαν, οὔτε ἀπὸ τὸ ἐπίσημον κράτος, οὔτε ἀπὸ καμμίαν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Παντοῦ ξεραῖλα καὶ νέκτρα κάθε ἀγάπης καὶ συμπόνιας. Μόνον εἰς ἓνα μέρος θὰ ἰδοῦμε μίαν μικράν, ἀλλὰ μὲ πολὺν ἐνθουσιασμὸν καὶ ζῆλον, προσπάθειαν. Δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν κανενὸς εὐγενοῦς καὶ ἰσχυροῦ Ρωμαίου. Δὲν τὴν ἔχει ἐμπνεύσει οὔτε κανένας πάνσοφος καὶ

πανίσχυρος Σενέκας, οὔτε κανένας δυναμικὸς ρωμαῖος κυβερνήτης, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν εἰς τὴν διάθεσίν των τοὺς ἀμύθητους κρατικοὺς θουσαυροὺς καὶ τὴν μεγάλην ἀτομικὴν των περιουσίαν. Δὲν ἔχει ὀργανωθῆ κάπου εἰς τὴν Ρώμην ἢ τὴν Ἀντιόχειαν ἢ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ ἄλλα μεγάλα πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ κέντρα τῆς αὐτοκρατορίας. Τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τὴν ἔχει ἐμπνεύσει ἡ διδασκαλία ἐνὸς ἀσήμου μαραγκοῦ ἀπὸ κάποιον χωριουδάκι τῆς Γαλιλαίας καὶ ἔχει ἀρχίσει εἰς μίαν συνοικίαν μιᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὡς στήριγμά της δὲν ἔχει τὸ κρατικὸν ταμεῖον καὶ τὰς κρατικὰς ἐπιχορηγήσεις, ἀλλὰ συντηρεῖται ἀπὸ ὅ,τι εἶχε καθένας ἀπ' τοὺς πρῶτους ὀπαδοὺς τοῦ περιφρονημένου ἐκείνου μαραγκοῦ. «Τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμοίραζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε», δηλαδὴ «ἐπωλοῦσαν τὰ κτήματά των καὶ τὰ ὑπάρχοντά των καὶ τὰ ἐμοίραζαν εἰς ὄλους, δίδοντες ὅ,τι εἶχε ἀνάγκη ὁ καθένας», ὅπως μὲ λίγα λόγια σημειώνουν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Δὲν περνοῦν πολλὰ χρόνια καὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια μὲ μικρὰς παραλλαγὰς ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ἄλλας μεγάλας πόλεις. Εἶναι αἱ «ἀγάπαι» δηλαδὴ, τὰ περίφημα κοινὰ γεύματα τῶν Χριστιανῶν, ποὺ ἐξησφάλιζαν εἰς ὄλους τὴν διατροφήν. Τὸ σύστημα σὲ λίγο συμπληρῶνεται μὲ ἐράνους, «τὰς λογίας», ποὺ γίνονται ὅπου ὑπάρχουν χριστιανοὶ καὶ ποὺ προορίζονται διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς Παλαιστίνης, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἰδιαιτέρα λαμβάνεται πρόνοια διὰ τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰς χήρας. Ἔτσι, μὲ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀρχίζει νὰ ὑπάρχη διὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἀνάγκην κάποιον μέριμνα, κάποιον φροντίς.

Καὶ νὰ σκεφθῆ κανεῖς, ὅτι τὰ ἔργα αὐτὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης γίνονται ὄχι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Κράτους, ἀλλ' ἐνῶ τὸ Κράτος ὀργανώνει κατὰ τῶν χριστιανῶν τοὺς σκληροτέρους διωγμοὺς, ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῆ κανεῖς. Ἐνῶ οἱ διωγμοὶ ἐπὶ τριακόσια περίπου χρόνια δέρνουν τοὺς χριστιανούς, αὐτοὶ δὲν σταματοῦν τὰς προσπάθειάς των διὰ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἔργου τῆς ἀγάπης των. Μετὰ τὴν φτώχεια καὶ τὴν ὀρφάνια πολεμοῦν τὴν ἀρρώστεια. Εἰς τὰς μεγάλας μάλιστα ἐπιδημίας, ποὺ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν πολὺ συχναί, οἱ χριστιανοὶ εἶναι οἱ μόνοι ποὺ ἐργάζονται μὲ σύστημα καὶ ὀργάνωσιν διὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀρρώστους. Εἰς μίαν π.χ. ἐπιδη-

μίαν, πού ἔγινεν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸ 259 μ.Χ., ὅπως μᾶς πληροφορεῖ μία ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη, ἐνῶ οἱ εἰδωλολάτραι ἀπὸ φόβον νὰ μὴ μολυνθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν, μισοπεθαμένους ἔρριχναν εἰς τὸν δρόμον καὶ τοὺς στενωτέρους ἀκόμη συγγενεῖς των, οἱ χριστιανοί, ἀψηφούντες τὸν θάνατον, ὄχι μόνον ἐνοσήλευαν τοὺς ἀσθενεῖς, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν στοργὴν ἐφρόντιζαν ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς πεθαμένους.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπεκτείνουν οἱ χριστιανοὶ τὴν πρόνοιάν των καὶ εἰς τοὺς ἀνίκανους διὰ ἐργασίαν, πού τοὺς ἐξασφαλίζουν τὴν συντήρησιν, εἰς τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς δούλους, πού τοὺς ἐξαγοράζουν καὶ τοὺς χαρίζουν καὶ πάλιν τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τοὺς ὁδοιπόρους καὶ τοὺς ξένους, πού τοὺς δίδουν ἄσυλον καὶ τροφήν καὶ σιγὰ-σιγὰ δὲν ἀφήνουν κοινωνικὴν πληγὴν, πού νὰ μὴν ἐπιχειροῦν νὰ τὴν θεραπεύσουν. Ἰδιαιτέραν ἀνάπτυξιν λαμβάνουν τὰ ἔργα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ὅταν ἡ χριστιανικὴ πίστις παύει πλέον νὰ καταδιώκεται καὶ ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀποκτᾷ ἐλευθερίαν δράσεως. Τότε, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, παρουσιάζονται τὰ νοσοκομεῖα, τὰ πτωχοκομεῖα, τὰ ὄρφανοτροφεῖα, τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ χίλια-δυὸ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Ὅσον διαδίδεται ὁ Χριστιανισμὸς, τόσον καὶ τὰ ἰδρύματα αὐτὰ πληθύνονται καὶ, ἂν θέλη κανεὶς νὰ μάθῃ πότε εἰς μίαν χώραν ὠργανώθη ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἐξετάσῃ πότε ἐκεῖ διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς. Κι' ὅσον προχωρεῖ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἀπλώνει ὅλο καὶ βαθύτερα τὰς ρίζας του μέσα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, τόσον καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης γίνονται καὶ περισσότεραι, ἔτσι πού ἐφθάσαμεν καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ εἰς τὴν Δύσιν νὰ ἀρχίσουν νὰ ὀργανώνωνται εἰδικὰ μοναχικὰ τάγματα ἢ μοναστήρια, πού ὡς ἀποκλειστικόν των ἔργον εἶχαν τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης καὶ κατόπιν ἡ οἰκουμένη ὁλόκληρος νὰ εἶναι κατάσπαρτος ἀπὸ τὰ ἰδρύματα αὐτὰ τῆς φιλανθρωπίας. Ἀπὸ τὸν τέταρτον αἰῶνα μ.Χ. δηλαδή, μόλις ἔπαυσε νὰ καταδιώκεται ὁ Χριστιανισμὸς, μέχρι σήμερον, ὅπου ὑπάρχει χριστιανικὴ ἀγάπη, ἐκεῖ καὶ ἀνθίζουν τὰ ἰδρύματα αὐτὰ τοῦ πόνου. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μόνον ἐλειτούργουν περὶ τὰ δεκαπέντε τέτοια ἰδρύματα, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων τὰ μαιευτήρια μόνον πού εἶχεν ἰδρύσει

ἀνήρχοντο εἰς πέντε καὶ οὕτω καθεξῆς. Τί δὲ νὰ εἶπη κανεὶς διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας; Τὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ ἀπετέλουν τὸ καμάρι τοῦ ἔθνους μας. Καὶ πόσα θὰ εἶχε νὰ εἶπη κανεὶς διὰ τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῶν ἱεραποστολῶν, διὰ τοὺς σκαπανεῖς τοῦ ἀληθινοῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ. Κοινωνικὴ Πρόνοια; Παντοῦ: Διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, διὰ τοὺς λεπρούς, διὰ τοὺς παραστρατημένους, διὰ τοὺς ἀναπήρους διὰ τὰ ὄρφανά, διὰ τοὺς γέροντες, διὰ τὴ φτωχολογιά καὶ διὰ τὰς μυρίας ἄλλας κοινωνικὰς πληγὰς.

Θὰ εἶπη ὅμως ἴσως κανεὶς: Κοινωνικὴν Πρόνοιαν κάνει τώρα καὶ τὸ Κράτος, πού τὸ θεωρεῖ ὡς καθῆκον του νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὰ προβλήματα ἐκείνων πού ἔχουν κάποια ἀνάγκη, καὶ μάλιστα ὅτι τὸ Κράτος ἐξασκεῖ σήμερον πολὺ εὐρύτεραν κοινωνικὴν Πρόνοιαν. Μά, ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας νίκας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι ἐπέδρασε κατὰ τέτοιον τρόπον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη πού δὲν παραδέχονται τὰς ἀρχὰς του νὰ θεωροῦν ὡς καθῆκον τοῦ Κράτους, δηλαδὴ τοῦ συνόλου, νὰ φροντίσῃ δι' ὅσους ἔχουν ἀνάγκη. Τὸ ὅτι σήμερον ἐπικρατεῖ αὐτὴ ἡ ἀντίληψις δὲν εἶναι νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ; Ἀλλὰ τὸ πόσον ἡ κοινωνικὴ πρόνοια εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, πού ἐμπνέεται καὶ κινεῖται ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ πού τὸν ἄνθρωπον δὲν τὸν βλέπει μόνον ὡς σῶμα, ἀλλὰ καὶ ὡς ψυχὴν, φαίνεται ἀκριβῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐξαοκῆσεως τῆς προνοίας ἀπὸ τὸ Κράτος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν φαίνεται, ὅτι τὰ ἔργα τῆς προνοίας, δηλαδὴ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν χωρὶς ἀγάπην. Εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα τοῦ Βυζαντίου τὸ νὰ παραλείψῃ τὸ προσωπικὸν νὰ ἐκδηλώσῃ ἀγάπην ἐθεωρεῖτο ἀμάρτημα καὶ ἐτιμωρεῖτο μὲ ὠρισμένα πνευματικὰ ἐπιτίμια. Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἰδρυμάτων. Διότι εἶναι κάλλιστα δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν κατάλληλα κτίρια, νὰ μὴ λείπουν τὰ οἰκονομικὰ μέσα καὶ ὅμως νὰ μὴ γίνεταί τὸ ἔργον πού γίνεται ὅταν ὑπάρχῃ ἀγάπη. Ὁ καθένας μας ἔχει ὑπ' ὄψιν του πολλὰ, δυστυχῶς, παραδείγματα πού ἐπιβεβαιώνουν αὐτὴν τὴν διαπίστωσιν. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὅλοι θὰ ἔχωμεν παρατηρήσει, ὅτι ὅταν ὑπάρχῃ ἀγάπη, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχουν πολλὰ μέσα, τότε πολλαὶ πληγαὶ κλείνονται καὶ εἰς πολλὰς

ταραγμένες ψυχές χαρίζεται ή ανακούφισις και ή γαλήνη. Δι' αυτό τὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς προνοίας και εἰς τὴν χώραν μας, ὅπως και παντοῦ, εἶναι κυρίως πρόβλημα δημιουργίας ψυχῶν, ποὺ ἀγαποῦν με τὴν καρδιά των τὸν ἄνθρωπον ποὺ πάσχει. Ἄλλὰ ψυχάς, ποὺ ἀγαποῦν πραγματικά, δημιουργεῖ μόνον ὁ Χριστιανισμός.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΜΑΤΘΑΙΑΚΗ

Ἡ Οἰκογένεια εἶναι θεσμός ἱερός. Ἐργαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον σμιλεύονται καὶ σφυρηλατοῦνται ψυχαί. Ἐν αὐτῇ ὁ ἄνθρωπος ἀσκεῖται εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν ἄλλων θυσίαν καὶ τὴν ἀνυστερόβουλον καὶ ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπην, ποῦ αὐθόρμητος ἀναβλύζει σὰν τὰ κρυσταλλένια νερὰ τῆς πηγῆς. Εἰς τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον ἐπιτυγχάνεται κατὰ φυσικὸν τρόπον ἐξοικείωσις πολὺ βαθυτέρα ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ἀντιλαμβανόμεθα. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ὑπάρχει «κοινωνία» ἀγάπης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἀτμόσφαιράν της καὶ χαρακτηρίζει τὸν δεσμὸν τῆς συγγενείας. Τὸ καθῆκον καὶ ἡ ἔννοια τοῦ χρέους καὶ τῆς εὐθύνης εὐρίσκουν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τὴν πλήρωσίν των. Εἰς τὸν οἶκον καλλιεργοῦνται ὁ σεβασμὸς, ἡ ὑπακοή, ἡ πειθαρχία, ἡ καλωσύνη, ἡ ἐνότης, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ τιμὴ, ὁ ἠρωτισμὸς.

Εἰς τὴν θαλπωρὴν τῆς πατρικῆς ἐστίας, αἰσθανόμεθα τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς. Τὸ σπίτι ἀναζωπυρεῖ τὰ πάτρια ἦθη καὶ συντηρεῖ τὰ ἀγνὰ καὶ ὠραῖά μας ἔθιμα. Ἄσυλον ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον, τὸ σπίτι, θὰ μένη αἰωνίως τὸ ἱερὸν ἄδυτον ἐν τῷ ὁποίῳ μυσταγωγεῖται ὁ ἄνθρωπος περὶ τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ του. Μέσα εἰς τὴν παρθενικότητα τοῦ Χριστιανικοῦ οἴκου ἐπιβλητικὰ ἀκούεται νὰ βηματίζῃ ὁ Δημιουργός, ὡς εἰς τὸν Παράδεισον. Ἡ δημιουργία συνεχίζεται ἀθόρυβα ἐν αὐτῷ καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Πλάστου ἀπηχεῖ εἰς τὸν θεοσύστατον τοῦτον θεσμόν.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι τοὺς οἴκους των προστατεύουν Ἐστιάδες θεότητες, ἀλλ' εἰς τὸν Χριστιανισμόν θεμέλιος καὶ σκέπη προβάλλει αὐτὸς ὁ Χριστός. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες». — «Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων».

Ἐντὸς τῆς οἰκογενείας συναντῶνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ πολλὰ πρόσωπα, διαφέροντα μεταξὺ των κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν μορφήν, τὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν διάπλασιν, τὰ αἰσθήματα, τὰς κλίσεις, τὰς ἰκανότητας. Ἐν τούτοις ζοῦν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ,

χωρίς τίποτε νά προδίδη τὰς διαφοράς των. "Όταν ὑπάρχη καλή θέλησις καὶ ἀμοιβαία ἀγάπη, εἶναι δυνατὴ ἡ συνεννόησις καὶ ἡ συμφωνία μεταξὺ καὶ τῶν μᾶλλον ἀνομοίων ἀνθρώπων. Ἡ οἰκογένεια ἰσοπεδώνει τὰς ἀντιθέσεις, ἐκ τῶν ὁποίων συνθέτει τὸ ἀρμονικὸν σύνολον. Ἐπομένως σημεῖα ἐπαφῆς δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχουν, ἀρκεῖ νά ἐπικρατῇ πνεῦμα Χριστοῦ.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, καθὼς ὅλα τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ἡ οἰκογένεια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, παρουσιάζει σημεῖα ἐκτροπῆς ἐκ τοῦ προορισμοῦ της. Ρεύματα νέα ἐπιζητοῦν τὴν ἐκ βάθρων διάλυσιν αὐτῆς, σύγχρονοι δὲ ιδέαι ἐπέφεραν εἰς αὐτὴν ἠθικὸν μαρασμόν. Δὲν εἶναι σπάνιοι σήμερον παράνομοι συμβιώσεις, διαστάσεις καὶ διαζύγια καὶ τοῦτο, διότι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἡ κατάλληλος οἰκογενειακὴ διαπαιδαγώγησις, οὔτε χριστιανικὴ ζωὴ εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτάς. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον αἱ τοιαῦται ἐνώσεις στεροῦνται ἱερότητος καὶ εὐλογίας, ἀλλὰ καὶ οἱ καρποὶ τοὺς ὁποίους φέρουν τυχόν εἰς τὸν κόσμον, ἐγκλείουσι τὸ σπέρμα τῆς ἀποσυνθέσεως καὶ ἄγουσιν ἀσφαλῶς εἰς τὸν ἐκφυλισμόν.

Ἄνάγκη ὄθεν, ὅπως συντηρηθῶσιν αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ ὠραῖαι ἐλληνικαὶ παραδόσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας διετηρήθη μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας.

Πρὸς τοῦτο, ἐπιβάλλεται, ὅπως ἀποκλεισθῶσιν αἱ ξενικαὶ ἐπιδράσεις καὶ ἀπομιμήσεις, αἱ ὁποῖαι παρεμβάλλουν τὴν ἀνορθογραφίαν εἰς τὴν ὠραιότητα καὶ χάριν τῶν παραδόσεων τούτων. Τὰ αὐστηρὰ ἔθιμα, τὰ ἀγνὰ ἦθη καὶ ἡ πατροπαράδοτος εὐσέβεια εἶναι ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ προσδίδουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν γλυκείας καὶ ἀναλλοιώτους ἀποχρώσεις, συγχρόνως δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν συνεκτικότητά τοῦ Γένους μας καὶ τὴν ἐπιβίωσιν τῆς φυλῆς, τόσον σκληρῶς δοκιμασθεῖσαν κατὰ τὴν μακραίωνα πορείαν τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας. Εἰς τοῦτο κυρίως συνετέλεσεν ἀναντιρρήτως ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία. Διότι ἐκεῖνη παραλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ βρεφικὰ σπάργανα, εἰσάγει εἰς τὴν ζωὴν τὴν χριστιανικὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος, τοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ τῆς κατηχήσεως, ἐμπνέει τὸν σεβασμόν καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τὴν ἀγάπην καὶ παρέχει τὴν δέουσαν καθοδήγησιν διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν λοιπῶν συνανθρώπων.

Ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ Γάμου συνιστᾷ τὰς νέας οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰς ὑποχρεώσεις δὲν παύει νὰ ὑπομιμνήσκη καὶ ἐκείνη ὑπευθύνως καὶ ἀρμοδίως διδάσκει τὴν τεκνογονίαν, τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων καὶ τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἀλλὰ καὶ ἀρνητικῶς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἰ. ἐξομολογήσεως ἡ Ἐκκλησία προλαμβάνει οἰκογενειακὰ δράματα, συμβιβάζει τὰ διεστῶτα καὶ συμφιλιώνει, ἐπαναφέρουσα εἰρήνην ἐκεῖ, ὅπου ἔχθραι καὶ μάχαι εἶχον μεταβάλλει τὸν περίβολον τοῦ οἴκου εἰς πολεμικὸν μέτωπον.

Τοιοιτοτρόπως ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῆς Ἐκκλησίας ἀπεσόβησε τραγωδίας, ἐσταμάτησε διαζύγια καὶ ἀποκατέστησε τὴν γαλήνην εἰς πλείστας οἰκογενείας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἀντανεκλᾷ. Διότι τὸ ἄτομον εἶναι μέλος καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας, ἡ δὲ ζωὴ του ἀπηχεῖ εἰς ἀμφοτέρων τὴν κατάστασιν.

Ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ φυτώριον τῆς Κοινωνίας. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν εὐσυνειδήτων καὶ σήμερον λειτουργῶν της μεριμνᾷ κατὰ τὸ δυνατὸν διὰ τὴν στερέωσιν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ διὰ τὴν δημιουργίαν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, εἰς τὰς ὁποίας νὰ βασιλεύῃ ὁ Χριστός.

Χρειάζεται βέβαια πρὸς τοῦτο ἡ ἐπαφὴ καὶ γνωριμία τῶν ποιμένων μετὰ τοῦ ποιμνίου των οὕτως, ὥστε ὁ Ἱερεὺς νὰ εἶναι ὁ σύμβουλος, ὁδηγὸς καὶ εἰρηνοποιός, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ καὶ προστάτης καὶ κηδεμῶν τῶν ἐνοριτῶν του. Κάθε οἰκογένεια χριστιανικὴ εἶναι καὶ μία ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀκούεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ λατρεύεται ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης. Ἡ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἡ συμπροσευχὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ συχνὴ ἐνασχόλησις τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία θέλει νὰ στηρίξη τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν της ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως. Τὸ καλὸ παράδειγμα, οἱ εὐγενεῖς τρόποι καὶ αἱ ἀρεταὶ πρέπει νὰ καλλιεργῶνται εἰς τὸ πολύτιμον θερμοκήπιον τῆς οἰκογενείας. Τότε ἡ οἰκογένεια ἐκπληροῖ τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν της καὶ ἀποκτᾷ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ τὴν καταστήσουν ἰκανὴν νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰς πολλὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς. Καὶ ὁ παράδεισος τότε δὲν θὰ εἶναι τὸ νοστάλημα τῆς ψυχῆς μας, ἀλλὰ μία πραγματικότης, ἐφηρμοσμένη ἐν μικρογραφίᾳ εἰς τὸν χριστιανικὸν οἶκον.

Διότι εἰς τὸν περίβολον τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας ἀκτινοβολοῦν ἡ γνησίᾳ ἀγάπη καὶ ἡ ἀληθινὴ χαρὰ, τὰ ἀμάραντα αὐτὰ λουλούδια, ποὺ ὁμορφαίνουν τὴν ζωὴν καὶ τῆς δίδουν νόημα καὶ σκοπὸν.

Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

*«Οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν,
ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου».*

Ὅ,τι εἶνε διὰ τὴν οἰκίαν τὸ θεμέλιον, εἶναι διὰ τὴν κοινωνίαν ἢ καλὴ καὶ Χριστιανικὴ οἰκογένεια, ἢ μεταξὺ τῶν πρώτων μελημάτων τῆς ἔχουσα τὴν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῆς, τὰ ὁποῖα θ' ἀποτελέσουν τὴν κοινωνίαν τῆς αὔριον. Ἀκόμη θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἶπῃ: ὅ,τι εἶναι διὰ τὴν γῆν ἢ καλλιέργεια, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καρποφορήσωσιν οἱ εἰς αὐτὴν πίπτοντες σπόροι, ἀποδίδοντες ὠραῖα καρποφόρα δένδρα, σῖτον καὶ ἄλλα χρήσιμα προϊόντα, τὸ ἴδιον εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον ἢ καλὴ οἰκογενειακὴ ἀνατροφή.

Διότι ὅσαδήποτε καὶ ἂν μάθῃ ὁ ἄνθρωπος, οἴανδήποτε θέσιν καὶ ἂν καταλάβῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐὰν δὲν εἶνε θωρακισμένος μὲ καλὴν οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν, μοιραίως θὰ ἀποτύχῃ καὶ μάλιστα οἰκτρῶς!

Ἄλλὰ τὸ ἔργον τῆς ἀνατροφῆς ποῖοι θὰ τὸ ἀσκῆσουν καὶ ἐπὶ τίνων βάσεων θὰ θεμελιώσουν εἰς τοὺς νέους τὸν ἠθικὸν ἐκεῖνον χαρακτήρα, εἰς τρόπον ὥστε, ὁ κατ' αὐτὸν μορφωθείς, εἰς οἴονδήποτε τομέα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ν' ἀποτελῇ στόλισμα αὐτῆς καὶ φωτεινὴν στήλην καὶ ὄχι βᾶρος τῆς γῆς.

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο εὐγλώττως ἀπαντᾷ ἡ προμνημονευθεῖσα ἐντολὴ τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου Παύλου, πρὸς τοὺς γονεῖς ὄλων τῶν αἰώνων.

Ἡ παράταξις τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, καταπολεμεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἠκονημένα ἔχει στρέψει κατ' αὐτοῦ τὰ βέλη τῆς.

Ἐὰν ἀφεθῇ εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, εἶναι ἀνίσχυρος νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, διότι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔρχεται γυμνὸς καὶ ἄοπλος καὶ θὰ συντριβῇ ὄχι μόνον ἠθικῶς ἀλλὰ καὶ σωματικῶς.

Διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ μέγας Ἀπόστολος εἰς τοὺς γονεῖς, ὅπως «ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου» ἐκτρέφωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα.

Ἄλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἐπιτυγχάνεται, ἐὰν οἱ γονεῖς δὲν ἔχουν τὴν γλυκεῖαν ὑπομονήν, ὅχι μόνον νὰ παρακολουθοῦν καὶ διδάσκουν τὰ τέκνα των, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι νὰ γίνωνται τὸ ζωντανὸν παράδειγμα τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς καλωσύνης, ἀρετῶν, αἵτινες—ἀσυναισθήτως πολλάκις—καλλιεργοῦνται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μεγάλων, ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἀκάκων μικρῶν ἐπαφῆς, ἀποτελοῦσαι οἶονεὶ ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων, οὓς δι' αὐτοὺς καταβάλλουσι.

Προσφυέστατα ὁ σοφὸς Μένανδρος ἐπάνω εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ μᾶς δίδει δύο ωραίας γνώμας του. Ἡ πρώτη λέγει· «ὡς ἡδὺ πρᾶος καὶ νεάζων τῷ τρόπῳ πατήρ» δηλ. «πόσον γλυκὺ πρᾶγμα εἶνε ὁ ἡμερος πατέρας, ὁ ὁποῖος, πρὸς χάριν τῶν παιδιῶν του, γίνεται ὅμοιος μὲ αὐτά». Καὶ ἡ δευτέρα· «ἡδὺς πατήρ φρόνησιν ἀντ' ὀργῆς ἔχων», δηλ. «γλυκὺς εἶναι ὁ πατέρας ποὺ ἀντὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἔχει μυαλό». Διότι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι πᾶς ὀργιζόμενος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως τοῦ πάθους, εἶναι ἓνας τρελλός.

Πόσον δίκαιον ἔχει ὁ σοφὸς πρόγονός μας καὶ πόσον θανασίμως ἀμαρτάνουν, ὅχι μόνον ἀπέναντι τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἀκόμη, οἱ γονεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες στερούμενοι ψυχικῆς εὐγενείας καὶ ἠθικῶν χαρισμάτων, δημιουργοῦν καθημερινῶς δι' ἀσήμαντα πράγματα διαφόρους σκηναὺς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τῶν ὁποίων μάρτυρες παρίστανται τὰ παιδιὰ καὶ ἀναγλύφους εἰς τὰς ψυχὰς των διατηροῦν τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα ἐφ' ὅσον εἶναι μικρά, ἀσυναισθήτως ἀπομιμοῦνται, ὅταν δὲ μεγαλώνουν, ἐφαρμόζουν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν ζωὴν των τὰς ἰδίαις μεθόδους, διὰ νὰ ἐπαληθεύεται τὸ σοφὸν τοῦ λαοῦ λόγιον· «ποῦθε εἶν' τοῦτ' τὸ κλαράκι, ἀπὸ τοῦτο τὸ δεντράκι», ἢ τὸ ἄλλο· «τὸ μῆλο θὰ πέση κάτω ἀπ' τὴ μηλιά».

«Εἰ ἡ ἀπαρχὴ ἀγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ρίζα ἀγία καὶ οἱ κλάδοι», μᾶς λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος.

Εἶναι ἀδύνατον ὅλα μαζὺ τὰ σοφὰ παιδαγωγικὰ συστήματα νὰ προσφέρουν τόσα εἰς τὸ παιδί, ὅσα δύναται νὰ τοῦ προσφέρῃ ἡ γλυκεῖα συμπεριφορὰ, ὑγιῶν κατ' ἀρχὴν, γονέων,

οἷτινες ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐμφάνισέως του εἰς τὸν κόσμον πρέπει νὰ εἶναι οἱ καλλίτεροί του φίλοι.

Εἶπομεν ὑγιῶν γονέων, διότι κατὰ τὸν ἀδυσώπητον νόμον τῆς κληρονομικότητος, ἰδιώματα ψυχικά, ὅπως καὶ τὰ σωματικά, μεταβιβάζονται εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν. Καὶ ὅταν ἀπὸ τῆς συλλήψεώς του τὸ παιδί ἔχει διαπλασθῆ ἀνώμαλον ψυχικῶς, εἶνε δύσκολον, σχεδὸν ἀκατόρθωτον, νὰ ἐπιφέρουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν τὰ σοφὰ κατὰ τ' ἄλλα παιδαγωγικὰ συστήματα.

Ὁ ἄνθρωπος ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον, φέρει μαζύ του τάσεις καὶ ροπὰς πρὸς τὸ κακὸν καί, ἐὰν ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης ἡλικίας του μάλιστα ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐμφάνισέως του εἰς τὸν κόσμον δὲν ἔχει συμπαραστάτας τοὺς γονεῖς του, τοὺς γονεῖς, οἷτινες πρέπει νὰ ἔχουν σαφῆ ἐπίγνωσιν τοῦ ὑψίστου προορισμοῦ τῶν εἰς τὸν κόσμον καὶ τῆς φοβερᾶς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν ἀπέναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὑπέχουσι, διὰ τὴν κατὰ Θεὸν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν τέκνων τῶν, θὰ διαμορφωθῆ εἰς ψυχὴν ἀνώμαλον, μὴ δυναμένην ἄλλως νὰ ζήσῃ εἰς τὴν κοινωνίαν, παρὰ διὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ὑποκρισίας, τὸ κακὸν ὑπηρετοῦσαν καὶ τὴν ἀρμονικὴν διάταξιν τῆς κοινωνίας διαταράσσουσιν. Θὰ ὁμοιάζῃ πρὸς κάλαμον ὑπὸ πάντων τῶν ἀνέμων σαλευόμενον καὶ τέλος ἐκριζούμενον καὶ εἰς τὸ πῦρ παραδιδόμενον.

Οἱ σώφρονες γονεῖς, οἱ ἀληθῶς ἀγαπῶντες τὰ τέκνα τῶν καὶ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ζωὴν τῶν, ποτὲ δὲν κάμουν ὑποχωρήσεις εἰς τὰ θελήματα αὐτῶν, διότι τὸ ἀντίθετον τὰ διαμορφώνει εἰς αὐταρχικοὺς καὶ ἐγωϊστικοὺς καὶ πείσμονας χαρκτηῖρας, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κοινωνία δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ ὑποχωρῆ καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀρνεῖται πᾶσαν τιμὴν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἐπίλογον τὴν ἀποτυχίαν, τὸν ἀπελπισμὸν καὶ διὰ πολλοὺς καὶ τὴν αὐτοκτονίαν.

Εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τὸν πρῶτον λόγον πρέπει νὰ ἔχη παρὰ τοῖς γονεῦσι ὁ νοῦς καὶ ὕστερον νὰ ὁμιλῆ τὸ συναίσθημα καὶ ἡ καρδιά, διότι ἄλλως θὰ ἐκινδυνεύομεν νὰ παραθεωρήσωμεν τὰς ἐνδεικνυομένας προσπάθειας καὶ ἐνεργείας πρὸς περικοπὴν καὶ ἐξαφάνισιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ θὰ ἦτο, ὡς νὰ ἠθέλομεν νὰ ἀναπτύξωμεν καὶ καλλιεργήσωμεν φυτὸν τι, χωρὶς νὰ στέρξωμεν καὶ εἰς τὰς ἀπαραιτήτους

ἐργασίας τοῦ κλαδεύματος καὶ τοῦ καθαρισμοῦ, ὁπότε τὸ καταδικάζομεν εἰς μαρασμόν.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ θὰ μᾶς τὰ δώσῃ τὸ καλό, τὸ χριστιανικὸ σπίτι.

Ὅταν τοιοῦτος ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς οἰκογενείας του καὶ μὲ τοιαῦτα ἐφόδια τὸν παραλάβῃ ὕστερον τὸ σχολεῖον, θὰ ἀποβῇ θεμέλιον τῆς κοινωνίας στερεόν, ἐργάτης ἀληθῆς τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΣΤΡΟΦΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΣΟΡΒΑ

Μέσα στήν ἀβεβαιότητα καί τήν κρισιμότητα τῶν σημερινῶν περιστάσεων οἱ ἄνθρωποι εἶδαν, ὅτι δέν ὑπάρχει κανένας ἄλλος διά νά στηριχθοῦν καί νά ἐλπίσουν ἀπό αὐτόν βοήθειαν, παρά μόνον ὁ Θεός. Γι' αὐτό γρήγορα ἐστράφηκαν πρὸς αὐτόν ἀποφασιστικά καί ζητοῦν τήν λύτρωσιν ἀπό τίς δύσκολες περιστάσεις, ζητοῦν τήν εἰρήνην ἀπό Αὐτόν, ποῦ εἶναι ὁ Ἄρχων τῆς εἰρήνης.

Αὐτή ἡ στροφή πρὸς τόν Χριστόν, ποῦ τὰ τελευταῖα χρόνια παρατηρεῖται σέ μεγαλυτέρα ἑκτασι, συμβαίνει εἰς ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου. Μπορεῖ ὅμως νά σημειωθῇ μὲ ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν, ὅτι εἰς τήν Ἑλλάδα ἔχει λάβει πρωτοφανῆ ἑκτασιν.

Χρόνια ὀλόκληρα οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ἀγωνίσθησαν μόνον τους γιά νά βροῦν τήν εὐτυχία. Μάταια ὅμως ἐκοπίασαν. Παρ' ὅλες τίς προσπάθειές τους δέν ἐπέτυχαν σχεδόν τίποτε, διότι ἦσαν μακριά ἀπό τήν πηγὴν τοῦ φωτός καί τῆς ἀληθείας, τόν Χριστόν. Καί ἔτσι κουρασμένοι ἀπό τόν μάταιον ἀγῶνά τους καί ἀπελπισμένοι ἀπό τοῦ κόσμου τήν ψεύτικη καί ἀπατηλὴν χαρά, ἐστράφηκαν πρὸς τόν λυτρωτὴν Χριστόν τόν μόνον ἱκανὸν νά δώσῃ στὸν ἄνθρωπον τὰ μέσα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς πραγματικῆς εὐτυχίας.

Ἡ νέα ζωὴ καί κίνησις, ποῦ ἄρχισε καί ἔφερε γρήγορα τὸσον σπουδαῖα ἀποτελέσματα, ἔχει κατακτήσει μεγάλο μέρος τῆς κοινωνίας μας. Μικροὶ καί μεγάλοι, πλούσιοι καί πτωχοί, ἀγράμματοι καί σοφοί, ἀδύνατοι καί ἰσχυροί, ὅλοι χωρὶς καμμιὰ ἐξαίρεσι πῆραν θέσι σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια καί προσφέρουν μὲ ἐνθουσιασμό ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ νά ἀνορθωθῇ ἡ ταλαιπωρημένη ἀνθρωπότης καί νά προοδεύσῃ.

Καί ἔτσι μὲ τὴν νέα αὐτὴ πνοὴ ἄρχισαν νά ἐργάζονται σήμερα πολλοὶ κορυφαῖοι ἐπιστήμονες καί πνευματικοὶ ἐν γένει ἐργάται εἰς ὅλον τόν κόσμον διὰ νά θεμελιώσουν μίαν ζωὴν πνευματικὴν διὰ τόν σύγχρονον ἄνθρωπον, νά θέσουν

λια αὐτῆς τῆς ζωῆς στερεὰ καὶ ἀσάλευτα διὰ νὰ οἰκοδομήσουν ἔτσι ἓνα μέλλον καλύτερον ἀπὸ τὸ παρόν. Βάσις εἰς ὅλα αὐτὰ εἶναι πάντοτε ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ χριστιανικὴ πίστις, τῆς ὁποίας ἡ δημιουργικὴ ἀξία ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀνυπέρβλητος.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν ζωντανὴν νεωτέραν τέχνην βλέπομε μιὰ νέα πνοή. Ἔως τώρα οἱ λογοτέχνηαι προσέφεραν εἰς τὸν λαὸν μὲ ἀξιοθαύμαστον δύναμιν καὶ τέχνην διάφορα καὶ πολλές φορὲς ἐκλόνιζαν συνειδήσεις καὶ παρέσυραν τὸν ἄνθρωπον μακρὰν τῆς ἀρετῆς. Πολὺ σπάνια ἠσχολοῦντο μὲ ζητήματα, ποῦ ἐξυψώνουν τὸ φρόνημα τοῦ ἀνθρώπου. Κατάλαβαν ὅμως πόσον μεγάλη ἀνάγκη εἶναι νὰ δημιουργηθῇ μιὰ κοινωνία καλὴ μὲ πολίτας χρηστοὺς καὶ ἐναρέτους, πόσον μεγάλην ἀξίαν ἔχουν οἱ ἠθικὲς, οἱ χριστιανικὲς ἀξίες καὶ στράφηκαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Χριστόν. Τὰ νέα ἔργα τους, ἂν ὄχι ὅλα, ἔχουν ἓνα ἱερὸ παλμό, συναρπάζουν καὶ συγκινοῦν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου, τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Εἰς τὰ σχολεῖα οἱ διδάσκαλοι καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες διὰ νὰ μορφώσουν τὴν παιδικὴν ψυχὴ καὶ νὰ τὴν ἐφοδιάσουν κατάλληλα γιὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν ὁ νέος νὰ ἀντικρῶσῃ ἀργότερα τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς μὲ θάρρος καὶ ἐλπίδα.

Ἀναμφισβήτητα ὅμως γιὰ τὴν παιδικὴν ψυχὴ μιὰ σπουδαία ἐργασία γίνεται εἰς τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα. Εὐλαβεῖς κατηχηταὶ ἐργάζονται ἀκούραστα γιὰ νὰ διαπλάσουν τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, νὰ τὴν ποτίσουν πλούσια μὲ τὰ νάματα τῆς ἱερᾶς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας, νὰ χαράξουν νέες κατευθυντήριες γραμμές, νὰ φέρουν τὰ παιδιὰ κοντὰ στὸν Χριστόν διὰ νὰ τὰ εὐλογήσῃ, ἀφοῦ τόσῃν ἀγάπῃν ἔδειξε γι' αὐτὰ ὁ ἴδιος, ὅταν ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς Του: «ἄφετε τὰ παιδιὰ ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά». Τὰ ἀποτελέσματα τῶν κατηχητικῶν σχολείων εἶναι σπουδαῖα. Τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀπὸ τώρα γνωρίζουν τὸν Χριστόν καὶ προετοιμάζονται γιὰ νὰ κάμουν αὔριον καὶ αὐτὰ τὴν δικήν τους ἐξόρμησι γιὰ τὴν διάδοσι τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποῦ εὐρίσκονται μακρὰ ἀπὸ τὸν Χριστόν.

Ἐκατοντάδες χιλιάδων παιδιὰ παρακολουθοῦν τὰ μαθήματα τῶν κατηχητικῶν σχολείων εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα

καὶ καθημερινὰ αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν μικρῶν μαθητῶν.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὴν ὥραν τῆς δοκιμασίας του ἐνθουσιάζεται περισσότερο τὸν Θεὸν καὶ καταφεύγει εἰς Αὐτὸν διὰ νὰ ζητήσῃ προστασίαν. Γι' αὐτὸ τὴν σημερινὴ ἐποχὴ, ποῦ ὅλοι μας ἐδοκιμάσαμε τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, εἶναι παρήγορον ὅτι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι αὐξάνουν διαρκῶς καὶ παρακολουθοῦν μὲ εὐλάβεια καὶ κατάνυξι τὴν θείαν Λειτουργίαν, προσεύχονται θερμὰ γιὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου καὶ ἀκούουν μὲ ἀπληστία τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ποῦ τόσον πλούσια σκορπίζεται τώρα ἀπὸ τοὺς ἐμπνευσμένους ἱεροκήρυκας. Ὁ κόσμος διψᾷ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, θέλει φῶς, ἡρεμία ψυχῆς. Γι' αὐτὸ καὶ τρέχει τακτικὰ καὶ ἀκούραστα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συχνάζει εἰς διάφορες συγκεντρώσεις χριστιανικῶν συλλόγων καὶ ὀργανώσεων, διότι ἡ ψυχὴ διψᾷ τὴν ἀλήθειαν, ἀναπαύεται εἰς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ.

Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάγκη αὐτὴ τῆς ψυχῆς, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ ὀργανώσωνται καὶ εἰδικὲς συγκεντρώσεις διὰ τὴν προσηκτικὴν καὶ μετ' εὐλαβείας μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ἄρχισε νὰ παίρῃ μεγάλη ἔκτασιν αὐτὴ ἡ προσπάθεια, ὁμάδες δὲ χριστιανῶν συγκεντρώνονται εἰς διάφορα κατάλληλα μέρη διὰ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν μελέτην τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ δημιουργηθῇ μιὰ χριστιανικὴ κοινωνία καὶ νὰ θεθοῦν τὰ θεμέλια μιᾶς νέας ζωῆς, ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ἐξυψωθῇ καὶ ἡ οἰκογένεια. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία, ὅτι ὁ ρόλος τῆς οἰκογενείας μέσα στὴν κοινωνίαν εἶναι σπουδαιότατος καὶ πολύτιμος. Ὅπου οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ ἐχαλαρώθησαν, ἐκεῖ ἀπλώθηκε δυστυχία καὶ μαρασμὸς, κατάπτωσις ἠθική. Ἐνῶ ἀντίθετα χῶρες, εἰς τίς ὁποῖες ἡ οἰκογένεια ἔζησε μέσα στὶς θρησκευτικὰς καὶ ἐθνικὰς παραδόσεις καὶ ἐκαλλιιεργήθησαν μέσα σ' αὐτὴν οἱ κοινωνικὲς καὶ χριστιανικὲς ἀρετὲς, αὐτὲς οἱ χῶρες εὐτύχησαν. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας ἄρχισε νὰ ἐξυψώνεται καὶ νὰ ἐξαγιαζεται, νὰ ἀναπτύσσεται δὲ μεταξὺ τῶν συζύγων τὸ πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τὰ παιδιὰ νὰ ἀνατρέφονται «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου».

Ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνέφερα εἰς τὴν σύντομὴν αὐτὴν ὁμιλίαν μου, δείχνουν τὴν μεγάλην στροφὴν πρὸς

τὸν Χριστὸν ἄρκετοῦ κόσμου, ἔπειτα ἀπὸ τόσων χρόνων ζωὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ρυθμιστὴς τῶν ἀνθρωπίνων σκέψεων δὲν ἦτο τὸ θεῖον θέλημα, ἀλλὰ ὁ ἐγωϊσμός καὶ τὰ ἄλλα πάθη. Δυστυχῶς ὑπάρχουν ἀκόμα πολλοί, ποὺ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἔχουν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν δρόμον τῶν ἐντολῶν Του, μὲ τὴν ἀνάρμοστη δὲ διαγωγὴ τους Τὸν πικραίνουν διαρκῶς. Καὶ ὅμως πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ Τὸν πλησιάσουν. Ἡ εὐτυχία δὲν εὐρίσκεται ἐκεῖ ποὺ τὴν ζητοῦν. Μόνον κοντὰ στὸν Χριστόν θὰ τὴν βροῦν. Ἀρκεῖ νὰ συναισθανθοῦν τὶς πτώσεις τους, νὰ ἀναλογισθοῦν τὶς παραβάσεις τους, νὰ μετανοήσουν γι' αὐτὲς καὶ νὰ προσέλθουν σ' Αὐτόν. Ὁ ἴδιος φωνάζει εἰς ὅλους μας: «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Καὶ πάλιν: «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ». Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, γιατί θὰ μείνωμε μακριὰ Του;

Χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ Τὸν ἀκολουθήσῃ. Κοντὰ στὸν Χριστόν θὰ βρῆ τὸν δρόμο, ποὺ θὰ τὸν φέρῃ στὴν ἀπόκτησι τῆς πραγματικῆς εὐτυχίας καὶ τῆς χαρᾶς, θὰ μάθῃ τὴν ἀλήθεια καὶ θὰ κερδίσῃ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν. Τότε τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ποὺ συνεκλόνησαν κάθε ἄνθρωπον δὲν θὰ τὸν κλονίζουν. Μπορεῖ νὰ θρηνοῦμε γιὰ τὰ κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ ἐρείπια, ποὺ ἀφῆκε στὸ πέρασμά του ὁ πόλεμος αὐτός, μπορεῖ ἀντικρῦζοντας τὰ γκρεμισμένα σπίτια, νὰ ποῦμε μαζὺ μὲ τὸν ποιητὴ: «...αἰώνων ὠμορφιὰς κι' αἰώνων κόποι γκρεμίσθηκαν κι' ἀπόμειναν ρημάδια...», ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ λυγίσῃ ἡ ψυχὴ μας, οὔτε καὶ πρέπει νὰ λυγίσῃ. Καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ, ἂν στραφοῦμε πρὸς τὸν Χριστόν μὲ ὅλη μας τὴν ψυχὴν, ἂν ἐμπιστευθοῦμε εἰς τὴν ἀγάπην Του τὸν ἑαυτὸν μας.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Τοῦ Πρωθιερέως ΛΟΥΚΑ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ἐνέκαθεν ὑπῆρχεν ἀντίθεσις μεταξύ πλουσίων καὶ πτωχῶν. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη, ἡ ὁποῖα ὑπῆρχε πάντοτε, ὠξύνθη ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ παρήγαγε τὸ μέγα κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον συνταράσσει σήμερον ἰδίως τὴν Εὐρώπην. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, ὁ πολλαπλασιασμός τῶν μηχανῶν, ἡ αὔξεισις τοῦ κεφαλαίου, κατέστησαν δυσχερεστάτην τὴν θέσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων, διεχώρισαν ὀξύτατα αὐτὰς ἀπὸ τῶν κεφαλαιούχων καὶ παρήχθη τὸ Προλετάριον. Διὰ τὴν θεραπείαν τῆς πληγῆς ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς ὅλας τὰς χώρας αἱ Πολιτεῖαι, διάφορα δὲ συστήματα ἐπιζητοῦν τὴν ριζικὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ καὶ δι' ἄλλων μὲν μέσων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῆς οἰκονομικῆς ἰσότητος. Πῶς ὅμως ἀντιμετωπίζει τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ Χριστιανισμός; Εἶναι ὁ Χριστιανισμός θρησκεία ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, θρησκεία ὑπὲρ τῶν πλουσίων, ἀρνεῖται τὸν πλοῦτον; Ποία εἶναι ἡ θέσις του;

Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ ξεκαθαρισθῇ καλὰ τὸ ζήτημα, ὅτι ὁ Χριστιανισμός δὲν εἶναι ἓνα σύστημα, οὔτε οἰκονομικόν, οὔτε κοινωνικόν. Ὁ Χριστιανισμός εἶναι θρησκεία καὶ ἠθική. Ὁ λόγος τοῦ Σωτῆρος «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ», ἀποσαφηνίζει τελείως τὸ πρᾶγμα. Παρὰ τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ὁ Χριστιανισμός ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν ζωὴν καὶ ὅτι καλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποβλέπουν μόνον εἰς τὰ πέραν τοῦ τάφου. Ἀντιθέτως δι' ὅλης τῆς διδασκαλίας του ζητεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς καὶ νὰ δημιουργήσῃ σχέσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, αἱ ὁποῖαι νὰ κάμουν καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν εὐτυχῇ. Ζητεῖ νὰ μεταμορφώσῃ τὸν ἄνθρωπον, τὸν κάθε ἄνθρωπον χωριστά, νὰ διαποτίσῃ τὴν ψυχὴν του διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ δημιουργηθοῦν ὑψηλοὶ καὶ ἠθικοὶ χαρακτήρες. Τὰ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀναδημιουργούμενα ἄτομα ἐξωτερικεύουν ἔπειτα τὸν ἐσωτερικόν των ἄνθρωπον ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ

καὶ ἔτσι σχηματίζεται ἰδεώδης κοινωνία ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους λείπουν ὁ ἐγωϊσμός καὶ τὰ πάθη. Αὐτοὶ ὡς γνώμονα τῶν κοινωνικῶν τῶν σχέσεων ἔχουν τὴν Χριστιανικὴν ἀγάπην, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἕνας βαστάζει τὰ βάρη τοῦ ἄλλου.

Ὁ Χριστιανισμός λοιπὸν δὲν εἶναι θρησκεία οὔτε μόνον τῶν πτωχῶν, οὔτε μόνον τῶν πλουσίων. Εἶναι θρησκεία ὅλων τῶν ἀνθρώπων, εἴτε πτωχοὶ εἶναι αὐτοὶ εἴτε πλούσιοι. Οὔτε οἱ πτωχοὶ εἶναι εὐνοούμενοί του, ἐπειδὴ εἶναι πτωχοὶ, οὔτε πρὸς τοὺς πλουσίους ἀντιτίθεται, ἐπειδὴ εἶναι πλούσιοι.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπέδειξε πάντοτε συμπάθειαν πρὸς τοὺς πτωχοὺς. Τὸ κήρυγμά Του εἶναι Εὐαγγέλιον τῶν πτωχῶν, τῶν θλιβομένων, τῶν αἰχμαλώτων, τῶν κλαιόντων, τῶν ὀψωσδήποτε πασχόντων. Ὁλη ἡ ζωὴ Του ἦτο μία ἀδιάκοπος προστασία τῶν πτωχῶν, τῶν ἐνδεῶν, τῶν ἀδυνάτων. Διακηρύσσει : «Εὐαγγελίζεσθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν». Καὶ καλεῖ τοὺς δυστυχεῖς, τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόσχεται ἀνάπαυσιν καὶ τοὺς ὁποίους ὀνομάζει ἀδελφούς Του.

Ὁλη ὅμως ἡ συμπάθεια αὐτῆ δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Χριστιανισμός εἶναι θρησκεία τῶν πτωχῶν, ἐπειδὴ εἶναι πτωχοὶ καὶ δυστυχεῖς.

Ὁ Ἰησοῦς ἐξ ἄλλου κατέκρινε πάντοτε μετὰ δριμύτητος τοὺς πλουσίους. Οἱ λόγοι πολλάκις εἶναι ἀνηλεῆς μαστίγωμα τῶν πλουσίων. «Δυσκόλως, ἔλεγε, πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν». Καὶ «εὐκολώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

Οὔτε ὅμως καὶ αὐτὰ ἔχουν τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατέκρινε τοὺς πλουσίους, ἐπειδὴ ἦσαν πλούσιοι. Σωρεῖα παραδειγμάτων ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνεστρέφετο πλουσίους καὶ μαθηταὶ Του ἔγιναν πλούσιοι ἄνθρωποι χωρὶς νὰ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῶν νὰ ἀποβάλωσι τὸν πλοῦτον. Ὅταν ὁ Ζακχαῖος ἐδήλωσεν, ὅτι προσφέρει τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων του εἰς τοὺς πτωχοὺς, δὲν τοῦ ἐζητήθη νὰ μοιράσῃ ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του. Ἀπὸ τὰς γυναῖκας «αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς» δὲν ἐζητήθη ἡ ἄρνησις τῶν ὑπαρχόντων. Ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀβραάμ, οὔτε ὁ Ἰώβ, οὔτε τόσοι πλούσιοι τῆς Γραφῆς καταδικάζονται διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν. Οὔτε ἀκόμη

τὸν Νικόδημον, οὔτε τὸν βουλευτὴν Ἰωσήφ ἠμπόδισεν ὁ πλοῦτος νὰ γίνουιν μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἰόππην ἢ μαθήτρια Ταβιθά «ἦν πλήρης ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει» καὶ ἐν Καισαρείᾳ ὁ Ἐκατόνταρχος Κορνήλιος ἐπαινεῖται «ὡς εὐσεβῆς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ». Ἦσαν καὶ αὐτοὶ πλούσιοι προφανῶς. Ὅχι μόνον ὅμως δὲν ἐζητήθη παρ' αὐτῶν ἡ ἀπόρριψις τοῦ πλούτου των, ἀλλὰ καὶ προβάλλονται ὡς παραδείγματα πρὸς μίμησιν.

Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν καταδικάζων σφοδρῶς τοὺς πλουσίους, δὲν τάσσεται κατ' ἀρχὴν κατὰ τοῦ πλούτου καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ κατὰ τῶν κακῶν πλουσιῶν. Λέγομεν κατ' ἀρχὴν, διότι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀνέχεται τὴν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἀποκτησῖν πλούτου, οὔτε τὸν ἐγωϊστικὸν τρόπον τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ. Ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει δύναται κατὰ χριστιανικὴν ἀντίληψιν νὰ συγχωρηθῆ πλοῦτος, ὁ ὁποῖος ἀποκτᾶται δι' ἀδικίας, δι' ἀπάτης, ἢ διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἰδρώτος τῶν πολλῶν καθ' οἷονδῆποτε ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τρόπον. Ὁ πλοῦτος ὁ ὁποῖος ἀποκτᾶται κατὰ τοιοῦτον τρόπον εἶναι ἀναντιρρήτως κλοπὴ καὶ ταύτην οὐδαμῶς ἀνέχεται ὁ Χριστιανισμὸς. Διὰ τοὺς πλουσίους, οἱ ὁποῖοι διὰ τοιούτων μέσων συγκεντρώνουν πλοῦτον ἐλέχθη τὸ «Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις» καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου «ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις». Πρὸς τὸν τοιοῦτον πλοῦτον ὁ Χριστιανισμὸς ἀντιτίθεται σφοδρῶς, ὄχι ὅμως καὶ πρὸς τὸν νομίμως καὶ ἠθικῶς ἀποκτώμενον.

Ἀλλὰ ἂν δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν νομίμως καὶ ἠθικῶς ἀποκτώμενον πλοῦτον, δὲν ἀνέχεται ὅμως ἐξ ἄλλου τὴν ἐγωϊστικὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ κατόχου. Ὁ πλοῦτος δύναται μὲν νὰ ἀποκτηθῆ νομίμως καὶ ἠθικῶς, ἀποκτᾶται ὅμως μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ κάτω ἀπὸ συνθήκας καὶ ὅρους, τοὺς ὁποῖους δημιουργεῖ τὸ κοινωνικὸν σύνολον, τὸ ὁποῖον συμβάλλει κατὰ τινὰ τρόπον εἰς τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ. Αἱ ἀνάγκαι, ὡς ἐκ τούτου, τοῦ συνόλου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀδιάφοροι διὰ τὸν κάτοχον τοῦ πλούτου. Εἶναι ὑποχρεωμένος οὗτος νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῶν ὀπωσδῆποτε πασχόντων. Εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ βοᾷ ἢ δυστυχία καὶ νὰ κραυγάζουν αἱ ἀνάγκαι καὶ οἱ κάτοχοι τοῦ πλούτου νὰ θεωροῦν τὴν χρῆσιν

αὐτοῦ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῶν ἰδικῶν των μόνον ἀναγκῶν.

Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν δὲν εἶναι οὔτε οἰκονομικόν, οὔτε κοινωνικὸν σύστημα. Εἶναι θρησκεία καὶ ἠθική. Δὲν εἶναι θρησκεία δὲ οὔτε τῆς φτώχειας, οὔτε τοῦ πλούτου. Οὔτε οἱ πτωχοὶ λογαριάζονται ὡς ἅγιοι, λόγῳ τῆς πτωχείας, οὔτε οἱ πλούσιοι ὡς ἀκάθαρτοι, λόγῳ τοῦ πλούτου. Οὔτε ἀκόμη ὁ Χριστιανισμὸς καταδικάζει τὸν νομίμως καὶ ἠθικῶς, *πρὸ παντὸς ἠθικῶς*, ἀποκτώμενον πλοῦτον, ὅταν μάλιστα αὐτὸς εἶναι πλοῦτος πνευματικὸς καὶ ψυχικὸς, κεφάλαιον δὲ σωτηρίας καὶ ἀναγεννήσεως.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν πτωχείαν καθ' ἑαυτήν, οὔτε εἰς τὸν πλοῦτον καθ' ἑαυτόν. Ἀποβλέπει εἰς τὸ ἄτομον, εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν κάθε ἄνθρωπον χωριστά. Ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ τὸν κάθε ἄνθρωπον προσωπικότητα πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν. Ὅταν δὲ ἀπὸ τοιαῦτα ἄτομα συγκροτεῖται ἡ κοινωνία, γίνεται ἰδεώδης κοινωνία. Μέσα εἰς αὐτὴν κυριαρχοῦν οἱ πνευματικοὶ καὶ ἠθικοὶ δεσμοί, οἱ ὅποιοι ἀναπτύσσονται διὰ τῆς ἀγάπης καὶ δὲν ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν μελῶν τὰ φαινόμενα, τὰ ὅποια προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν διαμαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως παντὸς ἀνθρώπου. Δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ πλούσιοι, οἱ ὅποιοι καταλαμβανόμενοι ἀπὸ τὴν δίψαν τοῦ χρυσοῦ, ἀπομυζοῦν χωρὶς δισταγμὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸν ἰδρῶτα καὶ τὸ αἷμα τῶν συνανθρώπων των. Καὶ δὲν ὑπάρχουν τότε πτωχοί, τῶν ὁποίων ἡ περιφρόνησις τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐκ μέρους τῶν πλουσίων νὰ ὑψώνεται εἰς κραυγὴν πόνου, ἢ ὁποία νὰ ζητῆ δικαίως δικαιοσύνην. Δὲν θὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ περιπτώσεις καὶ ἀφορμαὶ ἀναστατώσεων καὶ καταστροφῶν καὶ ἐρειπίων, μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐκ τῆς τέφρας θὰ φυτρώσῃ τὸ δένδρον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας εἰς τὴν ζωὴν. Εἰς μίαν κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔχουν ἀναγεννηθῆ μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς πέρνουν τὴν λύσιν των. Ἐν ὅσῳ ὅμως οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀποφασίζουν νὰ δημιουργήσουν τὸν ἐσωτερικὸν των ἄνθρωπον σύμφωνα μετὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὔτε δικαιοσύνη, οὔτε εὐδαιμονία εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ, παρὰ τὰς οἰαςδήποτε νομοθεσίας ἢ συστήματα. Αἱ δυσἀρέσκειαὶ καὶ αἱ ἀντιθέσεις θὰ ὑπάρχουν καὶ αἱ συγκρούσεις καὶ αἱ ἀναστατώσεις θὰ συνταράσσουν καὶ θὰ κάμνουν σκληροτέραν τὴν ζωὴν καὶ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς.

Η ΠΕΡΙ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Ὡς γνωστόν, τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων διακρίνομεν εἰς ἀγαθὰς καὶ κακὰς. Ἡ διάκρισις αὐτὴ προϋποθέτει κάποιον κριτήριον, πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ συγκριθῇ κάθε πράξις, διὰ νὰ λάβῃ τὸν χαρακτηρισμὸν ἀγαθὴ ἢ κακὴ. Κατὰ τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν, γνώμων καὶ κριτήριον τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸ ἐμφανίζει κυρίως ἡ ζωὴ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὅ,τι δὲν συμφωνεῖ πρὸς αὐτό, χαρακτηρίζεται ὡς κακόν.

Οἱ νεώτεροι ὅμως ἀρνηταὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τὸ ἀμφισβητοῦν αὐτό. Ποῖος ὁ λόγος—λέγουν—νὰ συνδέωνται ὁπωσδήποτε τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα μὲ τὸν θεῖον νόμον; Διατί νὰ τίθεται ὡς βᾶσις τῆς ἠθικῆς ἢ θρησκευτικῆς πίστις καὶ νὰ ταυτίζωνται οἱ ἠθικοὶ κανόνες μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ; Ἡμεῖς θέλομεν ἀνεξάρτητον ἠθικὴν. Αὐτὸ σημαίνει πραγματικὴ ἐλευθερία. Νὰ πράττης ὅ,τι πράττεις ὄχι δουλικῶς, διότι τὸ διατάσσει ἢ τὸ ἀπαγορεύει ὁ Θεός, ἀλλὰ ὡς πραγματικὰ ἐλεύθερος ἄνθρωπος, χωρὶς καμμίαν συσχέτισιν ἢ ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὸν Νόμον του.

Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὴ ἡ ἀντίληψις αὐτὴ, διὰ πολλοὺς λόγους. Πρῶτον. Ὅταν λέγωμεν χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας μίαν ὀρισμένην διδασκαλίαν, πού μᾶς ἐπιβάλλει συγκεκριμένα καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις, δηλαδὴ κάτι τὸ ἀποκρυσταλλωμένον, ἓνα θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θὰ οἰκοδομήσωμεν. Ἐνῶ ἡ ἐλευθέρα ἠθικὴ δὲν ἔχει νὰ μᾶς πορουσιάσῃ τίποτε τὸ θετικόν, τὸ σαφῶς καθωρισμένον. Διότι, ὅταν καταργήσωμεν τὸν θεῖον Νόμον ὡς ῥυθμιστὴν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τότε μὲ ποῖον κριτήριον θὰ καθορίσωμεν τὰ καλὰ ἔργα καὶ πῶς θὰ τὰ διακρίνωμεν ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις; Ἀσφαλῶς θὰ φθάσωμεν εἰς ἓνα τραγέλαφον. Ἀπλούστατα, διότι ἔλειψε τὸ ἀντικειμενικόν κριτήριον τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἔλθῃ τὸ ὑποκειμενικόν στοιχείον, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, εἶναι

τόσον άσταθές και εύμετάβλητον. Μή λησμονώμεν, ότι τὰ ύποκειμενικά κριτήρια προσδιορίζονται άπό διαφόρους παράγοντας. Μία διεφθαρμένη φύσις, επί παραδείγματι, θά σπεύδη νά χαρακτηρίζη εύμενέστατα πράξεις και έργα σύμφωνα πρός τας ροπάς και τας κλίσεις της. "Ας ένθυμηθώμεν, ότι είχαν θεοποιηθῆ είς τήν άρχαιότητα ό Διόνυσος και ἡ 'Αφροδίτη, διά νά άποδειχθῆ, ότι και ἡ πλέον έκδηλος διαφθορά και άσωτεία και άνηθικότης, όχι μόνον κρίνονται εύμενώς κάτω άπό ύποκειμενικά πορίσματα, αλλά και έξυψώνονται είς είδωλα και είς έργα επαινετά και τιμώμενα. 'Εάν δέ πάλιν τó συμφέρον έλθη είς τó μέσον, διά νά θεμελιώση τήν λεγομένην ἠθικήν του συμφέροντος, είναι φανερόν πού θά φθάσωμεν. "Ο,τι συμφέρει είς τόν καθένα, αυτό θά άποτελῆ τόν νόμον τῆς ζωῆς του. Και έπειδή πολλάκις τó καθῆκον δέν συμφωνεῖ με τó συμφέρον, θά θυσιάζεται τó καθῆκον χάριν του συμφέροντος. 'Επειδή δέ, ό,τι συμφέρει είς ώρισμένους, συχνότατα ἠμπορεῖ νά μή συμφέρη τούς άλλους, θά έχωμεν τόσους ἠθικούς κανόννας, όσα είναι και τὰ συμφέροντα.

Είναι άνάγκη νά προχωρήσωμεν και είς άλλας ένδείξεις του χάους, είς τó όποῖον όδηγοῦν τὰ ύποκειμενικά κριτήρια είς τήν ἠθικήν; Τά διάφορα άντιμαχόμενα κοινωνικά συστήματα, όπως όλοι γνωρίζομεν, δέν διστάζουν νά δικαιολογήσουν άκόμη και έγκλήματα φοβερά, όταν τὰ θεωροῦν ώφέλιμα είς τόν άγώνά των. 'Εάν, φέρ' είπειν, ώρισμένοι σήμερα έχουν συμφέρον νά καταστραφῆ ἡ 'Ελλάς, και θρηνησουν έρείπια και συντρίμματα μαζύ με τόσα αίματα και άπωλείας, δέν θά πρέπη νά φανῆ παράδοξον—κατά τήν αντίληψιν τῆς έλευθέρας ἠθικῆς και τῆς ἠθικῆς του συμφέροντος—, εάν δικαιολογήσουν τας ένεργείας των, λέγοντες ότι έτσι ώφειλαν νά πράξουν, διότι έννοοῦν νά μετροῦν τήν ἠθικήν άξίαν των πράξεών των με τó μέτρον του ύπολογισμοῦ και του κομματικοῦ κέρδους. 'Επίσης, εάν ό ναζισμός χθές, ἡ ό κομμουνισμός σήμερα, φέρουν τó βάρος τῆς εϋθύνης διά τó αίματοκύλισμα τῆς άνθρωπότητος και τας άνυπολογίστους συμφοράς των λαών, κρινόμενοι όμως με τó μέτρον τῆς ανεξαρτήτου ἠθικῆς, θά πρέπη νά επαινεθοῦν, διότι, πιστοί είς τήν διδασκαλίαν του Νίτσε περι ύπερανθρώπου, έφήρμοσαν έμπράκτως τας άρχάς του θεωρητικοῦ θεμελιωτοῦ των, κατά τας όποίας άγαθόν είναι και τó έγκλημα,

ὅταν συντελῆ εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλῃ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἓνα μόνον εἶναι τὸ κακόν, τὸ νὰ διστάζῃ κανεὶς νὰ ἐγκληματῆ καὶ τὸ νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ αἰσθήματα συμπαθείας καὶ ἐπιεικείας, παράγοντας δηλαδή, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὸν Νίτσε, δημιουργοῦν ἀδυναμίαν καὶ δὲν συμβάλλουν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ὑπερανθρώπου (γράφει: θηριανθρώπου).

Διὰ νὰ συνοψίσωμεν λοιπὸν τὰ λεχθέντα, παρατηροῦμεν μὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τὸ θεῖον θέλημα, φθάνομεν εἰς τὴν ἀσυδοσίαν· καὶ ἡ ἐλευθέρα ἠθικὴ καταντᾷ εἰς τὸ τέλος ἐλευθέρα ἀνηθικότης. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι χρήσιμον νὰ προσθέσωμεν δύο γνώμας τῶν Lotte καὶ Terry, οἱ ὅποιοι διατέλεσαντες ὁπαδοὶ τῆς περιφήμου ἐλευθέρας ἠθικῆς, εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον τί ἀποτελέσματα δίδει ἡ ἠθικὴ αὐτὴ εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς ἐφαρμογῆν. Ὁ πρῶτος ὁ J. Lotte γράφει τὰ ἑξῆς: «ἓνα πρᾶγμα ποὺ πρέπει νὰ κατανοηθῆ εἶναι ἡ ματαιότης, τὸ ἄχρηστον καὶ ἀνεφάρμοστον κάθε ἠθικῆς στερουμένης τῆς θρησκευτικότητος. Δὲν ὑπάρχει εἰμὴ μόνον θρησκευτικὴ ἠθικὴ. Ἔχω ἀποκτήσει πείραν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτό. Ἐδίδαξα πράγματι τὴν ἐλευθέραν ἠθικὴν εἰς τὴν Βρέστην... δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῆ κανεὶς μίαν πλέον καταστρεπτικὴν φάρσαν». Ὁ δὲ G. Terry λέγει: «Ἡ στιγμή ἔφθασε. Ὁ καθηγητὴς πρέπει ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπλῆν καὶ φοβερὰν ἐρώτησιν: «... Πρέπει νὰ κἀνῃ κανεὶς αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο. Διατὶ πρέπει; Εἰς τὴν πραγματικῶς συγκινητικὴν ὥραν ὁ καθηγητὴς αἰσθάνεται ὄλην τὴν κενότητα τοῦ ἔργου του. Κατέστρεψε, ἀλλὰ εἶναι ἀνίκανος νὰ ἀναδημιουργήσῃ. Τί θὰ θέσῃ εἰς ἀντικατάστασιν τῆς πίστεως; Τύπους, λόγια... τίποτε». Ὁ Allard ἔχει δίκαιον, ὅταν λέγῃ μὲ τόσῃν εἰλικρίνειαν. «Τοῦ Θεοῦ ἐξαφανισθέντος δὲν ὑπάρχει πλέον ἠθικὴ προσταγὴ, δὲν ὑπάρχει πλέον ἠθικὴ». Καὶ παρακάτω ἀναφέρει ὁ Terry τοὺς λόγους ἑνὸς νεαροῦ ἐγκληματίου, ὁ ὅποιος λέγει: «Νομίζοντες, ὅτι θὰ μᾶς ἀπαλλάξετε ἀπὸ τὰς δεισιδαιμονίας, δὲν ἐργασθήκατε μέχρι τῆς στιγμῆς παρὰ εἰς ἓνα ἔργον καταστρεπτικόν. Μαζὺ μὲ τὴν κατήχησιν μᾶς ἀφαιρέσατε ἓνα φρένο, τὸ ὅποιον τίποτε δὲν ἀντικατέστησε». Καὶ προσθέτει ἓνας τρίτος, ὁ Condamin: «Εἰς ἀνθρώπους τόσον ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸ κακόν νὰ διδάσκῃ κανεὶς μίαν ἠθικὴν χωρὶς κῦρος, παρουσιάζων τὴν κλοπὴν, τὸν φόνον, τὴν μοιχείαν

ὡς «ἠθικὰ γεγονότα», χωρὶς νὰ τὰ ἐπαινῇ ἢ νὰ τὰ κατακρίνη, δὲν εἶναι σὰν νὰ λέγῃ στὸν καθένα: Κάμε ἀναλόγως τῶν πόθων καὶ τῆς φαντασίας σου;».

Ἔτσι εἶναι. Ἄμα λείψῃ τὸ ἀντικειμενικὸν κριτήριον τοῦ θεοῦ νόμου, καὶ μαζὺ μ' αὐτὸ ἅμα λείψῃ τὸ κύρος τοῦ Θεοῦ τὸ ἐξωκόσμιον, ποῖος τότε θὰ ἐπιβάλλῃ τὴν οἰανδήποτε ἠθικὴν; Καὶ τί θὰ γίνεται, ὅταν δὲν ἐκτελεῖται τὸ καθῆκον; Ποιὺ φυσικὰ θὰ διερωτῶνται πολλοί: Διατί νὰ εἶμαι δίκαιος, ἀγνός κ.λ.π.; Μήπως διὰ νὰ ἔχω τὴν φήμην ἐντίμου ἀνθρώπου; Ἀλλὰ μοῦ φθάνει νὰ φαίνωμαι τοιοῦτος. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ ὑποκρίνωμαι. Διότι, ποῖος θὰ ἔλθῃ νὰ βυθομετρήσῃ τὴν ψυχὴν μου; Ποῖος θὰ γνωρίσῃ τὰς παρεκτροπὰς μου, ὅταν ἔχω τὴν ἰκανότητα νὰ τὰς ἀποκρύπτω;

Ἄλλ' ἢ περὶ ἠθικῆς ἀντίληψις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων δύο πλεονεκτημάτων της, ὅτι προσφέρει α) συγκεκριμένας ἠθικὰς προσταγὰς καὶ β) προσταγὰς περιβεβλημένας ὕψιστον κύρος, ὑπερέχει πρὸ πάντων κατὰ τοῦτο τῆς ἀθρήσκου καὶ ἀνεξαρτήτου ἠθικῆς. Ὅτι προσφέρει καὶ βοήθειαν θετικὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς θείας ἐντολάς. Το καθῆκον προϋποθέτει βοηθητικὰ μέσα διὰ τὴν ἐκπλήρωσίν του.

Καὶ ὁ κανὼν τῆς ἐλευθέρας ἠθικῆς εἶναι κανὼν χωρὶς κανένα μέσον ἐφαρμογῆς. Διὰ νὰ εἶναι κανεὶς δίκαιος, καλός, ἀγνός, ἀνεξίκακος, πρέπει νὰ κυριαρχῇ ἐπὶ τῶν παθῶν του. Δὲν εἶναι ὅμως τὰ πάθη μία φωτιὰ ποὺ κατατρώγει, ἕνας ἵππος ποὺ ἔχει ἀφηνιάσει; Αὐτὴ ἡ φωτιὰ ὅμως πῶς θὰ σβύσῃ; Αὐτὸς ὁ ἵππος πῶς θὰ δαμασθῇ; Ὅχι μὲ ξηρὲς ἐντολὰς μόνον. Ἄλλὰ καὶ μὲ ἐνίσχυσιν ἔξωθεν διὰ τῆς θείας Χάριτος, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ σπουδαιότατον κεφάλαιον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ἔτσι, ἐνῶ ὁ ἄπιστος τὴν ἠθικὴν τελειότητα κατατάσσει εἰς τὰ «ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις», ὁ πιστός, ἐνισχυόμενος διὰ τῆς θείας Χάριτος, τὴν ὁποῖαν ἀντλεῖ διὰ τῶν ἁγιαστικῶν μέσων τῆς Ἐκκλησίας, βλέπει τὰ «ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ».

Ἐν τέλει δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ θέσωμεν ἕνα ἐρώτημα εἰς ἐκείνους ποὺ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν περὶ ἠθικῆς καὶ ἐμφανίζονται ὡς ὑπέρμαχοι τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτοτελείας τῶν ἠθικῶν κανόνων. Καὶ τὸ ἐρώτημα εἶναι: Διατί ἄρα γε αὐτὴ ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἐπιμονὴ ν' ἀπο-

σεισωμεν τὸ θεῖον κῦρος; Δι' ἡμᾶς τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ὑποπτον. Κάτω ἀπὸ τὴν μανίαν αὐτὴν νὰ καταργηθῇ τὸ θεῖον κῦρος καὶ νὰ μείνη ἀκέφαλος ὁ ἠθικὸς κανὼν, ὅσοι ἔχουν κάποιαν ὀξυδέρκειαν μποροῦν νὰ διακρίνουν, ὅτι ὑπάρχει ὡς ἀπώτερος σκοπὸς ἢ τελεία ἀποχαλίνωσις, ἢ ἀπολάκτισις τελικῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀκεφάλου καὶ ἄνευ κύρους πλέον ἠθικοῦ κανόνος. Πρόκειται δηλαδὴ διὰ κάποιο καμουφλάρισμα, ὅπως θὰ ἐλέγαμε σήμερα. Θέλομεν εἰς τὴν πραγματικότητα νὰ κηρύξωμεν γενικὴν ἀσυδοσίαν καὶ ἀχαλινωσίαν καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ καθαρὰ τὸ πρᾶγμα, κρυπτόμεθα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐλευθέρας ἠθικῆς. Πόσον ψυχολογημένα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, συνιστᾷ: «μὴ ὡς ἐπικάλυμμα τῆς κακίας ἔχοντες τὴν ἐλευθερίαν»!

Ἄγαπητοὶ ἀκροαταί. Τὸ ἠθικὸν πρόβλημα σήμερον εἶναι μέγιστον. Ἡ ἠθικὴ κρίσις εἶναι ἡ αἰτία παντὸς κακοῦ, εἶναι ἡ πυορροοῦσα πληγὴ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν θεραπεία ριζικὴ, λύσις ἄμεσος τοῦ προβλήματος. Εὐτυχῶς εἰς τὴν ἐποχὴν μας σημειώνεται μία μεγάλη στροφή πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν ἐκ μέρους τῶν ὑγιῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας. Τὸ σύνθημα ἐδόθη ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῆς παγκοσμίου διανοήσεως. Καὶ ἀκολουθοῦν μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ ἐλπίδα ὅλον ἐν καὶ εὐρύτεροι κύκλοι πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας καὶ μορφώσεως, ποὺ θέλουν νὰ δημιουργηθῇ «μία καινούρια Ἑλλάδα, μιὰ Ἑλλάδα τοῦ Χριστοῦ». Εἶναι ἀνάγκη ὅλοι οἱ ἀκροαταί τῶν ὀμιλιῶν αὐτῶν νὰ προστεθοῦν εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ἐπικρατήσεως τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ μᾶς λείπει σήμερα. Καὶ αὐτὸ μόνον ἐγγυᾶται, ὅτι θὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Δηλαδὴ ὁ ἔμπρακτος Χριστιανισμὸς, ἢ χριστιανικὴ πνοὴ ποὺ θὰ καταστήσῃ πραγματικὴ τὴν ἠθικὴν τάξιν καὶ τὴν εὐτυχίαν συνάμα.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΕΥΤΥΧΙΟΥ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ

Ἄλληνισμὸς ὑπῆρξε ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοῦτο δὲν εἶναι αὐθαίρετος ἑλληνικὸς ἰσχυρισμὸς, δὲν εἶναι σὰν αἴτημα ἑλληνικοῦ σωβινισμοῦ. Εἶναι ἀξίωμα αὐταπόδεικτο, ποὺ βασίζεται στὴν ἱστορικὴ δικαίωσι ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνο-χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄρχαιος κλασσικὸς ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἀρκετὰ ἄνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Χριστοῦ, «τοῦ ὄντως Θεοῦ Λόγου». Ἄλληνισμὸς ἔνοιωσε βαθειὰ τὴν πλάνη τῆς εἰδωλολατρίας! Γι' αὐτὸ μὲ τὴ φιλοσοφικὴ του σκέψι καὶ μὲ τὴν ἔρευνά του, ἐγεύθη τὴ γνώσι τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὁ Σωκράτης ὠραματίσθη τὴν ἔννοια τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐπροφήτευσεν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ εἶπε, «καθεύδοντες διατελεῖτε ἄν, εἴ μήτινα ἄλλον ὁ Θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει, κηδόμενος ὑμῶν». Ὁ Σωκράτης ἐγνώρισε τὸν Χριστὸν, ὅπως τὸν ἐγνώρισαν καὶ οἱ προφῆται τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ὅπως λέγει ὁ Ἰουστίνος, φιλόσοφος καὶ μάρτυς, «ὁ Σωκράτης στὴ διδασκαλία του κατὰ μέγα μέρος ὑπῆρξε τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ». Ἔτσι ὁ Ἄλληνισμὸς προχριστιανικὰ μὲν ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστιανισμοῦ, στὴν ἐποχὴ δὲ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἄλληνισμὸς ἤξιώθη νὰ κληθῆ παραστάτης καὶ πρόμαχος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Ἄλληνισμὸς ἐδέχθη μὲ μεγάλη οἰκείωσι τὴν νέαν θρησκείαν, ἔλαβε μὲ προδιάθεσι τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα, ἀντελήφθη τὸ βάθος καὶ τὴν οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπηρέτησεν ἐπαξίως τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ προεκρίθη, μεταξὺ τῶν ἄλλων λαῶν, γιὰ νὰ γίνῃ ὁ καλλίτερος συντελεστής τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Ἄλληνισμὸς μαθητευόμενος στὴ Χριστιανικὴ Ἀλήθεια ἐμεγαλοῦργησε. Προσέφερε δικές του ἐνέργειες καὶ δικά του κεφάλαια γιὰ τὴν ἐξύψωσι τοῦ σκοποῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἄλληνισμὸς, ὅπως διέπρεψε σὲ ὅλες τὶς μορφές τοῦ πολιτισμοῦ, ἔτσι διέπρεψε καὶ στὸν Χριστιανικὸν πολιτισμό. Γνω-

ρίζομεν μὲν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα προσέφερε ὕψιστες ὑπηρεσίες στὴν φιλοσοφία καὶ στὴν φιλολογία καὶ στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴ λογοτεχνία καὶ στὴν τέχνη. Προσέφερε δὲ καὶ ὕψιστες ὑπηρεσίες καὶ στὴν κίνησι τῆς χριστιανικῆς γραμματολογίας. Ὅλα τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐγράφησαν στὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Γενικὰ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα συνετέλεσε τὰ μέγιστα γιὰ νὰ ἐξαπλωθῇ ὁ Χριστιανισμὸς, διότι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο πανταχοῦ γνωστὴ. Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἀγκαλιάστηκαν μὲ τὴν ὁλοκλήρωσι τῆς ἐννοίας τῆς ἀγάπης καὶ ἐπροχώρησαν μαζὺ προσφέροντας ἔτσι ἀγαθὰ ἰδανικὰ στὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Χριστιανισμὸς προσέφερε πολλὰ εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν, προσέφερε κᾶτι ποῦ τοῦ ἔλειπε, δηλαδὴ τὴν ψυχικὴ τελειότητα καὶ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐχειραγώγησε τὸν Ἑλληνισμὸν, διὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν πολυθειᾶ καὶ νὰ ἀποκηρύξῃ τὰ πολυθεϊστικὰ κηρύγματα καὶ ἐδίδασκε εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν, ὅτι ἡ μόνη ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκεία εἶναι ἡ θρησκεία τοῦ πράου Ναζωραίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς προσέφερε εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τὴν ἰκανότητα νὰ συμπληρώσῃ πραγματικὰ τὴν ἔννοια τοῦ ἑνός καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ. Τοῦ ἐδίδασκε τὸν πνευματικὸν του προορισμὸν γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν ὕπαρξί του. Προσέφερε τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ὁ Χριστιανισμὸς ὑπεστήριξε τὸν Ἑλληνισμὸν στὶς περισσότερες ἐκδηλώσεις τοῦ βίου του. Διετήρησε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μὲ αὐτὴν ἀπέκρουε τὶς ποικίλες κατηγορίες τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γενικὰ οἱ ἀπολογηταὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως μὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὠμίλησαν, διὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀλήθειαν τῆς Πίστεως. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συνεδύασαν Ἑλληνισμὸν καὶ Χριστιανισμὸν καὶ ἔτσι ἡ ἑλληνικὴ σοφία, ποίησις καὶ λογοτεχνία, διετηρήθησαν μὲ τὴ δόξα τους ἀνὰ τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνας. Μέσα εἰς τὶς χριστιανικὰς σχολὰς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Καισαρείας, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων, πρωταρχικὴ μάθησις ἦτο καὶ ὁ κλασσικὸς Ἑλληνισμὸς.

Τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν συνεργασίαν τὴν διαπιστώνουμε σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἱστορίας Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς ἐστηρίχθη σὲ τρία ἰδανικά, στὴν πίστι, στὴν φιλοπατρία καὶ στὴν ἐλευθερία. Τὰ

τρία αὐτὰ ἰδανικὰ ἀπετέλεσαν μιὰ τριανδρία, ἡ ὁποία ἀγωνίστηκε μὲ ἀπαράμιλλο ἡρωϊσμό, γιὰ νὰ διατηρηῇ ἀνεξάντλητο τὸν πλοῦτο τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ, καὶ γιὰ νὰ ἐναρμονίζῃ πάντοτε τὶς σχέσεις αὐτὲς ποὺ πράγματι ὑπῆρξαν ἱερὲς καὶ ἀγαθές. Ἡ πίστις, ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ ἐλευθερία οὐδέποτε ἐφυγαδεύθησαν ἀπὸ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴ ψυχὴ. Τὰ συναισθήματα αὐτά, καὶ ὅταν ἡ Ἑλλάς, δὲν ζοῦσε σὰν ἀνεξάρτητη, δὲν ἐταπεινώθησαν, ἀλλὰ ἀλληλένδετα ἀνεύρισκαν ζωὴ καὶ παρηγοριὰ στὴ θεία ἐπιστάσια, ὅτι γρήγορα θὰ ἐπιτύχουν τὴν λαμπρὰν ἀναβίωσίν των. Ὁ σπινθὴρ τῆς ἐλευθερίας ἀκτινοβολοῦσε μέσα στὴ γιγαντιαία ψυχοσύνθεσι τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ συνδέσμου! Κι' ὅταν ἦλθε «τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου», τότε Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς ξεκίνησαν, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰ ἰδανικὰ τῆς ἀθανάτου ἑλληνοχριστιανικῆς φυλῆς. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, κρατώντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸν σταυρόν, διεκήρυξε τὴν ἑναρξί τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Τότε σύσσωμος ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς κόσμος, ὅλη ἡ ἡρωϊκὴ κληρονομία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, Βυζαντινὴ Ἑλλάς, σύγχρονη Ἑλλάς, πίστις, Εὐαγγέλιον καὶ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ἔδωσαν τὸ πνεῦμα, τὰς αὐταπαρνήσεις, τοὺς ἡρωϊσμούς, τὶς θυσίες καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα, στὸν ἀγῶνα ἀπὸ τὸν ὁποῖον, ξεπήδησε ἡ νεώτερη ἑλληνικὴ ἐλευθερία. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε', ὁ Παπαφλέσσας καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, ὑπῆρξαν ἡρωϊκοὶ Λευῖται καὶ κατέβαλαν ἀκατάβλητες προσπάθειες γιὰ νὰ ζήσῃ ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς. Γενικὰ οἱ ἀγωνισταὶ τῆς Ἐθνεγεροσύνης τοῦ 21, ἐπάλαισαν μὲ ὑπέρτατες θυσίες καὶ μὲ ἄφθαστα ἀνδραγαθήματα γιὰ νὰ κληροδοτήσουν εἰς τοὺς ἀπογόνους Ἑλληνας ἀκέραιον τὸν ἑλληνοχριστιανικὸν Πολιτισμόν, ἔτσι οἱ πρόγονοί μας μὲ τὴν συνεργασίαν Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἐπέτυχαν τὴν δόξαν τῆς νίκης. Ἐκτοτε ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς δὲν ἔπαυσαν νὰ συνεργάζονται καὶ νὰ γράφουν ἱστορικὰς σελίδες θρυλικῆς ἐποποιΐας πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Καὶ ἡ πρόσφατη ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ μέχρι τῆς δικῆς μας ἐποχῆς τοῦ 1948, συνηγορεῖ μὲ ἀπτὲς ἐνδείξεις καὶ μὲ ἡρωϊκὰς ἀποδείξεις, ὅτι ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς σύνδεσμος ὑπάρχει ἄθραυστα συνδεδεμένος καὶ συναδελφωμένος. Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς οὐδέποτε ἐχωρίσθησαν, μὰ οὔτε

καὶ θὰ χωρισθοῦν. Τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ τεκμήρια τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀδελφότητος θὰ βαδίζουν πάντοτε τὸν δρόμον τῆς ἠθικῆς ἀξίας. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὀφείλει πολλὰ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐπίσης εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν. Ὁ Ἑλληνισμὸς προσέφερε πολλὰ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ὁ Χριστιανισμὸς πολλὰ εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν. Ὁ Ἑλληνισμὸς λοιπὸν ὑπῆρξε ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐὰν σήμερον ὁ Χριστιανικὸς πολιτισμὸς θεωρῆται τὸ καλλίτερο ἐφόδιο γιὰ τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Ἑλληνισμὸς συνετέλεσε ἄρκετὰ εἰς τοῦτο. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπῆρξε ὁ ζηλωτὴς ἐργάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἀναπόσπαστος παραστάτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἀδιάσπαστη αὐτὴ ἐνότης διετήρησε ἀβλαβῆ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκεία καὶ ἀκεραίαν τὴν ἑλληνικὴν Ἐθνότητα.

Ἔτσι ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς ὠλοκλήρωσαν τὴν μεγάλη τους ἀποστολή, ἔτσι ἀλληλοπροσέφεραν μεγάλες εὐεργεσίες στὸ πέρασμα τῆς ἱστορίας των καὶ ἔτσι ἔχουν ἱστορία παγκοσμίου φήμης, ἡ ὁποία φήμη πάντοτε χαρίζει εἰς τὸν Ἑλληνο-Χριστιανικὸν κόσμον λαμπρότητα καὶ δόξα.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΚΟΤΖΙΑ

Σὲ κάθε ἐποχῇ, μὰ ἰδιαίτερα στὴν σημερινή, ὁ ἄνθρωπος σὰν αἴτημα βασικὸ τῆς ζωῆς ἀντικρῦζει τὴν δικαιοσύνην.

Τὰ συντρίμματα, ὁ πόνος, ἡ ἠθικὴ διαστροφή, ὁ θάνατος καὶ γενικὰ ἡ ἀδικία ποὺ μὲ κυνικότητα παρουσίασε ὁ τελευταῖος πόλεμος, ἔκαναν πιὸ αἰσθητὴ καὶ πιὸ ἀναγκαῖα γιὰ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τὴν δικαιοσύνην.

Καὶ ἀκριβῶς ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν παραπάνω ἄποψί μου, ἡ προσπάθεια ποὺ καταβάλλεται σήμερα γιὰ νὰ ἐμπεδωθῇ αὐτὴ ἀνάμεσα στὶς σχέσεις μας καὶ γιὰ νὰ φέρῃ σὰν καρπὸ θετικὸ τὴν εἰρήνην ποὺ τόσο τὴν ποθοῦμε.

Ὅταν αὐτὸ κατορθωθῇ, τότε ἡ ὄψη τοῦ κόσμου ἀλλάζει. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του ἀσφαλισμένο ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς συμπόνιας καὶ τῆς καλωσύνης. Μιὰ ἀτμόσφαιρα φωτεινὴ καὶ χαρούμενη δημιουργεῖται γύρω του καὶ ὁ πνευματικὸς ἑαυτὸς του ὀλοκληρώνεται.

Μὰ πόσο ὁμως εἶναι δύσκολο, ὄχι μόνο νὰ κυριαρχήσῃ ἡ δικαιοσύνη, μὰ καὶ νὰ τῆς δοθῇ ὁ ὀρισμὸς τῆς, τὸ περιεχόμενό τῆς; Κάθε ἄνθρωπος ἀνάλογα μὲ τὶς κοσμοθεωρητικὰς του ἰδέες, ποὺ πολλὰς φορές βασίζονται στὶς ἀδυναμίες του, στὰ πάθη του, ἔρχεται νὰ δώσῃ αὐτὴν ἢ ἐκείνη τὴν ἔννοια πάνω στὴ λέξι δικαιοσύνη. Μὰ ἓνα ὁμως εἶναι τὸ γεγονὸς, ὅτι ὑπάρχει ἡ δίψα τῆς δικαιοσύνης σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων, ποὺ ἔρχεται κατὰ τρόπο κατηγορηματικὸ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι εἶναι ἔμφυτη στὴν ψυχὴ μας καὶ παρουσιάζεται σὰν ζωτικὸ αἴτημα τῆς ζωῆς ποὺ ἀπαιτεῖ τὴν ἀπόδοσιν ἐκείνου ποὺ ἀνήκει στὸν ἄλλο ἢ, γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τῆς Ἠθικῆς, δημιουργεῖ τὴ σταθερὴ γνώμη ἢ τὴν συνήθειαν νὰ σέβεται κανεὶς τὰ δικαιώματα τοῦ ἄλλου.

Καὶ ἀλήθεια! Πόσον ἀναγκαῖον εἶναι τὸ καθῆκον νὰ σέβεται κανεὶς τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου, νὰ διαφυλάττῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, νὰ προσπαθῇ μὲ κάθε τρόπο νὰ κἀνῃ χαρούμενη καὶ ὅσον

τὸ δυνατόν ἀνετη τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου; Καὶ γενικὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶπῃ, ὅτι ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ στὴν προσωπικότητα τοῦ συνανθρώπου μας, μὲ ὅλες τὶς ἐπὶ μέρους πνευματικὲς καὶ ὑλικὲς ὑποχρεώσεις, εἶναι μιὰ βασικὴ ἔκφρασις τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς ἀρετῆς.

“Ὅταν λοιπὸν ἡ ἀρχὴ αὐτὴ διέπει ὅλες μας τὶς ἐνέργειες, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ δημιουργήσουμε μιὰ ἄρμονία στὶς κοινωνικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν ὁποῖαν θὰ ἀπολαμβάνη ὅλων τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ψυχικὰ νὰ προχωρῇ καὶ ἐκπολιτιστικά.

Καὶ ὅμως αὐτὴ τὴν ἄρμονία δὲν κατῴρθωσε ἡ ἀνθρωπότης νὰ εὔρη μέχρι σήμερα, παρ’ ὅλες τὶς ἀξιέπαινες προσπάθειές της καὶ αὐτὸ συμβαίνει, γιατί οἱ προσπάθειές της αὐτὲς εἶναι ἐπιφανειακὲς, χωρὶς βάθος. Λείπει ἡ πραγματικὴ βάσι πάνω στὴν ὁποία θὰ κτισθῇ τὸ μέγαρο τῆς δικαιοσύνης στὴν ἀνθρωπότητα, λείπει ἡ δυναμικότης τῆς πίστεως τῆς Χριστιανικῆς, ποῦ ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ δίνη τὸ περιεχόμενο τὸ πραγματικὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸ στοιχεῖον τῆς μονιμότητος στὴν ἐμπέδωσί της.

Ὁ Χριστιανισμὸς σὰν ζωὴ, σὰν βίωμα, σὰν ἕξυγόνον πνευματικόν, ἀναγκαῖον γιὰ τὴ συντήρησις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τὴν πρόοδό της, ἔρχεται νὰ δώσῃ μὲ τὴν ἀρετὴ τῆς ἀγάπης τὸ πραγματικὸ περιεχόμενο τῆς δικαιοσύνης. Γι’ αὐτὸ ἡ δικαιοσύνη εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ζωῆς ἐσωτερικὰ ἀναγεννημένης μὲ τὴ δύναμι τῆς πίστεως πρὸς τὸν θεῖον Ἰδρυτὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

Εἶναι ἡ ἔκχυσις τῆς ἀγιότητος, ποῦ δὲν κανονίζεται καὶ δὲν δημιουργεῖται ἀπὸ τοὺς θετοὺς νόμους, ποῦ μέσα στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων μεταβάλλονται καὶ οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν πολλὰς φορές μὲ τὴ βία νὰ δημιουργήσουν ἐκεῖνο ποῦ δημιουργεῖται κατόπιν ἐλευθερίας μὲ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἀγάπην.

Ἐὰν ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὸν Χριστιανισμὸν δὲν ἀγαπήσῃ, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δίκαιος, ἀλλὰ καὶ ἂν φαίνεται ὡς τοιοῦτος, εἶναι δίκαιος ἐξ ἀνάγκης. Φοβεῖται τὸν νόμον, τὰς κυρώσεις αὐτοῦ, ἐπομένως κατ’ οὐσίαν εἶναι ξένος πρὸς τὴν ἀρετὴν τῆς δικαιοσύνης.

Δίκαιος, κατὰ Χριστόν, εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δὲν περιορίζεται

μόνον εἰς τὸ νόμιμον ἀλλὰ τὸ ξεπερνᾷ, κάνει τὸ περισσόν.

«Ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν», εἶπεν ὁ Κύριος. Καὶ τὸ περισσὸν δὲν γράφεται στοὺς ἀνθρωπίνους νόμους, δὲν ἐπιβάλλεται ἀπὸ αὐτοῦς, εἶναι κάτι πιὸ ὑψηλό, πιὸ ἀνώτερο ἀπὸ αὐτοῦς, τὸ ἐμπνέει Ἐκεῖνος ποὺ ἠγάπησεν ἡμᾶς, εἰς τέλος καὶ ὁ ὁποῖος προσέφερε τὴν ἀγάπη Του γιὰ νὰ μᾶς κάνῃ δικαίους ὄχι μονάχα στὴ γῆ ἀλλὰ καὶ στὴν αἰωνιότητα.

Ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Χριστιανισμοῦ, σὰν ὠλοκληρωμένη ἐφαρμογὴ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, δὲν συνίσταται ἀπὸ ὑπολογισμούς, οὔτε ὁ ἀτομικισμὸς | οὔτε ἡ κακῶς ἐννοουμένη πολιτικὴ ἀποτελεῖ τὸ βᾶθρο τῆς ποὺ πάνω σ' αὐτὸ στηρίζεται. Γιατὶ ἓνα τέτοιο κατασκευάσμα δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ στὶς δοκιμασίες καὶ κρίσιμες καμπὲς τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶναι ἡ ἔκφρασι τῆς ἀδικίας μὲ τίς πιὸ ρεαλιστικὲς τῆς ἐκδηλώσεις.

Δὲν χρησιμοποιεῖ προσωπεῖο, δὲν διαστρέφει τὰ γεγονότα διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τίς ἰδικές του ἐγωϊστικὲς ἐπιθυμίες καὶ τίς ἀρπακτικὲς του βλέψεις, ἀλλὰ ἐξετάζει, ἐὰν αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμοῦμε ἀπορρέει ἀπὸ σεβασμὸ στὴν προσωπικότητα τοῦ ἄλλου. Μιὰ τέτοια ἐκδήλωσι δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ δημιουργῆ μιὰ πραγματικὴ ἱκανοποίησι τῆς δίψας τῆς δικαιοσύνης τοῦ ἀνθρώπου. Φέρει τὴν ἀρμονία εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων, δημιουργεῖ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν λαῶν, φέρει πράγματι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Τοιοτοτρόπως καθίσταται πλέον ἡ δικαιοσύνη κατάστασις νόμιμος καὶ σταθερά, διότι εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως, εἶναι πράγματι καρπὸς τοῦ Πνεύματος ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν προσωπικὴν μας ἐπαφή, καὶ οἰκείωσι μὲ τὸν Κύριον Ἰησοῦν.

Περνᾷμε μιὰ δύσκολη καμπὴ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς δικαιοσύνης. Πολλοὶ καὶ σήμερα παρουσιάζονται ἄνθρωποι ποὺ θέλουν νὰ δημιουργήσουν ἀναμεσὰ μας μιὰ δικαιοσύνη, ποὺ θὰ μποροῦσε τάχα νὰ φέρῃ τὸ χαμόγελο στὸ ρυτιδωμένο ἀπὸ τὴν ὀδύνη τοῦ πόνου τῆς ἀδικίας προσωπό μας. Μὰ ὅσονδήποτε ὁμορφα καὶ ἂν εἶναι τὰ λόγια τους καὶ ὅσο μεγαλόπνοες οἱ κραυγὲς τους, ἄς μὴν παρασυρθοῦμε. Δικαιοσύνη, ποὺ βασίζεται στὴν ἄρνησι καὶ δὲν σέβεται Θεό, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀρετὴ. Εἶναι μιὰ μάσκα ποὺ κρύβει τὴ πιὸ ἀπαίσια ἀδικία.

“Ένα μόνο μπορεί νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴ δίψα αὐτὴ τῆς ψυχῆς μας, ἡ δημιουργία μιᾶς ζωῆς Χριστιανικῆς, μιᾶς ζωῆς ποὺ πάντα σκορπίζει τὴν ἀγάπη. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ δίνει οὐσιαστικά, σταθερά, ἀναλλοίωτα, τὴν Δικαιοσύνη, ποὺ σ’ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος βρίσκει τὴν εὐτυχίαν του.

Η ΑΓΑΠΗ ΕΝ ΤΗ, ΠΡΑΞΕΙ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΙΩΝΑ ΧΡΥΣΗ

Ἄγας Θεός ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεός ἐν αὐτῷ.

Τοὺς γλυκοὺς καὶ παρηγορητικοὺς τούτους λόγους ἔλεγεν ὁ ἡγαπημένος τοῦ Κυρίου μαθητῆς Ἰωάννης, διὰ τῆς καθολικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς, οἵτινες διαδραμόντες καὶ εἰσδύσαντες εἰς ὄλοκληρον τὸν κόσμον ἐπέφερον λαμπρὰ ἀποτελέσματα δι' ἃ καυχᾶται ὄλοκληρος ὁ χριστιανικὸς κόσμος.

Οἱ λόγοι οὗτοι ὀξύτατα ἀντηχοῦσιν καὶ εἰς ὄλους ἡμᾶς, ὅταν ἐξετάσωμεν ὁποῖαν ἀγάπην ἔδειξεν ὁ Θεός πρὸς ἡμᾶς ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Δημιουργίας αὐτοῦ, καὶ ἰδίᾳ ὅταν ἀπέστειλεν τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μὴ ἀφήσῃ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον εἰς τὴν καταστροφὴν ἀλλ' ἐπαναφέρῃ αὐτόν εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ μακαριότητα. Ταῦτα ἀναλογιζόμενοι δυνάμεθα νὰ ἀναφωνήσωμεν τὸ ὅτι «ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν». Ἡ ἀγάπη αὐτοῦ μᾶς τρέφει καὶ μᾶς συντηρεῖ. Ἐξ αὐτοῦ πηγάζουσι πάντα τὰ ἀγαθὰ, ἐξ ὧν συντηρούμεθα. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μᾶς συνοδεύει εἰς τὴν ἐπίγειον ὁδοιπορίαν, καὶ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων στερεῖται τοῦ θείου δώρου τῆς ἀγάπης. Ὁ δὲ ἀληθὴς χριστιανὸς ἀναλογιζόμενος τὴν μισαιότητα τοῦ παρόντος βίου, καὶ ἀποβλέπων εἰς τὴν μέλλουσαν μακαριότητα οὐδέποτε ἀποχωρίζεται τῆς θείας ἀγάπης, ἀλλ' ἐμμένει καὶ ἐκπληροῖ τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς, χαίρει δὲ καὶ εὐχαριστεῖται ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν θείων ἐντολῶν. Ὁ Θεός οὐδέποτε οὐδένα ἀποκλείει τῆς πατρικῆς ἀγάπης, ἀλλ' ἀγαπᾷ τοὺς πάντας ἐξ ἴσου, καὶ τοὺς πάντας ἐλκύει πρὸς ἑαυτόν. Ἄλλ' ἐνῶ τοὺς πάντας καλεῖ, πρὸς τὴν αἰώνιον εὐδαιμονίαν, οὐδένα ὁμως ἐξαναγκάζει.

Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς θελήσεως ἡμῶν ἐξαρτᾶται ἡ ἐμμονὴ ἡμῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, ἅς μὴ ἀπομακρυνώμεθα αὐτοῦ ἐν τῇ πράξει. Τότε δὲ θὰ ἀγαπῶμεν ἀληθῶς τὸν Θεὸν καὶ θὰ ἀγαπῶμεθα ὑπ' αὐτοῦ, ὅταν ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν, κατὰ τὸν

ἀπόστολον Ἰωάννην λέγοντα. «Ἐχομεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐνντολήν ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ». Ἡ ἀγαπῶσα καρδιά διαβλέπει καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν πασχόντων ἀδελφῶν καὶ ἔρχεται ἐπίκουρος αὐτῶν. Εἰσέρχεται εἰς τὰς καλύβας καὶ εἰς τὰς τρώγλας τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ βοηθεῖ αὐτὰς ὡς καὶ τὰ ὀρφανὰ ἅτινα στερημένα ὄντα τῆς πατρικῆς τῶν βοηθείας καὶ περιθάψεως περιμένουσι βοήθειαν καὶ προστασίαν παρὰ πάσης ἐλεήμονος καὶ εὐσεβοῦς καρδίας. Ὁ πραγματικὸς καὶ οὐχὶ κατ' ἐπιφάνειαν χριστιανὸς ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν, καὶ παρέχει βάλσαμον παρηγορίας καὶ ὑλικὴν συνδρομὴν ὡς ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης τοῦ Εὐαγγελίου, ὅστις ἐπηρέθη παρὰ τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἡ βοήθεια τῶν πασχόντων εἶναι πραγματικὴ καὶ μόνη χαρὰ εἰς κάθε χριστιανόν, διότι αὐτὴ εἶναι τὸ μόνον προῖόν τῆς ἀγάπης ἣτις εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός. «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν».

Δύναται τις νὰ εἶναι πλούσιος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν στερῆται τοῦ Θεοῦ δώρου τῆς ἀγάπης, καὶ κλείη τὰ σπλάχνα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς εὐποιΐας πρὸ τῶν ἐνδεῶν καὶ πασχόντων ἀδελφῶν του; Ἄδύνατον.

Διότι ὁ πλούσιος εἰς τὸν ὁποῖον στηρίζει τὴν εὐδαιμονίαν του εἶναι δραπέτης καὶ προδότης κατὰ τὸν Θεὸν Χρυσόστομον. Ἐνῶ τὸναντίον ὅταν ἔχη τις τὸν πλούσιον ὡς παρακαταθήκην ἐμπιστευθεῖσαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀγαθὴν χρῆσιν, καὶ παρέχη τοῦτον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην βοηθείας, τότε ἡ καρδιά αἰσθάνεται πραγματικὴν χαρὰν καὶ ἀναφαίρετον. Ἀλλὰ καὶ ὁ χριστιανὸς ὁ μὴ ὢν πλούσιος δύναται νὰπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς θείας ἀγάπης; Καὶ ὁ πτωχὸς χριστιανός, ὅστις ἀδυνατεῖ νὰ παράσχῃ ὑλικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς πάσχοντας δύναται διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς σωματικῆς δυνάμεως νὰ ἔλθῃ ἄρωγός καὶ παρήγορος εἰς τὸν πάσχοντα ἀδελφόν του καὶ νὰ μὴ χάσῃ τὸν μισθόν του. Καθ' ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν. «Καὶ ψυχροῦ ὕδατος ποτήριον οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθόν αὐτοῦ». Καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ἀγάπη δέον νὰ ἐκδηλώνεται ἐν τῇ πράξει δι' ἀγαθοεργιῶν δέον νὰ ἴδωμεν μέχρι ποίου σημείου δέον νὰ ἐπεκτείνεται. Τὴν ἀπάντησιν δίδει αὐτὸς ὁ Σωτῆρ. «Ἐὰν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν; Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανεῖζετε οὐ δὲν ἀπελπί-

ζοντες... Τὸ νὰ ἀγαπᾶτε—λέγει—καὶ νὰ ἀγαθοποιῆτε μόνον ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους γνωρίζετε ὅτι θὰ λάβητε ὀπίσω τὰ διδόμενα δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν.

Ἄλλὰ σεῖς οἱ μαθηταί μου, οἱ φίλοι μου, οἱ ἀκόλουθοί μου, δὲν πρέπει νὰ εἴσθε τοιοῦτοι. Σεῖς ὀφείλετε νὰ πράττετε τὸ ἀνώτερον, τὸ ὁποῖον νὰ σᾶς διακρίνη ἀπὸ τοὺς ἄλλους, σεῖς ὀφείλετε νὰ ἀγαπᾶτε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς σας καὶ νὰ ποιῆτε τὸ καλὸν ἄνευ διακρίσεως. Διότι τί θὰ κατορθώσης ὅταν μισῆς τὸν ἐχθρόν σου; Θλίψιν, ἀγανάκτησιν, ταραχὴν τῆς ψυχῆς σου ἀγῶνα ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τέλος. Ὅταν μισῆς τὸν ἐχθρόν σου εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέχῃς συνεχῶς νὰ μὴ βλάβῃ τὸν οἶκόν σου, τὴν περιουσίαν σου, τὴν θέσιν σου. Ἐνῶ ἐὰν ἀγαπᾷς τὸν ἐχθρόν σου ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ ὅλα αὐτά, καὶ διάγεις ἡσυχῶς καὶ ἀταράχως ὅλην τὴν ζωὴν σου. Εἶναι τοῦτο δυνατόν; οὐχί. Ἐὰν ἔχωμεν θέλησιν ἐλευθέραν καὶ ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν πραγματικὴν ἀγάπην, δυνάμεθα νὰ ἀποφασίσωμεν τοῦτο. Μόνον εἰς ἀκαλλιέργητον καὶ διεφθαρμένην ψυχὴν εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀγάπη τῶν ἐχθρῶν.

Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες ἅς παύσωμεν τὰς ἐριδας καὶ τὰς φιλονεικίας, ἅς δώσωμεν τέλος εἰς τὴν ὀργὴν καὶ ἔχθραν. Ἄς παύσωμεν ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης τὰ μίσση τῆς ἐκδικήσεως, καὶ τὰ ἄγρια πάθη. Ἄς δώσωμεν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Ἄς μιμηθῶμεν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν ὅστις ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενος παρεκάλει τὸν Οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα, ὅπως συγχωρήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του, τοὺς σταυρωτάς του. «Πάτερ—λέγει—ἄφες αὐτοῖς οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν».

Οὕτω δὲ πράττοντες ἅς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι εὐδαίμοτες ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ μακάριοι ἐν Οὐρανῷ θὰ ζήσωμεν.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΜΙΧΑΛΑ

Δὲν πρόκειται νὰ μιλήσωμε διὰ τὴν ζωὴν ἄλλων πλανητῶν τοῦ οὐρανίου κόσμου, οὔτε διὰ τὴν ζωὴν ποῦ ἄρμονικὰ καὶ ῥυθμικὰ λειτουργεῖ στὸ φυτικὸ καὶ ζωϊκὸ βασίλειο τῆς γῆς, οὔτε ἀκόμη διὰ τὴν λαμπρότητα, τὴν πνοὴν καὶ τὴν δύναμιν ποῦ ἔδωσαν καὶ δίδουν στὴν ζωὴ παλαιοὶ καὶ νέοι πολιτισμοί: Θὰ περιορίσωμεν τὸν λόγον εἰς τὴν ἀξίαν ποῦ ἔχει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς θρησκευείας τῶν περασμένων καιρῶν, διὰ νὰ σταθῶμεν τέλος εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὅπου θὰ γνωρίσωμε τὸ πλούσιο, τὸ ὑπέροχο περιεχόμενον ποῦ δίδει στὴ ζωὴ μας ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ.

Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ ἀξία τῆς ζωῆς;

Ἐρωτηματικὸ ποῦ ἔχει ἀπασχολήσει κάθε ἄνθρωπον. Καὶ ὅταν πλοῦτος, ὑγεία, καὶ χαρὰ μᾶς περιβάλλῃ καὶ ὅταν στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου ἢ στὴ δυστυχία γενικὰ περνᾶμε τίς ἡμέρας μας, πάντοτε σὲ στιγμὲς ἤρεμες διερωτώμεθα «ποία εἶναι ἡ ἀξία καὶ τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ζωῆς;»

Ἡ φιλοσοφία, ἡ ἐπιστήμη, καὶ ὅλες ἡ θρησκευεῖες ἠσχολήθησαν μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ ζήτημα, πλην δὲν κατῴρθωσαν νὰ δώσουν τὴν ἀπάντησιν ποῦ ἱκανοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ποῦ ἀποδίδει τὴν τιμὴν, ἡ ὁποία τοῦ ἀνήκει καὶ ἡ ὁποία διερμηνεύει τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ πρόβλημα.

Εἰς τίς γνώμες τῶν ἀρχαίων σοφῶν δὲν βρίσκει κανεὶς διδασκαλίας ποῦ νὰ τὸν ἱκανοποιοῦν σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς. Καὶ διὰ νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς καὶ ἀμερόληπτοι, ἕνας Πλάτων ὁ ἄν κωδικογράφος τῶν ἰδεῶν τοῦ Σωκράτους μᾶς δίδει πλούσιον περιεχόμενον θεωρητικῆς διδασκαλίας διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ συνέπειαν καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν, ποῦ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀνάμεσα στὰ ἄλλα δημιουργήματα, ἀλλὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ σώματος δὲν ἔδωσε τὴν

ὀφειλομένην ἐξήγησιν καὶ τὴν τιμὴν ποῦ ἀνήκει σὲ τέτοιο ἐξαιρετικὸν δημιουργημὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ μέγας αὐτὸς φιλόσοφος σὰν δεσμωτήριον τῆς ψυχῆς θεωρεῖ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο μεγάλην ἀδιαφορίαν δεικνύουν, γι αὐτὸ οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλὰ καὶ ἡ διδασκαλία τῶν Ἐπικουρείων φιλοσόφων «φάγωμεν, πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν» καὶ τὰ νομοθετικὰ ἀποφθέγματα τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν Λυκούργου, Σελεύκου καὶ ἄλλων μὲ περιφρόνησιν προσέβλεψαν στὰ ἀσθενικὰ σώματα τῶν συνανθρώπων των, κατέληγον εἰς τὴν ἐξίσωσιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ἀλόγων ζώων. Αὐτὰ μᾶς παρέχει ἡ παλαιὰ φιλοσοφία.

Καὶ θὰ περίμενε κανεὶς ἡ νεωτέρα φιλοσοφία νὰ ἔχη δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ποῦ ἔπρεπε ἐφ' ὅσον παρουσιάζεται σὰν ἐρμηνευτῆς τῆς ἀληθείας διὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Μαζὶ μὲ τὰ πορίσματα, ποῦ ἔβγαλε διὰ τὴν διάνοιαν, διὰ τὰ συναισθήματα καὶ ὅλον τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ἐξαγάγῃ καὶ τὸ βασικώτατον καὶ σπουδαιότατον πόρισμα. διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀριστοτεχνικοῦ, ὑπερόχου, τοῦ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρου δημιουργήματος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀνθρώπου. Παρὰ ταῦτα ἡ ὑλιστικὴ ἀντίληψις περὶ τῆς ζωῆς δὲν εὐρήκε καμμιά οὐσιώδη διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ ζῶα, ἢ ἐξέλαβε τὸν ἄνθρωπον ὡς οἰκονομικὴν μονάδα, ὡς ἀριθμὸν ἄνευ ψυχῆς καὶ ἄνευ ὑψηλοτέρας προελεύσεως καὶ προορισμοῦ.

Καὶ ἔτσι ἐκεῖνο ποῦ σὰν ἔλεγχο, σὰν θλιβερὸν κατάντημα καὶ σὰν προφητεία ἔψαλλε ὁ Δαυὶδ «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκεν, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσιν τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς» ἢ κακῶς ἐννοουμένη φιλοσοφία καὶ ἐπιστήμη πρὸς κατασχύνῃν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀνήγαγεν—ἀλλοίμονον—σὲ ἐπιστημονικὸν δόγμα! Δυστυχῶς μαζὶ μὲ τὴν χωρὶς Θεὸν φιλοσοφία καὶ ἄθεη ἐπιστήμη μὲ τὸ ἀστεροσκόπιο, τὸ μικροσκόπιο καὶ τὴν ἀρχαιολογικὴν σκαπάνην στὰ χέρια, ἀντὶ μὲ θαυμασμὸν νὰ προσβλέπη στὸ ἄτομον, τὸ παίρνει σὰν ὕλη μόνον, τὸ θεωρεῖ σὰν ἠλεκτρόνιον, σὰν ἄτομον ἐν σχέσει πρὸς τὸ σὺμπαν, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυψε καὶ ὑπέταξε τὰ πάντα. Οἱ χωρὶς Θεὸν ἐπιστήμονες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς εἰλικριεῖς καὶ ἀπροκαταλήπτους ἐπιστήμονας, ἡ μικρὰ αὕτη μερὶς τῶν ἀθέων σοφῶν βλέπει τὸν ἄνθρωπον ὑποκείμενον στὴ φθορὰ στὰ

μικρόβια, και με πείσμα θέλει να άγνοη. ότι είναι διπλους κατά την φύσιν, δηλαδή φθαρτός και θνητός κατά το σώμα, αιώνιος δέ και άθάνατος κατά την ψυχήν. Τόν νομίζει μηδέν μπροστά στην ιστορία και τα εύρηματα των αιώνων διότι δέν θέλησε να πιστεύση ότι ο άνθρωπος υπέρκειται των χρόνων, των αιώνων και της ιστορίας γενικώς.

Μήπως όμως την αλήθειαν διά την πααγματικήν άξίαν της ζωής την έδίδαξαν, αί αρχαίαι θρησκείαι ;

Οί δώδεκα Θεοί του Όλύμπου ή πλουσιωτάτη μυθική θρησκειολογία των αρχαίων Έλλήνων άπαξιούν να άσχοληθούν με την άξιοποίησιν του ανθρώπου. Ένας Μολώχ, ένας Βάαλ και άλλοι μισάνθρωποι και περίεργοι Θεοί της Ανατολής δέχονται εις τας πεφυρακτωμένας άγκάλας των εκατόμβας νηπίων και ένηλίκων και νοσταλγούν την κνίσσαν από το άνθρωπινον λίπος. Νεώτεροι άνατολικοί θρησκείαι Βραχμανισμός Βουδισμός... άξιοποίησαν την γνώσιν και, έπειδή ταύτην δέν την άποκτούν, την μόνωσιν, και τελικά τον θάνατον,

Άνάγκη λοιπόν να άκούσωμεν και την φωνήν της χριστιανικής πίστεως σχετικά με το ζήτημα της άξίας της ζωής του ανθρώπου. Και οί μεγαλύτεροι ποιηταί στην πιο ποιητική τους έξαρση δέν θα μπορούσαν να συλλάβουν το περιεχόμενο, το νόημα και την άξίαν που έδωσε ή χριστιανική διδασκαλία εις την ανθρώπινη ζωή. Η Παλαιά Διαθήκη διά του μεγίστου νομοθέτου προφήτου και διδασκάλου, του Μωϋσέως, μάς λέγει ότι ο άνθρωπος είναι «είκων του Θεου» δηλαδή, μία μικρογραφία του Θεου κατά τας πνευματικές δυνάμεις, ότι προορίζεται να γίνη όμοιος με τον Θεόν «καθ' όμοίωσιν» και να «έξουσιάση πάσης της κτίσεως». Διά του προφητάνακτος Δαυίδ ο λόγος του Θεου μάς λέγει, ότι ο άνθρωπος έδημιουργήθη από τον Θεόν κατά τι μικρότερος από τους άγγέλους και έχει στεφθή με θεϊκή δόξα και τιμή «ήλάττωσας αυτόν βραχύ τι παρ' άγγέλους, δόξη και τιμή έστεφάνωσας αυτόν». Η δέ Καινή Διαθήκη διά του Ίησου Χριστου μάς διδάσκει, ότι δέν είναι δυνατόν να συγκριθή ή άξία του ανθρώπου με όλα τα δημιουργήματα έφ' όσον έχει ψυχήν αιώνιαν «τί γάρ ώφελεϊται άνθρωπος εάν τον κόσμον όλον κερδίση, την δέ ψυχήν αυτού ζημιωθή ;» και «τί δώσει άνθρωπος άντάλλαγμα της ψυχής αυτού ;» Και υπερτονίζεται βεβαίως ή άξία της ψυχής με τους λό-

γους αυτούς του Κυρίου, ἀλλ' ἐφ' ὅσον κάθε ἄνθρωπος εἶναι μέτοχος του θείου αὐτοῦ στοιχείου ἄρα τονίζεται καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ζωῆς του ἀνθρώπου. «Ἐκεῖνο ὅμως πού ἀνυπολόγιστον ἀξίαν δίδει στὴν ζωὴν του ἀνθρώπου κατὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν εἶναι ἡ ἐνανθρώπησις του Θεοῦ ἐν τῷ προσώπῳ του Ἰησοῦ Χριστοῦ. "Ὁχι σὰν ἄγγελος, ἀλλὰ σὰν ἄνθρωπος ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ὁ Δημιουργὸς του Σύμπαντος. "Ὁχι διὰ νὰ δοξασθῆ ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ, νὰ δοξάσῃ, νὰ ἀνυψώσῃ καὶ νὰ θεοποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ σταυρικὴ θυσία του Ἰησοῦ Χριστοῦ αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει καὶ τοιαύτην τιμὴν καὶ ἀξίαν ἔχει δώσει εἰς τὴν ζωὴν του ἀνθρώπου ὅπως ἐπιγραμματικὰ μᾶς λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὰ ἐξῆς λόγια «οὐτῶ γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». Καὶ τέλος ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος ἀποδίδων ἐξαιρετικὴν τιμὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα, ἀποκαλεῖ αὐτὸ «Ναὸν Θεοῦ», ἐντέλλεται σεβασμὸν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὸν μὲ τὰ ἐξῆς λόγια: «Οὐκ οἴδατε ὅτι ὑμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος;» Ἀλλὰ ἀλλοίμονον ἢ χριστιανικὴ διδασκαλία περὶ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς του ἀνθρώπου μένει ἄγνωστος εἰς τοὺς πολλούς. Ξαναζοῦμε στὰ χρόνια τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς ἀγριότητος. Τὸ ἀνθρώπινο αἷμα προσφέρεται σὰν θυσία ὄχι στοὺς θεοὺς Βάαλ καὶ Μολῶχ ἀλλὰ στὸν αἰμοχαρῆ Θεὸ του πολέμου Ἄρη. Ἡ ἐσφαλμένη καὶ παταγωγῶς χρεωκοπημένη θεωρία του Δαρβίνου καὶ τῶν ὀλίγων ὀπαδῶν του ὄχι σὰν διδασκαλία, διότι δὲν στέκει πλέον στὶς ἀξιώσεις τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς, ἀλλὰ σὰν πραγματικότης ἐφηρμοσμένη, ἔχει πιθηκοποιήσει τὸν ἄπιστον ἄνθρωπο.

Σφάζει καὶ σφάζεται, αὐτοκτονεῖ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διότι ἐπιμένει ν'ἀγνοῆ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος τῆς ζωῆς του. Μὲ τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ δηλητήριον ἢ μὲ τὴν ἄσωτη καὶ ἀπειθάρχητη ζωὴ του ὀδηγεῖται στὸ θάνατον, διότι δὲν ἐγνώρισε τὴν διδασκαλίαν του Παύλου. ὁ ὁποῖος φωνάζει «εἷς τις τὸν Ναὸν του Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός».

Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί, εἴμεθα τὰ ἐξαιρετικώτερα δημιουργήματα του Θεοῦ, βασιλεῖς τῆς κτίσεως, εἰκὼν καὶ δόξα του Θεοῦ. Ἡ χριστιανικὴ πίστις μᾶς ἀποδίδει τοιαύτην τιμὴν πού μᾶς ἱκανοποιεῖ ψυχολογικῶς καὶ ἠθικῶς, μᾶς χαρίζει τοιαύτην

δόξαν τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἄλλη διδασκαλία διετύπωσε ποτε.

Τέλειος ἄνθρωπος, πραγματικὸς σοφός, ἀληθὴς Χριστιανός, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μὲ πλήρη συναίσθησιν καὶ μὲ πολλὴν ταπείνωσιν θὰ γίνῃ κάτοχος τῶν τίτλων τιμῆς ποὺ προσδίδει ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία στὸν ἄνθρωπο, σχετικῶς μὲ τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς του. Καὶ τέλος συνειδητὸς ὁπαδὸς τῆς χριστιανικῆς πίστεως θὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ ρυθμίζῃ τὴν ζωὴν του τοιοῦτοτρόπως, ὥστε καὶ μὲ τὸ πνεῦμά του καὶ μὲ τὴν ζωὴν του ἕναν ὕμνον, μίαν δοξολογίαν θὰ ἀναπέμψῃ πρὸς τὸν Θεὸν σύμφωνα καὶ μὲ τὴν προτροπὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Δοξάσατε τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ».

Η ΓΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῆ Χριστιανὸς ὁ ὁποῖος δὲ διαβάζει τακτικὰ διὰ νὰ μάθῃ τί λέγει ἡ Ἁγία Γραφή. Στὴν Ἀποστολική περίοδο, ποὺ πρωτονομάσθησαν οἱ πιστοὶ χριστιανοί, διάβαζαν τὴ Γραφή πολὺ, καθὼς μᾶς πληροφοροῦν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Γι' αὐτὸ καὶ αὐτοὶ ἐκαλοῦντο καὶ ἅγιοι, γιατί εἶχανε πίστη ζωντανή, γιατί ξέρανε τὸ τί πιστεύανε καὶ ἦσαν ἁγιασμένοι στὴ ζωὴ.

Ὁ Χριστὸς θέλει καὶ συνιστᾷ τὴ μελέτη καὶ τὴ γνῶσι τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀπὸ κάθε ἄνθρωπον, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ μάλιστα, ἐκείνον ποὺ συμμορφώνεται μὲ τὴ σύστασί του αὐτῆ, τὸν ἀποκαλεῖ πρόβατό του, ἀληθινὸ μαθητὴ του καὶ ἄνθρωπο φρόνιμο. Καὶ ἰδοὺ πῶς :

Τὰ πρόβατα, λέγει, ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τοῦ ποιμένος των. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστιανὸς ποὺ ἔχει τὸν καλὸ ποιμένα τὸ Χριστὸ πρέπει νὰκούῃ τὴ φωνὴ του. Ἡ γλῶσσα τῶν Γραφῶν εἶναι ἡ λαλιὰ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, διότι ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, ὁ Θεὸς ἐλάλησε διὰ τῶν Προφητῶν καὶ τελευταῖα διὰ τοῦ Υἱοῦ του, καὶ ὅλα αὐτὰ γράφτηκαν μέσα εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφή.

Ἀλλὰ προσθέτει ὁ Χριστὸς «Τὰ πρόβατα γνωρίζουν καλὰ τὴ φωνὴ τοῦ ποιμένος των καὶ τὸν ἀκολουθοῦν». Καὶ ἐπιθυμεῖ ὁ Χριστὸς νὰ μάθωμε καλὰ τὴ θεία φωνή, τὴ θεία του διδασκαλία, ἡ ὁποία θὰ μᾶς κάμῃ ἱκανοὺς νὰ τὸν ἀκολουθήσωμε καὶ στὴ ζωὴ. Μπορεῖς νὰ εἰπῆς, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἀπέκτησες τὴ γνῶσι τῆς ἀλήθειας, ποὺ μᾶς ἀποκάλυψε ὁ Θεὸς διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ ὁποία, ὅπως εἶπαμε, εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ ; Καὶ ὁ Χριστὸς συνεχίζει : «Ἄλλοτρίω δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἄλλοτρίων τὴν φωνήν».

Πόσῃν σημασίαν ἔχουν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Χριστοῦ καὶ μάλιστα σήμερα, ὅπου αἱ ἀλλότριά φωναί, αἱ ἀντιχριστιανικαὶ πλάναι καὶ ὕλιστικαὶ κοσμοθεωρίαι, ἔκαναν τὴν ἀτμόσφαιραν

πνιγηράν καὶ μολυσματικὴν, μέσα στὴν ὁποία πολλοὶ ἐμολύθησαν παρασυρθέντες διὰ τὸ Γραφικῶς ἀκατάρτιστον, γενομένοι βορὰ τῶν «κλεπτῶν καὶ ληστῶν», ὡς ὀνομάζει ὁ Κύριος τὰ ὄργανα τοῦ κακοῦ. «Πλανᾶσθε, ἔλεγεν ὁ Κύριος, μὴ γνωρίζοντες τὰς Γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ».

Τί θὰ γίνῃ; θὰ κατανοήσουμε τὸ σοβαρὸ κίνδυνον; Θὰ ἐκτιμήσουμε τὴ μεγάλη δύναμι τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον εἶναι δύναμη Θεοῦ ποῦ σώζει καθένα ποῦ πιστεύει; Θὰ πράξωμεν ἕκαστος τὸ καθῆκόν μας, ἀφοῦ πρῶτα ἐμεῖς γνωρίσωμε καλὰ τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, κινηθοῦμε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ποῦ εἴτε ἀπέδρασαν ἀπὸ τὴ μάνδρα εἴτε ἔπεσαν σὲ λύκους, νὰ τοὺς ἐπαναφέρουμε στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μας, νουθετοῦντες, παρακαλοῦντες καὶ δίδοντες μίαν Ἁγία Γραφή, ἓνα Εὐαγγέλιον νὰ διαβάσῃ καὶ φωτισθῇ;

Εἶπαμε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀποκαλεῖ ἀληθινὸ μαθητὴ τοῦ ἐκεῖνον ποῦ μένει ἐν τῷ λόγῳ του. «Ἐάν, λέγει, ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἐστέ». Ἄλλὰ ποιός εἶναι ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ μένης σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος; Τὸν ξεύρεις; Ἐάν ὄχι, τότε δὲν εἶσαι ἀληθῆς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μὴν ἀμελήσῃς νὰ μάθῃς τὰ ὅσα προεγράφησαν, τὰ ὁποῖα, ὡς λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, «διὰ τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν προεγράφησαν, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν Γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν». Καὶ ὑπόσχεται ὁ Χριστὸς στὸν ἀληθινὸ μαθητὴ τοῦ τὴν ἱκανοποιήσῃ ὅλων τῶν αἰτημάτων του, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο σοβαρὰ καὶ ἄλυτα προβλήματα σήμερα: «Ἐάν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ οἱ λόγοι μου μείνωσιν ἐν ὑμῖν, λέγει ὁ Χριστὸς, θὰ ζητήσετε ὅ,τι ἂν θέλετε καὶ θὰ γίνῃ εἰς ἐσᾶς»;

Ἄκουσες, λοιπόν, ἀγαπητέ μου, ποῦ ὁδηγεῖ ἡ σχέσις μας μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν θεῖόν του Λόγον; Λύει καὶ τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ζωῆς καὶ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸ σημερινὸ δρᾶμα, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς ἐδημιούργησε ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ἄγνοια τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπισης ὁ Χριστὸς δίδει τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ φρονίμου ἀνθρώπου λέγων: Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ

οίκια εκείνη και οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν». Τοιαύτην δύναμιν ἔχει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἀκλόνητος και σταθερὸς εἰς ὅλα τὰ κύματα τῆς ζωῆς μένει ὁ ἐμποτισμένος ἀπ' αὐτόν. Κάποιος φίλος ἐνὸς ἱεραποστόλου τοῦ ἔλεγε παρὰ τὴν κλίνην τοῦ θανάτου του : «ὦ! Εἴσθε τόσον μέγας εἰς τὸν θάνατον ὅσον και εἰς τὴν ζωὴν». Ὁ γέρον ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν : «πεθαίνω, λέγει, καθὼς ἔζησα ἕνας ἀπλοῦς ἐξαγορασμένος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν». «Ἐν τούτοις, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, ἡ μεγάλη σας ὑπομονὴ σὰς βοηθεῖ νὰ ὑποφέρητε τὸν πόνον σας». «Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ ἀποθνήσκων. ἀλλ' ἡ πίστις μου εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον Σωτῆρα». Ἴδου ποῖος εἶναι ὁ φρόνιμος. Εἶναι ὁ νικητὴς τῶν θλίψεων, τῶν πόνων και τοῦ θανάτου. Εἶναι ὁ πιστός. Εἶναι ὁ ἀφιερωμένος εἰς τὸν Κύριον, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε. Ἀλλὰ χωρὶς τῶν Ἀγίων Γραφῶν, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν περὶ τοῦ Χριστοῦ, πῶς μπορεῖ νὰ τὸν γνωρίσῃ; Και τότε πῶς νὰ ὑπάρχη πίστις; Ἡ σημερινὴ κακοδαιμονία εἶναι μία εἰκὼν τῆς οὐχὶ ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀλλ' ἐπὶ «τῆς ἄμμου» ὑπὸ τοῦ «μωροῦ ἀνδρός», οἰκοδομῆς, ἥτις και «ἔπεσε και ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλης».

Και ὁμιλοῦμεν ὅλοι περὶ ἀνορθώσεως και ἀνασυγκροτήσεως. Ἀλλὰ τὸ κακὸν μεγαλώνει, ἡ κατάστασις ἐπιδεινοῦται και ψυχαι χάνονται, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν. Τί θὰ κάνωμεν; Θὰ ἀδρανήσωμεν; Παράλληλα πρὸς τοὺς ἄλλους τομεῖς δράσεως, πρέπει νὰ γίνῃ και μία κίνησις, μελαλυτέρα ἀπὸ ὅτι γίνεται, μιὰ σταυροφορία γιὰ τὴ διάδοσι τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Μία ἐφημερὶς ἔγραψε πρὸ ἡμερῶν ὅτι «ὁ Σεβασμιώτατος Μίντον, Ἐπίσκοπος τοῦ Κόβινγκτων τῆς Πολιτείας Ἰνκάννα, θέλοντας νὰ ἀντιδράσῃ ἐναντίον τῆς κάπως κλονιζομένης πίστεως τοῦ ποιμνίου του, ἐγκαινίασε τὸν «Μαραθώνιο τῆς Βίβλου». 150 ἀπὸ τοὺς πιὸ πιστοὺς ἐνορίτας του, ἐναλλασσόμενοι κάθε μισὴ ὥρα, διαβάζουν 1169 κεφάλαια τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἐνας τοπικὸς ραδιοφωνικὸς σταθμὸς ἐξασφαλίζει τὴν μετάδοσιν, ἡ ὁποῖα διαρκεῖ 74 ὥρας. Ὁ Μίντον εὐχεται νὰ εὕρῃ μιμητάς. Και μήπως κάτι παρόμοιο δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μιμηθοῦν ὅλοι αἱ Ἐκκλησίαι και νὰ διασαλπίζουν ὅλοι οἱ Ῥαδιοφωνικοὶ σταθμοὶ τὸ «ἄκουε οὐρανὸ και ἐνωτίζου γῆ... τάδε λέγει Κύριος»; Μόνον, ὅταν γίνῃ γνωστός ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ «ὁ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν...», θὰ ἐπιδράσῃ, θὰ ἀφυ-

πνίση, θά καταρτίση καί θά ἀναδείξη τοὺς ἐκλεκτοὺς, τοὺς ἀληθινοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, τὰ πρόβατα ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ Χριστό, τοὺς φρονίμους ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην ἢ σημερινὴ ἀνθρωπότης διὰ νὰ σωθῆ. Καί μόνον ὅταν γίνῃ ὁδηγὸς καί σύντροφος τῆς ζωῆς μας ἡ Ἁγία Γραφή, θά προοδεύσωμεν καί ὡς ἄτομα καί ὡς ἔθνος καί θά ἴδωμεν ἡμέρας καλυτέρας.

Η ΑΠΟΛΥΤΡΩΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμαδρίτου ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΣΤΑΘΑΤΟΥ

Δεῦτε, φιλόχριστοι ἀκροαταί, ἀναβῶμεν νοερῶς κατὰ τὰς Ἀγίας ταύτας ἡμέρας, εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, εἰς τὸν φρικτὸν Γολγοθᾶν, ἵνα παραστῶμεν κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας εἰς τὸ Σταυρικὸν πάθος τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνάμνησιν μᾶς παρουσιάζει κατὰ τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην ταύτην ἑβδομάδα ἡ Ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία.

Ἐκεῖ εἰς τὸν Ἱερὸν λόφον θὰ ἴδωμεν κατὰ τὰς τραγικὰς στιγμὰς τοῦ φρικτοῦ πάθους τοῦ Ἐσταυρωμένου τὴν τρομερὰν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐγκληματικοῦ μίσους καὶ τῆς καταπτώσεως τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ ταυτοχρόνως θὰ ἴδωμεν καὶ τὸν ἀπέραντον ὠκεανὸν τῆς Θείας ἀγάπης, δι' ἧς ἀνοίγεται ἀπὸ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ Σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐκεῖ εἰς τὸν Μεγαλῶνυμον λόφον τοῦ Γολγοθᾶ βλέποντες τὴν ἄχραντον Σταύρωσιν θὰ φρικιάσωμεν διὰ τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν, ὅστις τόσα ἐτόλμησε. Καὶ ἐὰν ἡ φρίκη μας διὰ τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἀποτροπιασμός μας διὰ τὴν ὑπερτάτην ἀδικίαν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν δὲν μᾶς συγκινήσουν, θὰ μᾶς συγκινήσῃ ἀσφαλῶς ἡ μεγάλη διαμαρτυρία τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἧτις ἔλαβεν χώραν κατὰ τὴν σκηνὴν τοῦ τραγικοῦ Δράματος.

Θὰ μᾶς συγκινήσῃ ὁ οὐρανός, ὅστις ἐσκέπασε μὲ βαθύτατον σκότος τὸ γαληνόμορφον πρόσωπον μὴ ἀνεχθεὶς νὰ βλέπῃ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον τὸν ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσαντα Χριστόν. Θὰ μᾶς συγκινήσῃ ὁ ἥλιος, ὅστις ἔκρυσσε τὰς ἀκτῖνάς του ἀρνηθεὶς νὰ φωτίσῃ πρὸς στιγμὴν τῆς Οἰκουμένης τὸ πρόσωπον, διότι ἡ ἀμαρτία τῆς ἔφερον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ Ἐκείνον «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο». Θὰ μᾶς συγκινήσῃ ἡ γῆ, ἡ ὁποία ἐσείσθη κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ Ἰησοῦ οἶονεὶ διαμαρτυρομένη καὶ αὐτὴ διὰ τὸν βαρὺν κλῆρον ὅστις ἔλαχεν εἰς

αὐτὴν νὰ στηρίξη ἐπάνω τῆς τὸν Τίμιον Σταυρὸν τοῦ θανάτου τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος. Θὰ μᾶς συγκινήσουν καὶ θὰ μᾶς συνταράξουν οἱ νεκροὶ οἱ ὁποῖοι ἐγείρονται ἐκ τῶν μνημάτων κατὰ τὴν Σταύρωσιν, παραχωροῦντες τοὺς τάφους αὐτῶν εἰς τοὺς ζῶντας συγχρόνους των ἀναλογιζόμενοι τὸ οἰκτρὸν κατάντημα τῶν ἀνθρώπων εἰς ὃ ἔφθασαν παρανομήσαντες ἀπέναντι τοῦ Δημιουργοῦ των. Θὰ μᾶς συγκλονίσῃ τέλος ἐκ θεμελίων τὴν ὑπόστασιν τὸ καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ, τὸ ὁποῖον σχίζεται ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἐλέγχον οἶονεὶ τὸν φθόνον καὶ τὴν κακεντρέχειαν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων. Ὅταν δὲ κατερχόμενοι ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ, θὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τῶν γενομένων τερατουργημάτων ποῖος εἶναι Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη, τότε ἄς ἀποκτήσωμεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁλος ἐκεῖνος ὁ ἀγὼν, ὅλη ἐκείνη ἡ διαδικασία τῶν παθῶν τοῦ Θεανθρώπου Ναζωραίου Ῥαββί, ἦτο ἀγὼν ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ὅτι ὁ δικασθεὶς καὶ σταυρωθεὶς Χριστὸς εἶναι ἡ ὑπερτάτη ἐν τῷ κόσμῳ ἀπολύτρωσις διὰ τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι ἡ μόνη καὶ τελεία ἀπολύτρωσις διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Χριστὸς διότι ἐδίδαξε τὴν τελειοτέραν διδασκαλίαν περὶ Θεοῦ περὶ κόσμου, καὶ περὶ ἀνθρώπου. Εἶναι ἡ μόνη ἀπολυτρωτικὴ δύναμις ὁ ἐσταυρωμένος Θεάνθρωπος Ἰησοῦς διότι συνεφίλιωσε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν ὁμοῖόν του ἄνθρωπον.

Ὁ ἄνθρωπος παρέβη τὸν ἠθικὸν νόμον καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξέπεσε τῆς ἀρχικῆς ἠθικῆς καταστάσεως ὀρθώσας τὴν βούλησιν του ἐναντίον τῆς Θείας βουλήσεως. Ἡ παράβασις αὕτη τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἔχει ἄμεσον συνέπειαν τὴν διάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν νομοθέτην, ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ἀγαθότητος. Τὴν διάστασιν ταύτην, ἣτις εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἠθικῆς κακοδαιμονίας τῆς ἀνθρωπότητος, ἦρε τελείως ὁ Χριστὸς ἀνυψώσας τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς διδασκαλίας Του, διὰ τοῦ βίου Του καὶ διὰ τοῦ Τιμίου Αὐτοῦ Αἵματος, τοῦ ἐκχυθέντος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας, καὶ καταστήσας αὐτὸν Πατέρα ἐπιεικῆ καὶ εὐσπλαγχνον προσδεχόμενον μετὰ χαρᾶς τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ μετανοοῦντα ἄνθρωπον. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς συνδιαλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ἡ ἀπολύτρωσις εἶναι ἔργον ὑπερκείμενον τοῦ ἐπιγείου κόσμου διότι διὰ τῆς

ἀπολυτρώσεως τοῦ Ἑσταυρωμένου Θεοῦ καὶ ἄνθρωπος ἔδωκαν χεῖρα ἀδελφικήν.

Διὰ τῆς τοιαύτης διαλλαγῆς ὁ Ἰησοῦς ἐπέφερεν καὶ τὴν διαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ. Ἔνεκα τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἄνθρωπος εἶχε πάντοτε τετραγαμμένην συνείδησιν καὶ ἠσθάνετο τοὺς καυστικούς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεως, οἵτινες προήρχοντο ἐκ τῆς ἀθετήσεως τοῦ ἐν ἡμῖν ἠθικοῦ ἰδεώδους. Ὁ Χριστὸς ἀπελύτρωσε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν πικρίαν τῶν καυστικῶν τούτων ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως ἐνισχύσας διὰ τοῦ ἔργου Του τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, ἀνυψώσας ἐξευγενίσας αὐτὴν καὶ καταστήσας ταύτην πραγματικὴν ἀπήχησιν τοῦ ὑπερτάτου Νόμου τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' ὁ Λυτρωτὴς μας Θεᾶνθρωπος Χριστὸς διδάξας καὶ ἐφαρμόσας τὴν ἀγάπην, τὴν ἀδελφότητα καὶ τὴν ὑπερτάτην δικαιοσύνην, ἐμφυσήσας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων νέον πνεῦμα ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως συνεφιλίωσε τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους. Διδάξας προσέτι ὁ Λυτρωτὴς μας Ἰησοῦς ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι στάδιον δράσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μείζονα καὶ πνευματικωτέραν κατάστασιν, διδάξας ὅτι ὁ θάνατος δὲν θέτει τέρμα εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ προσεγγίζει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ὑπερτελείαν ἀγιότητα, πρὸς τὴν πηγὴν πάσης ἀγαθότητος, πρὸς τὸν Θεόν, συνεβίβασε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ζωὴν καὶ πρὸς τὸν θάνατον.

Πάντα ταῦτα πραγματοποιήσας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ βίῳ καὶ τῷ θανάτῳ Αὐτοῦ ἀποβαίνει ὁ ὕψιστος Λυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Χριστὸς, εὐσεβεῖς ἀκροαταί, εἶναι ἀπολύτρωσις, εἶναι ἀλήθεια καὶ ζωὴ διὰ τὸν κόσμον. Ἡ ἀπολυτρωτικὴ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ Ἑσταυρωμένου ἐπολεμήθη πολλάκις ἀλλὰ πάντοτε ἐθριάμβευσε, πάντοτε μετὰ τὸν κλύδωνα τῆς τρικυμίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐφώτισε τῆς οἰκουμένης τὸ πρόσωπον. Ἄλλὰ μήπως καὶ σήμερον πολλοὶ ἀπὸ τῶν συγχρόνων χριστιανῶν δὲν ἀντιπροσωπεύουν τοὺς σταυρωτὰς τοῦ Χριστοῦ μας; μήπως καὶ σήμερον δὲν πολεμεῖται ὁ Χριστιανισμὸς; Σήμερον ὠρθώθησαν καὶ πάλιν οἱ διώκται τοῦ Χριστιανισμοῦ. Σήμερον ἀκόμη ζητοῦσι αἱ ἀνατρεπτικαὶ ἰδέαι καὶ τὰ ἀντίθεα κοινωνικὰ

συστήματα νὰ καταργήσουν τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν καὶ νὰ ἀφαιρέσουν οὕτω ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν ἀλήθειαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς ὅμως εἶναι ἀλήθεια καὶ ἀπολύτρωσις διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀντικαθίσταται, ἀρνοῦνται Αὐτὸν οἱ διώκται ἀλλὰ δὲν ἔχουν καλλιτέραν Θρησκείαν νὰ τὸν ἀντικαταστήσουν. Εἶναι καὶ τοῦτο ὁ αἰώνιος κλῆρος τῆς ἀπὸ Χριστοῦ ἀληθείας καὶ ἀπολυτρώσεως, πόλεμος κατ' αὐτῆς οὐχὶ ὅμως καὶ ἀντικατάστασις Αὐτῆς.

Χριστιανοί μου, ἀδελφοί, διὰ τῆς θυσίας, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἐτελέσθη ἡ ὑψίστη, ἡ μεγαλυτέρα θυσία διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Αἰῶνες παρῆλθον καὶ θὰ παρέρχωνται, εὐλογημένοι ἀκροαταί. ἀλλὰ αἱ γενεαὶ τῶν Χριστιανῶν δὲν ἔπαυσαν καὶ δὲν θὰ παύσουν νὰ τελοῦν ζωηροτάτην τὴν ἀνάμνησιν τῶν Ἀγίων τούτων καὶ ἐνδόξων ἡμερῶν τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι πραγματικῶς διὰ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα σταθμὸς ἀνακουφίσεως ὁ ἑορτασμὸς οὗτος τοῦ Σταυρικοῦ Θανάτου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. Εἰς τὰ ἄχραντα Πάθη τοῦ Ἰησοῦ μας εὐρίσκομεν τὴν ψυχικὴν γαλήνην, εὐρίσκομεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φιλαφῶμεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰ ἀνήλια σκότη τῆς ἀπιστίας καὶ τοῦ ὕλισμοῦ, εὐρίσκομεν τὸ ὕψιστον δι' ἡμᾶς ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν μας ὡσάκις προσερχόμεθα νὰ προσκυνήσωμεν τὸν Ἐσταυρωμένον λυτρωτὴν μας. Ἀπὸ τὸν Σταυρὸν πηγάζει ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀνάστασις, διότι ἐξ αὐτοῦ ἀκούονται λόγοι ἀπείρου ἀγάπης καὶ εὐσπλαχνίας «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσι»! Ἀπὸ τὸν Σταυρὸν ἀκούονται λόγοι ἀπείρου ἐλπίδος «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσει ἐν τῷ Παραδείσῳ»! Ἐκεῖ εἰς τὸν Θεῖον Ἐσταυρωμένον προσερχόμενοι καὶ γονυπετοῦντες βλέπομεν τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Ἐκεῖ ἅς δώσωμεν τὸν ὀφειλόμενον ἀσπασμὸν εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ μας καὶ ἅς ἀναμείνωμεν νὰ προσκυνήσωμεν μετ' ὀλίγον καὶ τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ Ἀνάστασιν.

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΛΟΥΚΑ

§ 1. Γλυκομίλητα, τῶν προφητῶν, λόγια ποῦ ἓνα πρὸς ἓνα ἐπαληθεύονται, πάρετε σάρκα καὶ ὀστᾶ, Βάνετε καὶ σεῖς ἀνθρώπινη καρδιά. Πάρετε ζωὴ, δύναμη καὶ ὑπαρξή, σεῖς λόγια τοῦ Ἡσαΐου, τοῦ Ἰερεμίου τοῦ Δαυΐδ καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν καὶ κροτήσατε παναρμόνια ὑπόκρουση στὸν, ἔχοντα «τὴν ἰδέαν αὐτοῦ» σὰν ἀστραπὴ καὶ τὸ «ἔνδυμα αὐτοῦ λευκόν» σὰν τὸ χιόνι καὶ καθήμενον ἐπάνω στὴν ἀποκυλισμένη πέτρα «τῆς θύρας τοῦ μνημείου» Ἄγγελον στὸ μεγάλο μήνυμα πρὸς τὶς μυροφόρες «ἠγερθη οὐκ ἔστιν ὧδε».

Σεῖς, οἱ μυροφόρες γυναῖκες. Προχωρεῖτε πρὸς τὸν τάφον ἐκεῖνον ποῦ ἡ Θεῖα Πρόνοια προώρισε νὰ γίνῃ τὸ σεβασμιώτερο σημεῖο τῆς γῆς. Προχωρεῖτε «μὴ φοβεῖσθε» τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας. Θὰ γίνετε οἱ μέλλουσες χαρμόσυνες καὶ γλυκοκέλαιδες ἀηδόνες τοῦ κηρύγματος τῆς Ἀναστάσεως. Σὰς περιμένει ὁ Ἄγγελος γιὰ νὰ σὰς ἀναγγεῖλῃ, σὰν ὑπερκόσμιος ληξίαρχος, τὴν μεγάλη πρᾶξι τῆς Ἀναστάσεως.

Μαθηταί. Τί καὶ ἂν σβύσανε τὰ ὄνειρά σας γιὰ ἐκεῖνον ποῦ περιπαθῶς ἀγαπούσατε, καὶ ἔγινε ἡ ψυχὴ σας πένθιμο κενοτάφιον χαμένων ἐλπίδων καὶ ἐσφράγισε τὰ χεῖλη σας ἡ σιωπὴ; Ἐτοιμασθῆτε. Θὰ δεχθῆτε «χαρὰς Εὐαγγέλια τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ». Προσβλέψατε τὰ Ἔθνη πρὸς τὰ ὁποῖα θὰ φέρετε τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως.

Σοφοί, φιλόσοφοι καὶ μεγάλοι ποιηταί τῆς ἀρχαιότητος. Σεῖς ποῦ διερμηνεύατε τοὺς πόθους καὶ διεσώζατε τὶς πίστεις καὶ παραδόσεις τῶν λαῶν σας «περὶ μέλλοντος Σωτῆρος, Βασιλέως Θεοῦ, Κατακτητοῦ καὶ Νομοθέτου» συγκεντρωθῆτε γύρω ἀπὸ τὸ στοργικὸ κοιμητήρι τοῦ «εὐσχήμονος Ἰωσήφ» στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ. Ἐτοιμασθῆτε, ὥστε μέσα στὸ «ἀνέσπερο Φῶς» μὲ ἀλαλαγμὸ νὰ κροτήσετε χεῖρας γιὰ «Τὸ Φαῖδρον τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα». Κουρασμένοι λαοί. Λίγο ἀκόμη καὶ θὰ ση-

κωθῆτε. Θὰ χαίρεσθε καὶ θὰ ἀγάλλεσθε ὕστερα «κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα»

Προσοχή. Προσοχή. Νά. Ἄστραποβόλος Ἄγγελος ἐκάθισε εἰς τὸν λίθον τοῦ μνήματος. Τὸν βλέπετε; Κινεῖ τὰ χεῖλη. Κάτι ψιθυρίζει. . . Ὡ κάποια βοή ἀκούεται. Τί νὰ εἶναι τάχα. Ὡ! Ὡ! ἢ βοή γίνεται σεισμός. Θεέ μου.

§ 2. Χαίρετε προφῆται, μυροφόροι, μαθηταί. Κροτήσατε χεῖρας σοφοί, φιλόσοφοι καὶ ποιηταί. Χαίρετε λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε. Ὁ Ἄγγελος ποῦ ἐκάθισε στὸν ἀποκυλισμένον λίθον τοῦ μνήματος· αὐτὸς ἔδωσε τὸ μήνυμα καὶ τὸ σύνθημα τοῦ κηρύγματος τῆς Ἀναστάσεως :

«Ἠγέρθη οὐκ ἔστιν ὧδε»

Ἀλήθεια! Ὁ πόθος τῶν λαῶν καὶ τῶν Ἐθνῶν πῆρε σάρκα καὶ ὄστα. Ἡ προαιώνιος ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο ἐξεπληρώθη. Τὰ σύμπαντα ἐγέμισαν ἀπὸ εὐωδία. Ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἐπέτυχον φιλόσοφοι καὶ ἠθικολόγοι, νομοθέται καὶ ἐπιστήμονες ἐπὶ τόσους αἰῶνας, τὸ ἐπέτυχε τὸ Κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως, εὐθὺς ἀμέσως μὲ τὸ ξεκίνημα τῶν μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων ποῦ ὑπήκουσαν στὸ λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάση τῇ κτίσει». Ὁ Χριστιανισμός, ἡ Θρησκεία τῆς χαρᾶς, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης, ποῦ ὑπέταξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κατακτᾷ τὴν οἰκουμένην καὶ νὰ αἰχμαλωτίζει κατὰ χιλιάδας τὶς ἀνθρώπινες καρδιές, στηρίζεται στὸ μεγάλο ἀγγελικὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως. Ναί. Στὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως ποῦ ἄλλαξε ἄρδην τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου. Στὸ ἄκουσμα τοῦ κηρύγματος τῆς Ἀναστάσεως τὸ ἀχανές κράτος τῶν Καισάρων σείστηκε ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Οἱ Ναοὶ καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς εἰδωλολατρίας ἔγιναν σωροὶ ἀπὸ ἐρείπια, παντοῦ κηρύχτηκε ὁ Ἕνας καὶ Μόνος Τρισυπόστατος Ἀληθινὸς Θεός. Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη ξύπνησαν καὶ ἐργάστηκαν ἀρμονικὰ μὲ τὴν Θρησκεία τῆς ἀλήθειας. . . Τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως διέλυσε τὴν ἀθλιότητα. Μπῆκε στὸ ἄσυλο τῆς οἰκογενείας καὶ συνέσφιξε τοὺς ἱεροὺς δεσμούς της, τὴν ἐξευγένισε καὶ τὴν προώρισε νὰ μεταδίδῃ τὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴν «κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν» εἰς τοὺς νέους ἀνθρώπους. Εἰσεχώρησε στὸ κοινωνικὸ ἐπίπεδο, ἀνέτρεψε κάθε κοινωνικὴ διάκριση καὶ συνθήκη ποῦ ἐξευτέλιζον τὸ ζῴητρον τοῦ ἀνθρώπου. Σκόρπισε

παντοῦ τὴν χαρὰ, τὴν φιλανθρωπία, τὴν εἰρήνη. Εἰσεχώρησε ἀκόμα στὸν ὀργανισμό τῆς Πολιτείας. Ἔδιωξε τὴν θηριώδη ἀσπλαχνία καὶ μετᾶγγισε στὶς φλέβες τῆς τὴν οὐράνια ἀγάπη. Διέλυσε τὶς βαρεῖες ἀλυσίδες τῆς δουλείας. . . . Προσεβλεψε μὲ συμπάθεια στὸν ἁμαρτωλό. . . ἀνύψωσε τὴν θέση τῆς γυναίκας καὶ τὴν ἀνεκήρυξε ἠθικῶς ἴση κατὰ πάντα πρὸς τὸν ἄνδρα, βασίλισσα καὶ ἰέρεια τοῦ σπητιοῦ. . . . Ἔταξε κάθε ἀνθρώπινη δρᾶσι, τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας κάτω ἀπὸ τὰ φτερὰ καὶ τὸ σκῆπτρο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐγκατέστησε στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων τὴν Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ κράτος αἰώνιο καὶ ἀκατάλυτο. Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς κοινωνικὲς ἐπαναστάσεις, χωρὶς βιαίους ἐξωτερικοὺς συγκλονισμοὺς καὶ ἀνατροπές. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Θεάνθρωπος Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο κοινωνικὸς μεταρρυθμιστὴς μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀνατροπέως τῶν κοινωνικῶν καθεστώτων μὲ ἐξωτερικοὺς ἐκβιαστικοὺς τρόπους.

§ 3.—Δύο χιλιάδες χρόνια περίπου πέρασαν καὶ μαζί των οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἀλληλοδιαχόμενες γενεές των ἀπὸ τὸ ὀρθρινὸ ἐκεῖνο πού ἀκούστηκε τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Τὸ «ἀνέσπερο Φῶς» πού ξεχύθηκε ἀπὸ τὸ κενὸ μνημεῖο ζῆ αἰώνια. Ἡ ἀνταύγειά του θὰ ἐξακολουθῆ νὰ φωτίζη τὸ σύμπαν. Θὰ λάμπη παντοτεινά, διότι εἶναι τὸ φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου Φωτός.

Τί ἂν τὸ πολὺ φῶς ἐνοχλῆ μερικοὺς καὶ τὸ ἀπαρνοῦνται ; Τί ἂν τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως ἔγινε ἀντικείμενο χλεύης ; Τί ἂν τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ σύρθηκε στὸ βόρβορο καὶ βλασφημῆθηκε ;.....

Μήπως μποροῦν ὅλα αὐτὰ νὰ ἀφαιρέσουν τίποτε ἀπὸ τὴν μεγαλειώδη, τὴν ὑψηλὴ, τὴν αἰώνια ἀλήθεια τοῦ κηρύγματος τῆς Ἀναστάσεως ;

Ἦχι ! Διότι τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως εἶναι τὸ κήρυγμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἀντίλαλός του βγῆκε μέσα ἀπὸ ἓνα ἀνθισμένο κῆπο. Γι' αὐτὸ καὶ «ἐκάλυψε τὰ σύμπαντα εὐωδίας». Στὸ κήρυγμα δὲν πρέπει νὰ κωφεύουμε, διότι βάζει πάντα τὴ σφραγίδα του σὲ τις περιστάσεις τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Παρηγορεῖ στὶς θλίψεις καὶ ἀποξηραίνει τὰ δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια τῶν πιστῶν κάνοντας αὐτοὺς ἐστίες ὑπερκοσμίου λάμψεως. Τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως γεννᾷ καὶ φέρνει τὴν ἐλπίδα σ' ἂν τὸ στερεώτερο καὶ γλυ-

κύτερο δεσμό μας με τὸν Χριστὸν ποὺ θέλει νὰ μετασχηματίσῃ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεώς μας, ὥστε νὰ γίνῃ σύμμορφο με τὸ σῶμα τῆς δόξης Αὐτοῦ.

«Χαίρετε, λοιπόν, λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε. Ἦ ἄγγελος ἐκάθισε εἰς τὸν λίθον τοῦ μνήματος· αὐτὸς ἡμᾶς εὐηγγελίσατο εἰπὼν, Χριστὸς Ἄνέστη ἐκ νεκρῶν, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, καὶ ἐπλήρωσε τὰ σύμπαντα εὐωδίας. Χαίρετε λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε».

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ

Ἐπάρχει ἴσως ἀκόμη ἡ πλάνη ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Θεοσκεία καὶ γενικῶς κάθε θεοσκευτικὴ ζωὴ εἶναι ψυχολογικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀπαιδευτοῦ καὶ ἀμορφώτου ὄχλου λικνιζομένου ἐντὸς σφαίρας ὀμιχλώδους ἐκ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν καὶ ὅτι, εὐθὺς δ' ὡς οὗτος ἄρχεται ἐκπαιδευόμενος καὶ διαμορφούμενος, ἐπὶ τοσοῦτον χειραφετεῖται τῶν θρησκευτικῶν δεσμῶν καὶ πεποιθήσεών του. Συνεπῶς ἡ θρησκευτικότης εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τῶν ἀγραμμάτων ἐνῶ ἡ ἀθρησκεία τῶν σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων...

Αἱ σπερμολογίαι τῶν ἀνωτέρω παραλογισμῶν, νοσηραὶ ἐκδηλώσεις τῶν πολεμίων τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ παντὸς ἠθικοῦ ιδεώδους, εἶχον ἄλλοτε εὐρυτάτην διάδοσιν, πλείστων συνηγορούντων ὑπὲρ τῶν ὑστερικῶν κραυγῶν τῶν οὕτως δογματιζόντων παραχαρακτῶν τῆς ἀληθείας.

Σήμερον ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμερολήπτου διανοήσεως, καταφαίνεται τὸ τερατῶδες καὶ συκοφαντικὸν τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως. Ἐξαιρετικὴν δ' ἐν τοσοῦτῳ ἠθικὴν ἀνακούφισιν προξενεῖ εἰς κάθε ἐξευγενισμένην ψυχὴν, τὸ γεγονὸς ὅτι ὡς χάρτινοι πύργοι ἀνετράπησαν αἱ κρατοῦσαι τότε πλάναι, ἀντ' αὐτῶν δὲ σήμερον μεσουρανεῖ περίλαμπρος καὶ χρυσόθρονος ἡ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος ιδέα, ὅτι δηλαδὴ στενὸς καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἀδελφικὸς δεσμὸς συνέχει καὶ διακρατεῖ τὴν θρησκείαν μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ δὴ τοιοῦτος ὥστε, ἡ θρησκευτικὴ ιδέα νὰ εἶναι ὁ ἰσχυρὸς παράγων κάθε ἐπιστημονικῆς προόδου, καθὼς καὶ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκμῆς ὁ τολμηρὸς διερευνητὴς τῆς χώρας τῶν μεταφυσικῶν μυστηρίων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀπόκειται ἡμῖν νὰ ἀναλύσωμεν τὰ καθέκαστα καὶ ἐξαγάγωμεν τὰ ὀρθὰ συμπεράσματα καὶ δὴ 1) ἐρευνῶντες τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς τοιαύτης πλάνης καὶ 2) ἀποδεικνύοντες πανηγυρικῶς διὰ τῶν ἀποφάνσεων τῶν κορυφαίων

τῆς ἐπιστήμης ἐκπροσώπων, τὴν πρυτανεύουσαν περὶ τοῦ θέματος τούτου, ὀρθὴν κοί βασιλικὴν ἀντίληψιν.

Ἡ ἀνωτέρω περὶ θρησκείας πεπλανημένη ἀντίληψις προῆλθε ἀπὸ ἀνθρώπους ἡμιμαθεῖς, οἱ ὅποιοι μέσα εἰς τὴν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσαν καὶ σημειώνουν αἰθετικά λεγόμενα ἐπιστήμαι, μέσα εἰς τὸν εὐρὺν ὀρίζοντα καὶ τὰ καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιστημῶν τούτων ἀντινὰ θαυμάσουν τὴν ἄπειρον δύναμιν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐν τῇ φύσει ἀναδεικνυομένην καὶ νὰ διδαχθοῦν ἐκ τῶν νέων ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀνακαλυπτομένων μυστηρίων πόσον περιορισμένη εἶναι ἀκόμη ἡ γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου, ἐξέλαβον ἐσφαλμένως ὠρισμένα τῆς ἐπιστήμης πορίσματα ὡς δῆθεν καταργοῦντα πᾶσαν ἔννοιαν Θεοῦ καὶ ἐπομένως πᾶσαν ἔννοιαν τῆς Θρησκείας. Ὁ συνεπεία τῶν ἐπιστημονικῶν κατορθωμάτων ὑπερτονισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων διανοητικῶν δυνάμεων καὶ ὁ πρὸς καιρὸν ἐπικρατήσας ὀρθολογισμὸς ἐκραταίωνον τὴν θέσιν ταύτην τῶν ἡμιμαθῶν, οἱ ὅποιοι προτρέχοντες τῶν ἀληθινῶν ἐπιστημόνων ἐξωστράκιζον καὶ ἐνόμιζον ὅτι δι' ἀποφθεγματικῶν λόγων ἔλυον τὸ πρόβλημα τῆς θρησκείας ἀλλὰ τὸ ἐπακολουθῆσαν ἐκτυφλωτικὸν φῶς τῆς ἐπιστήμης, τὸ προερχόμενον ἀπὸ τὴν ἀληθῆ πηγὴν τῆς ἐπιστήμης διέλυε σταθερὰ τὴν ἀχλὺν ταύτην, ἡ ὁποία εἶχε ἀπλωθῆ καὶ ἐθέρμανε μὲ τὴν εὐργετικὴν του φλόγα τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν πίστιν εἰς τὰς αἰωνίους θρησκευτικὰς ἀρχάς. Ἡ ἐπιστήμη, ὅταν ἐλάλησε διὰ τῶν πραγματικῶν τῆς ἐκπροσώπων, ἔδειξε ὅτι οὐδεμία ἀνακάλυψις οὐδεμία πρόοδος ἐστάθη ἱκανὴ νὰ πομακρύνῃ τὸν ἀνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀλλὰ τὸναντίον τὸν ἔφερε πλησιέστερον πρὸς τὸν Θεόν, τὸν συνέδεσε στενώτερον μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἡ θρησκεία ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀποτέλεσμα προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, ὡς ὅπιον τοῦ λαοῦ, κατὰ τὰς ἡμέρας μας ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἡμιμαθεῖς, οἱ ὅποιοι κατέστησαν ἀκίνδυνοι, ἀλλὰ ἀπὸ κοινωνικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ἔβλεπον τὴν θρησκείαν καὶ δὴ τὸν χριστιανισμὸν ὡς τὸ κυριώτερον ἐμπόδιον τῆς ἐπικρατήσεως αὐτῶν, διότι αἱ κοινωνικαὶ καὶ ἰδίαι αἱ ἠθικαὶ τῶν ἀρχαῖ ὡς ἐπίσης καὶ τὰ μέσα ἐπικρατήσεώς των εὐρίσκονται εἰς ὀξυτάτην ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀρχάς τοῦ χριστιανισμοῦ. Οἱ ὀπαδοὶ τῶν τοιοῦτων κοινωνικῶν συστημάτων πολεμοῦν ἐκ προθέσεως τὴν θρησκείαν, διότι δὲν ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντά

των, δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰς ὑλιστικὰς καὶ ἄκρως ἔλαστικὰς ἠθικὰς ἀρχάς. Ὁ πόλεμος αὐτῶν δὲν προέρχεται ἀπὸ ἐπιστημονικοὺς λόγους καὶ ἔξεν ἔχει κίνητρον τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκφεύγει τοῦ διαγράμματος τῆς παρουσίας ὁμιλίας.

Τώρα θὰ ἐπεθύμουν νὰ δώσω εἰς τοὺς ἀκροατὰς μου μίαν συνοπτικὴν εἰκόνα τῶν κορυφαίων τῆς ἐπιστήμης μυστῶν καὶ σκαπανέων, οἵτινες εἰς τὰς θαυμασίας ἐρεῦνας καὶ ἀνακαλύψεις τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιδόσεών των, οὐ μόνον δὲν εὔρον κανένα λόγον νάρνηθοῦν τὰς θρησκευτικὰς των πεποιθήσεις, ἀλλ' ὅλως τούναντιον συνέτυχον πλείστων ἀφορμῶν καὶ σοβαρῶν αἰτίων, ὥστε νὰ ἐνισχύσουν ἔτι μᾶλλον καὶ κραταιώσουν τὴν πίστιν καὶ τὴν θρησκευτικότητά των.

Ἴδου μετὰ πόσου σεβασμοῦ καὶ πίστεως περὶ Θεοῦ, ἀποφαίνεται ὁ Μέγας Σουηδὸς φυσιοδίφης Λινναῖος λέγων «ὁ ἄπειρος Θεὸς διήλθε πλησίον μου. Δὲν Τὸν εἶδον πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἀλλ' ἢ ἀνταύγεια τῆς θεότητος ἐπλήρωσε τὴν ψυχὴν μου ἀφάτου θαυμασμοῦ. Εἶδον τὰ ἴχνη τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ ποιήματά του». Ὡσαύτως ὁ Μέγας Ἄγγλος ἀστρονόμος Νεύτων λέγει «εἶδον τὸν Θεὸν εἰς τὰ ἔργα καὶ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, τοὺς ἀναδεικνύοντας Σοφίαν καὶ δύναμιν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς ὕλης».

Ὁ Μέγας Γερμανὸς φιλόσοφος, μαθηματικὸς, φυσικὸς κ.λ.π. Λεϊβνίτιος λέγει «Ὀλίγη ἐπιστήμη ἀπομακρύνει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Πολλὴ ἐπιστήμη ἐπαναφέρει πρὸς Αὐτόν».

Καθὼς καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων ὁ Ἐδουάρδος Μίλν, μεγαλύτερος ἀστρονόμος τῆς Ἀγγλίας λέγει «δὲν ὑπάρχει τίποτε εἰς τὴν ἐπιστήμην, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ ὅτι τὰ θεμέλια τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μας σχηματίζονται ἐκ χριστιανικῶν ἀξιῶν...». Ὁ θεμελιωτὴς τῆς νεωτέρας φυσικῆς Μάξ Πλάνκ λέγει, ὅτι «Θρησκεία καὶ φυσικαὶ ἐπιστήμαι δὲν ἀποκλείουν ἡ μία τὴν ἄλλην, ἀλλὰ τούναντιον συμπληρώνουν καὶ καθορίζουν ἀλλήλας...».

Ὁ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τῆς Ὑγιεινῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιρμινχάμης Η. Νιόσχολμ τονίζει «ὅπως ὁ ἐπιστήμων ἐξετάζη τὸ θέμα του ὑπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ὅπως τὸ βλέπη εἰς τὴν ἀληθῆ σχέσιν πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀξίας. Αὐτὴ ἢ πίστις καὶ αὐταὶ αἱ ἀξίαι δύνανται νὰ τὸν βοη-

θήσουν διὰ νὰ τηρῆ τὰ προβλήματα τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν ὀρθὴν προοπτικὴν πρὸς τὰ ζητήματα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἐν τῷ συνόλῳ της...». Ὁ Ρεμὺ Κολλέν, Καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Νανσύ καὶ Ἀκαδημαϊκὸς λέγει ὅτι «ὁ χριστιανικὸς ἀνθρωπισμὸς εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μέλλοντος».

Ὁ κορυφαῖος σύγχρονος Ἀμερικανὸς Λογοτέχνης Λόυις Ντούκλας λέγει τὰ ἑξῆς: «Ὅταν κατανοηθοῦν καλῶς, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι, ἐν διαμάχῃ ἀλλὰ εἰς τὸ μυαλὸ μερικῶν ἀνθρώπων ἀνὰ τὸν κόσμον εὐρίσκονται εἰς ἀνταγωνισμὸν...».

Ὁ παγκοσμίου φήμης Γάλλος Λογοτέχνης καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἀντρέ Μωρουὰ ἀποφαίνεται ὡς ἑξῆς: «ὁ πολιτισμὸς μας δὲν δύναται νὰ ζήσῃ εἰ μὴ μόνον ἐὰν στηριχθῆ ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν ἀξιῶν, αἱ ὁποῖαι τὸν μετεμόρφωσαν». Καὶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Βιομηχανικῆς Μεταλλουργίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιρμινχάμης Λέσλι Ἀϊτσιοὺν ἐπίσης λέγει τὰ ἑξῆς: «Οἱ αἰδήποτε πρόοδοι καὶ ἂν ἐπιτυγχάνωνται εἰς τὰ ὑλικά καὶ ἐπιστημονικά πεδία, οἱ λαοὶ τῆς ὑψηλίου σήμερον χρειάζονται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο νάναπτύξουν τὰς ἀρετὰς τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐντιμότητος καὶ τῆς ἀγάπης. Ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀγαπήσουν καὶ ὑπηρετήσουν τὸν Θεὸν καὶ ἀγαπήσουν τὸν πλησίον των ὅπως τὸν ἑαυτὸν των, αἱ δυσκολίαι τῶν καιρῶν μας θὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ ἡ γνῶσις τοῦ ὑλικοῦ κόσμου θὰ τοποθετηθῆ εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς θέσιν».

Τὰ ὀλίγα αὐτὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδυνάμην νὰ πολλαπλασιάσω, δεικνύουν πόσον ἡ ἐπιστήμη ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὴν θρησκείαν. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ συμβῆ. Ὁ ἐπιστήμων δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ὁ ἐρευνητὴς τῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος θαυμάτων καὶ μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Ἡ διερεύνησις αὐτῶν καταδεικνύει καθ' ἡμέραν τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ πανσοφίαν καὶ πληροῖ τὸν ἐρευνητὴν καὶ πάντα ἄνθρωπον μὲ ἄπειρον θαυμασμὸν πρὸς τὴν παντοδυναμίαν καὶ πανσοφίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ἐν τῇ καθημερινῇ ἀνακαλύψει τῶν κεκρυμμένων θαυμάτων. Ἐρχεται καὶ ὁ ἐπιστήμων καὶ κάθε ἄνθρωπος πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μὲ τὸν Θεὸν καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μεγαλείου ἐκπεπληγμένος γίνεται ὁ θρησκευτικώτερος τῶν ἀνθρώπων καὶ καταμανθάνει ποῖαν

κολοσσιαίαν δύναμιν πρὸς πρόοδον πρὸς πολιτισμόν, πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν κοινωνιῶν ἐνέχει ἡ θρησκεία. Δοξάζει καθ' ἡμέραν ὁ ἀληθῆς ἐπιστήμων τὸν Θεὸν διὰ τὰς καθ' ἡμέραν προόδους τῆς ἐπιστήμης καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν διότι κάθε ἡμέραν διὰ τῆς προόδου του δίδει εἰς τὰ χέρια του ἓνα μέρος ἐκ τῆς ἀπείρου Του δυνάμεως, ὅπως εἶναι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ εὕρεσις τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος θὰ θέτῃ εἰς ἐξυπηρέτησιν τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου. Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία εἶναι τὰ δυὸ μάτια τοῦ ἀνθρώπου, μὲ τὰ ὁποῖα οὗτος προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὸν Θεόν, νὰ ἴδῃ καὶ ἀπολαύσῃ τὸ ἀνέσπερον θεῖον φῶς καὶ δι' αὐτὸ θρησκεία καὶ ἐπιστήμη δὲνμποροῦν ποτὲ νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀντίθεσιν.

ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρυστίας
καὶ Σκύρου ΑΝΑΝΙΟΥ

Πολλά καὶ ποικίλα εἶναι τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια σήμερον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν ἀντικρύζει ἡ ἀνθρωπότης καὶ μάλιστα ἡ φιλτάτη Πατρίς μας. Προβλήματα οἰκογενειακά, τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζει ἡ οἰκογένεια λόγῳ τῶν ἀνωμάτων συνθηκῶν τῆς ἐν γένει κοινωνίας. Προβλήματα οἰκονομικά, τὰ ὅποια δημιουργεῖ ἡ σημερινὴ ἐμπόλεμος κατάστασις. Προβλήματα ἔθνικα συνεπείᾳ τῆς ξενοδοῦλου ἀνταρσίας, ἡ ὅποια ὕψωσε θρασεῖαν τὴν κεφαλὴν καὶ ὑπηρετεῖ ξένους σκοποὺς πρὸς βλάβην τῆς Πατρίδος ἡμῶν.

Δημιουργεῖ παντοῦ καταστροφὰς τόσον Ἐθνικὰς, ὅσον καὶ ἰδιωτικὰς καὶ φρονεῖ ὅτι, διὰ τῶν καταστροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἐξαθλιώσεως τῶν Ἑλλήνων, θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ θὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν ὑπ' αὐτῆς νὰ παραδώσῃ τὴν πατρίδα μας ἀλυσόδετον, αἱματοβαμμένην καὶ μισοπεθαμένην εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Σλαβισμού.

Ἄλλὰ πλανᾶται ἡ ἀνταρσία πλάνην δεινὴν «ἡ Ἑλλάς εἶναι ὁ βαπτιζόμενος, ἀλλὰ μὴ βυθιζόμενος ἄσκος, εἶναι ὁ κατάβλητος Ἄνταϊος, ὅστις πίπτει διὰ νὰ ἀνορθωθῇ ῥωμαλεώτερος, Ἡ Ἑλλάς, ὡς εἶπέ τις, δὲν εἶναι ὕλη, εἶναι πνεῦμα, ἀπέκτησε τὸ προνόμιον τοῦ αἰωνίου ἔαρος, περιῆλθεν εἰς τὴν ἀθανασίαν», ἀγνοεῖ ἡ ἀνταρσία ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὡς φοῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας, ἀνίσταται καὶ μεγαλουργεῖ. Ἄγνοεῖ ἡ ἀνταρσία ὅτι ἡ τρισχιλιετὴς Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει ἀκμὴν καὶ δόξαν τόσον λαμπρὰν εἰς τρόπον ὥστε ὀλόκληρος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος νὰ ἐξυμνῇ καὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα τόσον τὴν ἀρχαίαν, ὅσον καὶ τὴν νεωτέραν. «Πότε ἡ Ἑλλάς παρεδόθη ἀμαχητὶ; Ποτὲ ἡ Ἑλλάς ἐνικήθη πρὶν ποτίσῃ τὸ χῶμά της μὲ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός της;» ἔχει δίκαιον ἡ Ξενόδουλος ἀνταρσία νὰ ἀγνοῇ πάντα ταῦτα. Διότι οἱ στερούμενοι τοῦ εὐγενεστέρου αἰσθήματος τῆς φιλοπατρίας σκοτιζόν-

ται καὶ ὑπηρετοῦν ξένους σκοποὺς ἐναντίον τῆς πατρίδος, ἐναντίον παντὸς ἔχοντος ἔθνικὰ ἰδεώδη καὶ ἐχομένου στερρῶς τῶν Πατρικῶν Παραδόσεων.

Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκουν πάντα ταῦτα τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα ἐπεσώρευσαν κατὰ τῆς Πατρίδος μας. Ἐπ' ἐσχάτων ἐπενόησαν καὶ ἕτερον κακούργημα κατὰ τῆς φυλῆς μας, κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπενόησαν τὸ σατανικὸν κακούργημα «τοῦ παιδομαζώματος» μιμούμενοι τοὺς Τούρκους τοῦ 16ου αἰῶνος, ἵνα διὰ τῶν παιδιῶν αὐτῶν καταρτίσουν τὴν πλέον φανατικὴν στρατιὰν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, διότι τὰ δυστυχησμένα αὐτὰ παιδιά, ἐὰν ἐπιζήσουν καὶ ἐὰν ἐπιτρέψῃ ὁ Παντοδύναμος Θεός, θὰ διαπαιδαγωγηθοῦν κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἐν ἀγνοίᾳ των νὰ γίνουν μίαν ἡμέραν οἱ φανατικώτεροι ἐχθροὶ τῆς γενετείρας των, τῆς Ἑλλάδος δηλονότι.

Προσποιεῖται ἡ ἡγεσία τῆς ἀνταρσίας ὅτι τὰ παιδιά αὐτὰ συγκεντροῦνται διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν τῆς πείνης καὶ νὰ μορφωθοῦν φαντάζεται τις ποίαν μόρφωσιν θὰ λάβουν ἀπὸ τοὺς βορείους γείτονάς μας.

Οἱ σκοποὶ των εἶναι ὀλοφάνεροι : Ἡ ἐξαφάνισις τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄλλ' ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι, ὁ τὰ πάντα διευθύνων Παντοδύναμος Θεός, δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ πρόθεσις τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐνδόξου Πατρίδος ἡμῶν. Δὲν εἶναι δυνατόν, οὐδὲ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφιβάλωμεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἰπόντος, ὅταν Ἕλληνες ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν Αὐτὸν «ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο πλέον ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς. Οἱ Ἕλληνες προτιμῶνται διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς ὄργανον μεταδόσεως τῆς νέας θρησκείας. Ναί, διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας ὁ Χριστιανισμὸς μετεδόθη σχεδὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπομένως εἶναι εὐλογημένος παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ὕψισταται μὲν δοκιμασίας παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας του, ὄχι ὁμως καὶ ὄλεθρον. Καὶ διὰ νὰ ἐνισχύσω ἔτι περισσότερον καὶ τὴν ἰδικήν σας ἐλπίδα πρὸς τὸν Παντοδύναμον Θεόν, σᾶς παραθέτω ἐνταῦθα ἀπόσπασμα τῆς Διαθήκης πρὸς τὸν Ρωσικὸν λαὸν τοῦ Μεγάλου Πέτρου, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας.

Οὗτος ἔγραψε τῷ 1771 περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ἑξῆς: «Οἱ Ἕλληνες εἶναι ὁ μεγαλύτερος λαός, ποὺ εἶδέ ποτε ἢ ὑφήλιος. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλομεν τὰ πάντα Ἐάν δέν ἦσαν αὐτοί, ὁ κόσμος ὀλόκληρος θὰ ἦτο τυφλός. Δέν ἔχομεν δικαίωμα νὰ ἀφίνωμεν σήμερον τοὺς ἀπογόνους τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τοὺς Πρώτους τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς μαύρης δουλείας. Δέν δύναμαι, νὰ βλέπω περισσότερο τὰ βάσανα τῶν Ἑλλήνων. Κατηραμένος νὰ εἶναι ἐκεῖνος ὁ Ρῶσος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀδικήσῃ ποτὲ ἓνα Ἕλληνα». (Παραρτ. Ἀπολυτρώσεως Ὀκτωβ. 1957)

Μὴ λοιπὸν δειλιῶμεν, ἀδελφοί μου, μὴ δειλιῶμεν ἔχομεν τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ τῆς Θεομήτορος καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἐξέλθωμεν Νικηταὶ ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν ταύτην τὴν ὁποῖαν σήμερον ὑφιστάμεθα, ἀρκεῖ νὰ μετανοήσωμεν εἰλικρινὰ καὶ νὰ βαδίσωμε τὸν δρόμον τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ μὲ τὴν φλογερὰν αὐτὴν πίστιν ἐν Ἱερᾷ κατανύξει ἄς ἀναφωνήσωμεν: Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα ἡμῶν. μετὰ Θεόν, εἰς Σέ, ὦ Πανύμνητε Μῆτερ, ἀνατίθεμεν. Φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν κραταιὰν σκέπην Σου. Ἀμήν.

Η ΙΣΟΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ σημερινὴ γενεὰ ἀναζητεῖ μὲ ἀγωνίαν μέσα εἰς τὸν μεσημβρινὸν καύσωνα τῆς ἀρνήσεως τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πόθων τῆς. Πνίγεται μέσα στὸν ὠκεανὸν τοῦ σκεπτικισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας. Θέλει νὰ πραϋνῆ τοὺς καύμους τῆς, Τρέχει παντοῦ. Τοὺς ἀκολουθεῖ ὅλους. Θωπεύει τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν. Γεμίζει ἀπὸ τρικυμισμοὺς συναισθηματικότητος. Ἀνιχνεύει τὰ ἐδάφη. Εὐρίσκει ὅμως κρημνοὺς. Ἀπογειοῦται. Θέλει νὰ νυψωθῆ. Ἀλλὰ κακότεχνος εἶναι ὁ χειρισμὸς τοῦ πηδαλίου. Δι' αὐτὸ πλαταγίζει εἰς τὴν ἀπότομον καὶ αἱματηρὰν προσγείωσιν τῆς. Ζητεῖ τὴν ἀγάπη καὶ εὐρίσκει τὸ μῖσος. Διψᾷ δικαιοσύνην καὶ τὴν ποτίζουν ἀδικίαν. Ζητεῖ τὸ φῶς καὶ τὴν ὁδηγοῦν εἰς τὸ σκότος. Θέλει, ποθεῖ, ἀγωνίζεται διὰ τὴν κοινωνικὴν ἰσορροπίαν, καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ «Μέγα χάσμα, ὃ ἐστήρικται» μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀνήσυχος ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος. Πίσω του ἔχει ἓνα παρελθὸν ἀπὸ αἶμα καὶ θυσίαν ματαίαν. Ἐμπρὸς του ἓνα μέλλον σκοτεινὸν μὲ χωρισμοὺς, μίση καὶ πάθη. Πένθημα προαισθήματα πληροῦν τὴν ψυχὴν του διὰ τοὺς φίλους. Δηλητήριον τὸν ποτίζουν οἱ ἐχθροὶ του. Τὸ Δρᾶμα τῆς ζωῆς συνεχίζεται. Ἡ ἰδίᾳ πάντοτε ὑπόθεσις. Ἀλλάζουν μόνον οἱ πρωταγωνισταὶ καὶ οἱ βουβοὶ παρατηρηταί. Θύματα ὅλοι τοῦ πάθους τοῦ βίου, τῆς αἰωνίας πάλης τῶν «φωτεινῶν» καὶ τῶν «σκοτεινῶν», τῆς ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀθανασίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγάπης, τῶν «ἰσχυρῶν», τῶν «Μεγάλων», τῶν «ὑπερανθρώπων» καὶ τῶν «ἀδυνάτων», τῶν «μικρῶν τῶν «ὑπανθρώπων».

Δὲν θὰ γεφυρωθῆ ἄραγε ποτὲ τὸ χάσμα αὐτό; Ἴδου τὸ ἐρώτημα τῶν αἰώνων, τῶν γενεῶν. Αὐτὸ ψελλίζουν τὰ στεγνὰ χεῖλη τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ὅλοι ποθοῦν τὴν μαγικὴν ἑναρμόνισιν τῶν δύο αὐτῶν ἀντιθέσεων τῆς ζωῆς. Εἶναι τὸ νοσταλγημένον ὄνειρον ἐπάνω εἰς τὰ βλέφαρα τῶν κουρασμένων ἀπὸ τὸν μόχθον τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ βίου. Εἶναι ἡ

ὄπτασία τῶν κατακόπων ποντοπόρων ἐπάνω εἰς τὸν ἰστὸν τοῦ σκάφους τῆς ζωῆς. "Ὅλοι γνωρίζουν, ὅτι ἡ ἐναρμόνισις αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν δημιουργικὴν δύναμιν. "Ὅτι εἶναι ἡ χαρὰ ἡ ἀνέσπερος. "Ὅλα τὰ φωτεινὰ πνεύματα τοῦ κόσμου ἔλυωσαν ὡς λαμπάδες ἀφιερωμένες ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν λαῶν εἰς τὴν ὠραίαν τῆς ἰσότητος εἰκόνα. Τὰ ἐγκεφαλικά κύτταρα τῶν ἐκλεκτῶν τῆς γῆς ἦσαν αἱ πολύτιμοι σταγόνες τοῦ ἐλαίου μὲ τὸ ὁποῖον ἐτροφοδοτήθη ἡ ἀκοίμητος κανδήλα, τῆς ὁποίας τὸ ἰλαρὸν φῶς ἐπιστεύθη ὅτι θὰ φωτίσῃ κάποτε τὸν δρόμον τῆς ἀνθρωπότητος. Τίποτε ὅμως δὲν ἐπέτυχαν. Ἄγαθὴ βεβαίως ἡ προαίρεσις των. Ἄνισχυρα ὅμως τὰ μέσα των. Ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἰδικὴν των σοφίαν. Εἰς τὴν ἰδικὴν των δύναμιν ἐστηρίχθησαν. Διὰ τοῦτο ἐδοκίμασαν πάντοτε τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν ἀπαισιοδοξίαν. Ἐζησαν τὸ πάθος, τὴν κρίσιν, τὴν συμφορὰν, τὴν φρίκην τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Τὸ χάσμα παρέμεινεν ἀγεφύρωτον, ἡ ἀνισότης κυβερνᾷ τὸν κόσμον.

Εἶναι φοβερὸς ὁ ἀπολογισμὸς τῆς. «Τὴν νύκτα ἀνατινάσσομαι ἔντρομος. Εὐρίσκομαι ἀσυναισθήτως ἔξω ἀπὸ τὴν κλίνην μου. Καταλαμβάνομαι ἀπὸ φόβον διὰ τὸ τέλος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» λέγει ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους αὐτοῦς. Ἄπλᾳ ὅμως, ἀλλὰ πανανθρώπινα, μὲ ὄλον τὸ βάθος καὶ τὸν ἐσωτερισμόν τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν ἀπαντᾷ ἓνας σύγχρονος: «Χρειάζεται ὁ ὕπατος πολιτισμὸς διὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος. Πρέπει νὰ ἀνακηρυχθῇ ἡγεμὼν τῆς ψυχῆς μας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ Διδάσκαλος τῆς Γαλιλαίας». Κάτω ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του σημαίαν γεφυροῦται τὸ χάσμα. Ἐναρμονίζεται ἡ ζωὴ. Καὶ ἡ ἐδῶ καὶ ἡ πέραν τοῦ τάφου. Διότι ὁ Χριστιανισμὸς δίδει ἀπόλυτον ἀξίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, «εἰς πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον». Ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι αὐτοσκοπός, διότι ἔχει ψυχὴν, ἡ δὲ ψυχὴ οὐδὲν ἀντάλλαγμα ἔχει εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Κατὰ συνέπειαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι. Εἶναι ἀδελφοί. Εἶναι φίλοι. «Ἑμεῖς φίλοι μού ἐστε. Οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους. "Ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ» εἶπεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς Θρησκείας μας. Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι μέσον εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τοῦ ἄλλου. Ὁ καθεὶς ἔχει ὄντοτητα ἀπέναντι τῆς Θρησκείας καὶ μέσα εἰς τὴν οὐσίαν τῆς Θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ. Εἶναι ἓνας κόσμος ὁλόκληρος μὲ ἀρχὴν καὶ τέλος. Καὶ τὸ τέλος

αὐτὸ καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ εἶναι δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. «Πάντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἔσμεν» διακηρύσσει ὁ Χριστοκῆρυξ Ἀπόστολος Παῦλος. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ὀλοκληρωθῆ ἐν Χριστῷ. Θὰ μοχθήσῃ διὰ τοῦτο. θάγωνισθῆ. Ὁ ἀγὼν τοῦ θὰ εἶναι σκληρός, διότι εἶναι ἀγὼν κυρίως πνευματικός ἠθικός. Ὁ Δημιουργὸς πνοὴν ἐνεφύσησεν ἰδικήν του εἰς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον. Ὁ δὲ ἀναστὰς Ἰησοῦς «λάβετε πνεῦμα Ἅγιον» εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς του. Δὲν εἶναι λοιπὸν μόνον ὀστεοφόρος καὶ σαρκοφόρος ὁ ἄνθρωπος. Προπαντὸς εἶναι πνευματοφόρος. Εἶναι ψυχικός. Ὡς τοιοῦτος δὲ ὀφείλει νὰ εἶναι ὀλοκληρωμένος. Διότι ὡς πνεῦμα καὶ ψυχὴ θὰ λογοδοτήσῃ μίαν ἡμέραν.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ὀλοκληρωθῆ ἔχει ἀνάγκην μέσων καὶ ἐφοδίων. Χρειάζεται ἰσορροπημένην κοινωνίαν. Κανένα πνεῦμα οὐδεμία ψυχὴ δὲν θὰ ὑποβοηθηθῆ ἀπὸ μίαν κοινωνίαν ἀδικίας, ἀνισότητος, μίσους καὶ ἀνταγωνισμοῦ μέχρι αἵματος. Δὲν θὰ ἀνέλθῃ εἰς τοὺς αἰθέρας. Θὰ μείνῃ προσγειωμένη διαρκῶς εἰς ἓνα ἔδαφος ποτιζόμενον ἀπὸ τὸ αἶμα τοῦ ἐγκλήματος. Θὰ πολέσῃ βαθμηδὸν τὴν εὐκινήσιαν τῶν περὺγων. Καὶ εἰς τὸ τέλος θὰ τὰς ἀχρηστεύῃ. Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν θέλει τὴν ὀργάνωσιν τῆς Κοινωνίας. Δὲν ἀγαπᾷ τὰς ἀντιθέσεις, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν καὶ μονιμοποιοῦν καταστάσεις «δούλων καὶ κυρίων». Ἀγωνίζεται νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀλληλοσπαρασσομένους, ἀγρίους ἀνθρώπους, εἰς φίλους καὶ ἀδελφούς. Θέλει καὶ ἐπίδιώκει τὴν ἰσότητα. Κατὰ τὴν ἐπίδιωξιν δὲ αὐτὴν ἀνεδείχθη ἀτελεύτητος σειρά μαρτύρων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀγῶνες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας παρὰ τὸ πλευρὸν πάντοτε τοῦ χειμαζομένου Ἐθνους ὑπῆρξαν ἀγῶνες κατὰ τῆς τυραννίας, τῆς δουλείας, τῆς βαρβαρότητος, τοῦ δεσποτισμοῦ. Ἦσαν ἀγῶνες κατὰ τῶν «ἐκμεταλευτῶν» «Κυρίων». Ἦσαν ἀγῶνες ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων, τῶν ἀδικουμένων, τῶν «ἄνευ ἵππων καὶ ἀρμάτων» ἀλλὰ «τῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ περευομένων».

Διὰ τοῦτο οὐδέποτε δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ ἰσότης εἶναι ἀπλοῦς εὐδαιμονισμὸς. Ἡ Ἐρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι φορεῖς πάντοτε τῆς ιδέας καὶ τῆς ἰσότητος διὰ μίαν Κοινωνίαν τελείαν ὀλοκληρωμένων πνευματικῶν ἀνθρώπων. Ἐνσάρκωσις τῆς ιδέας αὐτῆς εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Ὁ μόνος. Ὁ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι. Ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος, αὐτόφωτος Ἀστὴρ ἡλιος ἠθικῆς τελειότητος, Πηγὴ χα-

ρᾶς καὶ ζωῆς. «Οὗτος δι ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ Ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν». Ἡ Θρησκεία του εἶναι αὐτοζωή. Εἶναι πλοῦτος ἀδαπάνητος. Εἶναι θησαυρὸς ἀνεκτίμητος θέλει δὲ τὴν φυσικὴν ἰσότητα «τῶν εἰκόνων τοῦ Θεοῦ» τῶν «ὁμοιομάτων τοῦ Δημιουργοῦ». Εἰς μίαν ἀναγκαστικὴν ἰσότητα ἀνίσων ἐνυπάρχει πάντοτε ἀδικία. Τὴν ἀδικίαν καλύπτει καὶ προστατεύει ἡ τυραννία καὶ ὁ δεσποτισμὸς. Ἐνῶ εἰς τὴν ἰσορροπημένην κοινωνίαν τῶν ψυχικῶν ἀνθρώπων βασιλεύει ἡ «δικαία κρίσις», διότι κυβερνᾷ ἡ ἀγάπη. Ἡ δὲ «ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον». Κατὰ τὸ θεῖον Σύνταγμα καὶ τὸν ὑπέρτατον τῆς ἀγάπης Νόμον ὁ ἰσχυρὸς ἢ ὁ πλούσιος προσφέρει -αὐτοβούλως δὲ καὶ εὐχαρίστως- τὸ μέγιστον εἰς τὸν ἀσθενῆ ἢ τὸν πτωχόν. «Οὐχὶ ἄλλοις μὲν ἄνεσις ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ Ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑπέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης».

Ὡστε ἡ κατὰ Χριστὸν ἰσότης δὲν εἶναι γοητευτικὸν ὄνειρον, οὔτε ἐπίχρισμα «κεκονιαμένης» Χριστιανικῆς κοινωνίας. Εἶναι ζωὴ στηριζομένη εἰς τὴν ἐλευθέραν βούλησιν καὶ τὴν ἐκουσίαν θυσίαν. Λυτροῦται ὁ ἄνθρωπος μέσα εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἰσότητος κατὰ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Ἀναδεικνύεται τηρητῆς καὶ φύλαξ καὶ μεταδότης τῆς μεγάλης ιδέας τῆς ἀγάπης. Καὶ διασαλπίζει: «Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν». Ὑπατος νόμος τῆς ζωῆς ἡ ἀλληλεγγύη. Κακὸν ἔγκλημα ἡ σκληρότης. Ἡ ἀγάπη γεφυρώνει τὸ χάσμα. Φέρει τὴν ἰσότητα. Τοὺς ἀσθενεῖς ἀναδεικνύει δυνατούς. Τοὺς μικροὺς μεγάλους.

Τοὺς καρποὺς ὅμως τοῦ κηρύγματος τῆς Χριστιανικῆς ἰσότητος θάναμένουν πολλοὶ αἰῶνες καὶ πολλαὶ γενεαί, ὅπως ἀναμένει καὶ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος. Διότι αἰῶνων βήματα εἶναι τὰ βήματα τῆς ἀνθρωπότητος εἰς Χριστιανικὰ ἰδεώδη. Ἀλλὰ «χίλια ἔτη ἐν ἀνθρώποις μία ἡμέρα ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου».

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΧΩΜΕΝ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ ΜΑΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ

Οὐδέποτε ἐσκέφθημεν τὴν ἀφάνταστον σπουδαιότητα τῆς ἀρετῆς Σιγῆς, εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως καὶ τὴν καθόλου συμβολὴν αὐτῆς εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Πλειστάκις ἀπαρατήρητοι παρήλθομεν πρὸ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τοῦ κράτους τῆς σιγῆς. Καὶ ὅμως ἄνευ αὐτῆς, οὐδὲν μέγα καὶ ἐπιφανὲς ἐτελεσιουργήθη.

Ἄς ἀνασύρωμεν λοιπὸν τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου καὶ εἰσδύσωμεν περιδεεῖς εἰς τὸ βασιλείον τῆς σιγῆς, ἵνα μελετήσωμεν καὶ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὰ ἐξαίρετα αὐτῆς πλεονεκτήματα.

Τὴν μεγίστην ἀρετὴν τῆς σιγῆς κατανοοῦμεν ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀποβαίνει πλειστάκις ἡ πηγὴ καὶ ἡ κυρία αἰτία ὅλων τῶν ἀνομημάτων μας. Ἡ γλῶσσα, ὡς γνωστόν, εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅπως ὁ χαλινός διὰ τὸν ἵππον, ὅπως τὸ πηδάλιον διὰ τὸ σκάφος. Καὶ ὅπως ἔχομεν τὸν χαλινὸν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἵππου διὰ νὰ τὸν στρέψωμεν ἐκεῖ ὅπου θέλομεν, ὅπως ἔχομεν τὸ πηλάλιον εἰς τὸ πλοῖον διὰ νὰ διευθύνωμεν εἰς οἷαν κατεύθυνσιν θέλομεν, οὕτω καὶ τὴν γλῶσσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ τὸν κατευοδώσωμεν εἰς τὸν θεῖον προορισμὸν του.

Ὡστε ἡ γλῶσσα παρ' ὅλην τὴν σμικρότητά της ἐκτελεῖ μέγιστον σκοπὸν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος «ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ καὶ μεγαλαυχεῖ». Διότι αὕτη διευθύνει ὅλον τὸ σῶμα. Ἀπ' αὐτὴν ἐξαρτᾶται νὰ σώσῃ ἢ νὰ θανατώσῃ αὐτό, καθὼς λίαν προσφυῶς ἀποφαίνεται ὁ Παροιμιστής λέγων «θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης». Ἐξαρτᾶται δηλαδὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Ὁν τρόπον δὲ ὁ ἀδέξιός κυβερνήτης πλοίου διὰ τῆς ἀπροσεξίας του γίνεται αἷτιος νὰ προσκρούσῃ τὸ πλοῖόν του εἰς ὑφάλους καὶ ναυαγήσῃ, οὕτω πως καὶ ὁ ἀσύνητος ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀχαλινώτου γλώσσης του κατακρημνίζει ἑαυτὸν εἰς βάραθρα κακίας.

Εἶναι δὲ καὶ τὸ ἐξῆς ἀξιοπερίεργον ὅτι παρ' ὅλην τὴν μαλακότητα τῆς γλώσσης, ἢ ἐνέργειά της εἶναι δραστικωτέρα καὶ τῶν πλέον τραχέων ὀργάνων. Ἐνῶ δηλαδὴ τὸ μαστίγιον ὅσον σκληρόν καὶ ἂν εἶναι προξενεῖ πληγὰς εἰς τὸ σῶμα, ἢ γλώσσα εἰσδύει βαθύτερον ἐντὸς τῶν ὀστέων καὶ συντρίβει αὐτά, κατὰ τὸν Σειράχ «πληγὴ μαστιγος ποιεῖ μώλωπας, πληγὴ δὲ γλώσσης συγκλάσει ὀστᾶ», ὅπερ σημαίνει ὅτι αἱ καταστροφαὶ ποῦ προξενεῖ ἢ γλώσσα εἶναι πολλάκις τεράστια, ἀνεπανόρθωτοι, αἱματηρότατοι.

Ἡ γλώσσα πῦρ, κατακαίει σφοδρότερον ἀπὸ τὰ πλέον φλογερὰ καμίνια. Οὐδεμία δὲ ἀνθρωπίνη σοφία καὶ ἰκανότης, ἀνεκάλυψε μέχρι σήμερον τὸ μέσον τῆς ἐξημερώσεως καὶ καθυποτάξεως αὐτῆς. Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγει ὅτι ἡ φύσις τῶν θηρίων ὅσονδῆποτε ἀγρία καὶ ἂν εἶναι ἐξημερώνεται ὑπὸ τῶν θηριοδαμαστών· ἐνῶ ἢ γλώσσα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀκαταδάμαστος. Καὶ ἐνῶ τὰ θηρία δαμαζόμενα ὑποτάσσονται καὶ ὑπηρετοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ γλώσσα τοῦ ἀνθρώπου ἀποβαίνει ἀκράτητον κακόν, πλήρες θανατηφόρου δηλητηρίου. Τὸ δ' ἀκόμη παραδοξότερον εἶναι ὅτι συμβαίνει εἰς αὐτὴν ὅ,τι οὐδαμοῦ τῆς φύσεως παρατηρεῖται! Δηλαδὴ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς νὰ πηγάζῃ καὶ ἐκρέῃ γλυκὺ καὶ πικρόν. Τὴν αὐτὴν γλώσσαν πολλάκις χρησιμοποιοῖ ὁ ἀνθρώπος διὰ δύο ἀντιμαχομένους σκοπούς. Ἄλλοτε μὲν διὰ νὰ στάζῃ τὰ μέλιτος γλυκύτερα ῥήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἄλλοτε δὲ τὰς χολῆς πικροτέρας ἀρὰς καὶ βλασφημίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς χρήσεως τοῦ μικροῦ τούτου ὀργάνου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐξαρτᾶται ἢ σωτηρία ἢ ἢ καταδίκη τοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται ἐπισταμένη μελέτη, ἔρευνα καὶ κατανόησις τοῦ θέματος τούτου. Ἀφηγοῦνται ὅτι εἰς τῶν ἐπιφανῶν τῆς ἐρήμου ἀσκητῶν, μὴ γνωρίζων γράμματα μετέβη παρά τινι νὰ διδαχθῇ τοὺς ψαλμούς. Ὄταν δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν 39 ψαλμὸν ποῦ συνιστᾶ ὁ Προφητὰναξ τὴν ἐγκράτειαν τῆς γλώσσης, λέγων «εἶπα φυλάξω τὰς ὁδοὺς μου τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσση» δὲν ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ πρὶν ἢ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν ζωὴν του τὴν ἀρετὴν τῆς σιγῆς. Παρῆλθον ἕξ μῆνες διακοπῆς τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων, ὅτε ἡμέραν τινὰ τὸν συνήνητησεν ὁ διδάσκαλός του καὶ χρωτήσαν σὺτὸν διατί δὲν ἦλθε νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του, ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἀββᾶ «δὲν ἠδου-

νήθην ἀκόμη νὰ μάθω καλά τοῦ στίχου ἐκείνου τὴν παραγγελίαν». Ὅτε δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν τὸν ἠρώτησαν σχετικῶς, ἀπήντησεν, «ἠγωνίσθην 49 χρόνους διὰ νὰ κατορθώσω νὰ τὸ μάθω ἐμπράκτως».

Ἐτερος δὲ ἀσκητὴς 30 ἔτη ὡς ἐξῆς προσηύχετο «Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ. σκέπασόν με ἀπὸ τῶν πτωμάτων τῆς γλώσσης μου».

Μᾶς ξενίζουσι ἴσως πολὺ αἱ ἀφηγήσεις αὐταὶ καὶ μᾶς ἀποθαρρύνουσι· πλὴν δὲν πρέπει νὰ δειλιάσωμεν. Ὁ χριστιανὸς ποὺ πιστεύει ὀλοψύχως εἰς τὸν Χριστὸν κάμνει θαύματα, μετακινεῖ ὄρη δυσκολιῶν, ἰκανὸς νὰ ἀρθῇ εἰς οὐρανογεῖτοναι σφαίρας. Ὡστε τὸ καθῆκον μᾶς ἐπιβάλλει νὰ εἰσδύσωμεν καὶ ἐξερευνήσωμεν τὴν χώραν ποὺ καλύπτει ὁ πέπλος τῆς σιγῆς.

Ὅπως ἡ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης ἀποτελεῖ τὸν θεμελιώδη νόμον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οὕτω πῶς καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς σιγῆς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἠθικῆς. Ἡ ἔλλειψις τῆς δημιουργεῖ σύγχυσιν καὶ ἀναστάτῳσιν, ἐνῶ ἡ ὑπαρξίς τῆς ὑπερκοσμίου ἀρμονίας καὶ ἐξαισίας λαμπρότητας. Ἡ γλῶσσα καλῶς διευθυνομένη ἀποβαίνει πηγὴ εὐημερίας τοῦ ὄλου ἀνθρώπου, ἐνῶ ἀχαλινώτως καὶ κακῶς φερομένη καθίσταται αἰτία ὄλων τῶν συμφορῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἠθικὴ διακρίνει τριῶν εἰδῶν σιωπᾶς. 1) τὴν κανονικὴν σιγὴν, 2) τὴν σιγὴν τῆς συνέσεως καὶ 3) τὴν σιγὴν τῆς ὑπομονῆς.

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἔδωκε θαυμάσια ὑποδείγματα καὶ τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν τῆς σιγῆς. Τὴν α. ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ δημοσίου βίου του, τὴν β. κατὰ τὸν δημόσιον καὶ διαλεκτικὸν βίον του καὶ τὴν γ. κατὰ τὸ σωτήριο πάθος του, καθ' ὃ πάντα ὑπέστη χωρὶς νὰ ἐκστομίση λόγον ἢ ἀντιτάξῃ ἄμυναν κατὰ τῶν δεινῶν του.

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐτήρησε θαυμασίως τὴν σιγὴν ἀπὸ τῆς παιδικῆς μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 30 ἐτῶν, ἅπαξ μόνον λέγει ἡ Ἁγία Γραφή ὡμίλησε πρὸς τοὺς Νομοδιδασκάλους ἐν τῷ Ἱερῷ. Ἐὰν Ἐκεῖνος ἐσιώπα, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς;

Οἱ ἄνθρωποι, ὡς γνωστόν, ἔχουσι διαφόρους εἰδικότητας καὶ ἐπιδόσεις· οἱ μὲν διαπρέπουσι εἰς τὴν αὐστηρότητα τῆς ζωῆς καὶ τὰς ἀσκητικὰς τοῦ σώματος δουλαγωγίας· οἱ δὲ εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ μελοποίησιν θείων ὕμνων· ἕτεροι εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν τῆς πίστεως δογμάτων καὶ ἄλλοι πάλιν εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας τοῦ πλησίον καὶ κοινωνικῆς ἀλλη-

λεγγύης κ.λ.π. Εἰς πάντας τοὺς ἀνωτέρω κλάδους τῆς ἐργασίας θεραπεύεται ἡ ἀρετὴ τῆς σιωπῆς, ἐξυμνουμένης τῆς μεγίστης ἀξίας αὐτῆς.

Καὶ βλέπομεν ὅτι τινὲς τῶν ἐν ἀσκήσει λαμπάτων ὁσίων ἀνδρῶν τηροῦσι συνεχῆ καὶ βαθεῖαν σιγὴν καὶ οὐδέποτε ὁμιλοῦσι· ἕτεροι πάλιν ὁμιλοῦσι εἰς ὥρας καθωρισμένας τῆς ἡμέρας. τηροῦντες αὐστηρῶς τὰς ὥρας σιωπῆς. Εἰς ὅλας τὰς φυλάς καὶ θρησκείας εἶναι ἐν χρήσει ἡ σιγή. Ἡ καθιέρωσις τῆς ὀφείλεται εἰς τὴν μεγίστην ἠθικὴν τῆς δύναμιν. Καὶ δὴ 1) ἡ ἀνθρωπίνη πείρα ἐπιβεβαιοῖ ὅτι διὰ τῆς σιωπῆς ὁ ἄνθρωπος κατορθώνει νὰ ἀποκόψη πλείστας ἀμαρτωλὰς ἐξεις του, νὰ ἐξαγνισθῆ, νὰ φθάσῃ εἰς ἓνα σημεῖον ἠθικῆς τελειοποιήσεως. «Εἴτις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, ὁὗτος τέλειος ἀνὴρ» λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος (Κεφ. Γ, 2). Καὶ ὄντως ἡ πολυλογία ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ἐνῶ ἡ συνετὴ χρῆσις τοῦ λόγου, προφυλάσσει ἀπὸ πολλὰς κακίας ὡς βεβαιοῖ ὁ Παροιμιστοῦς (Κεφ. 1. 19) «ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἀμαρτίαν, φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσει». «Ὁ ἀμαρτωλὸς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀκολουθεῖ πάντοτε τὸ πλῆθος τῶν λόγων».

Τί δ' ἀποκαλεῖ πλῆθος λόγων; οὐδὲν ἕτερον ἢ τὰς μωρολογίας, εὐτραπελογίας, αἰσχρολογίας, διαβολὰς, βλασφημίας περιαιτολογίας, μεγαλορρημοσύνας, ψευδολογίας, χλευασμούς, ὄρκους, ματαιολογίας, σοφιστείας, δικολαβίας καὶ πᾶν ἐν γένει ἀργὸν ῥῆμα, τούτέστι τὸ μὴ ὠφέλιμον ἀλλ' οὔτε πάλιν καὶ τὸ ψυχοφθόρον.

Οἱ τοιοῦτοι καὶ ἑαυτοὺς βλάπτουν καὶ τοὺς ἄλλους σκανδαλίζουσιν καὶ ἔστιν ὅτε παραίτιοι μεγάλων συμφορῶν ἀποβαίνουν. Εἰς αὐτοὺς ἐφαρμόζεται τὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «φθέγγου μὲν, εἴ τι κρεῖττον σιωπῆς ἔχεις ἀγάπα δὲ ἡσυχίαν, ἐνθα κρεῖττον λόγου τὸ σιωπᾶν».

Ἐνῶ διὰ τῆς ἀσκήσεως ἐν τῇ ἀρετῇ τῆς σιωπῆς μικρὸν κατὰ μικρὸν χαλιναγωγῶν τὰ πάθη των, κυριαρχοῦν τῶν ἀδυναμιῶν των, περιορίζουσιν τὰς ἀτελείας των καὶ κάμνουν οὕτω τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν ἠθικὴν τελειοποίησίν των. Διότι δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν μας ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ πλεόν εὐόλισθον πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ὄργανον, ὅστις δὲ φυλάξῃ τὴν γλῶσσάν του, ἐκεῖνος εἶναι ἱκανὸς νὰ κυβερνήσῃ καὶ ὅλον τὸ σῶμά του, διότι ὁ διακυβερνῶν τὸ εὐεπίφορον πρὸς

τὴν ἁμαρτίαν μέλος, εἶναι ἰκανὸς νὰ νικήσῃ καὶ τὸ δυσεπίφορον (δυσκολοκίνητον) μέλος ἦτοι τὸ ὑπόλοιπον σῶμα. Ὁ τοιοῦτος κατὰ τὸν Ἀπόστολον Ἰάκωβον χαρακτηρίζεται τέλειος ἀνὴρ. Ὡστε ἡ τελειότης ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν ἐγκράτειαν τῆς γνώσεως. Καὶ πολὺ δικαίως· διότι ὁ Σειράχ μακαρίζει τοὺς διὰ τῆς σιωπῆς περιφρουροῦντας τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ οὐδὲν τὸ ἄτοπον ἢ τὸ ἐφάμαρτον ἐκστομίζοντας «Μακάριος ὃς ἐν γλώσση οὐκ ὠλίσθησεν».

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΒΑΡΝΑΒΑ ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΥ

Ἀνάμεσα στὴ χορεία τῶν ἐκλεκτῶν μορφῶν, ποὺ προσέφεραν σημαντικὲς ὑπηρεσίες στὴ διάδοσι τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, ἀλλὰ ποὺ δὲν ἔγιναν καὶ τόσο γνωστοὶ στὸν πολὺ κόσμο, ξεχωριστὴ πράγματι θέσι κατέχει ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας, τοῦ ὁποίου τὴν μνήμη ἐορτάζει σήμερον (11 Ἰουνίου) ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία. Μερικοὶ ἴσως νὰ μὴ γνωρίζουν οὔτε κἂν τὸ ὄνομά του· καὶ ὅμως αὐτὸς ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐμπνευσμένους καὶ φλογεροὺς ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου, ὥστε νὰ μπορῆ πάντα νὰ στέκη σ' ἄριστο πρότυπο μπροστὰ σ' ὅσους ἀποφασίζουν νὰ ἐνταχθοῦν καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν στὴ φάλαγγα τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι δὲν θὰ ἦταν ἄσκοπο, ἂν, ἐπ' εὐκαιρία τῆς μνήμης του, προσπαθούσαμε στὴ σημερινὴ ἐπικοινωνία μας νὰ δοῦμε τὰ χαρακτηριστικώτερα σημεῖα ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ζωὴ του, ἀρκετὰ πλουσία σὲ διδάγματα γιὰ ὅλους μας, καὶ μάλιστα στὴ μεταπολεμικὴ ἀγωνιώδη προσπάθεια, ποὺ πρέπει νὰ καταβάλλωμε, γιὰ μιὰ χριστιανικὴ ἀναδημιουργία.

Ἦταν στὰ πρῶτά της βήματα ἡ νέα Θρησκεία. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸ συγκλονιστικὸ κήρυγμά Του συνέπαιρνε τοὺς ὄχλους, ποὺ ἔτρεχαν, διψασμένοι τὴν αἰώνια ἀλήθεια, πίσω ἀπ' Αὐτόν, κι' αἰχμαλώτιζε τὶς εὐαίσθητες καὶ εὐγενικὲς καρδιές. Τὰ ἁγιασμένα μέρη τῆς Παλαιστίνης εἶχαν γίνει ἡ ἀφετηρία τοῦ χριστιανισμοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εὗρισκαν στὰ λόγια καὶ στὴ ζωὴ τοῦ ἀπλοῦ Ναζωραίου τὴν ἐκπλήρωσι παλαιῶν προφητικῶν προρρήσεων καὶ τὴν ἱκανοποίησι τῶν βαθυτέρων ψυχικῶν ἀπαιτήσεων των.

Ἐνας ἀπ' τοὺς τέτοιους προσηλύτους ἦταν καὶ ὁ Ἰουδαῖος Κύπριος Λευΐτης Ἰωσή. Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ τὸν συνεκίνησε ὡς τὶς πιὸ βαθιὲς πτυχές τῆς ψυχῆς του. Τὸ ἀνήσυχο πνεῦμά του, ἡ εὐαίσθητη καρδιά του, τὰ ἀλτροῦϊστικά του αἰσθήματα, εὗρισκαν μέσα σ' αὐτὸ ὅ,τι ζητοῦσαν. Καὶ χωρὶς

πολλές ἀμφιταλαντεύσεις, ἀποφασίζει νὰ δώσῃ ὀλόκληρο τὸν ἑαυτό του στὴν ὑπηρεσία Ἐκείνου. Προσκολλᾶται λοιπὸν μὲ ἀφοσίωσι στὴν ἁγία Ὁμάδα τοῦ Κυρίου, σιγὰ-σιγὰ συνδέεται στενὰ μαζί Του καὶ παίρνει ἄξια τὴν πρώτη θέσι μέσα στὸν κύκλο τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων Του.

Τὴ φλόγα τῆς πίστεως καὶ τὸν ἱερὸ ἐνθουσιασμὸ διατηρεῖ ἀμείωτο καὶ μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Διδασκάλου, ὅταν μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Μαθητὰς ρίχτεται στὸ δύσκολο μὰ κατάφορτο ἀπὸ ξέχωρη ἰμορφιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργον. Ἀκριβῶς τώρα δείχνει καὶ μὲ πόση συνέπεια καὶ αὐταπάρνησι θὰ ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο αὐτόν. Ἐνας ἄγρὸς ἀποτελοῦσε ὅλη τὴν περιουσία του. Καὶ τὸν μοναδικὸ αὐτὸν ἄγρό του ἐπώλησε οἰκειοθελῶς καὶ κατέθεσε τὸ ἀντίτιμο στὰ πόδια τῶν Ἀποστόλων, γιὰ νὰ διατεθοῦν ἀπ' αὐτοὺς στὶς ἀνάγκες τῶν πτωχῶν ἀδελφῶν. Τί πολύτιμη ζωντανὴ διδασκαλία ἀλτρουϊσμοῦ καὶ ἀφιλοκερδίας γιὰ καθένα μας, φυσικά, μὰ ἰδιαιτέρως γιὰ ὅσους ὑπεύθυνα ἀναλαμβάνουν τὴν πνευματικὴ χειραγώγησι τοῦ λαοῦ!

Ἐκτοτε ἀρχίζει ἡ δρᾶσις του μέσα στὰ καινούργια πλαίσια, ποὺ ἄνοιγε μπροστά του ἡ Πίστις. Γεμάτος ἀπὸ πνεῦμα Θεοῦ καὶ φλογισμένος ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τίς ψυχές τῶν ἀδελφῶν του, τρέχει ἀκούραστος, γιὰ νὰ ἐπαρκέσῃ παντοῦ, γιὰ νὰ προφθάσῃ, γιὰ νὰ προτρέψῃ, γιὰ νὰ ἐνθουσιάσῃ, γιὰ νὰ παρακαλέσῃ, γιὰ νὰ στηρίξῃ. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸν μετωνόμασαν ἀπὸ Ἰωσὴ Βαρνάβα, ποὺ στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα σημαίνει «υἱὸς παρακλήσεως», παιδί τῆς παρηγοριᾶς.

Μὲ τὰ προσόντα ποὺ τὸν στόλιζαν, ὁ Βαρνάβας διακρίνεται ταχύτατα στὴν εὐδοκίμησι γύρω ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ καταλαμβάνει ἐπισημότατη θέσι ἀνάμεσα στοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς πρώτους χριστιανούς. Ὅλοι τρέφουν ἐκτίμησι σ' αὐτόν καὶ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὴν κρίσι του. Ὅταν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὸ χριστιανισμό, ἤλθε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ προσπαθοῦσε νὰ προσκολληθῇ στοὺς Μαθητὰς, ἐκεῖνοι, γνωρίζοντες τὸ προηγούμενο μῖσός του γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, διατηροῦσαν ἀκόμα φόβους πολλοὺς καὶ ὑποπτεύονταν, μήπως δὲν εἶναι εἰλικρινῆς αὐτὴ του ἢ μεταβολή. Μὰ ὁ Βαρνάβας διακρίνει στὸν Παῦλο τὸν φλογερὸ καὶ ἐνθουσιώδη ἀπόστολο τῆς νέας Θρησκείας καί, μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ γιὰ τὴν ἑξέλιξιν αὐτοῦ, μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ γιὰ τὴν ἑξέλιξιν αὐτοῦ, μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ γιὰ τὴν ἑξέλιξιν αὐτοῦ, μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ γιὰ τὴν ἑξέλιξιν αὐτοῦ.

ἀγωνιστής προσῆλθε κάτω ἀπὸ τῆ σημαία τοῦ Χριστοῦ, κατορθώνει νὰ διαλύσῃ τὶς ὑποψίες τῶν χριστιανῶν καὶ νὰ φέρῃ τὸν Παῦλο σὲ φιλικὴ καὶ ἀδελφικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διεδίδετο εὐρύτατα. Στὴν Ἀντιόχεια μάλιστα τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἄρχισε σύντομα νὰ παρουσιάζῃ προόδους ἐνθαρρυντικὰς, ὥστε ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἀποφασίζει νὰ στείλῃ ἐκεῖ τὸν Βαρνάβα, γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ἐργασία καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ὥραία προσπάθεια. Ὁ Βαρνάβας ἀναλαμβάνει χωρὶς δισταγμοὺς τὴν ἀποστολὴν του. Στὴν Ἀντιόχεια τώρα ἀνοίγει μ' ἐνθουσιασμό στους εἰδωλολάτρας τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας, στηρίζει τοὺς πιστοὺς, μεταδίδει κομμάτια ἀπὸ τὴν καρδιὰ τῆ δικῆ του καὶ θεμελιώνει ἓνα θαυμάσιο οἰκοδόμημα ἀληθινὰ χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἀπὸ τὴν πρώτη ὅμως στιγμή καταλαβαίνει ὅτι στὴ μεγάλη αὐτὴ πόλι ὑπῆρχε ἓνα πεδῖον ἱεραποστολῆς μὲ πλούσιο μέλλον. Καὶ σκέπτεται ἀμέσως τὸν Παῦλο. Ὑπολογίζοντας στὶς ἱκανότητες τοῦ ἀποστόλου ἐκείνου, πιστεύει ὅτι τὸ ἔργον, μὲ τὴν παρουσία του, θὰ προοδεύσῃ πολὺ περισσότερο. Πηγαίνει λοιπὸν στὴν Ταρσοῦ καὶ, παραλαμβάνοντας ἀπὸ ἐκεῖ τὸν Παῦλο ἀδελφὸ καὶ συνεργάτη, ἐπιστρέφουν ἔπειτα καὶ οἱ δύο μαζὶ στὴν Ἀντιόχεια, ὅπου ἐπὶ ἓνα ὀλόκληρο χρόνον ἐργάζονται μὲ ὁμογνωμοσύνη ἐντατικὰ, ἐλκύουν πλῆθος νέων ψυχῶν καὶ διοργανῶνουν ἀρτιώτερα τὴ χριστιανικὴ κοινότητα. Ἐκεῖ μάλιστα γιὰ πρώτη φορὰ οἱ ὄπαδοὶ τῆς νέας θρησκείας ἄκουσαν στὸ τιμημένο ὄνομα Χριστιανοί. "ὦ, ἀλήθεια! Ἀξίζει νὰ προσέξῃ κανεὶς ἰδιαιτέρως στὴν πρόσκλησι αὐτὴ τοῦ Παύλου ἀπὸ τὸ Βαρνάβα καὶ νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἀνυστερόβουλη ἀγάπη του γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀγάπη, ποὺ γνωρίζει νὰ πνίγῃ κάθε τι τὸ προσωπικόν, προκειμένου νὰ εὐδοθῇ ὁ κοινὸς σκοπὸς καὶ νὰ προαχθῇ ἡ μεγάλη προσπάθεια.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ συμπίπτει καὶ ἡ φοβερὴ πείνα στὰ Ἱεροσόλυμα, κατὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἐκινδύνευσαν ν' ἀποθάνουν. Τότε ἡ χριστιανικὴ κοινότης τῆς Ἀντιοχείας συνεκέντρωσε ἀπὸ ἐράνους ἓνα σεβαστὸ χρηματικὸν ποσὸν καὶ τὸ ἐμπιστεύθηκε στὸ Βαρνάβα καὶ τὸν Παῦλο, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ τὸ παραδώσουν στοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἱεροσολύμων γιὰ τοὺς πτωχοὺς ἀδελ-

φούς. Ἡ ἐντολή ἐξετελέσθη ἀμέσως. Πῆγαν στὰ Ἱεροσόλυμα, παρέδωσαν τὰ χρήματα καὶ ξαναγύρισαν στὴν Ἀντιόχεια, φέρνοντας τώρα μαζί τους καὶ τὸν ἀνεψιὸ τοῦ Βαρνάβα, τὸν Μάρκο, ποὺ ἔγραψε, ὡς γνωστόν, ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

Ἀλλὰ τὸ μεγάλο ἔργο τῶν δύο αὐτῶν ἀποστόλων δὲν προορίζεται νὰ κλεισθῆ μόνον στὴν Ἀντιόχεια. Ἡ προοπτικὴ εἶναι νὰ ἐπεκταθῆ εὐρύτερα καὶ σὲ ἄλλες πόλεις καὶ ἔθνη. Κατόπιν λοιπὸν φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Παῦλος ἐπιχειροῦν μακρὰν καὶ ἐπίπονη ἀποστολικὴ ὁδοιπορία χάριν τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δροσερῆ ἔσπρωχνε τὸ καράβι φορτωμένο ἐλπίδες. Ἐπισκέπτονται τὴν Κύπρο, τὴν Παμφυλία, τὴν Πισιδία, τὴν Λυκαονία, μαζί μὲ τὸν Μάρκο, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ τοὺς συνοδεύσῃ ὡς τὸ τέλος, καὶ ἀπὸ τὴν Πέργη τῆς Παμφυλίας γύρισε πάλι στὰ Ἱεροσόλυμα. Τρία ὀλόκληρα χρόνια κράτησε ἡ περιοδεία αὐτή. Τρία χρόνια γεμάτα ἀπὸ βαρεῖες δοκιμασίες, ἀπὸ κακοπάθειες μέχρι θανάτου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ εὐλογία Θεοῦ. Πόσο χαρούμενα κτυποῦσε ἡ ἀποστολικὴ τους καρδιά!

Κατ' αὐτὴ τὴν περιοδεία καὶ συγκεκριμένα στὴ Λυκαονία συνέβη στοὺς ἀποστόλους μας τὸ ἐξῆς χαριτωμένο ἐπεισόδιο. Ἐκεῖ ὑπῆρξε τόση ἡ ἐπίδρασις τῶν πάνω στὸν πολυπληθῆ εἰδωλολατρικὸ ὄχλο, ὥστε τὸν μὲν Παῦλο γιὰ τὴ δεινότητα τοῦ λόγου του νόμισαν πῶς ἦταν ὁ Ἑρμῆς, τὸν δὲ Βαρνάβα γιὰ τὴν ὀλύμπια ὁμορφιά του, τὸ ὑποβλητικὸ παρουσιαστικὸ του καὶ τὴ θεία ἐπιβολὴ του ὑπέθεσαν γιὰ τὸν Δία, εἰδωλολατρικοὺς δηλαδὴ θεοὺς, ποὺ ἐμφανίσθηκαν μὲ ἀνθρώπινη μορφή ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ἱερεὺς μάλιστα τοῦ Διὸς ἠθέλησε καὶ νὰ θυσιάσῃ τὰ ῥοῦρα πρὸς τιμὴν τῆς δῆθεν ἐμφανίσεως τῶν θεῶν, ἐχρειάσθηκε δὲ ζωηροτάτη διαμαρτυρία τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Παύλου, γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν πῶς ἦσαν ἄνθρωποι ἀπλοῖ, κηρύττοντες τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ζῶντος Θεοῦ, τοῦ ἐχθροῦ κάθε εἰδωλολατρικῆς ματαιότητος.

Μόλις στὸν τομέα αὐτὸν ἐξεπλήρωσαν πλέον τὴν ἀποστολή τους, γυρίζουν πίσω στὴν Ἀντιόχεια καί, γεμάτοι ἀπὸ ἁγία χαρά, ἀναγγέλλουν στοὺς ἐκεῖ χριστιανούς, ὅτι ὁ Θεὸς ἄνοιξε στὰ ἔθνη τὴν πόρτα τῆς Πίστεως. Ἡ διάδοσις ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάμεσα στοὺς ἐθνικοὺς ἐγέννησε τώρα ἓνα σο-

βαρὸ ζήτημα στὴ νεοσύστατη Ἐκκλησία, ποὺ στὴν Ἀντιόχεια μάλιστα τὸ ὑποκίνησαν καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανούς. Πῶς θὰ ἐγίνοντο δεκτοὶ οἱ ἐθνικοὶ στοὺς κόλπους τῆς νέας Θρησκείας; Ἔπρεπε νὰ θεωρεῖται ἀπαραίτητο νὰ περιτέμνονται προηγουμένως, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, ἢ ἦταν περιττὴ γι' αὐτοὺς ἡ περιτομή; Γιὰ τὴν αὐθεντικὴ λύσι τοῦ ζητήματος συνεκροτήθη στὰ Ἱεροσόλυμα Σύνοδος Ἀποστολική, στὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας ἔστειλε νὰ διερμηνεύσουν τὶς ἀπόψεις τῆς τὸν Βαρνάβα καὶ τὸν Παῦλο. Φωτισμένοι καὶ οἱ δύο τοὺς καὶ μὲ εὐρεῖα ἀντίληψι, ὑποστηρίζουν στὴ Σύνοδο τὴν ἀπαλλαγὴ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὶς ὑποχρεώσεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, γνώμη ποὺ ἐπεκράτησε τελικὰ στὴ Συνοδικὴ ἀπόφασι. Κομισταὶ τοῦ Συνοδικοῦ ἐγγράφου οἱ δύο ἀπόστολοι, ἐπιστρέφουν πάλιν στὴν Ἀντιόχεια, συνοδευόμενοι καὶ ἀπὸ δύο ἄλλους ἀποστόλους, τὸν Ἰούδα καὶ τὸν Σίλα. Λίγον καιρὸν κατόπιν, ἔρχεται στὴν Ἀντιόχεια καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὅπου ὅλοι μαζί ἔμειναν ἄρκετὸ διάστημα ἐκεῖ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ζηλευτὴ συνεργασία τῶν δύο ἀποστόλων, τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Παύλου, ἦλθε κάπως νὰ σκιάσῃ τὸ σύννεφο μιᾶς μικρῆς διαφωνίας. Στὰ σχέδια ποὺ καταστρώνουν γιὰ τὴ νέα ἀποστολικὴ ἐξόρμησι, ὁ Βαρνάβας ἐπιμένει νὰ πάρουν μαζί τοὺς καὶ τὸν ἀνεψιὸ του Μάρκο, ἐνῶ ὁ Παῦλος εἶναι ἀνένδοτος. Τοῦτο γίνεται ἀφορμὴ, ὥστε καθέννας ἀπὸ τοὺς δύο φίλους καὶ συνεργάτας ν' ἀναλάβῃ στὸ ἐξῆς χωριστὸ πεδίου ἱεραποστολικῆς ἐργασίας, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ παύσουν νὰ εἶναι ἐνωμένοι μὲ τὴν ἀμοιβαία ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη. Ὁ Βαρνάβας προτίμησε νὰ στραφῇ καὶ νὰ ἐργασθῇ στὴν πατρίδα του, τὴν Κύπρο, τῆς ὁποίας κατὰ μίαν παράδοσι ἐχρημάτισε καὶ ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος. Νέοι κόποι ἐκεῖ, νέοι ἀγῶνες, νέες κακοπάθειες. Ὅλα ὅμως αὐτὰ δὲν ἦσαν τίποτα μπροστὰ στὴ γλυκεῖα ἱκανοποίησι ποὺ δοκίμαζε, καθ' ὅσον ἔβλεπε καὶ νέες ψυχὲς νὰ προσορμίζονται στὸ γαλήνιο λιμάνι τῆς χριστιανικῆς ζωῆς καὶ νὰ γίνονται λυτρωμένοι ὅπαδοὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου Σωτῆρος.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ σταματοῦν οἱ πληροφορίες τῆς Καινῆς Διαθήκης γιὰ τὸν ἀπόστολο Βαρνάβα. Ἀλλὰ φυσιογνωμία τόσο σπουδαία, ἐτράβηξε ζωηρὴ τὴν προσοχὴ καὶ τὴν ἀγάπη

τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκυκλοφόρησαν πολὺ ἔνωρις διάφορες παραδόσεις γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπό του. Ἔτσι κατὰ μίαν ἀπ' αὐτῆς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὴ Ῥώμη, κατ' ἄλλην δὲ καὶ στὰ Μεδιόλανα, ὥστε νὰ θεωρῆται ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας. Πάντως φαίνεται πολὺ πιθανόν, ὅτι τὶς τελευταῖες ἡμέρες του τὶς ἐπέρασε στὴν Κύπρο, ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσι πάλι, ἀπέθανε μαρτυρικῶς θάνατο, ἀφοῦ ἐλιθοβολήθη σὲ μιὰ ἐξέγερσι τῶν ἀπὸ τὴ Συρία Ἰουδαίων καὶ ἐρρίχθηκε ἔπειτα στὴ φωτιά. Τὸ λείψανό του τὸ παρέλαβε ὁ Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος, τὸ ἔπλυνε στὰ δάκρυα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης του καὶ τὸ ἔθαψε μὲ τόση ἀπλότητα, ὅση εἶχε ζήσει στὴ ζωὴ του ὁ μέγας Ἀπόστολος. Ἀργότερα, ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ζήνωνος, λέγεται ὅτι εὐρέθη τὸ σῶμά του μέσα σὲ μιὰ λάρνακα, ἐνῶ τὰ χέρια του ἔσφιγγαν ἄνω στὸ στήθος του τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου, ποῦ εἶχε μὲ τὰ χέρια του ἀντιγράψει, μεγαλόφωνο δεῖγμα τῆς ἀγάπης του καὶ πρὸς τὸ γραπτὸ λόγο τοῦ Θεοῦ.

Τέτοια ὑπῆρξε σὲ ἀδρὲς γραμμὲς ἢ φυσιογνωμία τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα. Ὁπλισμένος μὲ πνεῦμα Θεοῦ καὶ ψυχικὴ δύναμι, κυριαρχημένος ἀπὸ ἱερὴ φλόγα καὶ ἅγιο ἐνθουσιασμό, ἀδιαφοροῦσε γιὰ ὅλα τὰ ἐμπόδια, ποῦ ἦταν στημένα στὸ δρόμο τῆς διαδόσεως τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας κι' ἐπροχωροῦσε σὰν πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος ἐργάτης της. Μὲ τὴν καρδιὰ πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀγάπη γιὰ κάθε μιὰ ἀνθρώπινη ψυχὴ, μιλίχιος πάντοτε ἀλλὰ καὶ αὐστηρὸς ἐλεγκτὴς τοῦ κακοῦ, γρανιτώδης στὴ θέλησι καὶ μὲ ἄτεγκτη συνέπεια στὶς ἀρχές του, διέθεσε ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς του γιὰ τὴν ἐπικράτησι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἄνω στὴ γῆ, μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὑπῆρξε πράγματι ὁ ἄνθρωπος «ὁ παραδεδωκὼς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», ὅπως τὸν χαρακτήρισε στὸ Συνοδικὸ ἔγγραφο ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς τὸν ἐστεφάνωσε μὲ τὸ ἄφθαρτο στεφάνι τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς, ποῦ ἐπιφυλάσσει γιὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς Του στὸν κόσμον τὸν ἀληθινόν. Καὶ ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία πάντοτε, ἰδιαίτερα ὅμως στὴν ἡμέρα τῆς μνήμης του, τὸν προβάλλει σὰν ἓνα φωτεινὸ ἄστρο ἄνω στὸ στερέωμα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, γιὰ νὰ καθοδηγῆ στὸ δρόμον τοῦ καθήκοντος ὅλου μας, ποιμαίνοντας καὶ ποιμαινομένους, μέσα στὴ μάνδρα τοῦ Χριστοῦ.

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΥΪΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

«Ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐταῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος». (Ἰωάνν. 7, 38).

«Ὁ διψῶν ἐρχέσθω, καὶ ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν». (Ἀποκαλ. 22, 17).

Ἄσβεστος καὶ καυστική δίψα, ἀφόρητος καὶ ἀλγεινὸς καύσων κατέχει, καταβασανίζει καὶ κατατῆκει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅλους τοὺς ὁδοιπόρους τῆς παρουσίας ζωῆς, πάντας ἀδιακρίτως τοὺς γηγενεῖς.

Πάντες ἡμεῖς διαβαίνοντες τὴν καυστικὴν καὶ φλογερὰν ταύτην ἔρημον τοῦ παρόντος βίου, ζητοῦμεν ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, πλήρωσιν τῶν ἀκοιμήτων καὶ ἀνυστάκτων πόθων καὶ ὀνείρων μας, δροσισμὸν τῶν φλογιζομένων ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ζωῆς καρδιῶν μας.

Βαρὺς κλῆρος ἔλαχεν εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὅλοι εἶναι κουρασμένοι ἀπὸ τὴν κόπωσιν, ὅλοι εἶναι κεκοπιακότες καὶ πεφορτισμένοι ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίον τῆς ζωῆς.

Τοὺς πάντας κατέχει σφοδρὰ δίψα, ὅλοι ἔχομεν ζωηρὰς ἐπιθυμίας. Καὶ ἂν ἀκόμη πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν αἰσθάνονται τὴν δίψαν τῶν ὑψηλοτέρων καὶ εὐγενεστέρων καὶ πνευματικωτέρων ἀπολαύσεων, διὰ τὰς ὁποίας ἐδημιουργήθη ὁ κατ' εἰκόνα καὶ καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ πλασθεὶς ἄνθρωπος, καὶ ἂν δὲν διψῶσιν οἱ θνητοὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ ἂν δὲν πεινῶσι καὶ διψῶσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἂν δὲν διψῶσι τὴν γνῶσιν, τὴν ἀλήθειαν, καὶ σοφίαν, καὶ ἂν δὲν διψῶσι τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εἰρήνην τῆς συνειδήσεως. καὶ ἂν δὲν διψῶσι τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν καὶ χαράν, τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν, τὴν ἐθνικὴν τῶν παλιγγενεσίαν καὶ ἀνάστασιν, ὅμως καὶ πάλιν σύμπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ βροτοὶ διψῶσι σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἄνεσιν καὶ ἡσυχίαν, πολλοί, ἢ μεγάλη πλειονότης τῶν ἀνθρώπων διψῶσι

πλούτη, δόξαν, υγείαν, ἀπολαύσεις, πάντες διψῶσι νὰ εἶναι ἀνώτεροι στερήσεων καὶ δυστυχίας. βασάνων, νόσων, σωματικῶν, πνευματικῶν ἠθικῶν κακῶν, φθορᾶς, θανάτου.

“Οἱ διψῶσι, καὶ ὡς κάμινος ἐπταπλασίως καιομένη βράζουσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων αἱ φλογεραὶ ἐπιθυμίαι αὐταὶ καὶ οἱ πόθοι τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ νέοι καὶ γέροντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ πτωχοὶ καὶ πλούσιοι, καὶ σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι διψῶσι, καὶ ὅ,τι καὶ ἂν ἀπολαύσωσι, πάλιν δὲν χορτάζοντο, πάλιν διψῶσι, πάλιν δὲ κορέννυνται αἰωνίως διψῶσι.

Νὰ κατασβέσῃ τὴν καθολικὴν ταύτην δίψαν ἄρα γε ὑπάρχει ὕδωρ ζῶν καὶ ἀλλόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ποῦ εὐρίσκονται αἱ πηγαὶ τοῦ;

Ἐπὶ τῆς γῆς εὐρίσκονται ὕδωρ θαυματουργὸν καὶ ἀθάνατον. Πλὴν τὸ ὕδωρ τοῦτο δὲν δύναται νὰ προμηθεύσῃ ἡ γῆ.

Ἐπὶ τῆς γῆς δύναται νὰ προμηθεύσῃ αὐτὸ μόνος εἷς ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ μοναδικός, καὶ ἀποκλειστικῶς προνομιοῦχος προμηθευτῆς, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅστις δεχθῆ τὸ ὕδωρ τοῦτο παρ’ αὐτοῦ, ἐκ τῶν καθαρῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

Καὶ τοῦτο τὸ ὕδωρ εἶναι, διὰ τὸ ὅποῖον ὁ κομιστῆς τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔκραξε σήμερον λέγων «ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω» «ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν», λαλοῦσι περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη ἐν τῇ Ἀποκαλύψει.

Δεῦτε, ὡσὰν νὰ λέγῃ, πρὸς με πάντες οἱ διψῶντες φῶς, ἀλήθειαν, υγείαν, δικαιοσύνην, χαράν, γαλήνην ψυχικὴν, ἐλευθερίαν, ζωὴν, εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα ἀληθινὴν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ. Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περικατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἀλλ’ ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια· ἔλθετε πρὸς με καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός, ἡ φέρουσα εἰς τὴν ζωὴν· στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἴσως σᾶς φαίνεται αὕτη ἡ ὁδός, πλὴν ἄγει ἀσφαλῶς εἰς τὴν χαράν, εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εἰς τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς, τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν. Ἐγὼ εἰμι τὸ ζῶν καὶ δροσερὸν ὕδωρ, τὸ καταστέλλον τὴν δίψαν πάσης ἀνθρωπίνης καρδίας.

Μὴ ζητεῖτε τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐκ τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν συντετριμμένων φρεάτων καὶ λάκκων τῶν ἀνθρώπων, διότι ὁ κόσμος ὅλος μὲ ὄλας τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις του δὲν δύναται νὰ σβέσῃ τὴν δίψαν τῶν ἀσβέστων ἐπιθυμιῶν μας· καὶ ὅσονδῆποτε ἄφθονοι καὶ ἄν καταβαίνωσιν οἱ χεῖμαρροι τῶν ἀπολαύσεων τοῦ κόσμου, πάλιν δὲν δύνανται νὰ κορέσωσιν, νὰ ἱκανοποιήσωσι, νὰ πληρώσωσι τὸ μικρὸν σάρκινον τοῦτο σκεῦος, τὸ ὁποῖον λέγεται ἀνθρωπίνη καρδιά, καὶ τῆς ὁποίας αἱ ἐπιθυμίαι εἶναι ἄπειροι, ἀκόρεστοι καὶ ἀτελεύτητοι.

Ζητήσατε τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐκ τῶν καθαρωτάτων πηγῶν τῆς γλυκυτάτης θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ, ἐκ τῆς ἀεννάου πηγῆς τῆς κτυπηθείσης πέτρας, ἣτις πέτρα εἶναι ὁ Χριστός, ὅστις ὁ μόνος δύναται νὰ κορέσῃ καὶ ἱκανοποιήσῃ τοὺς ἀπείρους καὶ φλογεροὺς πόθους, τοὺς ὁποίους γεννᾷ ἡ καρδιά μας, καὶ νὰ τοὺς κορέσῃ καὶ τοὺς ἱκανοποιήσῃ κατὰ τρόπον, ὑπερβαίνοντα πᾶσαν προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα μας.

Καὶ διὰ τοῦτο ὁ διψῶν, ἄς μὴ στρέψῃ τὸν λογισμὸν του ἀλλοχοῦ· ἀλλ' ἐρχέσθω πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ πινέτω ἐκ τῶν πηγῶν τῆς χάριτος καὶ σωτηρίας του, καὶ ὄχι μόνον θέλει κορεσθῆ ἡ δίψα του, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λόγων του καὶ ἐκ τῶν ἔργων του θέλουσι ἀναβρῦν καὶ πηγάζῃ διδάγματα καὶ ἔργα ποτίζοντα καὶ δροσίζοντα, τρέφοντα καὶ ζωογονοῦντα καὶ πάντας τοὺς τὴν ξηρὰν καὶ καυστικὴν ἔρημον τοῦ παρόντος βίου βαδίζοντας, καὶ λιποψυχοῦντας καὶ βεβαρημένους συνοδοιπόρους ἡμῶν ἀδελφούς.

Διηγοῦνται περὶ ἐνὸς μεγάλου ἐξερευνητοῦ τῆς Κεντρῶας Ἀφρικῆς, οὗτινος μᾶς διαφεύγει τὸ ὄνομα, ὅτι ἀπωλέσθη οἰκτρῶς ἐντὸς τῆς ἀχανοῦς ἐρήμου, διότι δὲν εἶχε πλέον ὕδωρ, ἐνῶ ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ὤμου του σάκκον πλήρη χρυσοῦ. Οὐδεὶς ὑπῆρξε μάρτυς τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς φοβερᾶς αὐτῆς τραγωδίας, καὶ μόλις τολμᾷ κανεὶς νὰ φαντασθῇ δι' ὁποίων φρικωδῶν ἀγώνων καὶ φοβερᾶς ἀγωνίας θὰ διῆλθε κατὰ τὰς ἐπιθανατίους του ἐκείνας στιγμάς. "Ὅτε ἀνεκαλύφθη τὸ πτώμα του παρετήρησαν ἐπὶ τοῦ δοχείου τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἔφερε στεγνὸν καὶ ξηρὸν, ὀλίγας λέξεις, τὰς ὁποίας εἶχε χαράξει, καθ' ἃς στιγμὰς τὸν ἐπλησίαζεν ὁ θάνατος: «ἡ γλῶσσά μου, ἔγραφε, εἶναι ξηρά· γνωρίζω ὅτι εἶναι ἡ τελευταία φορά, καθ' ἣν ἐκφράζω τὰ αἰσθήματά μου· δὲν ἔχω ὕδωρ· ἀποθνήσκω· οἱ ὀφθαλ-

μοί μου άμαυροϋνται· ή γλώσσά μου καίει· οϋδέν δύναμαι νά προσθέσω· έρρέτω ό χρυσός μου· ό Θεός νά έλθη εις βοήθειάν μου». Αί όλίγαι αϋται λέξεις ήσαν τó τελευταίον μήνυμά του εις τόν κόσμον, εις τόν όποιον άνήγγελλε τόν έκ δίψης οίκτρον θάνατόν του.

‘Οποίαν άξίαν θά ειχον δι’ αϋτόν όλίγαι σταγόνες δροσεροϋ ύδατος! όποία ύπερβάλουσα χαρά θά έπλήρου την ψυχήν του, αν τω άνηγγέλλετο ότι εκεί που πλησίον ύπήρχεν ύδωρ!

Και έν τούτοις ή δίψα, περι τής όποίας άνωτέρω έλαλήσαμεν, ειναί δίψα άσυγκρίτως τρομερωτέρα ταύτης, έξ ής άπέθανεν ό μέγας έξερευνητής! Έν τούτοις ύπάρχει θάνατος άπειρωσ φρικαλεώτερος του φρικώδους τούτου έν μέσω τής καυστικής και άτέρμονος έρήμου θανάτου, όστις έσημείωσε τοιοϋτον τρομερόν τέλος εις τόν σοφόν τούτον!

Πλην ύπάρχει και έν άλλο ύδωρ, τó όποιον ρέει έν μέσω τής καυστικής ταύτης έρήμου τής ζωής μας, και πάντες δύνανται εύκολώτατα νά σφζζωνται άρκει μόνον νά θέλωσι νά πορευθώσιν επί τó ύδωρ τούτο, τó όποιον δέν ειναί διόλου μακράν από ένός έκάστου ήμων, και από τó όποιον οί άρνούμενοι νά πίνωσιν, αϋτοί μόνον δέν άντλοϋσι ζωήν, και έκουσίως τρόπον τινά ύποβάλλονται οϋτοι εις τόν δια πνευματικής δίψης θάνατον. Αναγνώστα, έπιες έκ του ύδατος τούτου; Έάν όχι, θάπολεσθής άναμφιβόλως.

Άρκει εις ήμας και άπαξ μόνον νάξιωθώμεν νά πίνωμεν έκ του ύδατος τούτου· άρκει νά πνεύση έφ’ ήμας μία μόνη βιαία πνοή του άγίου Πνεύματος· άρκει νά σημειωθής και έφ’ ήμας μία ήμέρα έπίσημος Πεντηκοστής έν τω βίω μας μία ήμέρα κατά την όποίαν άξίως νά δεχθώμεν έν ταίς καρδίαις ήμων τó ύδωρ τó ζών, τó άλλόμενον εις ζωήν αιώνιον, και τότε όχι μόνον όλοι οί γογγυσμοί και οί στεναγμοί και οί πόνοι δι’ όσα δοκιμάζουν άνιαρά βάρη τής ζωής, θέλουσι καταπαύση, αλλά και οί άσβεστοι τών ήμετέρων καρδιών πόθοι, ό πόθος τής ζωής, ό πόθος τής έλευθερίας, ό πόθος τής ευδαιμονίας. τής νϋν και τής μελλούσης, θέλουσι πληρωθής ύπερεκπερισσοϋ, και τότε άπηλλαγμένοι τής δουλείας και τής δίψης τής άμαρτίας θέλομεν ζήση πεπληρωμένοι πάσης άγαθωσύνης.

ΟΜΙΛΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΥΪΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δύο κορυφαίων τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἀποστόλων τὴν ἑορτὴν ἄγει σήμερον ἡ Ἐκκλησία : Τοῦ θερμοῦ καὶ ὀρμητικοῦ καὶ βράχου τῆς Πίστεως, τοῦ Πέτρου· καὶ τὴν ἑορτὴν ἅμα τοῦ ὑπερόχου καὶ δραστηριωτάτου «Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν», τοῦ Παύλου. Καὶ πρὸς ἐξύμνησιν τοῦ μεγάλου τῶν ἔργου, τοῦ παγκοσμίου ἢ ὑμνολογία τῆς ἔχει ἀφιερῶσει τὰς ὑψηλότερας καὶ θειότερας στροφάς τῆς ἡ δὲ ῥητορεία ἡ ἐκκλησιαστικὴ τὰ δυνατώτερα καὶ λυρικώτερα καὶ τὰ πλέον βαθυστόχαστα τῶν προϊόντων τῆς.

Καὶ ὁ λόγος ἡμῶν θὰ ἦτο δίκαιον νὰ στραφῇ σήμερον περὶ τὸ θεῖον ἔργον καὶ τὰς προσωπικότητας ἀμφοτέρων τῶν παμμεγίστων ἀποστόλων. Ἄλλ' ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ τὰς σημερινὰς μᾶς λέξεις εἰς τὸν Παῦλον νὰ ἀφιερῶσωμεν. Καὶ διότι βαρὺ μὲν ἐγχείρημα θὰ ἦτο ὁ λόγος περὶ ἀμφοτέρων τῶν κορυφαίων ἀποστόλων· ἰδιαιτέρος δὲ τις δεσμὸς καὶ οἰκείωσις συνδέει ἐξ ἄλλου τὸ ἔθνος μᾶς πρὸς τὸν μέγαν Ταρσέα, τὸν ἕτερον τῆς ἱερᾶς δυάδος, τὸν Παῦλον.

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν μεγάλην καὶ ἑλληνικωτάτην μητρόπολιν τῆς Συρίας, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρchiσε πρὸ ὀλίγου εὐδοκίμως νὰ καρποφορῇ ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων εἶχεν ἤδη ἐξαποστείλει ἐκεῖ τὸν ἀπόστολον Βαρνάβαν, διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ ὁποίου ἐπέστρεψαν εἰς Χριστὸν πολλοὶ καὶ «προσετέθη λαὸς ἰκανὸς τῷ Κυρίῳ». Ἄλλ' ὁ Βαρνάβας ὁ πρῶτος παρουσιάσας εἰς τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους τὸν Παῦλον ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖ που εἰς τὴν Ταρσὸν ἦτο ὁ Χριστόκλητος ἀπόστολος· καὶ ἐξετίμα ὀρθῶς τί ἡμποροῦσε νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν στερέωσιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἰκανότης του... Καὶ «Ἐξῆλθεν εἰς Ταρσὸν διὰ νὰ εὔρη τὸν Παῦλο».

Δὲν ἔμεινε πολὺ εἰς Ταρσόν. Ἄλλὰ Βαρνάβας καὶ Σαῦλος — ὅπως ἀρχικὰ ἐκαλεῖτο ὁ Παῦλος—ἐπέστρεψαν εἰς Ἀντιό-

χειαν, ὅπου, ἀφοῦ ἐκήρυξαν ὀλόκληρον ἔτος, ἀνέδειξαν τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην εἰδωλολατρικὴν πόλιν ἐν ἱκανῷ μέρει εἰς πρώτης τάξεως χριστιανικὸν κέντρον. Καὶ ἔχομεν ἤδη τοιουτοτρόπως λαμπρὰν καὶ καρποφόρον τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν μέγαν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν: «Πορεύου, διότι Ἐγὼ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς μακρὰν θά σε ἔξαποστείλω».

Ἐπέτυχε μάλιστα διὰ τοῦ Παύλου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας δύο ἰδιαιτέρας τιμᾶς. Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι εἰς αὐτὴν διὰ πρώτην φοράν οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ὠνομάσθησαν «Χριστιανοί»: ἡ δὲ δευτέρα ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ἀνεπετάσθη τὸ πρῶτον ἡ σημαία τῆς μεγάλης τοῦ Παύλου διδασκαλίας περὶ τῆς καθολικότητος καὶ τοῦ παγκοσμίου χαρακτῆρος τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ διελαλήθη καὶ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὸ ὑψηλὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ πνεῦμα, ὅτι: Διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν χρειάζονται αἱ τυπικαὶ καὶ μακρὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ διατάξεις—διότι «τὸ γράμμα ἀποκτείνει»—ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἡ πίστις ἢ εἰς Χριστόν, ἢ δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη—διότι «τὸ Πνεῦμα ζωοποιεῖ»—ἢ πίστις ἐνώπιον τῆς ὁποίας διεκηρύχθη τὸ πρῶτον τὸ παγκόσμιον κήρυγμα ὅτι «οὐκ ἔστι Ἕλληνας ἢ Ἰουδαῖος, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, ἄρσεν ἢ θῆλυ»!

Ἀπὸ τῶρα ἡμπορεῖ νὰ εἴπη κανεὶς ὅτι ἀρχίζει ἡ ἐπίσημος, τρόπον τινά, ἡ συστηματοποιημένη δρᾶσις τοῦ Παύλου· καὶ ἔχομεν οὕτω ἀπὸ Ἀντιοχείας τὴν ἐναρξιν τῶν καθ'αυτὸ ἀποστολικῶν πορειῶν αὐτοῦ. Εἴπομεν τῶν ἀποστολικῶν πορειῶν. Διότι ὁ δραστήριος, ὁ ἀκαταπόνητος, ὁ ἀκατάβλητος Ἀπόστολος δὲν ἠρκέσθη εἰς μίαν τοιαύτην πορείαν· εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρονται τρεῖς τοιαῦται χωρὶς νὰ ὑπολογισθῇ ἢ εἰς Ῥώμην πρώτη μετάβασίς του καὶ ἡ ἐκεῖ ἐπὶ διετίαν, ἔστω καὶ ἀπὸ φυλακῆς, ἀποστολική του δρᾶσις. Ἀπὸ δὲ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου συνάγεται ἀναμφισβητήτως καὶ τετάρτη αὐτοῦ ὄχι ὀλιγώτερον μακρὰ ἀποστολική πορεία, μὲ τέρμα πάλιν τὴν Ῥώμην ὅπου καὶ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Νέρωνος.

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ» ἡμπορεῖ νὰ εἴπη κανεὶς μετὰ τοῦ ὑμνωδοῦ περὶ τοῦ Παύλου. Διότι ὅλος σχεδὸν ὁ τότε γνωστὸς πεπολιτισμένος κόσμος ἤκουσε τὸ ὑψηλὸν του κήρυγμα. Ἀπὸ Δαμασκοῦ καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἀραβίας καὶ Κύπρου καὶ διὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Μακεδο-

νίας μέχρις Ἀθηνῶν καὶ Κορίνθου καὶ Ῥώμης καὶ αὐτῆς πιθανῶς τῆς Ἰσπανίας, τὰ ἔθνη ἐνωτίσθησαν τῶν ῥημάτων τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου καὶ δι' αὐτοῦ ἰδρύθησαν ἡέστερεώθησαν πολυάριθμοι καὶ ἀκμάζουσαι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι.

Καὶ ἀπλοῦν βλέμμα εἰς τὸ πορειακὸν διάγραμμα τοῦ Παύλου. δεικνύει τὴν ἀκαταπόνητον ἐνεργητικότητα, τὴν ἀκατάβλητον δραστηριότητα, τὸν ἄφθαστον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ζῆλον τοῦ θεοῦ τούτου «σκεύους τῆς ἐκλογῆς τοῦ Κυρίου». Τόσον κατέχεται ὁ Παῦλος ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάγκην νὰ φανερώσῃ τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν εἰς τὸν κόσμον ὀλόκληρον, ὥστε δὲν ἀφίνει νὸ χάσῃ, θὰ ἔλεγέ τις, οὔτε ἡμέραν οὔτε ὥραν χωρὶς νὰ κηρύξῃ. Ἀλλὰ μὲ καταπλήσσον τάχος, μὲ θεικωτάτους καὶ θαυμασίους συνδυασμοὺς τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν συνθηκῶν, χρησιμοποιοεῖ ὅλας τὰς εὐκαιρίας διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ διὰ τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται, ἀλλ' ἐν πάσῃ ταπεινώσει, ὅτι ἡ ἐπίγειος ζωὴ του εἶναι βραχεῖα.

Καὶ εἶναι τόσον ἀπερροφημένος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου πρέπει νὰ φανερώσῃ, μετὰ παρρησίας καὶ θάρρους πανταχοῦ, ὥστε διὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην διακονίαν γίνεται «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα» καὶ τὰ πάντα ὄντως χρησιμοποιοεῖ: καὶ συναγωγὴν καὶ ἀγορὰν καὶ βήματα ἔνδοξα καὶ οἴκους ἰδιωτικοὺς καὶ ἀσῆμους, καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ δημοσίας συγκεντρώσεις καὶ ἰδιωτικὰς συνομιλίας καὶ γραφίδα καὶ λόγον, καὶ τρυφερότητα καὶ πειθῶ καὶ δάκρυα! «Σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε, λέγει πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου περὶ τὰ τέλη τῆς ἀποστολικῆς του δράσεως, ὅτι νύκτα καὶ ἡμέραν δὲν ἔπαυσα μὲ δάκρυα νὰ νοουθετῶ ἕνα ἕκαστον ἀπὸ σᾶς... νὰ κηρύττω εἰς σᾶς καὶ νὰ διδάσκω δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν, τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν».

Ἀλλ' ὁ διὰ τὸ κήρυγμα ζῆλος τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου καταλάμπει λαμπρότερος καὶ ἀληθῶς ἄφθαστος ἂν ἀναλογισθῶμεν τὰς σοβαρωτάτας δυσχερείας καὶ τὰ τρομερὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ὑπερνικήσῃ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀποστολικοῦ του ἔργου. Καὶ δὴ: Τὰς δυσκολίας τῶν συγκοινωνιῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς. Διότι αἱ μὲν πρῶται ἐξυπηρετοῦντο διὰ ἰστιοπλοΐας, ἄνευ τακτικῶν δρομολογιῶν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον· αἱ δὲ

δεύτεραι, ἐξαιρέσει στρατιωτικῶν τινων ὀδικῶν ἀρτηριῶν, ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἡμιονικαί καὶ κοπιώδεις ἀτραποί, συχνότατα προσβαλλόμενοι ὑπὸ ληστρικῶν ὀρδῶν.

Τοιαῦτα μέσα συγκοινωνίας κουραστικά καὶ ἐπικίνδυνα ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ χρησιμοποιοῖ ὁ ἄλλως γοργὸς καὶ ταχὺς Ἀπόστολος, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ὑπὸ ψυχῆς καὶ καύσωνα ὁ καχέκτης αὐτὸς καὶ τὸ σῶμα ἀσθενικός, Ἄλλ' εἰς ταῦτα προσετίθεντο—τὸ φοβερώτερον—καὶ αἱ περιπέτεια καὶ αἱ κακώσεις καὶ αἱ φυλακίσεις ἐκ τῶν ἐθνικῶν διωγμῶν, καὶ δὴ ἐκ τοῦ λυσσαλέου κατατρεγμοῦ τῶν ἀπανταχοῦ Ἰουδαίων καὶ ἐκ τοῦ ὑπόουλου κινδύνου τῶν «ψευδαδέλφων».

Ἴδου ὑπὸ ποίας συνθήκας καὶ μὲ πόσους μόχθους καὶ κινδύνους ἀλλὰ καὶ μὲ αὐταπάρνησιν πόσῃν, συνεχῇ καὶ μὲ αὐτοθυσίαν πόσῃν ἐπετέλεσε τὸ ἀποστολικόν του ἔργον ὁ Παῦλος. Καὶ εἶχε λοιπὸν δίκαιον ὁ ἴδιος, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀποστολικῆς του διακονίας. νὰ μᾶς πληροφορῇ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του ὅτι αὕτη διεξήχθη «ἐν κόποις περισσοτέρως», καὶ νὰ γράψῃ πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Τρὶς ἐναυάγησα, νυχθημερὸν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῆστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι».

Ἴδου εἰς ὀλίγας γραμμάς—ιδικὰς του γραμμάς—τὸ ὑπέροχον ἔργον τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου! Τοῦ Ἀποστόλου, ὅστις ἐπὶ δύο σχεδὸν χιλιετηρίδας τώρα ἐκίνησε καὶ κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν θαυμασμὸν καὶ προβάλλει ὑπόδειγμα θεσπέσιον ἱεραποστολικῆς δράσεως ἀξιοθαυμάστου, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

ὦ! Εἶθε καὶ τὸ ἰδικόν μας τὸ ἔθνος, τὸ εὐγενὲς ἀλλὰ τόσο τάλαιπωρημένο καὶ ἡ Ἐκκλησία μας ἡ Ἑλληνική, ἡ φωτοδότειρα ἀλλὰ καὶ μαρτυρική, ἐκ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς ὑπερόχου προσωπικότητος τοῦ θείου Ἀποστόλου,—εἶθε νὰ ἀντλήσῃ, ἰδιαιτέρως, κατὰ τοὺς χαλεποὺς τούτους καιροὺς, θάρρος καὶ πίστιν καὶ ἔμπνευσιν καὶ ὄρμην πρὸς δρᾶσιν καὶ ἐργασίαν. Ἰδιαίτεροι δεσμοὶ μᾶς συνδέουν μὲ τὸν μέγαν Ἀπόστολον. Διότι, ἂν ὁ Παῦλος εἶναι «ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν» δυνάμεθα ὅμως χωρὶς φόβον νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἅμα καὶ ὁ Ἀπό-

στολος τοῦ Ἔθνους μας, ὁ Ἑλλην Ἀπόστολος. Ἡ καθολικότης τοῦ πνεύματός του, ἡ ἑλληνιστική του μόρφωσις, τὰ τίμια ἑλληνικὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια μέγιστον μέρος τῆς ἀποστολικῆς δράσεως καθηγίασε, καὶ ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Φίλιπποι καὶ ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Βέρροια καὶ τὸ Ἰσσηφές τῶν Ἀθηνῶν Ἄστυ καὶ ἡ ἀφνειὸς Κόρινθος, τὸν κάμνουν, ναί! ἰδικόν μας Ἀπόστολον.

Εἶθε νάναδειχθῶμεν καὶ πάλιν ἡ «σφραγὶς τῆς ἀποστολῆς του»!

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΚΟΣΜΟΥ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων
καὶ Νεαπόλεως κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Τὰ νέφη ἀπειλητικὰ συσσωρεύονται, ἢ καταιγίς ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἀπειλεῖται νὰ ἐκραγῇ, αἱ προάγγελοι αὐτῆς ἀστραπαὶ μακρόθεν φαίνονται διασχίζουσαι τὸν ὀρίζοντα καὶ περίτρομος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος παρακολουθεῖ τὰ φαινόμενα ταῦτα, καταλαμβάνομενος ὑπὸ πανικοῦ ἐπὶ τῇ προβλέψει τοῦ κακοῦ. Ὡς Δαμόκλειον ξίφος ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας κρέμαται ἀπειλητικὸς ὁ πόλεμος καὶ τὰ πάντα εἶναι τόσον δι' αὐτὸν παρεσκευασμένα ὥστε μικρὸς σπινθὴρ ἄρκει διὰ νὰ ἀνάψῃ ὀλόκληρον πυρκαϊάν, ἢ ὁποία διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἔσται φρικώδης καὶ καταστρεπτικὴ διὰ τὸν πολιτισμόν, ἀφοῦ τρία μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ καὶ πεπολιτισμένα κράτη πρόκειται νὰ ριφθῶσιν εἰς τὰς φλόγας. Ἐὰν ὁ πόλεμος οὗτος, περὶ τοῦ ὁποίου καθ' ἑκάστην ὁ τηλεγράφος μεταδίδει ἡμῖν ἀνησυχητικὰς εἰδήσεις, ὃ μὴ γένοιτο, πραγματοποιηθῇ, ἢ ἀνθρωπότης σύμπασα θὰ παραστῇ πρὸ θεάματος, φοβερωτέρου τῶν δύο τελευταίων παγκοσμίων πολέμων, παρόμοιον κατὰ τὴν φρίκην τοῦ ὁποίου οὐδέποτε εἶδε μέχρι σήμερον.

Πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ φρικώδους τούτου κακοῦ τί ὀφείλομεν ἡμεῖς ὅσοι καλούμεθα Χριστιανοὶ καὶ ἀκολουθοῦμεν τὰ παραγγέλματα τοῦ «Ἄρχοντος τῆς εἰρήνης» νὰ πράξωμεν; Εἰς οὐδὲν βεβαίως θὰ συντελέσωσιν οἱ λόγοι μας, οἱ κατ' ἰδίαν λαλούμενοι, ὅσον καὶ ἂν ἤθελον ἐνισχύσει αὐτοὺς οἱ θρῆνοι καὶ τὰ δάκρυά μας. Οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς δὲν ἔχουσι καρδίαν καὶ οἱ ψυχροὶ ὑπολογισμοὶ καὶ τὸ χαμερπὲς συμφέρον κανονίζουσι τὴν πολιτικὴν αὐτῶν. Πῶς λοιπὸν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑποβοηθήσωμεν τὰς φιλειρηνικὰς τῶν εὐφρονούντων καὶ θεοφιλεῖς προσπάθειας; Ἐνεργοῦντες καὶ ὄχι ἀδρανοῦντες, τὴν ἀδράνειαν ἐκείνην, ἢ ὁποία εἶναι ἔνοχος καὶ ἐγκληματικὴ Πάντες οἱ δυνάμενοι καθ' οἷονδῆποτε τρόπον νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῆς δημοσίας γνώμης τῶν τε ἐτοιμοπολέμων καὶ τῶν ἄλλων κρα-

τῶν διὰ τε τοῦ ἐγγράφου καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου· ἄς τὸ πράξωσιν.

Ἄν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀκουσθῆ βαρεῖα ἢ φωνὴ τῆς πρὸς τὴν ἀνθρωποκτονίαν καὶ ἀδελφοκτονίαν ἀποστροφῆς, θὰ σκεφθῶσι καλῶς οἱ ζητωπόλεμοι νὰ προβῶσιν ἀπὸ τῶν ἔργων εἰς τὰς πράξεις. Ἐὰν ὁ λαός, οὔτινος τὸ πολύτιμον αἷμα μέλλει νὰ χυθῆ μετὰ τόσης ἐπιπολαιότητος ῥήξη κραυγὴν ἀγανακτήσεως, ἀσφαλῶς θὰ χυθῆ ὕδωρ ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦσι μόνον τάνωτέρω. Οἱ Χριστιανοί, οἵτινες ἔχουσι πλήρη πεποίθησιν ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν τοῦ Κυρίου, ὅτι θὰ ἐκπληρωθῆ πᾶσα πρὸς αὐτὸν θεοφιλῆς αὐτῶν αἴτησις, ὀφείλουσιν εἰς τὰ ἄνωτέρω νὰ προσθέσωσι τὴν παντοδύναμον προσευχήν. Ἡ προσευχὴ ἢ ὁποῖα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ κυλιομένου κόσμου φαίνεται τι ἀσήμαντον καὶ ἐνίοτε παρά τισι καὶ γελοῖον, εἰς τὰ ὄμματα τῶν πιστῶν εἶναι πανίσχυρον μέσον καὶ μοχλὸς τὰ πάντα κινῶν καὶ ἀναμοχλεύων καὶ κρατούμενος ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ὑψίστου, ὑπὸ τῶν χειρῶν ἐκείνων, ἐν αἷς κρατοῦνται αἱ τύχαι τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων.

«Ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ» ἔλεγε ἐν τῷ 121 ψαλμῷ εἰς τῶν ἐμπνευσμένων καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

«Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων» λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀγθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ὑπεροχῆ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι».

Ἄς μὴ ἐπαναπαυώμεθα ἐπὶ τῆς σοφίας καὶ περινοίας καὶ τῆς διπλωματικῆς τέχνης καὶ εὐστροφίας τῶν περιφήμων διπλωματῶν τῆς ὑψηλίου. Ὅσονδήποτε μεγάλη καὶ ἂν ὑποτεθῆ αὕτη, εἶναι πάντοτε ἀνεπαρκής, ἵνα ἐξασφαλίσῃ ἡμῖν τὴν πολυπόθητον εἰρήνην τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος μόνον δύναται νὰ παράσῃ ἡμῖν καὶ διατηρήσῃ ἐν ἡμῖν, Αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶπεν: «Εἰρήνην ἀφήμι ἡμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν».

Ἐὰν οἱ μονάρχαι καὶ οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἡμέρας ἐπικαλῶνται τὸ Πανάγιον τοῦ Θεοῦ ὄνομα, ἵνα κηρύξωσι τὸν αἰμοχαρῆ κατ' ἀλλήλων πόλεμον, οἱ πολιτικοθησκευτικοὶ αὐτῶν λόγοι εἶναι ἀσεβεῖς καὶ βλάσφημοι. Ὁ Θεὸς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Χρι-

στιανῶν δὲν εἶναι Θεὸς τῶν πολέμων καὶ τῶν μαχῶν, ἀλλ' εἶναι Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης. Αὐτὸς ἐξαπέστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα διαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον μετ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους συνδέσῃ μεταξύ των διὰ τῶν θείων καὶ ἀδιαρρήκτων τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης δεσμῶν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθε καὶ «εὐηγγελίσατο εἰρήνην ἡμῖν τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν», καὶ ἐκήρυξε τὴν πρὸς τὸν Πατέρα διαλλαγὴν καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀδελφότητα, πρὸς ἐπικράτησιν τῆς ὁποίας οὐδέποτε μετεχειρίσθη τὰ ὄπλα, ἀλλ' ἀπεναντίας σφοδρῶς ἐπετίμησε τὸν ποιησάμενον αὐτῶν χρῆσιν εἰπὼν πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλησμονήτους ἐκείνους λόγους «ἀποστρεψὸν τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μάχαιρα ἀποθανοῦνται».

Ἄς προσευχηθῶμεν λοιπὸν πρὸς τὸν «Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης» καὶ ἅς ἐπικαλεσθῶμεν τὴν πανσθενῆ Αὐτοῦ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν. Καὶ ὡς ἄλλοτε μετ' ἐξουσίας ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τοῖς ὕδασιν ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἔσωσε ἐκ τοῦ ναυαγίου τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, ἅς ἐκζητήσωμεν, ἵνα καὶ νῦν ἐπιτιμήσῃ τοῖς ἀνέμοις τοῦ πολέμου, ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην, ἧς ἔχει εἶπερ ποτὲ ἀνάγκην ἢ ἀνθρωπότης. Μὴ δὲν εἶπεν αὐτὸς ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασίν του, ὅτι «ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς... καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»;

Ἡ στιγμή εἶναι κρίσιμος! Ἡ εὐθύνη τῶν Χριστιανῶν εἶνε παμμεγίστη! Ἄς καμφθῶσι λοιπὸν πάντων τὰ γόνατα! Ἄλλως δὲν ὑπάρχει σωτηρία.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΑΙ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσης
κ. κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ

Τὸ Εὐαγγέλιον μᾶς παρουσιάζει τοὺς Ἀποστόλους ὡς ἄνδρας τῆς ἐργασίας. Ὅλην τὴν νύκτα εἰργάσθησαν. ἀλλ' εἰς μάτην. οὐδὲν ἀπέλαβον. Τὸ πρωῒ πάλιν ἐργάζονται, πλύνουν δίκτυα καὶ ἐτοιμάζονται νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐργασίαν των. Ὁ Σωτὴρ ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς καὶ ζητεῖ ἐργασίαν ἐκ νέου. «Ρίψατε τὰ δίκτυα». Καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τοῦ Κυρίου, ἀνάγονται καὶ ρίπτουσι τὰ δίκτυα πάλιν, καὶ συλλαμβάνουν πλῆθος ἰχθύων. Ἴδου τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐργασίας, εἰς διδασκαλίαν διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐργασίας.

Ἡ λέξις «ἐργασία» εἰς τοὺς χρόνους μας ἔχει ἐξαιρετικὸν ἀπήχησιν. Ὅλα γυρίζουν περὶ τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν. Ἡ πολιτεία τὴν ἀνύψωσεν εἰς ἐξαιρετικὸν θέμα. Ἀγὼν κατὰ τῆς ἀνεργίας εἶναι ἐν ἐκ τῶν πραγματικῶν σημείων. Πῶς τοποθετεῖται ἡ ἐκκλησία ἔναντι τῆς ἐργασίας; Ἀπαντῶμεν δι' ὀλίγων. Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε καὶ σήμερον ἀναγγέλλει ἐπειγόντως τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐργασίας, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ὀρθῆς τοιαύτης.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ πολλοὺς θεωρεῖται ὡς ἐχθρὰ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐργάτου. Τοῦτο γίνεται ἀπὸ τοὺς ἔχοντας συμφέρον διὰ νὰ κάμουν τοὺς ἐργάτας ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας, αὐτοὶ οἱ ὑβρισταὶ φαίνονται ὅτι δὲν ἔχουν κἄν ιδέαν τῆς ἱστορίας. Ἡ Ἐκκλησία διεξήγαγεν ἐξ ἀρχῆς ἀγῶνα ἅγιον κατὰ τῆς περιφρονήσεως πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ πρὸς τὸν θησαυρὸν τῆς ἀξίας αὐτῆς. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι περιεφρόνουν τὴν ἐργασίαν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Πολιτικά του θεωρεῖ ὅτι ἕνας ἐλεύθερος ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὴν ἐργασίαν, ἥτις ἀπαιτεῖ φυσικὰς δυνάμεις, χωρὶς νὰ ἐξευτελισθῇ. Πρὸς τοῦτο ἡ φύσις ἐδημιούργησε μίαν ἰδιαιτέραν τάξιν ἀνθρώπων, ἥτις ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἐλευθέραν, διὰ νὰ τὴν ὑπηρετῇ. Σωματικὴ ἐργασία σκοτίζει τὴν νόησιν καὶ καθιστᾷ ἀνεπιτηδείους πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς. Ὁ ἐργάτης εἶχεν ἀποκλεισθῇ

ἀπὸ δημόσια λειτουργήματα. Τοὺς δούλους ἐθεώρουν ὡς «ζῶντα ἐργαλεῖα», τὰ ὁποῖα ὁ ἰδιοκτήτης ἐτιμῶρει σκληρότατα καὶ ἠδύνατο νὰ φονεύῃ. Αὐτὴ ἢ πρὸς τὴν ἐργασίαν περιφρόνησις ἐδημιούργησε τὰς μάζας τῶν δούλων, αἵτινες ἠὔξησαν γιγαντιαίως. Αὐτὴ συνετέλεσεν ἐνόχως εἰς τὴν κατάρρευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦναντίον κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Κυρίου ἀνήγειλε πρωτίστην τὴν ἀξίαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἐργασίας. Αὐτὴ ἐδημιούργησε μίαν πλήρως νέαν βάσιν, ἐφ' ἧς ὠκοδόμησαν οἱ μετὰ ταῦτα αἰῶνες. Ὑποδεικνύει Αὐτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, Ὅστις εἰργάζετο, τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς ὁποίους ὁ Σωτὴρ ἐξέλεξεν, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν ἀλιέων, ἄνδρες ἐργατικοί. Ὁ Παῦλος ἦτο σκηνοποιός. Ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐργασία δὲν εἶναι πλέον ἐντροπή, ἀλλὰ τοῦναντίον ὑψίστη τιμὴ. Ἡ ὁκνηρία διδάσκεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς βᾶσις τῆς πτώσεως τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας, τῆς πολιτείας. Διὰ τοῦτο καὶ διάσημοι κηρικοὶ ἀκόμη εἰργάζοντο.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐλευθερώσασα τοὺς δούλους ἀπὸ τὸν ἀβάστακτον αὐτὸν ζυγὸν τῆς δουλείας κα' δημιουργήσασα τὴν τάξιν τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων. Εἶναι ἡ διδάξασα ὅχι μόνον τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς ταύτην καθῆκον. Ὁ Παῦλος ὀρίζει, «ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω». Καὶ ἐξακολουθεῖ· «ἀκούομεν ὅτι τινὲς ἐξ ὑμῶν ζοῦν ἀτάκτως, καὶ δὲν ἐργάζονται ἀλλ' ἐπιδίδονται εἰς ἔργα ἀνωφελῆ. Τοὺς τοιοῦτους συμβουλευόμεν νὰ ἐργάζωνται ἡσύχως τρώγοντες τὸν ἄρτον τῶν».

Μὲ τοιοῦτο πνεῦμα ἡ Ἐκκλησία ἐπότισε τὸν χριστιανικὸν μεσαίωνα καὶ ἐδημιούργησεν ἔργα, ἅτινα θαυμάζουσιν ὅλοι αἱ γενεαί. Τὸ πνεῦμα αὐτὸ τὸ τραφὲν καὶ ἀναπτυχθὲν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἐκεῖνο, ὅπερ ἐδίδασκε τὰ εὐγενέστατα πνεύματα νὰ ἐκτιμῶσι τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας.

Ἡ Ἐκκλησία ὡς διδάσκαλος τοῦ κόσμου ἀνήγειλεν ἔτι πλέον, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐργασίας. Τὸ ἀλιευτικὸν πλοιᾶριον τοῦ Πέτρου διδάσκει ὅτι πᾶσα ἐργασία φέρει εὐλογίαν μόνον τότε, καὶ διὰ τὸ ἐδῶ καὶ διὰ τὸ ἐκεῖ, ὅταν δίδη τις εἰς αὐτὴν τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν «μετὰ τοῦ Θεοῦ». Αὐτὴν τὴν εὐλογημένην φράσιν ἀναγράφει ἡ ἐργασία ἐπὶ τοῦ μετώπου της καὶ αὐτὴν τὴν καθιστᾷ τότε πηγὴν εὐλογίας. Οἱ Ἀπόστο-

λοι δι' ὅλης τῆς νυκτός κοπιασαντες οὐδὲν ἔλαβον, μετὰ τοῦ Θεοῦ ὁμως ἔλαβον τοιαύτην εὐλογίαν, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνασύρουν τὸ δίκτυον. Δὲν εἶναι φορεὺς εὐλογίας ἡ ἐργασία, ἥτις ἐκτελεῖται μὲ καταρῶντα χεῖλη, στόμα βλάσφημον, μὲ τρίζοντα δόντια, μὲ ἐχθρικὸν βλέμμα πρὸς τὰ ἄνω καὶ μὲ σφιγμένην πυγμὴν, ὅπως τὸ βλέπομεν συχνά, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐργασία ἡ ἐκτελουμένη μὲ ἀγάπην, μὲ πίστιν πρὸς τὸν Θεόν, μὲ προσευχόμενα χεῖλη, μὲ εὐπειθεῖς χριστιανικὰς καρδίας.

«Προσεύχου καὶ ἐργάζου», διδάσκει ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ ἐργαστήρια ἐν γένει, καὶ θὰ ἔχετε τότε καρποὺς εὐλογίας. Διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους ὅτι δὲν εἶναι ζῶα ἐργαζόμενα, ἀλλ' ὑπηρετᾶται Θεοῦ, οἵτινες ἐν τῷ ὀνόματι καὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ Θεοῦ διὰ καλῆς καὶ ἐντίμου ἐργασίας ἀγιάζουν ὅλα πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν Αὐτοῦ. Ἀρχαῖον ῥητὸν λέγει «τὸ χεῖρι στήν ἐργασίαν, ἡ καρδία εἰς τὸν Θεόν». Οἱ καλοὶ σκοπευταὶ δὲν ἀποτυγχάνουν τοῦ σκοποῦ των, ὅταν ἔχουν μὲν τὸ χεῖρι εἰς τὸ ὄπλον, ἀλλὰ τὸν ὀφθαλμὸν των κατευθύνουν εἰς τὸν σκοπὸν. Ἔτσι καὶ ὁ χριστιανὸς ἐργάτης, τὸ χεῖρι εἰς τὸ ἡμερήσιον ἔργον, τὴν καρδίαν ὁμως σταθερὰ πρὸς τὸν Θεόν. «Ὅλα μετὰ τοῦ Θεοῦ». Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀπομακρύνωνται ὅσα δὲν ἀφίνουν νὰ ἔλθῃ ἡ εὐλογία, ἥτοι ἡ μεμψιμοιρία, ἡ κατάρα, τὸ ἄχθος κ.λ.π.

Ἡ οὕτω ἐκτελουμένη ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἐργασία ἔχει ἀξίαν πρὸ Αὐτοῦ καὶ τότε ὁ ἐργάτης εἶναι ἓνας θησαυρωρῦχος, ὅστις τὴν σκόνιν τῆς καθημερινῆς ἐργασίας του μεταβάλλει εἰς χρυσόν. Ἔτσι τότε ἀποφέρει εὐλογίαν ἡ ἐργασία. Ἔτσι ἡ ἐργασία ἐξευγενίζεται καὶ τιμᾶται. Ἔτσι ὁ χριστιανὸς ἐργάτης δὲν εἶναι ἐργατικὸν ζῶον ἢ ἐργατικὴ μηχανή, ἀλλὰ παιδί τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐργάζεται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ θέλημά του, καὶ μὲ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀμοιβῆς του. Εἴτε τὸ χεῖρι ὀδηγεῖ τὴν γραφίδα, εἴτε τὸ ἄροτρον, εἴτε κτυπᾷ τὴν σφύραν, εἴτε διεκπεραιώνει οἰκιακὰς ἐργασίας, εἴτε διευθύνει ἐργαστήρια, τὰ πάντα πρέπει νὰ γίνωνται πρὸς τιμὴν καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τὰ πάντα τότε αὐξάνουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἐργαζομένου. Οὐδεμίαν ἐργασία εἶναι τόσο πειστική, τόσο ἀνοικτίρμων καὶ μονότονος, τόσο εὐτελής καὶ ἀναξία, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ εἶναι ὑποφερτὴ διὰ μιᾶς καλῆς γνώμης, μὲ χριστιανικὴν καρδίαν, ὁπότε εἶναι καὶ καρποφόρος. Ἡ τιμὴ πρὸς τὸν Θεόν φέ-

ρει καὶ τιμὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν ἐργάτην. Τιμὴ εἰς κάθε χέρι μὲ τυλώματα, τιμὴ εἰς κάθε σταγόνα ἰδρώτος, ὅστις πίπτει εἰς τὴν γῆν κατὰ τὴν ἐργασίαν, τιμὴ εἰς κάθε ὑγρὸν μέτωπον.

Χριστιανοὶ ἐργάται. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀγαπῶσα μήτηρ, σᾶς ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ τὴν ἐργασίαν. Μὴ πλανᾶσθε ἀπὸ μερικῶς ἔχοντας συμφέρον νὰ σᾶς τὴν παραστήσουν ὡς ἐχθράν. Ὅχι. Ἐκτιμᾷ καὶ σᾶς καὶ τὴν ἐργασίαν σας. Γίνετε ἐργάται ὄχι μόνον πρὸ τοῦ ἐργατικοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ χριστιανικοῦ σκοποῦ. Ἐργάζεσθε πάντοτε μὲ τοιαύτην ὑψηλὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἠθικῆς, τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἀξίας τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εὐλογημένης ἐργασίας. Τότε αὐτὴ θὰ γίνῃ εὐλογία δι' ὑμᾶς καὶ διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ σχολεῖο καὶ στὸ σπίτι μας διδασκόμαστε, λίγο ἢ πολύ, τὴν θεωρία τῆς πίστεώς μας. Τοὺς δὲ κανόνες τῆς θρησκευτικῆς μας πίστεως πρέπει νὰ τοὺς ἐφαρμόζωμε στὴ ζωὴ μας, καθὼς ἕνας καλλιτέχνης ἐφαρμόζει στὸ καλλιτέχνημά του τὴν τέχνη του καὶ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης του, καὶ ρυθμίζει σύμφωνα μ' αὐτοὺς ὁλόκληρο τὸν κόσμον τῆς καλλιτεχνικῆς ψυχῆς του. "Ἄλλωστε, ἡ ζωὴ, ὡς ἰδέα καὶ ὡς πραγματικότης, εἶναι— καὶ πρέπει νὰ εἶναι, γιὰ τὸν καθένα μας, ἕνα καλλιτέχνημα. Τέτοιους καλλιτέχνες, ἀξίους δηλαδὴ ἐργάτας τῆς ζωῆς, μορφώνει ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Καλλιτέχνη τῆς ζωῆς εἶναι οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι. Οἱ χρήσιμοι. Οἱ ὠφέλιμοι. Αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ τέλειοι. Τέλειοι δηλαδὴ ὅσο μπορεῖ νὰ γίνῃ ἕνας ἄνθρωπος. Μόνον ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἰδανικὰ τέλειος. Ὡς τέκνα τοῦ Θεοῦ ἔχουμε μέσα μας ὅλες τῆς δυνατότητες νὰ γίνουμε τέλειοι, σὰν τὸν Πατέρα μας. Μέσ' στὴν ψυχὴ μας ὑπάρχουν θησαυροὶ τελειότητος. Οἱ θησαυροὶ αὐτοὶ θέλουν ἐκμετάλλευσιν καὶ ἐπεξεργασία. Τὸν τρόπον τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῆς ἐπεξεργασίας ὅλων τῶν ιδιοτήτων τῆς ψυχῆς μας, ὑποδεικνύει ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, μὲ πρότυπον τελειότητος, αὐτὸν τὸν Χριστόν.

Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνεκτίμητο πνευματικὸ μεταλλεῖον. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς βγαίνουν οἱ σκέψεις. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς πηγάζουν τὰ φρονήματά μας καὶ τὰ αἰσθήματά μας. Στὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς μας βρίσκεται ἡ ἀκατάβλητη δύναμις τῆς θελήσεώς μας, ποὺ μᾶς κινεῖ γιὰ κάθε πράξι μας. Ἡ ψυχὴ ἐκφράζεται μὲ τῆς καταπληκτικῆς ιδιότητες τοῦ μυαλοῦ μας. Ἡ ψυχὴ ἐπιβάλλεται μὲ τῆς γοητευτικῆς ἐκδηλώσεις τῆς καρδιᾶς μας. Ἡ ψυχὴ μᾶς ἐξυψώνει μὲ τῆς ὠφέλιμες καὶ χρήσιμες πράξεις μας.

Ἡ ψυχὴ λοιπὸν εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ὠραῖο ἢ τὸ κακοφτιασμένο σῶμα. Ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα. Ὁ γραμματισμένος ἢ ὁ ἀγράμματος. Ὁ πλούσιος ἢ ὁ φτωχός.

Ἄπο τὸ πῶς σκεπτόμαστε, ἀπὸ τί αἰσθανόμαστε καὶ ἀπὸ τὸ τί κάνουμε, ἀπ' αὐτὰ— καὶ μόνο ἀπ' αὐτὰ, δείχνουμε ὁ καθένας μας τὴν ἀξίαν μας ἢ τὴν ἀναξιότητά μας, μέσα στὸ οἰκογενειακὸ στὸ κοινωνικὸ καὶ στὸ ἐθνικὸ μας σύνολο.

Οἱ ἀξίες δὲν κερδίζονται μὲ ἀξιώματα, οὔτε μὲ χρήματα, οὔτε μὲ βαθμοὺς οὔτε κοινωνικὲς θέσεις. Τὴν πειὸ μεγάλη ἀξία ἔχουν καμμιά φορὰ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι ἀφανεῖς καὶ ἄσημοι. Ποὺ κάνουν τὴ δουλειά τους χωρὶς θόρυβο καὶ χωρὶς ἐπίδειξι. Οἱ μεταλλωρύχοι, οἱ ἀνθρακωρύχοι, οἱ χρυσορύχοι δὲν φαίνονται ὅταν ἐργάζονται, γιατί μέσα ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ἐξαποστέλλουν στὴν ἐπιφάνεια τὰ πολύτιμα προϊόντα των. Ἄπο τοὺς κόπους των καὶ ἀπὸ τοὺς μόχθους των λαμπρύνεται ὁ πολιτισμὸς καὶ αὐξάνει ἢ πρόοδος. Τέτοιοι πολύτιμοι ἐργάται τῆς ζωῆς εἶναι καὶ οἱ ἐπιστήμονες, ποὺ σκυμμένοι μέρα νύχτα μελετοῦν, ἀνακαλύπτουν, ἐφευρίσκουν ὅλα αὐτὰ τὰ καταπληκτικά, ποὺ βλέπομε γύρω μας.

Τέτοιοι πολύτιμοι ἐργάται τῆς ζωῆς εἶναι καὶ οἱ ἀφανεῖς γονεῖς, ὁ πατέρας κι' ἡ μητέρα—πρὸ πάντων ἢ μητέρα ποὺ σὰ μιὰ ἰέρεια δουλεύει μέσ' στὸ ναὸ τῆς στοργῆς. γιὰ νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ ἀναθρέψῃ τὰ παιδιὰ της. Τέτοιοι πολύτιμοι ἐργάται τῆς ζωῆς εἶναι καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ποὺ μοναδικὸ σκοπὸ τους ἔχουν νὰ κάμνουν εὐσυνείδητα τὴ δουλειά τους, στὴν κυψέλη τῆς ζωῆς μὲ τὸ χαμόγελο τῆς ἱκανοποιήσεως στὰ χεῖλη.

Δὲν βαρυγομοῦν οἱ ἥρωες τῆς ζωῆς. Οἱ κόποι καὶ οἱ μόχθοι ἔχουν μοναδικὸ τους στήριγμα τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐγκαρτέρησι. Δὲν στενάζουν οἱ εὐσυνείδητοι γιατί δουλεύουν, δὲν κλαῖνε, γιατί ὑποφέρουν. Δουλειὰ μὲ βαρυγομιές, μὲ στεναγμοὺς καὶ δάκρυα, δὲν εἶναι δουλειὰ· εἶναι κατάρρα. Ἄλλὰ καὶ δὲν ρεκλαμάρονται οἱ ἥρωες τῆς ζωῆς. Δουλειὰ, ποὺ γίνεται μὲ ἐπίδειξι, χωρὶς τὴν λογικὴ ταπεινοφροσύνη τῆς εὐσυνειδησίας, δὲν εἶναι δουλειὰ: εἶναι ρεκλάμα.

Κάθε δουλειὰ καὶ κάθε εἰδικότης εἶναι ἱερὸ καθῆκον τῆς ζωῆς, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι μεγάλη καὶ σπουδαία ἀπὸ τὴν πειὸ ἄσημη ἴσα μὲ τὴν πειὸ ἐπίσημη. Μεγάλες καὶ μικρὲς δουλειὲς δὲν ὑπάρχουν, παρὰ μονάχα μεγάλοι καὶ μικροὶ ἄνθρωποι, εὐσυνείδητοι δηλαδὴ ἢ ἀσυνείδητοι.

Εἶναι λοιπὸν τέχνη ἢ ζωή. Τέχνη ἠθικῆς ἱκανότητος καὶ ἠθικῆς εἰδικότητος. Τέχνη, ποὺ τὰ προϊόντα της δὲν εἶναι πολλὰ,

μά, κι' ἂν ἦσαν, μονάχα μὲ μιὰ λέξι θὰ μπορούσαν νὰ ἐκφραστοῦν· μὲ τὴν λέξι εὐδαιμονία. Ἡ εὐδαιμονία ὄχι τοῦ χρηματός, ἀλλὰ τῆς χαρᾶς. Ὁχι τοῦ πλούτου, ἀλλὰ τῆς τιμῆς. Εὐδαιμονία τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Μήπως γιὰ μιὰ τέτοια εὐδαιμονία δὲν λαχταρᾷ σήμερα ὁ κόσμος; Γιατὶ δυστυχῶς, κοντὰ στὴν λαμπρότητα τοῦ πολιτισμοῦ μας ἀρχίζει καὶ ἀπλώνεται ἀπειλητικὸ τὸ σκότος τῆς ἠθικῆς ἀναισθησίας.

Ἡ ζωὴ μας ἢ σημερινή, θὰ λέγαμε πὼς μοιάζει σ' ἓν ἄγροτο κῆπο, γεμᾶτο ἀπὸ καρποφόρα δέντρα, γεμᾶτο ἀπὸ λουλούδια. Πηγὲς ἀναπηδοῦν σὲ κάθε μας βῆμα, γιὰ νὰ τὸν ποτίσουν. Μὰ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν γοητεία ποὺ δοκιμάζουμε στὴ θεά του καταστρέφει ξάφνου τὸ ἀντίκρουσμα μιᾶς σαπίλας ἐνὸς τέλματος, ποὺ ἀπὸ κάπου ἄρχισε, καὶ ἀπειλητικὰ ἀπλώνεται γιὰ νὰ πνίξη τὴν ἰκμάδα λουλουδιῶν καὶ δένδρων. Γιὰ νὰ πνίξη τὴ ζωὴ καὶ νὰ ἐξαφανίση τὸ ἄρωμα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ωραίου.

Εἶναι ἡ ἠθικὴ σαπίλα, τὸ ἠθικὸ τέλμα, ποὺ ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἐλευθεροφροσύνη τοῦ ὕλισμοῦ, καὶ ἀπειλητικὰ ἀπλώνεται, γιὰ νὰ πνίξη κάθε ὁμορφιὰ τῆς ζωῆς. Ἡθικὸ τέλμα, ποὺ ἀπειλεῖ μὲ πλήρη καταστροφὴ ὅλα τὰ ωραῖα ἰδανικά. Μέσ' στὸν κῆπο τῆς ζωῆς ὅλοι οἱ κλάδοι τῆς ἐπιστήμης εἶναι σήμερα κατάφορτοι ἀπὸ πνευματικούς καρπούς. Αἱ ἀνακαλύψεις καὶ αἱ ἐφευρέσεις μᾶς θαμβώνουν κάθε μέρα καὶ περισσότερο.

Ξεπέρασε ὁ ἄνθρωπος τὴν ταχύτητα τοῦ ἤχου μὲ τὴν ταχύτερη ὁρμὴ τῆς προόδου τοῦ. Ἐχει ἐκμηδενίσει ἔτσι τὸ χρόνο καὶ τὸν χῶρο. Δὲν ὑπάρχουν πειὰ ἀποστάσεις καὶ διαστάσεις. Τὸ δὲ χρήμα τρέχει ἄφθονο, σ' ἄν πακτωλός, μέσ' στὰ ἐργαστήρια τῆς μηχανικῆς προόδου... Μὰ, ποιὸς μπορεῖ, ποιὸς τολμᾷ νὰ πῆ, πὼς ὁ σημερινὸς κόσμος εἶναι εὐτυχισμένος; Ζοῦμε ὅλοι μας στὴν σημερινὴ ἀθλιότητα καὶ δὲν χρειάζεται καμμιά περιγραφή της.

Ὁ μηχανικὸς καὶ ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι μοναδικὸς στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία. Ποτὲ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε φθάσει σὲ τέτοια ἀκμὴ, μὰ, καὶ ποτέ, ποτέ σ' ὅλη τὴν ἱστορία του δὲν εἶχε πέσει τόσο χαμηλά, δὲν εἶχε παρουσιάσει τέτοια ἠθικὴ κατάπτωσι, σ' ἄν καὶ τὴν σημερινή! Γιατί;

Γιατὶ φύγαμε μακρὰ, πολὺ μακρὰ, ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ ἀλη-

θινοῦ μας προορισμοῦ, τοῦ λογικοῦ, τοῦ ἠθικοῦ προορισμοῦ. Πνίξαμε τὸ εὐφορο ἔδαφος τῆς ψυχῆς μας μὲ τὸ τέλμα τῆς ἀδιαφορίας. Τὴν ψυχὴ μας βαραίνει ἡ ὑλοφροσύνη. Ἡ ἀπιστία καὶ ὁ ὑλισμὸς εἶναι χαρακτήρ τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ὑλικὴ βία καὶ ἡ ἀδικία εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ἀνθρωπότης ἔχει ναυαγήσει. Τὸ χρυσοφόρο πλοῖο τοῦ πολιτισμοῦ της φέρεται βλαία ἀπὸ τὸν ὑλιστικὸ ἄνεμο κατὰ τῶν ἀποκρήμνων βράχων τῆς ἀπιστίας. Οἱ ὀρίζοντες γύρω μας ὄλο καὶ σκοτεινιάζουν. Νέφη ἀπειλητικῆς καταγίδος τοὺς ἔχουν κατασκιάσει. Ὁ κόσμος κοιμᾶται μὲ τρόμον καὶ ξυπνᾷ μὲ ἀγωνίαν.

Ἄλλ' ὁ Χριστὸς εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν. Μᾶς τὸ ἐξαγγέλλει ἡ Ἐκκλησία του, ἡ ὁποία σὰν φάρος τηλαυγῆς, θεμελιωμένος ἐπάνω στὸν ἀσάλευτο βράχο τῆς πίστεως, ρίχνει τὸ φῶς του πρὸς τοὺς σκοτεινοὺς ὀρίζοντας τῆς ζωῆς, Ἡ φωνὴ της εἶναι φωνὴ Χριστοῦ. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ ὁ αἰώνιος καὶ ἀκατάλυτος ἀναμορφωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄρκεϊ νὰ θελήσωμε, γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη, νὰ σπεύσωμεν στῆς στοργικῆς του ἀγκάλες. Στὴ χριστιανικὴ μας συνείδησι ἀντηχεῖ μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας ἡ στοργικὴ φωνὴ του: Ἐλᾶτε κοντά μου ὄλοι ὅσοι εἴστε κουρασμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀπογνώσεως, κι' ἐγὼ θὰ σᾶς ξεκουράσω.

Στὴν πολυμερῆ καὶ πολύτροπη πνευματικὴ δρᾶσι τῆς Ἐκκλησίας, στὰ μέσα τῆς Ἀποστολικῆς της Διακονίας, χρησιμοποιεῖται καὶ ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Τοῦτο εἶναι μιὰ πολὺ εὐτυχῆς λεπτομέρεια. Δὲν εἶναι ὅμως κοὶ ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὅ,τι εἶναι ἡ καμπάνα στὸ κωδωνοστάσιο τοῦ Ναοῦ, ποὺ δὲν χτυπᾷ γιὰ νὰ σκορπίσῃ μονάχα τοὺς μεταλλικοὺς της ἤχους. Μὲ κάθε της παλμό, καθὼς καὶ ἡ φωνὴ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὑπενθυμίζει σὲ καθένα ποὺ τὴν ἀκούει, σὲ κάθε Ἕλληνα χριστιανό, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μεγάλη, ἡ μοναδικὴ ἀναμορφωτικὴ κοινωνία στὸν κόσμον. Εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὴν ἵδρυσεν ὁ Χριστὸς, γιὰ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων ποὺ ποθοῦν νὰ εὐτυχήσουν, καὶ ποὺ θέλουν γι' αὐτὸ νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ ζοῦν μὲ τις ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου του, ποὺ εἶνε οἱ αἰώνιοι καὶ ἀκατάλυτοι κανόνες τῆς ἀληθινῆς ζωῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΜΟΡΦΩΜΕΝΟΙ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσης
κ.κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ

Εἰς τὰ Εὐαγγέλια ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν συνη-
τᾶτο μὲ ἀλιεῖς, ἐργάτας, χειρῶνακτας καὶ ἄλλους ὁμοίους
τοιούτους. Δὲν σημαίνει ὅμως ὅτι μόνον οὗτοι ἦσαν δεκτοὶ εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ὅσοι μετεχειρίζοντο
καὶ μεταχειρίζονται τὴν γραφίδα ἢ κηρύττουσι καὶ διδάσκουσι
ἐπὶ καθέδρας ἢ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνοικτὴ πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι φίλη τῆς γνησίας ἐπιστήμης καὶ γνώ-
σεως, καὶ εἶναι ἀνόητος, τούλάχιστον, ἡ ἰδέα μερικῶν, ὅτι ἡ
Ἐκκλησία εἶναι ἴδρυμα σκοτεινόν. Ἀρκεῖ νὰ σκεφθῆ τις τοῦτο :
ποῖος ὡς ἡ Ἐκκλησία ἔχει τονίσει τὴν εὐγένειαν τοῦ πνεύματος,
τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ἐν ἀπολύτῳ ἀσφα-
λείᾳ καὶ πίστει, καὶ ποῖος ἔχει συνηγορήσει τόσον εὐγλώτ-
τως, ὅσον καὶ πειστικῶς, καὶ ἔχει ὑπερασπίσει αὐτά; Τὰ κύ-
ματα τῆς τρικυμίας ἐνὸς ὕλισμοῦ ἄνευ πνεύματος καὶ ἐχθροῦ
τοῦ πνεύματος ἔχουν συντριβῆ εἰς τὸ φράγμα αὐτὸ, ὅπερ εἶναι
ἡ Ἐκκλησία. Καὶ ἂν ὑπῆρξαν ἢ ὑπάρχουσι τινες δεχόμενοι ἀδυ-
ναμίαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην νόησιν ἐπὶ πνευματικῶν ζητημάτων,
ἡ Ἐκκλησία διαμαρτύρεται ἐντόνως κατὰ τῆς τοιαύτης ταπει-
νώσεως, ζητοῦσα τὴν ἔρευναν καὶ τὴν κατόπιν αὐτῆς κατανόη-
σιν καὶ ἀποδοχὴν. Οὔτε πάλιν σταματᾷ πρὸ τῶν ἐπιθυμούντων
νὰ δώσωσι μυστικισμὸν καὶ θεωρούντων τοιουτοτρόπως τὴν
θρησκείαν ὡς ἀνεξέλεγκτον παράκρουσιν, ἀλλὰ μάχεται μὲ
ἀποφασιστικότητα, ἀκολουθοῦσα τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος «Τὸ
γράμμα ἀποκτείνει, τὸ πνεῦμα ζωοποιεῖ» καὶ «Πνεῦμα ὁ Θεὸς
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ
προσκυνεῖν».

Τοὺς εὐσεβῶς μεμορφωμένους, τοὺς πνευματικῶς πεπρoικι-
σμένους, ἡ Ἐκκλησία ἠγάπησε καὶ ἐστήριξεν αἰετοτε, αὐτοὶ δὲ
συνετέλεσαν εἰς τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν διάδοσιν τῶν ἀλη-
θειῶν τῆς πίστεως καὶ ὅσων ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ ἔγραψεν εἰς

τὸ βιβλίον τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῆς φύσεως, Πρὸς πάντας ὁ Χριστὸς ἀπευθύνει τὴν σύστασίν Του «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, αὐταὶ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ». Κατ' ἀκολουθίαν τούτων ἡ Ἐκκλησία εὐμενέστατα διάκειται πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν πνευματικὴν μὀρφωσιν, δὲν θέτει οὐδένα δεσμὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ κατευθύνει τὸ βλέμμα τῆς ἐλευθερον καὶ ἀνοικτὸν πρὸς τὸ πέραν. Καὶ ἂν θὰ ἠνοίγοντο τὰ χεῖλη τῆς, τοῦτο θὰ ἔλεγον : «Μὴ σβύσετε τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀναπτύξατε αὐτὸ ἀκόμη πλέον μέσα εἰς τὴν ἀγίαν πνοὴν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος».

Ἐπάρχει ἡ ἐπαλήθευσις τούτων. Ἐνα βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς ἐκπολιτιστικὰς ἐνεργείας τοῦ τελευταίου αἰῶνος ἀποκαλύπτει, ὅτι ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι αὐξάνουν ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐδάφους. Ἡ εἰδωλολατρεία κατηργήθη διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις ὅμως δὲν κατέστρεψεν ὅ,τι καλὸν εὔρεν εἰς αὐτήν. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις δὲν ἀπέμεινε πλέον κτῆμα μόνον τῶν εὐγενῶν καὶ ἀρχόντων, ἀλλὰ κτῆμα ὄλων διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν σχολῶν ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Ἀντιοχείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης δὲν ἐγνώριζε τί ἔπραττεν ὅταν διέταξε τὸ κλείσιμον τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν. Ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος ὅμως ἐθριάμβευσεν ὑπὲρ τὰ κατασταλτικὰ αὐτὰ μέτρα τῆς κοσμικῆς δυνάμεως. Ὁ Ἰουλιανὸς παρῆλθεν, ἡ Ἐκκλησία πράγματι ἐθριάμβευσεν ἐξακολουθήσασα τὴν ἐργασίαν αὐτῆς. Πόσον ἀληθῶς θὰ ἦσαν πτωχαὶ αἱ βιβλιοθηκαὶ μας ἄνευ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς ἐργασίας τῶν Μοναχῶν! Αἱ μοναὶ ἦσαν ἐν πολλοῖς αἱ διασώσασαι ὄλον αὐτὸν τὸν πλοῦτον καὶ αὐξήσασαι αὐτὸν συγχρόνως. Ἀναρίθμητοι εἶναι οἱ τιμώμενοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Ἅγιοι ἐκ τῶν μεμορφωμένων καὶ εἶναι ἀξιοθαυμάστως ἀποτελεσματικὴ ἢ συμβολὴ των εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μαθήσεως. Ἀρκεῖ ἡ ἐνθύμησις τῆς παραινέσεως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τοὺς νέους τῆς μαθήσεως αὐτῆς «Ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελεῖντο λόγων». Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐφορτάζει τὸν θρίαμβόν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἢ μουσικῆ, ἢ ζωγραφικῆ. ἢ καλλιτεχνία, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι οὐδὲν ἐμπόδιον εἶδον μέχρι τοῦ παρόντος εἰς τοὺς ἀρίστους ἀντιπροσώπους των. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει κανένα λόγον τὰ φοβῆται τὴν ἐπιστημονικὴν μὀρφωσιν. τὸναντίον χαίρει καὶ ὑποβοηθεῖ ὅπου εὐρίσκει αὐτήν.

Ἄν ὅμως ἡ ἀληθὴς καὶ γνησίᾳ μὀρφῶσις δὲν εἶναι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπίφοβος, ἀλλὰ φίλη καὶ εὐλογημένη, καὶ χαίρεται καὶ καλλιεργῆται ὑπ' Αὐτῆς, ἡ ψευδὴς ὅμως τοιαύτη δὲν δύναται πάντως νὰ ἔχη χάριν ἐνώπιον Αὐτῆς. Καὶ εἶναι ψευδὴς ἡ σοφία ἐκείνη, ἣτις ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἀρχὴν αὐτὴν καὶ πηγὴν τῆς σοφίας καὶ τῆς μορφώσεως. Ἐχομεν τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν», ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον τοῦ σοφοῦ τῆς ἀρχαιότητος Πλάτωνος «πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται». Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς ἀγίας πίστεως δὲν φωτίζει τὴν μάθησιν αὐτὴν, ἐνῶ εἶναι ἐκ τῶν ἀναγκαιοτάτων. Καὶ οἱ Γραμματεῖς τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ ἐφαίνοντο μεμορφωμένοι, ἀλλ' ἡ γνῶσις τῶν ἥτο πολυσκοτισμένη καὶ ἐθάπτετο εἰς προλήψεις ὀδηγουμένη ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν, ἀντὶ νὰ ἀνυψοῦται πρὸς τὰ ἄνω. Ἐπεχείρουν νὰ συλλάβουν τὸν Χριστὸν εἰς λόγους, ὅπως ἐπεχείρουν νὰ κλείσουν μίαν εὐρύχωρον πλατεῖαν ὅταν τοὺς ἐστενοχώρησεν ἡ ἀγγελία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ! Τῆς μὴ γνησίας τοιαύτης σοφίας, ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ παρατηρούμενον, ὅτι πᾶν ὅ,τι οἰκοδομεῖ ὁ εἷς κατακρημνίζει ὁ ἄλλος καὶ πᾶν ὅ,τι θεοποιεῖ ὁ εἷς καταστρέφει ὁ ἄλλος ἐν τε τῇ ἠθικῇ, ἐν τῷ γάμῳ, ἐν τῇ παιδαγωγικῇ, ἐν τῇ ἐταιρίᾳ, ἐν τῇ ἀνατροφῇ καὶ πανταχοῦ ὅπου λείπει ἡ πίστις, ἡ σταθερὰ αὐτὴ καὶ ἀκλόνητος βᾶσις τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας μορφώσεως. Ἐτσι ἐξηγοῦται καὶ τὸ φαινόμενον ὅτι πολλοὶ τοιοῦτοι οὕτω μεμορφωμένοι, στερούμενοι τῆς βᾶσεως αὐτῆς, πίπτουν εἰς κοπιαστικὴν ἢ ἀμφιβάλλουσαν σκέψιν καὶ χάνονται, ἐν ᾧ ἄλλοι, συγκρατούμενοι ἀπὸ τὴν σώζουσαν κλωστήν, ὀδηγοῦνται εἰς τὸ ἄπλετον φῶς τῆς ἀληθείας.

Ἡ ἀθεΐα (θεωρία καὶ πράξις) μαρτυρεῖ ἀφ' ἑαυτῆς ὅτι εἶναι μήτηρ τῆς ἀνηθικότητος, ὅταν τις παρατηρῇ τὰ συμβαίνοντα γύρω εἰς τὸν κόσμον. Πολλοὶ πιστεύουν, ὅτι ἡ γνῶσις εἶναι δύναμις. Πρὸς τί ὅμως; λέγουν πρὸς τὸ καλόν, ἀλλ' εἶναι καὶ πρὸς τὸ κακόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἀσφαλὲς ἀποτέλεσμα ὅταν λείπη ἡ χριστιανικὴ συνείδησις, διότι χάνεται ἡ συγκρατοῦσα βᾶσις, ἡ ἐξέχουσα ἀξία, ὅταν χωρίζεται ἀπὸ τὸ ἀπόλυτον, Αὐτὸν τὸν Θεόν. Τότε ἡ γνῶσις δὲν εἶναι εὐλογία, ἀλλὰ κατάρα. Τότε δὲν εἶναι λαμπὰς χύνουσα ἄπλετον λάμψιν, ἀλλ' εἶναι σκότος, ἀμαύρωσις.

Αὐτὸς εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἀληθοῦς μορφώσεως, ὅτι ἐπιστήμη καὶ τέχνη παρέχουν τὴν ἀρίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὸ σύνολον τότε, ὅταν τὰ ἔργα των βασιζῶνται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφιερῶνται εἰς Αὐτόν. Τὸν χρυσὸν των καὶ τὸν λίβανόν των καὶ τὴν σμύρναν των πρέπει μὲ εὐγνωμοσύνην νὰ καταθέτουν πρὸ τῆς ἀπείρου Σοφίας. Ἐνας θαυμάσιος Ἀστὴρ ἀνήγειρε τὴν ἐμφάνισιν Αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον. Πρέπει ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ τῆς ἐπιστήμης ἄστρα νὰ εἶναι ὡς πλανῆται, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν κανένα ἄλλον ὠραιότερον καὶ τιμητικώτερον προορισμὸν ἢ τοῦτον: νὰ λαμβάνουν τὸ φῶς των ἀπὸ τὸν Ἥλιον, ἀπὸ Αὐτὸν δηλονότι τὸν Θεόν, καὶ νὰ τὸν διοχετεύουν μὲ λάμποντα τρόπον καὶ δρόμον εἰς ὅλους μας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσσης
κ. κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ

Εἶναι ἑσπέρα Σαββάτου. Ὁ Θεῖος Διδάσκαλος ἐδίδαξε περὶ τοῦ Σαββάτου, ἤσκησεν ἔργα φιλανθρωπίας καὶ εὐηργέτησε. Ὁ ἥλιος ἐκουράσθη εἰς τὸ τρέξιμόν του καὶ κατηθύνθη πλέον πρὸς ὕπνον. Ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἶναι κουρασμένος, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιθυμήσῃ τὸν ὕπνον. Πρὸ τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν κατέλυσε, συνηθροίσθη ὅλη ἡ πόλις. Τοῦ ἔφερον παντοειδεῖς ἀρρώστους. Τοὺς βοηθεῖ ὅλους. Ὅποια δύνამις πρὸς ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει!

Μήπως αὐριον θὰ ἀναπληρώσῃ τὴν καθυστερηθεῖσαν ἡσυχίαν τῆς σήμερον; Θὰ ξεκουρασθῇ μήπως αὐριον; Ὁχι. Ἦδη ἠγέρθη πρὸ τῆς ἀνατολῆς. Δὲν εἶπεν εἰς τοὺς προστρέξαντας μαθητάς Του «ἀφήσατέ με, θέλω νὰ ἡσυχάσω σήμερον». Ὁχι, ἀλλὰ λέγει «Πηγαίνωμεν», Καὶ πηγαίνει κηρύττων, διδάσκων, θεραπεύων, ἐκβάλλων δαιμόνια καὶ γενικῶς φιλανθρωπεύομενος. Ἔτσι καὶ τὴν ἐπομένην καὶ καθ' ἑκάστην, διότι «πρὸς τοῦτο ἐλήλυθεν». Ὅποια δύνამις πρὸς ἐργασίαν καὶ ὁποῖα χαρὰ ἐξ αὐτῆς καὶ δι' αὐτήν. Εἰς αὐτὰ φανεροῦται ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ.

Πόθεν ἡ τοιαύτη δύνამις καὶ χαρὰ; Πρωτὶ ἐσηκώθη καὶ ἐξῆλθε. Ἐζήτει τὴν μοναξιάν καὶ ἐκεῖ τότε προσηυχήθη. Αὐτὸ μᾶς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστής. Τοιουτοτρόπως ὁ Χριστὸς μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν πηγὴν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς χαρᾶς. Ἡ πηγὴ ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς προσευχῆς, ἐκ τῆς παραδόσεως τῆς καρδίας εἰς τὸν Θεόν. Τὸ ὄπλαστάσιον τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἡσυχος καὶ ἐν ὑποταγῇ ἀφιέρωσις εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα. Ὁ Χριστὸς πηγαίνει ἀπὸ τῆς ἐργασίας εἰς τὴν προσευχήν, καὶ ἀπὸ τῆς προσευχῆς εἰς τὴν ἐργασίαν. Μᾶς ὑποδεικνύει οὕτω καὶ τὸν ἰδικόν μας δρόμον καὶ μᾶς διδάσκει «προσεύχου, ἀγαπητέ, καὶ

ἐργάζου». Τὸ πράττομεν; Καὶ ἂν τὸ πράττωμεν, τὸ πράττομεν ὀρθῶς!

Ἡ Ἐκκλησία κηρύττει τὸν Χριστὸν τὸν ἐργαζόμενον, τὸν μὴ γνωρίζοντα ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν. Τοῦτο διδάσκει ὁ Χριστός. Γνωρίζομεν δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων τὸ σοφώτατον ἐκεῖνο «ἔργον οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη τ' ὄνειδος». Ἡ ἐργασία εἶναι καθήκον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ νὰ ἐργάζεται τις εἶναι ὑπηρεσία πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εὐνοια τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐργασία ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἡ ὀκνηρία εἶναι ὄχι μόνον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν κακία, ἀλλ' εἶναι καὶ ἡ ἀρχή, ἡ ρίζα καὶ ἡ μήτηρ πάσης κακίας.

Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ἐν τούτοις, ὅτι πολλοὶ ἐργάζονται μὲν, ἀλλ' ἐργάζονται ὡς μία ἀσυνείδητος μηχανή. Μέσα εἰς ζωντανὸν σῶμα ὑπάρχει μία νέκρωσις, ἡ ἐργασία τῶν ἐκτελεῖται μὲ ἀδιαφορίαν. Τί λείπει ἀπὸ αὐτούς; Ἀπὸ τοὺς τοιούτους λείπει ὁ ὑψηλὸς καθαγιασμὸς τῆς ἐργασίας, ὁ ὁποῖος θὰ ἐχορήγει τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν χαρὰν πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ἄλλοι πάλιν ἐργάζονται καὶ αἰσθάνονται μὲν κάτι, πλὴν αὐτὸ εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ὑλικόν, εἶναι δηλαδή ἡ ἄποψις τῆς ἀποκτήσεως χρήματος καὶ μόνον. Ὅλη ἡ ἐνέργειά τῶν καὶ ἡ ἐργασία τῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τούτου, πῶς νὰ ἐτοιμάσουν τοιοῦτοτρόπως δι' ἑαυτοὺς ἡμέρας ἀναπαύσεως, ἡσυχίας, καλοζωΐας. Τί λείπει ἀπὸ αὐτούς; Ἀπὸ τοὺς τοιούτους λείπει ἡ οὐράνιος εὐλογία, ἡ ὁποία χορηγεῖ εἰς τὴν ἐργασίαν τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν καὶ τὸ ἀληθές ἠθικὸν περιεχόμενον. Ἄλλοι πάλιν ἐργάζονται ἄνευ προσευχῆς. Οἱ τοιοῦτοι εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν μεγάλην ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ σκοποῦ τῆς ἐργασίας. Ἡ ἐργασία τῶν εἶναι διαρκῆς μεμψιμοιρία. Ἡ ἐργασία τότε δι' αὐτοὺς γίνεται ἀληθές σωματικὸν βᾶρος, γίνεται κόπος, ἰδρῶς, κάματος, καὶ τότε, ἀντὶ νὰ ἀποβαίνη εἰς εὐλογίαν, ἡ ἐργασία θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν κατάρρα. Τί λείπει ἀπ' αὐτούς; Ἀπὸ τοὺς τοιούτους λείπει ἡ ἀληθῆς ἐπίγνωσις τῆς τεραστίας σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐργασία δι' αὐτοὺς καὶ τὸ σύνολον, ὅταν γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ παρούσα ἐποχὴ εἰς τὸν καθένα μας θέτει ὑψηλὰς ἀπαιτήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν σωματικὴν ἢ τὴν πνευματικὴν του ἰκανότητα. Ἐκεῖνος ὅστις συμβαδίζει μὲ τὸν Χριστὸν ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἐργασίας αἰσθάνεται ὑψηλοτέραν καὶ πλέον ἐνισχυτικὴν τὴν συμπαράστασιν αὐτὴν, καὶ εἰς αὐτὸν τότε τὸ ἐκ

τῆς ἐργασίας βάρος μεταβάλλεται εἰς εὐλογίαν, καὶ πρόοδον. Μόνον ἔτσι ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας κουρασμένος ἄνθρωπος λαμβάνει νέας δυνάμεις καὶ ἐπὶ πλέον οὐρανία λάμπις καὶ εἰρήνη τίθεται ὡς σφραγὶς ἐπὶ πάσης ἐργασίας καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ. Αὐτὸς τότε πράττει εἰς ἀποτελέσματα πᾶν ὅ,τι οἱ ἄλλοι δὲν δύνανται νὰ πράξουν.

Ἐὰν τοῦτο κατανοηθῆ καὶ γίνῃ κτῆμα, τότε ὁ ἄνθρωπος μανθάνει τὸ μυστικὸν τῆς πρὸς ἐργασίαν δυνάμεως καὶ χαρᾶς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἔτσι τότε ἡμεῖς ὅσον πιστότερον προσευχόμεθα, τόσον χαριέστερον εὐρισκόμεθα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἐργασίαν μας.

Ἄς παρατηρήσωμεν τὸν Χριστὸν. Εἰργάσθη μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ ἐν τούτοις παρὰ τὸν κόπον ἔλαβε θαυμασίας δυνάμεις πρὸς δημιουργίαν καὶ ἐκτέλεσιν. Ἦτο καὶ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κουρασμένον σῶμα θὰ ἐζήτησε τὰ δικαιώματά του· μόλις ὅμως εὔρε τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὸν ὕπνον, ἰδοὺ ξυπνᾷ τὸν Χριστὸν ἢ καρδίᾳ του καὶ τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἐν τῇ προσευχῇ. Ἐπρεπε ἐν πρώτοις νὰ εὐχαριστήσῃ Ἐκεῖνον, Ὅστις τὸν ἐνίσχυσε, καὶ ὕστερον νὰ λάβῃ ἐκ νέου τὰ δῶρά του ἀπὸ τὰς χεῖράς του καὶ μὲ αὐτὰ νὰ τεθῆ καὶ πάλιν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του.

«Ἀκολουθεῖτέ με» μᾶς φωνάζει ὁ Χριστός, «διὰ πᾶν ὅ,τι σᾶς χορηγεῖται εὐχαριστεῖτε τὸν Θεόν. Τοῦτο θὰ σᾶς βοηθήσῃ πρὸς περαιτέρω δημιουργίαν καὶ ἐνέργειαν. Δι' ὅ,τι σεῖς ὀνομάζετε ἰδικὰς σας δυνάμεις καὶ δῶρα σώματος καὶ πνεύματος, εὐχαριστεῖτε πάντοτε τὸν Θεόν, διότι Αὐτὸς σᾶς τὰ ἐδώρησε. Τοῦτο θὰ σᾶς ὠθήσῃ εἰς τὸ νὰ ἐξετάσῃτε τί εἴσθε καὶ τί ἔχετε, καὶ νὰ μεταχειρίζεσθε ἐπιμελῶς καὶ ἐπωφελῶς τὰ δῶρα ταῦτα».

Ὁ μὴ λησμονῶν λοιπὸν ὅτι τὰ δῶρα αὐτὰ καὶ τὰς δυνάμεις αὐτὰς ἔλαβεν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐπωφελεῖται πάντοτε αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ προσεύχεται ὁμοίως. Ἡ διὰ τὸν Θεὸν ἐργασία ἦτο τὸ κέντρον καὶ ἡ οὐσία πάσης ἐργασίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ μυστικόν, ὅπερ ἵπτατο ὑπεράνω αὐτῶν καὶ ἐχορήγει τὴν δύναμιν πρὸς ἐργασίαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς χαράν. Ἐφαρμόζοντες καὶ ἡμεῖς τοῦτο εἰς τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν μας, καὶ ὀλιγώτερον κουραζόμεθα καὶ περισσότερον εὐεργετικώτεροι γινόμεθα. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς μᾶς συμβουλεύει πάντοτε «προσεύχου, ἀγαπητέ, καὶ ἐργάζου».

Ἔχοντες τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐργαζόμεθα πιστότερον καὶ ἀποδοτικώτερον, καὶ ἡ ἐργασία μας τότε ἀποβαίνει εἰς χαρὰν, θάρρος, ἐλπίδα, ἀγάπην. Ἄς παρατηρήσωμεν τὸν Χριστόν. Ἡ συνομιλία του μὲ τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἐν τῇ προσευχῇ τὸν ἔκαμεν εὐχαριν ἐν τῇ ἐργασίᾳ, καὶ ὅταν ἐζητεῖτο νὰ ἐργασθῇ ἔλεγε μὲ χαρὰν πρὸς τοὺς Μαθητάς του «Πηγαίνωμεν».

Ἡ πίστις τότε δίδει τὸ θάρρος καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν παρηγορίαν, διότι τότε γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὴν πλουσίαν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐργασίας. Εἶθε εἰς πᾶσαν πρᾶξιν μας νὰ ἔχωμεν πάντοτε τὸ αἶσθημα τοῦτο, ὅτι ὁ Θεὸς πλουσίως ἀνταμείβει, ἐνδυναμώνει, χαροποιεῖ καὶ ξεκουράζει πάντα, ὅστις ἐργάζεται ἐν τῷ ὀνόματί του. Εἶθε νὰ αἰσθανώμεθα ἐργαζόμενοι, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει τὴν ἐργασίαν καὶ εὐλογεῖ τὴν γινομένην τοιαύτην ἐν τῷ ὀνόματί του. Ἡ καρδία μας θὰ εἶχε τότε διαρκῆ χαρὰν καὶ εἰς ὅλα θὰ μᾶς ἐβεβαίωνε μία οὐράνιος φωνὴ «Πᾶν ὅ,τι ἐργάζεσθε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπιτύχη. Εἶναι διὰ σᾶς εὐλογία ἢ τιμὴ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐργασίᾳ». Αὐτὸ λοιπὸν τὸ μανθάνομεν εἰς τὴν ἡσυχον καὶ πιστὴν συνομιλίαν μας μὲ τὸν Θεόν, τὴν προσευχήν.

Ἡ πρὸς ἐργασίαν δύναμις καὶ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγάπης, ἥτις γεμίζει τὴν καρδίαν του. Ἦλθε χάριν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ἦλθε νὰ σώσῃ, τοῦ ὁποῖου τὴν ἀθλιότητα ἦλθε νὰ ἀφαιρέσῃ, τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργασίαν.

Ἀκολούθει, ὦ ἄνθρωπότης, τὸν Χριστόν, ἐπικαλοῦ πάντοτε τὸ ὄνομά Του καὶ τὴν βοήθειάν Του, λέγε εἰς Αὐτὸν τὴν πίστιν σου, ἀνάθεσον εἰς Αὐτὸν τὰς ἀνάγκας σου. Μία δύναμις καὶ πλησμονὴ ἀγάπης θὰ σε πλημμυρίσῃ, ἥτις θὰ σε ἰκανώσῃ νὰ προχωρήσῃς εἰς τὴν ἐργασίαν σου. Μία τοιαύτη ἀγάπη, ἥτις τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὸν Θεόν, θαυματοποιεῖ. Εἰς αὐτὴν τὸ δυσκολώτατον γίνεται εὐκολώτατον καὶ τὸ βαρύτετατον εἶναι ἐλαφρότατον. Εἶναι ἀνάγκη εἰς ὅλας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς μας νὰ ἀκούωμεν τὸν Χριστόν συμβουλευόντα «προσεύχου, ἀγαπητέ, καὶ ἐργάζου».

Πρὸ τῆς ἀνατολῆς ὁ Χριστὸς ἐσηκώθη καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν προσευχήν. Αὐτὴ ἦτο ἀναγκαιοτέρα ἢ ὁ ὕπνος. Εἰς τὴν προσευχὴν ἡ ψυχὴ μας πλησιάζει τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς ἔρχεται πρὸς

ἡμᾶς πληρῶν τὴν ἰκεσίαν μας, εὐλογῶν τὸ ἔργον τῶν χειρῶν μας χαρίζων δύναμιν πρὸς περαίωσιν τῆς ἐργασίας μας, παρέχων χαρὰν καὶ εὐφροσύνην ψυχικὴν ἐκ ταύτης καὶ ἀνακούφισιν ἐκ τοῦ κόπου. Μὴ λησμονῶμέν ποτε ὅτι εἰς τὴν προσευχὴν καὶ μόνον κεῖται ἡ ἀξιοθαύμαστος δύναμις πρὸς μεγάλα καὶ ὑψηλὰ ἔργα.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ θλιβερόν φαινόμενον τῆς κοινωνικῆς κακοδαιμονίας, ἡ ὁποία διαπλοῦται σήμερον ὡς φάσμα τοῦ φρικτοτέρου ὀλέθρου ἀνά τὸν κόσμον ὅλον, καὶ τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη πειρᾶται νὰ πατάξῃ δι' ὄλων τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν πειραματισμῶν, δὲν εἶναι ἐξωτερικὸν κακόν, ἀλλ' ἀπολύτως ἐσωτερικόν, ψυχικόν. Εἶναι κακόν τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ διασήμου βιολόγου Καρρέλ, ἐμφανίζει τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον, ὡς κακογραφίαν μᾶλλον ἀνθρώπου. Εἶναι κακόν προερχόμενον ἀπὸ τὴν κενὴν ἠθικὴν συνείδησιν· κακόν, τὸ ὁποῖον παρεμόρφωσε τὸ ἦθος τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου κατέστησεν ἀγνώριστον τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Οὐδὲν λοιπὸν δύναται ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ εἴτε ἡ ἐπιστήμη εἴτε ἡ ἀκόλουθος ταύτη φιλοσοφικὴ ἠθικὴ, διότι στεροῦνται ἀμφότεραι ἐσωτερικῆς αὐθεντίας, ἥτις μόνον ἐν τῷ πνεύματι τῆς Θρησκείας ἐμφανίζεται, ὡς κεφάλαιον πίστεως πρὸς τὸν Θεόν.

Ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἐκτεινομένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ψυχολογίας τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴν παρεμόρφωσαν αἱ νεώτεραι ἰδέαι, ἐπιδιώκει νὰ ὀπλίσῃ τοῦτον μὲ ὑγιᾶ ἐπίγνωσιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ πρὸς τὴν ζωὴν, καθὼς καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ. Αἱ νεώτεραι ἰδέαι τοῦ ἐλευθέρου πνεύματος ἠλλοίωσαν ἐπικινδύνως τὴν ἠθικὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτελεῖ δὲ ἀναμφισβήτητον ψυχολογικὸν καὶ πραγματικὸν γεγονός, ὅτι βάσει τῆς ἐπίγνωσεως τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ρυθμίζει καὶ τὸν βίον αὐτοῦ. Ἡ ἰδέα τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος περὶ ἑαυτοῦ ἀσκεῖ ἀνυπολόγιστον ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ, ὅπως διδάσκει ἡ ἱστορία, ἀποβαίνει ὁ ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς καθόλου. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἔκ τε τῆς καθ' ἡμέραν πείρας καὶ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποῖον ἤσκησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους αἱ περὶ ἀνθρώπου ἰδέαι τοῦ Δαρβίνου καὶ τοῦ Μάρξ, τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Φρόυντ. Ἡ μήπως, λέγει,

δὲν ἀποτελοῦσιν αἱ πράξεις ἡμῶν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα, πῶς νοοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν ζωὴν;

Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς θρησκείας, ἐκφράζει τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀναγεννήσεως, βραδέως δέ, ἀλλ' ἀσφαλῶς, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία εἴκοσιν ὄλων αἰώνων, ἀπεργάζεται τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Οὕτως ἡ κακία, προσλαβοῦσα σήμερον τὴν ἀπεχθεστέραν μορφήν τῆς ἁμαρτίας, δὲν θὰ παύσῃ νὰ συναντᾷ, ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πάντοτε πεδίου καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ πνεύματι τῆς Θρησκείας, τὸν ἀκαβλητον ἀντίπαλον ὅστις καὶ θὰ ἐκτοπίσῃ τέλος αὐτὴν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, διὰ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως ἐν τῷ βίῳ τῶν χριστιανικῶν ἐκείνων ἀρετῶν, διὰ τῶν ὁποίων οἰκοδομεῖται ἡ πραγματικὴ εὐδαιμονία τῆς χαρᾶς, τῆς ἐλευθερίας, τῆς εἰρήνης, Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπότης ἀπεπλανήθη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐξελίξεώς της ἀπώλεσε τὴν ἠθικὴν κατεύθυνσίν της, τὸν προορισμόν της. Ὅταν ὁμως τὸ κακὸν ὑπερπερισεύσῃ, τότε θὰ στραφῇ αὕτη καὶ πάλιν πρὸς «τὸ ὑπέροχον πρόσωπον, τὸ ὅποιον, κατὰ τὸν Ρενάν, καθ' ἑκάστην προΐσταται ἀκόμη τῆς τύχης τοῦ κόσμου», πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅστις εἶναι «ἡ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰς στήλας ἐκείνας, αἵτινες δεικνύουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὀφείλει νὰ τεῖνῃ».

Ἡ ἠθικὴ καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ καὶ ὑψηλότερᾳ αὐτῶν ἐκδοχῇ, εἶναι ἡ σωφρονοῦσα ψυχὴ πάσης κοινωνίας, μικρᾶς τε καὶ μεγάλης, καὶ ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ εὐοδωθῶσιν οὔτε τὰ τοῦ οἴκου, οὔτε αἱ σχέσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων πρὸς ἀλλήλας, οὔτε τὰ τῆς πολιτείας, οὔτε αἱ διεθνεῖς τῶν κρατῶν καὶ τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, αἵτινες, καὶ ἐξωτερικῶς ἄμεμπτοι φαινόμενοι, ἐσωτερικῶς θὰ ἐγκλείωσι τὰ σπέρματα ὀλεθρίων ἀνταγωνισμῶν καὶ διαμαχῶν.

Πρὸς τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἠθικῆς Θεολογίας, αἰώνιος κήρυξ τῶν ἀληθειῶν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἥτις ὡς μήτηρ στοργικὴ καὶ ὡς ἀλάθητος παρατηρητὴς τῶν πραγματικότητων τοῦ βίου, ἐπιδιώκει ὅπως διὰ τῆς κραταιώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει, καταστήσῃ ζῶσαν πραγματικότητα τὴν ἐν Χριστῷ καινὴν ζωὴν.

Δι' ἡμᾶς μάλιστα τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας, ἡ Ἐκκλησία κατέχει κορυφαίαν θέσιν οὐ μόνον ἐν τῇ θρησκευτικῇ, ἀλλὰ

καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει. Εἶναι δι' ἡμᾶς Μήτηρ, ἐν πλήρει σημασίᾳ τῆς ὥραιας ταύτης λέξεως. Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἀόρατον καὶ ὑπερκόσμιον, ἀλλὰ καὶ ὄρατὸν καὶ ἐγκόσμιον καθίδρυμα, καὶ ὡς τοιοῦτο, δὲν δύναται νὰ ἀδιαφορήσῃ πρὸς τὰ κυριώτερα καὶ εὐγενέστερα ἀνθρώπινα συναισθήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προσήλωσις πρὸς τοὺς ἐπιγείους δεσμοὺς τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους, οὐδὲ δύναται νὰ μὴ λάβῃ θέσιν ἔναντι αὐτῶν.

Ὡς τοιαύτη ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ εἶναι δημιουργικὴ πνευματικῶν ἐκείνων ἀξιών, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν ἠθικὴν τοῦ βίου εὐστάθειαν, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀληθινῆς εὐδαιμονίας. Προσβλέπων δέ τις σήμερον μετὰ προφανοῦς ἀγωνίας, πρὸς τὴν θλιβεράν πραγματικότητα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὡς ἐξειλίχθη οὗτος κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην πεντηκονταετίαν, παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ νεοφανοῦς πνεύματος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐλευθεροφροσύνης μακρὰν τῆς θρησκείας καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς, δύναται ἀδιστάκτως νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι σπανίζουσι σήμερον δυστυχῶς καὶ μονονουχί ἐξέλιπον.

Τὸ ἔργον λοιπὸν τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ βίου, τὸ ὁποῖον ἔχει σήμερον νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ ὑγιῆς ἠθικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι βαρὺ καὶ μέγα. Ἄλλ' ὅσῳ καὶ ἂν τοῦτο εἶναι δυσχερὲς καὶ ἐπιβάλλη ὀξεῖς καὶ κρατεροὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας, φέρει ἐν τούτοις ἀκέραιον τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα τῶν εὐγενεστέρων ἐκείνων ἀγῶνων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διὰ τῶν ὁποίων διεμορφώθη ὁ καταπληκτικὸς σύγχρονος πνευματικὸς πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Ὡς δὲ παρατηρεῖ ὁ Δίλλιγκερ «ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ κόσμου εἶναι ἄνθος τι, καρπὸς ἡδύτατος καὶ εὐώδης, οὔτινος ἡ ρίζα εὐρηται ἐν τῷ Ἰησοῦ· μέγας τις ποταμὸς ἀρδεύει καὶ ζωογονεῖ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἡ πηγὴ του εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Μετ' αὐτοῦ ἐκομίσθησαν εἰς τὸν κόσμον τὰ σπέρματα πολιτισμοῦ τινος προωρισμένου νὰ περιλάβῃ τὸ σύμπαν ὑπὸ πᾶσαν ἐννοιαν καὶ ὅστις ἀκόμη εἶναι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς αὐξήσεως· εἶναι μεταλλεῖον ἀνεξάντλητον ἰδεῶν δημιουργικῶν, πλήρες σύστημα νέων διαμορφώσεων ἐν τῷ κράτει, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ ἠθικῇ».

Τοιοῦτος, πράγματι, ὁ δημιουργικὸς χαρακτήρ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις πρὸ εἴκοσιν αἰῶνων ἐπεφάνη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἡ εὐγενεστέρα καὶ μοναδικὴ εἰρηνικὴ ἐπανάστασις ἐκραγεῖσα τότε ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀμαρτωλῆς καὶ σκοτεινῆς ἀνθρωπότητος. Θὰ ἔλεγέ τις δυστυχῶς, ὅτι οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουσι ἀλλήλους, τὸ δὲ κακὸν ἐπεκτείνει καὶ πάλιν τὴν θλιβεράν σκιάν του, διὰ τὴν συσκοτίσιν τὴν φορὰν αὐτὴν τὴν πνευματικὴν αἴγλην τοῦ καταπληκτικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ σύγχρονος βίος προσέλαβεν ἰλιγγιώδη ῥυθμὸν βιαίας ταχύτητος, ὁ δὲ σπεύδων καὶ βιαζόμενος ἄνθρωπος ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀμβλυνομένων ἐπικινδύνως τῶν ἠθικῶν του κριτηρίων ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ὑλικοῦ φόρτου καὶ τοῦ ψυχικοῦ καμάτου. Ἡ ἐκθαμβωτικὴ μηχανικὴ πρόοδος, αἱ τολμηραὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ οἰκονομικοῦ βίου καὶ αἱ συνταρακτικαὶ παγκόσμιαι κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἔτι ἐξελίξεις κρατοῦν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον εἰς ἀδιάκοπον ἔκστασιν καὶ ἀγωνίαν, ἐνῶ τὸ κακὸν προάγεται καὶ ἡ ἀδικία θριαμβεύει.

Ὅθεν ἀπαιτοῦνται νέοι ἀγῶνες πρὸς συγκράτησιν τοῦ κακοῦ καὶ πρὸς ἠθικὴν ἀνάπλασιν τοῦ κόσμου, ὅστις στένει ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀδικίας, «ἡ δὲ ἀδικία, εἶναι αἰτία καὶ ρίζα καὶ πηγὴ τῆς κοινωνικῆς δυσπραγίας· ἐκ τοῦ βαθέος δὲ αἰσθήματος τῆς ἀδικίας σήμερον εἶπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, ὑψοῦται κραυγὴ ἀξιοῦσα δικαιοσύνην». Ἄλλ' ἡ δικαιοσύνη δὲν ἐγκαθιδρύεται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει εἰ μὴ διὰ τῆς πειθοῦς καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς τῶν λαῶν, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν τούτοις, ἐν μέσῳ τοῦ ἀγωνιῶντος κόσμου, ἐκ τοῦ ταραχώδους βίου, ὡς ἐπὶ τρικυμιώδους πελάγους, ἴσταται πάντοτε ὡς ἀσάλευτος καὶ πανύψηλος στήλη ἀληθείας Ἐκεῖνος ὅστις ἐπὶ εἴκοσιν αἰῶνας δεικνύει εἰς τὸν κόσμον τὸν δρόμον τῆς ἀληθινῆς ζωῆς καὶ δὲν παύει νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην σύνεσιν τὴν στοργικὴν του σύστασιν: δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς».

ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΝ ΤΩ, ΒΙΩ,

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Καθὼς πᾶσα ἐπιστήμη ἔχει τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ θεωρητικὸν ἀντικείμενόν της, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ θρησκεία, ὡς ἐπιστήμη πρακτικὴ καὶ θεωρητικὴ, ἔχει καὶ αὐτὴ τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ ἰδεολογικὸν ἀντικείμενόν της. Πρακτικὴ ὑπόθεσις τῆς θρησκείας εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ πολυμερὴς αὐτοῦ βίος· ἰδεολογικὴ δὲ ὑπόθεσις αὐτῆς εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν κόσμον, Κατὰ τὴν θρησκευτικὴν θεωρίαν τῆς ἀληθείας, ὁ Θεὸς εἶναι πραγματικότης τὴν ὁποίαν μόνον διὰ τῆς πίστεως ἡμπορεῖ νὰ κατανοήσῃ ὁ ἄνθρωπος, διότι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παύλον, πίστις ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις, ἔλεγχος πραγμάτων οὐ βλεπομένων.

Τοιαύτη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ὁ δὲ πιστεύων εἰς τὸν Θεὸν καὶ διαμορφῶνων ἐκ τῶν θρησκευτικῶν του πεποιθήσεων, τὰς ἠθικὰς του ἀρχὰς, οὗτος ἐμμένει εἰς τὴν ἀλήθειαν· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀλήθεια· πιστεύει εἰς τὴν δικαιοσύνην· διότι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς ἀνέτειλεν ἐπὶ γῆς ὡς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης· πιστεύει εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, ἔπλασε δὲ τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Θεὸν πιστεύει εἰς τὰ ἰδανικὰ τῆς εἰρήνης, διότι ὁ Θεὸς εἶναι Ἄρχων τῆς εἰρήνης· πιστεύει εἰς τὰ ἰδανικὰ τῆς ἐλευθερίας, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς ἀληθινῆς προόδου. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ αἰωνία καὶ ἀκατάλυτος προῖξ μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐπροίκισε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

Ὁ χριστιανισμὸς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπλῆ ἰδεολογικὴ μόνον θρησκεία, ἀλλὰ καὶ πρακτικὴ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς ἡ ὁποία διαμορφώνει τὰς ἀπαραιτήτους διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου πνευματικὰς ἀξίας. Μία λοιπὸν τοιαύτη θρησκεία πνευματικῆς καὶ βιοτικῆς ὀρθοφροσύνης, τί ἄλλο ἡμπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ ἀγνή, ἀληθινή, ἀνθρωπιστικὴ ;

Τί κωλύει λοιπὸν τὸν ἄνθρωπον ὅπως πιστεύῃ εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν συνειδητὴν ἐσωτερικὴν ἀνάγκην; Κατὰ τί παρακωλύει τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν ἢ θρησκεία; Μήπως αἱ πρακτικαὶ διατάξεις τῆς καὶ ἡ λατρεία τῆς; Ἄλλὰ ποῖον εἶναι τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεως; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μένη ἀνεκδήλωτον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην τῶν ἐκδηλωτικῶν λόγων καὶ τρόπων τῆς λατρείας;

Καὶ ποία εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἢ ὁποία δὲν εἶναι ταυτοχρόνως καὶ τέχνη ῥυθμιζομένη διὰ πρακτικῶν διατάξεων; Κάθε ἐπιστήμη ἔχει τὴν ἐξάρτησίν τῆς ἀπὸ τὸν σκοπὸν τῆς, καὶ πᾶν ὅ,τι παραδέχεται καὶ ἐφαρμόζει τὸ ἐξαρτᾶ ἀπὸ μόνον τὸν σκοπὸν τῆς τὸν πρακτικὸν καὶ ὠφέλιμον. Ἡ θρησκεία ἢ ὁποία σκοπὸν ἔχει τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἠθικῆς τελειότητος, ἐπιβάλλει πρὸς τοῦτο καθήκοντα ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἰσορροπίας, πρὸς ἄσκησιν καὶ πρὸς διαμόρφωσιν σταθερῶν πεποιθήσεων καὶ ἰσχυροῦ χαρακτήρος.

Καὶ καθὼς ἓνας ἄνθρωπος δὲν γίνεται ἐπιστήμων χωρὶς τὴν πρακτικὴν ἄσκησιν, τοιοῦτοτρόπως δὲν γίνεται δὲν λέγεται ἓνας ἄνθρωπος χριστιανὸς χωρὶς τὴν πρακτικὴν ἄσκησιν ἐν τῇ ἀρετῇ. Ἡ δὲ ἀρετὴ, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι προῖόν ὄχι τῆς θεωρητικῆς γνώσεως ἀλλὰ τῆς πρακτικῆς ἀσκήσεως.

Κατὰ τί λοιπὸν ἓνας ἐπιστήμων εὐρίσκει τὴν θρησκείαν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς του πεποιθήσεις; Μήπως διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατανόητος καὶ ἀκατάληπτος ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν; Ἄλλὰ μήπως ἡ ἐπιστήμη, οἰαδήποτε ἐπιστήμη, ἔχει τὸ περιεχόμενον τῆς τόσῳ σαφές τόσῳ θετικόν, τόσῳ καταληπτόν, ὥστε νὰ θεωρῆται ἢ ἀκατάληψία ὅτι ἀποτελεῖ μοναδικὴν ἰδιότητα τῆς θρησκείας μόνον;

Μήπως ὅλαι αἱ ἐπιστῆμαι δὲν ἐμπνέονται καὶ δὲν τροφοδοτοῦνται μόνον ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις ἐκεῖνας εἰς τὰς ὁποίας ἄγουν αἱ παρατηρήσεις τῶν γύρω μας φαινομένων; Ἀλλοίμονον ἂν ἐπίστευεν ὁ ἄνθρωπος μόνον εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑποπίπτουν εἰς τὰς αἰσθήσεις του. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν συνδέεται διὰ τῆς στερρᾶς ἐλπίδος μὲ ἀντικείμενα τῶν πόθων του. Ὁ Θεὸς εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον ὁ αἰώνιος πόθος τοῦ ἰδεώδους τελείου, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀποβαίνει μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

ΠΟΘΟΙ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΕΣ

Οί έσωτεροι πόθοι από τούς όποιους ρυθμίζεται ό νοός και ή καρδιά του άνθρώπου, είναι τά γοητευτικά σκιρτήματα τής ψυχής, ή όποία υπό τήν δύναμιν πολυειδών και πολυμόρφων όρμών, κινείται άενάως προς τάς έξω τής αίσθητης σφαίρας πνευματικές κατακτήσεις της, 'Η ψυχή δέν θα πάυση ποτέ νά πτερυγίζει υπό τήν γοητείαν τών πόθων της γύρω από τούς ώραίους και εύγενείς σκοπούς τής ζωής. Οί σκοποί αύτοί άποτελούν μίαν πραγματικότητα πεποιθήσεων, ότι έξω από τόν κόσμον τούτον ύπάρχει τó άπειρον τέλειον, προς τó όποιον ό άνθρωπος όρμεμφύτως τείνει.

'Η έλπίς είναι διά τήν ψυχήν του άνθρώπου, ό,τι είναι ό ήλιος διά τήν φύσιν· ή έλπίς λαμπρύνει και ζωογονεί τήν ψυχήν και άναπτερώνει τούς πόθους της. Χωρίς έλπίδα δέν συντηρούνται και δέν προάγονται οί πόθοι. 'Η ψυχή χωρίς έλπίδα μένει και κατάσκιος πλήττουσα υπό τήν πυκνήν σκιάν τής δυσθυμίας ή όποία γεννᾶ τήν θλίψιν και τήν άπόγνωσιν.

Τούς εύγενεστέρους τούτους πόθους τής ζωής έμπνέει ή προς τόν Θεόν πίστις, διότι ό Θεός είναι τó ιδεώδες ήθικόν τέλειον όν, προς όμοίωσιν του όποιου τείνει δι' όλων τών προσπαθειών της ή ψυχή. Είς τάς προσπαθείας της ταύτας ή ψυχή χρησιμοποιεί τήν ύπομονήν και τήν έγκαρτέρησιν, αί όποίαι είναι καρποί τής έλπίδος. Αύτός είναι ό λόγος διά τόν όποιον δέν άποθαρρύνεται και δέν λιποψυχεί ό άνθρωπος που πάντα έλπίζει. Τούναντίον αί θλίψεις και οί κόποι δημιουργούν τó αισθημα τής ίκανοποιήσεως και προκαλούν χαράν. 'Η χαρά τής ζωής έχει τάς άκάνθας της καθώς τó ρόδον, ό βασιλεύς τών άνθέων.

"Όταν λοιπόν ή θρησκεία τάσση τόν Θεόν ως τόν Αίτιον και τόν τελικόν σκοπόν τής ζωής, δέν κάμνει τίποτε άλλο παρά νά κατατοπίζει τόν άνθρωπον προς τάς προς Αύτόν και προς τόν κόσμον ύποχρεώσεις του.

'Ο Θεός είναι ή αύταλήθεια, ό ήλιος τής δικαιοσύνης, ή πηγή τής αγάπης, τής εύσπλαχνίας και τής άνεξικακίας, ό εύδιος λιμήν τής ειρήνης. "Αρα, ή θρησκεία όρίζει όλα τά καθήκοντα τής άληθινής πίστεως του άνθρώπου προς τόν Θεόν και είναι ή έξυπηρέτησις τής δικαιοσύνης, και ή άσκησις τών καθήκόντων τής αγάπης προς τόν πλησίον.

Καθὼς βλέπομεν, περιεχόμενον τῆς θρησκείας καὶ σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἢ ἀνάδειξις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἠθικὴν προσωπικότητα ἢ ὁποῖα νὰ διαβλέπη ἐν τῷ Θεῷ τὸ ἰδεώδες πρότυπον, καθὼς μᾶς τό ἐνεφάνισεν ἐπὶ γῆς ὁ ἐνανθρωπήσας Λυτρωτὴς Ἰησοῦς.

Ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸν πολέμιον τῆς θεότητός του Ρενάν, εἶναι ἢ ἀπαράμιλλος καὶ ἀκένωτος ἀρχὴ πάπης ἠθικῆς ἀναγεννήσεως, ὁ δημιουργὸς τοῦ κώδικος τῆς ζωῆς τῆς τελειότητος. Ὁ Ἰησοῦς προεκήρυξε τὴν ἀλήθειαν τοῦ πνεύματος καὶ ἔθετο τὰ θεμέλια τῆς ἀληθινῆς θρησκείας. Μετὰ τὸ ἔργον τοῦ Ναζωραίου, λέγει ὁ Ρενάν, οὐδὲν ἄλλο ἀπολείπεται ἢ ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἡ γονιμοποίησις του. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἐν τῇ θρησκευτικῇ σφαίρᾳ ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀγνοῦ συναισθήματος, διότι ὠθησε διὰ τοῦ παραδείγματός του τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ὑπερτάτην πρὸς τὸ θεῖον πρόοδον.

Καὶ ἐπιλέγει ὁ πολὺς Ρενάν τὸ ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτον. Οἰαδήποτε καὶ ἂν θὰ εἶναι τὰ συμβάντα τοῦ μέλλοντος οὐδεὶς οὐδέποτε ἠμπορεῖ νὰ ὑπερβάλη τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ τί θὰ ἤμεθα ἄρα γε ἡμεῖς ἄνευ τοῦ Χριστιανισμοῦ; ἐπιφωνεῖ ὁ Ρενάν καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἐξῆς σύστασιν. "Ἄς προσέξωμεν, λέγει, μὴ καταστῶμεν συνένοχοι οἰκτρῶν ἠθικῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα θὰ συνεπήγετο ἢ ἐξασθένησις τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος ἐν τῇ ζωῇ.

ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΝ ΤΩ, ΒΙΩ,

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Καὶ τὸ σημερινὸν θέμα τῆς ὁμιλίας μου φέρει τὸν ἴδιον τίτλον. Σὰς ὠμίλησα τὴν περασμένη Τρίτη α') περὶ τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως Θρησκείας καὶ Ἐπιστήμης, β') περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Θρησκείας ἰκανοποιήσεως τῶν ψυχικῶν τάσεων καὶ παρορμήσεων τοῦ ἀνθρώπου.

Σήμερον, μὲ τὴν ἐπιβαλλομένην πάντοτε συντομίαν, α') θὰ ἀντικρούσωμεν τὰς λεγομένας Μηχανοκρατικὰς θεωρίας, β') θὰ σὰς ἀναφέρω μίαν πολύτιμον ἐπιστημονικὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος τῆς θρησκείας.

ΑΙ ΜΗΧΑΝΟΚΡΑΤΙΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ.

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ παραδέχονται ὅτι ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς καθὼς καὶ ὅλαι αἱ καταστάσεις τοῦ ψυχικοῦ καὶ ὕλικοῦ κόσμου τελοῦνται κατὰ τὴν τυφλὴν καὶ ἀναγκαίαν συνάρτησιν αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, δηλαδὴ μηχανικῶς. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι δὲν παραδέχονται τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς τῆς ὕλης, καὶ αὐτὴν θεωροῦν ὡς τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν ὄλων τῶν φαινομένων. Ὅλα ἀπὸ τὴν ὕλην καὶ ὅλα διὰ τὴν ὕλην.

Οἱ ὀπαδοὶ αὗτοι τῶν μηχανοκρατικῶν θεωριῶν δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ὕλιστάς. Εὐνόητον ὅτι οἱ ὕλισταὶ δὲν παραδέχονται τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸ σύμπαν καὶ κυβερνᾷ αὐτὸ ὡς νοῦς λογικὸς καὶ διασκεπτόμενος. Οἱ ὕλισταὶ δὲν παραδέχονται ἐπομένως ὅτι ἡ γύρω μας τάξις καὶ ἄρμονία εἶναι τὸ καταπληκτικὸν φαινόμενον πανσοφίας καὶ παντοδυναμίας αὐτοῦ Θεοῦ.

Ἄν καὶ αἱ μηχανοκρατικαὶ θεωρίαι ἔχουν καταπέσει, μένει ἐν τούτοις ἔθραυστος ὁ πυρὴν τῆς διὰ τοῦ ὕλισμοῦ διαμορφώσεως πνευματικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀπιστίας. Κατέπεσαν μὲν αἱ θεωρίαι τοῦ ὕλισμοῦ, διότι ἀπὸ τὴν νεκρὰν ὕλην οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ζωῆς ἀνεκάλυψεν ἢ ἐπιστήμη προερχόμενον, ὑφίστανται ὅμως οἱ ὕλισταὶ ὡς ὀπαδοὶ μιᾶς ἀρνήσεως ἢ ὁποῖα

ἀντίκειται εἰς τὴν λογικὴν καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Εὐνόητον ἐπίσης τὸ πῶς ἐπιδιώκουν οἱ ὑλισταὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς. Παραδέχονται ὅτι ἡ ζωὴ, ἐπομένως καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία μηχανικὴ σύνθεσις ὑλικῶν καὶ ψυχικῶν φαινομένων· καὶ ἀποδίδουν μὲν ἀνάλογον πρὸς αὐτὴν ἀξίαν ὑλικῆς σπουδαιότητος, ἀλλὰ φρονοῦν ὅτι ὅλη ἡ σωματικὴ καὶ ἡ λογικὴ δυναμικότης τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλει καὶ νὰ διατίθεται πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑλικῶν του μόνον ἀναγκῶν.

Οἱ ὑλισταὶ δέχονται ἐπίσης ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ συναισθηματικαὶ τῆς ψυχῆς καταστάσεις δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ φαινόμενον αὐτομάτου ἐγκεφαλικῆς γενέσεως, καθὼς εἶναι τὰ αἰσθητὰ προϊόντα τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων, καθὼς οὔτοι παράγουν οὐσίας (χολή, σίελος, γαστρικὸν ὑγρὸν κ.λ.π.) ἀπαραιτήτους διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, τοιοῦτοτρόπως, λέγουν οἱ ὑλισταὶ, καὶ αὐτὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ συναισθήματα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μηχανικοὶ ἐρεθισμοὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος διαμορφώνει πρῶτον καὶ μονιμοποιεῖ ὕστερον τὰ φρονήματα καὶ τὰ διανοήματα τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς λοιπὸν τῶν μηχανοκρατικῶν θεωριῶν ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι μία πολυσύνθετος ὑλικὴ μηχανή, ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ζωὴ του, καθὼς καὶ ὁ προορισμὸς τῆς ζωῆς του, ὀφείλει νὰ εἶναι ὑλικός. Ἡ ψυχὴ, κατ' αὐτοὺς εἶναι ἀπλῆ λέξις ποὺ ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τῶν λογικῶν καὶ αἰσθηματικῶν φαινομένων καὶ τίποτε ἄλλο. Ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δισύνθετος, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενος, ἀλλ' ἀπλοῦς, ὑλικός.

Τί χρειάζεται λοιπόν, λέγουν, νὰ πιστεῦη ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν; Θεὸς δημιουργὸς εἶναι ἡ ὕλη, καὶ αὐτὴ καθὼς δημιουργεῖ μηχανικῶς τὸ σύμπαν, κατ' ἴδιον μηχανικὸν τρόπον καὶ διευθύνει κάθε κίνησιν καὶ κάθε ζωὴν. Ἡ ὕλη, λέγουν, δὲν ἔχει ἀνάγκην λατρείας καὶ προσευχῆς. Εἰς τὸν καθένα ἄνθρωπον δίδει ὅ,τι ἔχει. Μία προσευχὴ δὲν προσθέτει τίποτε αἰ δ' ἐλπίδες εἶναι οὐτοπία. Μιὰ ποὺ γεννιέται κάθε ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, λέγουν οἱ ὑλισταὶ, πρέπει καὶ νὰ ζήσῃ. Ἄς προσπαθήσῃ νὰποκτήσῃ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ σωματικῆς

καλλιέργειας τῶν ἱκανοτήτων του, τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων κυριαρχίαν.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψωμεν τὸ σχεδιάγραμμα τῆς φοβεραῦς πλάνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὀδηγοῦν αἱ μηχανοκρατικαὶ αὐταὶ θεωρίαι. Ἄς περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὴν περίπτωσίν μας. Οἱ ὑλισταὶ διακηρύττουν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι πρόσωπον ἀνύπαρκτον ἱστορικῶς, ἐπομένως ἢ πρὸς αὐτὸν πίστις εἶναι πλάνη καὶ ἀπάτη ἐκ μέρους ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν τάχα νὰ προσωποποιήσουν ἕνα φιλοσοφικὸν σύστημα ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἠθικῆς καὶ πρὸς τοῦτο, ἐθεοποίησαν ἕνα ἱστορικῶς ἀνύπαρκτον πρόσωπον, διὰ νὰ πείσουν πλανῶντες ὅτι ἡ ζωὴ καὶ οἱ σκοποὶ αὐτῆς ἔχουν τὴν ἐξάρτησίν των καὶ τὴν ἀπόδοσίν των ἐκτὸς τῆς ὕλης, ἀπὸ ἕνα ἀνύπαρκτον Θεόν.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΕΩΣ

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν Μέρμηγκας εἰς ἕνα πολύτιμον βιβλίον του περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν. Ἀναφερόμενος ἐν αὐτῷ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ ἐκφράζεται μετὰ πολλοῦ θαυμασμοῦ. Καὶ ἐπικρίνων εἰς κεφάλαιόν τι τοὺς ἀρνούμενους τὴν ἱστορικὴν ὑπόστασιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Σωκράτους, κάμνει μίαν σύγκρισιν μετὰ τοὺς ἀρνητὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς πίστεώς μας, εἰρωνευόμενος δὲ τὴν κριτικὴν σοβαρότητα τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ γράφει τὰ ἑξῆς: Μήπως, λέγει, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἡμῶν πίστιν καὶ ἀπόλαυσιν; Τί δὲν ἐλέχθη ὑπὸ τόσων σοβαρῶν κριτικῶν περὶ τῆς γνησιότητος τῶν λόγων καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Θεανθρώπου; Θὰ δυνηθῆ ὅμως ποτὲ οἰαδήποτε ἀνθρωπίνη κριτικὴ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πίστιν ἣν ἀντλοῦμεν καὶ τὴν ὠφέλειαν ἣν καρπούμεθα ἐκ τῆς θείας ἐκείνης διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔτι θειοτέρας ἀταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας;

Ἀπαντῶν ἐξ ἄλλου ὁ κ. Μέρμηγκας εἰς τὴν κατηγορίαν τὴν ὁποίαν πολλοὶ κατὰ καιροὺς κατέφεραν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅτι τάχα παρημπόδισεν οὗτος τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, εὐρίσκει ὅτι ἡ κατηγορία εἶναι ὅλως ἀσύστατος καὶ ψευδής. Οὐδὲν ἄλλο, λέγει, ἀνεχαίτισε καὶ ἠμπόδισε τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον, ὅσον ἢ ἀλληλομαχία τῶν λαῶν καὶ ἢ ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα ἀναστάσις καὶ καταστροφή· ἀλλὰ καὶ οὐδὲν

θά έξυπηρέτει τὴν ἐπιστήμην τοσοῦτον τελεσφόρως, ὅσον ἡ ἐπικράτησις καὶ γενικὴ διάδοσις τοῦ ἀληθοῦς χριστιανισμοῦ, οἷος διετυπώθη καὶ ἐσφραγίσθη διὰ τῆς θυσίας τοῦ Θεανθρώπου, δηλαδὴ ὡς ἡ δυνατὴ ἐξαφάνισις τῆς κακίας ἐκ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῆς διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως.

Ο ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἕψιστος σκοπὸς τῆς θρησκείας εἶναι νὰ διαμορφώσῃ μίαν κοινωνίαν ἀνωτέρων ἀνθρώπων. Ἄνωτερος ἄνθρωπος εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς λέγεται ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ὀνομάζει πνευματικόν. Ὁ ἀνώτερος ἢ πνευματικὸς ἄνθρωπος ὑποβάλλεται εἰς τὸν ἐσωτερικὸν νόμον τῆς αὐτοκυριαρχίας, εἶναι δηλαδὴ κύριος ἑαυτοῦ, ἀνώτερος τῶν παθῶν καὶ μικροτήτων τοῦ ἐγωῖσμοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς θρησκευτικῆς ιδεολογίας κρύπτει εἰς τὴν ψυχὴν του θησαυροὺς ἀγάπης, ὑπομονῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως, διαπνέεται ἀπὸ ἀκατάβλητον ἠθικὸν σθένος καὶ χειραγωγεῖται ἀπὸ ἰσχυρὸν χαρακτῆρα ὁ ὁποῖος δὲν κάμπτεται μὲν πρὸ οὐδεμιᾶς ἀντιθέσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν χαλαρώνεται ὑπὸ οὐδεμιᾶς ὑλικῆς εὐμαρείας. Ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος κέκτηται ψυχὴν φαινήν, καὶ νοῦν σῶφρονα, πλεονεκτῆματα τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουν εἰς ἑαυτὸν ἀδιατάρακτον τὴν ἰσορροπίαν αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων.

Τοιοῦτος ὁ τύπος τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου, καθὼς νοεῖ τοῦτον ἡ ἠθικὴ τοῦ Χριστοῦ. Χρήσιμος εἰς τὴν ζωὴν, εὐεργετικὸς πρὸς ὄλους, φρονηματισμένος ἠθικῶς καὶ κατηρτισμένος κοινωνικῶς· ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος ἀποβαίνει ἐν τῇ πράξει τῆς ζωῆς ἄξιος τοῦ Θεοῦ ἄξιος τῆς κοινωνίας, ἄξιος ἑαυτοῦ, τίμιος ἐργάτης τούτέστι τῶν εὐγενῶν σκοπῶν τῆς ζωῆς, σκοπῶν χρησιμότητος καὶ ὠφελείας.

ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΝ ΤΩ, ΒΙΩ,

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Θὰ ἐξετάσωμεν σήμερον α') πῶς ἀντικρῦζει ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια τὸ καθῆκον τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ β') πῶς ἐμφανίζεται τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς οἰκογενείας ἀλλαχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν.

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Τὰ στάδια τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως, καὶ τῆς ἀγωγῆς καθόλου, ἀκολουθοῦν μορφωτικῶς τὰ φυσικὰ στάδια τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας μέχρις ἐκείνης καθ' ἣν ἀποκτᾷ οὗτος τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν του αὐτοκυριαρχίαν. Ἐπομένως ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας ἄρχεται ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἀπὸ δὲ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς πρωτοβαθμίου ταύτης θρησκευτικῆς παιδαγωγήσεως ἐξαρτᾶται ἡ καθ' ὅλον τὸν βίον ψυχικὴ εὐστάθεια τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πρώτη αὐτὴ ἀγωγή καὶ ἠθικὴ διάπλασις τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἔχει τοιαύτην ἀξίαν διὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὅποιαν ἀξίαν ἔχει τὸ φυσικὸν βάρος ἑνὸς πλοίου προωρισμένου νὰ διασχίζη μὲ σταθερότητα τὰ κύματα τῶν ταραγμένων ὠκεανῶν.

Κατὰ τὴν παιδαγωγικὴν νομολογίαν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μορφώσεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν συμβολὴν τοῦ παιδαγωγοῦντος καὶ τοῦ παιδαγωγουμένου. Ἄλλ' εἰς τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν λείπει ἀπὸ τὸ παιδάκι ἡ ἰκανότης τῆς συνειδήσεως πῶς δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ αὐτή; Μόνον διὰ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὴν μητέρα. Ὁ δὲ βαθμὸς τῆς ἐπιτυχίας τῆς πρώτης ταύτης θρησκευτικῆς ἀγωγῆς ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπὸ τὸν βαθμὸν καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἐκδηλώσεως τῆς μητρικῆς ἀγωγῆς.

Ὁ ρόλος τῆς μητρὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς καθόλου παιδικῆς ἀγωγῆς εἶναι ἀναντικατάστατος. Τοῦτο εἶναι δόγμα τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ. Οἱ γονεῖς, ἰδιαίτατα ἡ μήτηρ, εἶναι οἱ πρῶτοι καὶ

κυριώτεροι παιδαγωγοί τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλὰ ποῖοι γονεῖς ; Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, ἡ ὁποῖα καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει διὰ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων. Μὲ λύπην ὁμως τονίζομεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν θλιβερὰν προγματικότητα τῆς ἀδιαφορίας τὴν ὁποῖαν δεικνύει ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν της.

Εἰς τὸ συνέδριον τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων, τὸ ὁποῖον πρό τινων ἐτῶν συνῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἐλέχθη ἀπὸ ἐπίσημον στόμα καὶ ἡ ἐξῆς πικρά, πλὴν πραγματικὴ ἀλήθεια : "Ὅτι ὑπάρχουν παρ' ἡμῖν πολλαὶ τάξεις γονέων. Μία τάξις εἶναι ποὺ λατρεύει τὰ παιδιὰ της μέχρι σημείου μανίας, καὶ ἡ ὁποῖα θεοποιεῖ αὐτά.

Δι' αὐτοὺς τοὺς γονεῖς τὰ παιδιὰ των εἶναι ἀλάθητα, ἔχουν πάντοτε δίκαιον καὶ φυσικὰ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὰ καταστρέφουν. Ἄλλη τάξις, εἶναι οἱ γονεῖς ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι μορφωμένοι, καὶ τὴν νοσηρὰν μόρφωσίν των δεικνύουν εἰς τὸ ὅτι διδάσκουν εἰς τὰ παιδιὰ των ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς ὅλα τὰ σεξουαλιστικὰ ζητήματα, καὶ φυσικὰ, τὰ καταστρέφουν. Ἄράγε, τοιοῦτοι γονεῖς εἶναι ἱκανοὶ καὶ κατάλληλοι διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν των ;

Ἄλλη τάξις, ἐπίσης ἀξιοθρήνητος εἶναι οἱ γονεῖς ἐκεῖνοι ποὺ ἀναπτύσσουν τὸ παιδί των ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀθεΐας. Οἱ γονεῖς αὐτοὶ γίνονται οἱ μεγαλύτεροι κακοῦργοι τοὺς ὁποίους δὲν ἠμπορεῖ νὰ προβλέψῃ ὁ ποινικὸς νόμος. Αὐτοὶ εἶναι οἱ χειρότεροι κακοῦργοι.

Καὶ τέλος, εἶναι ἡ τάξις τῶν γονέων ποὺ δὲν δίνουν πεντάρα γιὰ τὰ παιδιὰ των. Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐμπιστεύονται τὰ παιδιὰ των εἰς μιὰ νταντά, καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ πέρα τὰ παιδιὰ των θὰ γίνουν μόνα των. Ἄλλ' ἡ τάξις αὐτὴ ἡ τελευταία, θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῆ κανεὶς, εἶναι ἐπὶ τέλους ἡ προτιμότερα, διότι παιδί διὰ τὸ ὁποῖον δὲν φροντίζει ὁ γονεὺς, φροντίζει ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ ἔχει βάλει τὴν συνείδησίν του, ἡ ὁποῖα τὸ ὁδηγεῖ καλλίτερα ἀπὸ ὅ,τι θὰ ὠδήγουν οἱ τοιοῦτοι ἄστοργοι γονεῖς.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη ὅπως οἱ Ἕλληνες γονεῖς ἐμφοροῦνται οἱ ἴδιοι ἀπὸ πνεῦμα ὀρθοφροσύνης καὶ καθαρῶ ἀνθρωπισμοῦ, διὰ νὰ ἀναθρέψουν τὰ τέκνα των ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυ-

ρίου. Ἐπαναλαμβάνομεν: Ἡ θρησκευτικότης μεταδίδεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ μόνον μὲ τοὺς τρόπους τῆς στοργικῆς ἀφοσιώσεως τῶν γονέων πρὸς αὐτά, ἰδιαίτατα δὲ τῆς μητρός.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Οἱ ποταμοὶ ὀφείλουσιν τὴν ἀξίαν των εἰς τὰς πηγὰς των, καὶ ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ὀφείλει τὸν πνευματικὸν ρυθμὸν τῆς εἰς τὴν ἠθικὴν σύστασιν τῆς οἰκογενείας. Δυστυχῶς ὅμως τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησε μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον, δὲν ἀφῆκεν ἀπρόσβλητον καὶ τὸν ἱερὸν θεσμόν τῆς οἰκογενείας, βλέπομεν δὲ διὰ τοῦτο νὰ λείπη ἀπὸ αὐτὴν τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα καὶ νὰ ἐκκολάπτεται ἐν αὐτῇ μὲ τοὺς νεοφανεῖς τρόπους τῆς ἀνατροφῆς τῶν μοντέρνων παιδιῶν, ἀπιστία πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ ἀνευλάβεια πρὸς τὰ ἱερὰ θέσμια τῆς κοινωνίας.

Ὁ συζυγικὸς σύνδεσμος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ἔχει καταστρέψει τελείως τὴν ἱεράν καὶ εὐγενῆ ἔννοιαν τοῦ γάμου τὸν ὁποῖον ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καθηγίασε καὶ ἀνεκήρυξε μυστήριον μέγα. Καὶ εἶναι πράγματι μυστήριον ὁ γάμος, διότι δι' αὐτοῦ τελεσιουργεῖται ἡ τελείωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ διαιώνιζεται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἡ ζωὴ μεταλαμπαδευομένη διὰ τῶν συζύγων ὡς κληρονομία τοῦ πανσόφου Θεοῦ.

Γάμος λοιπὸν μεταξὺ χριστιανῶν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ὡς σκοπὸν ἱερὸν καὶ ἅγιον τὴν δημιουργίαν οἰκογενείας διὰ τῆς ἀποκτήσεως τέκνων, ὁ γάμος αὐτὸς εἶναι μὲν νόμιμος στερεῖται ὅμως παντάπασιν ἠθικῆς ἀξίας καὶ κοινωνικῆς σκοπιμότητος. Πρόδηλον δὲ ὅτι ὅπου παραγνωρίζεται ἡ σημασία τῆς οἰκογενείας ἐκεῖ ἀφίνεται ἡ διαφθορὰ νὰ ὑπονομεύσῃ τὰ θεμέλιά της, καὶ καθὼς παρατηρεῖ εἰς ἀξιόλογον μελέτην του ὁ Γουλιέλμος Στύβε, πρόεδρος τῆς γερμανικῆς ὀργανώσεως, διὰ τὴν οἰκογένειαν καὶ διὰ τὴν ζωὴν, ἡ οἰκογένεια μπορεῖ νὰ προαχθῇ μόνον ἐκεῖ ὅπου ὑφίσταται ἀγνότης ἐθίμων. "Ἄλλως θὰ ἐλαττώνωνται αἱ πολύτεκνοι οἰκογένειαι, θὰ ἐλαττώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων, θὰ ὑποχωρῇ ὁ πληθυσμὸς, θὰ κατακλύζεται ἀπὸ τὴν διαφθοράν ἡ κοινωνία, καὶ τὰ ἔθνη θὰ προχωροῦν μοιραίως πρὸς τὸν μαρασμόν.

Ἡ Γαλλία π.χ. σήμερον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χώραν, λαμβάνει σύντονα δημοσιονομικὰ καὶ κοινωνικὰ μέτρα διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν φυλετικὴν αὐτοκτονίαν τῆς. Τὸ διεκήρυξεν εἰς τὴν

Γαλλικὴν Γερουσίαν ὁ ἄλλοτε πρωθυπουργὸς κ. Νταλαντιέ, ὅταν ἔκρουε τὸν κώδωνα τοῦ ἐσωτερικοῦ, τοῦ ἐνδογενοῦς τούτου κινδύνου τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν γεννήσεων. Ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης κ. Περνὼ ἀπεκάλυψε πρὸ τῆς καταπλήκτου Γερουσίας, ὅτι κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη οἱ θάνατοι ἐν Γαλλίᾳ ὑπερέβησαν τὰς γεννήσεις κατὰ 27 χιλιάδας ψυχῶν καὶ ὅτι ἡ Γαλλία βαίνει οὕτω πρὸς ἔθνικὸν γηρασμὸν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ σὲρ Οὐίλιαμ Ντέβεριτζ, καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν Λονδίῳ, ὑπολογίζει ἐν ἄρθρῳ του ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σημερινῶν γεννήσεων καὶ θανάτων ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀγγλίας θὰ κατέλθῃ μετὰ 50 ἔτη εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ σημερινοῦ, μετὰ 90 δ' ἔτη θὰ ἔχη φθάσῃ τὰ 5½ μόνον ἑκατομμύρια.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν, γράφει ὁ μέγας οἰκονομολόγος σὲρ Στούαρτ Ἐσᾶζ ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἑπταετίαν ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἠλαττώθη κατὰ 1.300.000 ψυχῶν, καὶ συμπεραίνει διακηρύττων ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς γίνεται διαρκῶς καὶ σταθερῶς γεροντότερος, δηλαδὴ αὐξάνει ἢ ἀναλογία τῶν παρηλικῶν ἔναντι τῆς νεολαίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὁ κίνδυνος ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων εἶναι παρόμοιος, διότι ὁ ἐπάρατος σνομπισμὸς παρυσιάζει καὶ ἐδῶ τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ὡς νεόπλασμα τοῦ κούφου πολιτισμοῦ, μὲ συζύγους χωρὶς τὰ βάρη τῶν οἰκογενειακῶν ὑποχρεώσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι καὶ ἠθικαὶ ὑποχρεώσεις καὶ ἔθνικαί. Τὸ δημογραφικὸν ζήτημα ἀντικρύζεται σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν εὐτυχῶς μὲ σθεναρὰν καὶ ἀξιέπαινον πολιτικὴν τῶν ἀρμοδίων παραγόντων. Δὲν πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ τί φρονοῦν εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη περὶ οἰκογενείας. Μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ Ἑλλάς. Καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας ἡ οἰκονένεια εἶναι θεσμὸς βαθύτατα συνυφασμένος μὲ τὸ θρησκευτικὸν μας φρόνημα. Ἡ Ἐκκλησία μας θεωρεῖ τὴν οἰκογένειαν θεσμὸν ἱερόν, διότι ἡ οἰκογένεια βασιίζεται ἐπὶ τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος εἶναι θεσμὸς θεῖος καὶ μυστήριον μέγα. Ὁ δὲ οἰκογενειακὸς βίος, δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, εἶναι τὸ ἰδεῶδες ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν ἐργαστήριον. Εἰς αὐτό, ἀπὸ τοὺς ἀφωσιωμένους γονεῖς, κατὰ τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἔθνικὰς μας παραδόσεις χαλκεύεται ὁ χριστιανικὸς καὶ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ τῆς νέας γενεᾶς.

ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Τὰς δύο ἐκπομπὰς τῆς παρουσίας ἐβδομάδος θὰ ἀφιερῶσω-
μεν εἰδικῶς εἰς τὴν Πανάχραντον Προσωπικότητα τῆς Θεοτό-
κου καὶ τὴν ὑπέρτιμον θέσιν τὴν ὁποῖαν αὕτη κατέχει εἰς τε
τὸν θρησκευτικὸν καὶ τὸν ἔθνικὸν ἡμῶν βίον.

Αἱ Θεομητορικαὶ ἑορταὶ συγκινοῦν βαθύτατα τὸν ὀρθόδοξον
χριστιανικὸν κόσμον. Ἀναρριπίζουσι καὶ ζωογονοῦσι τὴν πίστιν
πρὸς τὸν Θεόν, τὸν μεγαλύναντα τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ ἐξ
αὐτῆς ἐνανθρωπήσαντα.

Ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς ἔλαβε σάρκα καὶ ὁσῶ ἡ εὐσπλαγχνία
τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον συνεργοῦντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
Οὕτω ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας ἡ Θεομήτωρ κατέ-
χει κεφαλαιώδη ἱστορικὴν θέσιν. Εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ διότι
ἔτεκε τὸν Θεόν. Εἶναι ἡ Μήτηρ τοῦ κόσμου διότι προέρχεται
ἐξ ἀνθρώπων. Πηγὴ, ἐξ ἧς ἀπέρρευσαν εἰς τὸν κόσμον τὰ νά-
ματα τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως.

Δικαίως καὶ εὐλόγως ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος τιμᾷ
καὶ ὡς Μητέρα ἑαυτοῦ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ Παρθέ-
νος Μαρία εἶναι ὁ κοτ' ἐξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς
ἀνθρωπότητος ἐν τῷ θεϊκῷ ἔργῳ τῆς Ἀπολυτρώσεως. Ἐβρε-
φούργησεν τὸν Κτίστην.

Ἐπὶ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ ὀρθόδοξος κόσμος συναποτελεῖ
οἰκογένειαν μὲ Πατέρα τὸν ἅγιον Θεόν καὶ Μητέρα τὴν Παρθέ-
νον Μαρίαν, τὴν καθαρωτέραν λαμπηδόνων ἡλιακῶν.

Ἡ Παναγία, ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων, ἀξιωθεῖσα ὑπὸ τῆς
θείας χάριτος νὰ γίνῃ Μήτηρ Θεοῦ, δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ συγ-
κινῇ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Καὶ νὰ δέχεται τὴν ἀναφορὰν τῶν
ἀνθρωπίνων πόθων καὶ τῶν ἐλπίδων. Τὴν ἀναφορὰν τοῦ πόνου
καὶ τῶν ἐν κινδύνοις θλίψεων καὶ ἀναγκῶν.

Μεσίτρια πρὸς τὸν Θεόν ὑπὲρ τῶν συνανθρώπων της. Πρέ-
σβειρα ἐκπροσωπευτικὴ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸν Πλά-
στην. Ἐπὶ θρόνου θεϊκῆς δόξης καθημένη, ὡς Βασίλισσα τῶν

Οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, θὰ κατέχη ἀσάλευτον αἰωνίως τὴν βασιλοπρεπῆ θέσιν τῆς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν.

Ἡ τιμὴ πρὸς τὴν Παναγίαν καὶ ἡ εὐλαβῆς πρὸς αὐτήν, ὡς πρὸς στοργικὴν Μητέρα, ἀναφορὰ τοῦ χειμαζομένου κόσμου, θὰ ἐναρμονίζῃ πάντοτε πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν τῶν πιστευόντων. Τοιαύτης ἐναρμονίσεως τῆς ζωῆς πρὸς τὴν πίστιν, ἡ Παναγία εἶναι διὰ τὸν κόσμον τὸ ἰδεώδες πρότυπον.

Ἡ γλῶσσα τῆς θρησκευτικῆς εὐλαβείας τιμῶσα τὴν Παρθένον Μαρίαν ὀνομάζει αὐτήν Παναγίαν. Ὁ εὐαγγελιζόμενος τὴν λύτρωσιν Ἄγγελος Κυρίου ἀποκαλεῖ αὐτήν Κεχαριτωμένην. Ὁ δεύτερος οὗτος χαρακτηρισμὸς τῆς προσωπικότητος τῆς ἀχράντου Μητρὸς τοῦ Λυτρωτοῦ πλαισιώνει τὸν πρῶτον. Εἶναι ὁ ἱστορικὸς καὶ θεόσδοτος φωτοστέφανος τῆς Θεοτόκου Παρθένου.

Ὡς Παναγία ἡ Θεομήτωρ ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐν ἀρεταῖς συνειδητὴν τελειότητα. Ὡς κεχαριτωμένη προσωποποιεῖ τὴν τελείαν γυναῖκα «ἥτις εὔρε χάριν παρὰ τῷ Θεῷ», καὶ κατέστη Δοχεῖον τοῦ Ἀστέκτου, Χωρίον τοῦ Ἀπείρου.

Ἡ Παναγία προσωποποιεῖ τὴν ἐξαίρετον ἀνθρωπίνην ἀγνότητα ἥτις ἀπετέλεσε τὴν ὑπὲρ νοῦν καὶ ἔννοιαν γενεσιουργὸν προϋπόθεσιν τῆς ἀπολυτρώσεως. Τὴν ἀγνότητα αὐτὴν πολυειδῶς ἐξύμνησε καὶ πολυμόρφως περιέγραψεν ἐπὶ αἰῶνας ἡ προφητικὴ γλῶσσα, ὡς τὴν πολυτιμότεραν συμβολὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐν τούτῳ ἡ Παρθένος Μαρία ἠξιώθη νάποβῆ, διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς τελειότητος, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας. Ἐκ πνεύματος ἀγίου καὶ ἐξ αὐτῆς ἐσαρκώθη προελθὼν ὁ Θεός. Ἐν αὐτῇ συνηντήθη ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξ αὐτῆς ἐφανερώθη ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον. Ἐν αὐτῇ ἡ θεϊκὴ εὐνοια καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀπέβη καὶ ἱστορικὴ,

Ὡντως, «ὁμότιμον τῆς καθαρότητος τῆς Μαρίας, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, οὐκ εἶχεν ἢ κατ' ἐκείνην γενεὰ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος ὑποδέξασθαι».

Οὕτως, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ κόσμου ἡ Θεομήτωρ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ, εὐλόγως ἀναγνωρίζεται «γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν. Πύργος ἀσά-

λευτος τῆς Ἐκκλησίας. Πρέσβειρα τοῦ κόσμου. Ἐλπίς καὶ προστασία τῶν πιστῶν».

Ὡς πρόσωπον ἱστορικὸν ἢ θεομήτωρ ἐδοκίμασε τὴν ἀνθρωπίνην χαρὰν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην πικρίαν, Ἡ καρδιά της πλημμυρισμένη ἀπὸ αἰσθήματα ἀγνότητος, ἐδοκίμασε τὴν γοητείαν τῶν παλμῶν τῆς ὑπερτάτης ἀνθρωπίνης εὐτυχίας. Ὑπὸ τὴν συναισθηματικὴν εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν τῇ ἐσκιαγράφησεν εὐαγγελιζόμενος ὁ Ἅγγελος, ἐτόνισαν τὰ παρθενικά της χεῖλη τὸν ὕμνον τῆς ἀπροσμετρήτου τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἀπειργάζοντο δι' αὐτὴν τὰ ὑπερφυᾶ γεγονότα: «ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί».

Αἱ πραγματικότητες ὅμως τὰς ὁποίας δημιουργεῖ γύρω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἢ ἐπικρατοῦτα εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτία, ἐπλήγωσαν βαθύτατα τὴν μητρικὴν της καρδίαν. Εἶδε τὸν Υἱὸν της νὰ μεγαλύνεται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ θεϊκοῦ τοῦ Πνεύματος καὶ νὰ συντρίβεται ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνθρωπίνης κακίας.

Τὸν ἀντίκρυσεν ἄπνουν ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀτιμώσεως καὶ τὸν εἶδε νὰ ἐξαφανίζεται εἰς τὸ βάθος τοῦ σκοτεινοῦ τοῦ τάφου. Ἡ μητρικὴ της καρδιά ἐδοκιμάσθη σκληρῶς. Ἀπὸ δὲ τὸν τόπον τοῦ Μαρτυρίου, μὲ συνεσφιγμένην τὴν μητρικὴν της καρδίαν ἐπέστρεφε σύντριμμα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰωάννου. Καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν προσφιλῆ της προσευχὴν, διὰ νὰ βαλσαμώσῃ τὸν πόνον της.

Ἄλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ συντελεσθῇ τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων. Ἀπὸ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ ἐσφραγισμένου Τάφου τῆς φθορᾶς ἀνέβλυσεν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ὁ Υἱὸς της ἀνέστη! Ἡ ἀνάστασις του ἐπλήρωσε χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰ σύμπαντα. Ὑπερεπλήρωσε καὶ τὴν ψυχὴν τῆς Παναγίας, ἥτις ἀνεδείχθη ἔκτοτε πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν.

Ἡ Ἀνάστασις ἀπέβη πλέον τὸ αἰώνιον Σύμβολον τοῦ θριάμβου τῆς θείας δικαιοσύνης. Ὁ Σταυρὸς, τὸ Σύμβολον καὶ αὐτὸς τῆς ἐν πίστει ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος αὐταπαρνήσεως ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ καλοῦ, τοῦ ὠραίου, τοῦ ἀληθοῦς.

Ὡς πρόσωπον λοιπὸν ἱστορικὸν ἢ Θεομήτωρ κατέχει θέσιν ἐγγὺς τοῦ κόσμου καὶ ἐγγὺς τοῦ Θεοῦ. Ὡς Μήτηρ Θεοῦ ἀπέβη «τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ, ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς δοξασμένη».

Ἡ δὲ τιμὴ τὴν ὁποῖαν ἀπονέμει πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ ὁ κόσμος, εἶναι τιμὴ ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος τῆς πίστεως.

Εἶναι τιμὴ τὴν ὁποῖαν ἐπιβάλλει ἡ ὑπέρτιμος ἱστορικὴ ιδιότης αὐτῆς ὡς Θεοτόκου, καθὼς ὀρίζεται ἐν τῷ εἰδικῷ χριστολογικῷ ὄρω τῆς γ' οἰκουμενικῆς Συνόδου (431). Ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὴν κακοδοξίαν τοῦ Νεστορίου.

Οὗτος χωρίζων τὰς δύο ἐν Χριστῷ φύσεις, εἰς θείαν καὶ εἰς ἀνθρωπίνην, καὶ λέγων «χωρίζω τὰς φύσεις, ἀλλ' ἐνῶ τὴν προσκύνησιν», ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία δὲν ἔτεκε Θεὸν ἀλλ' ἄνθρωπον. Ἀπεκάλει δὲ αὐτὴν χαρακτηριστικῶς «Χριστοτόκον» ὡς τεκοῦσαν τὸν ἄνθρωπον Χριστόν, θεοποιηθέντα, ὡς ἔλεγε, δι' ἀφομοιώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετὰ τῆς θείας. «Οὐκ ἔτεκε Μαρία τὴν θεότητα, ἐδίδασκεν ὁ Νεστόριος, ἀλλ' ἔτεκεν ἄνθρωπον, θεότητος ὄργανον».

Ὅθεν ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος ἀπεφήνατο καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ «ὁμολογοῦμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν Θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· δύο γὰρ φύσεων ἔνωσις γέγονε· δι' ὃ ἓνα Χριστόν, ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν».

«Κατὰ ταύτην τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνώσαι ἐαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν...».

Ἐν συμπεράσματι τοῦ χριστολογικοῦ τούτου ὄρου τῆς πίστεως ἡμῶν σημειοῦμεν ἐξαίροντες τὴν διατυπωμένην καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως δογματικὴν λεπτομέρειαν, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ἐξ αὐτῆς, ὡς ἐκ γυναικός, καθὼς διατυπώνει ὁ Παῦλος, καὶ οὐχὶ δι' αὐτῆς. Σημαίνει δὲ τοῦτο ὅτι ἡ Παναγία μετέδωκεν ἐξ ἐαυτῆς μητρικῶς εἰς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεὸν τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. «Πλήν, νόει μοι, συνιστᾷ ὁ Μ. Βασίλειος, θεοπρεπῶς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ

Κυρίου ἄχραντον, καὶ νόει μοι τὴν Θεότητα ἀρρύπτων».

Καὶ προσθέτει: «τὸ μὲν γὰρ διὰ γυναικὸς παροδικὴν ἔμελλε τὴν ἔννοιαν τῆς γεννήσεως ὑποφαίνειν· τὸ δὲ ἐκ γυναικός, ἰκανῶς δηλοῖ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως τοῦ τικτομένου πρὸς τὴν γεννήσασαν».

Ὅθεν ἐκ τῶν εἰρημένων τούτων ἀνάγλυφος προβάλλει ἡ τιμή, δι' ἧς τιμᾶται ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδόξου συνειδήσεως ἡ ἁγιωτέρα ἁγίων ὑπέραγνος καὶ μόνη ἐν γυναιξίν εὐλογημένη Παρθένος Μαρία, ὡς Μήτηρ Θεοῦ προστατεύουσα καὶ σώζουσα τοὺς ἐν πίστει εἰς αὐτὴν καταφεύγοντας.

ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἅγια Ἑλένη μεταβᾶσα εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐπιστατήσασα προσωπικῶς κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ περὶ τὸν Γολγοθὰν ἱεροῦ χώρου, ἀνεῦρε τῷ 326 τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου.

Ἐπὶ ἑννέα ἐφεξῆς ἔτη, συμφώνως πρὸς τὸν διακαῆ πόθον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς σεπτῆς Μητρός του, ἀνηγείροντο περικαλλέστατοι ναοὶ ἐπὶ τῶν τόπων τῶν παθημάτων καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀρμονικώτατον δὲ σύμπλεγμα καλλιπρεπεστάτων ναῶν καθιδρύθη ἐπὶ τοῦ Γολγαθᾶ, τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 335 μὲ ἐπιβλητικὴν θρησκευτικὴν μεγαλοπρέπειαν ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τῶν ναῶν. Ἡ δὲ ἡμέρα αὕτη καθιερώθη ἔκτοτε πρὸς τιμὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ὅστις καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τοῦ τάγματος τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φερωνύμου ναοῦ, ὡς τὸ τιλμαφέστερον ἱερὸν Σύμβολον τῆς χριστιανωσύνης.

Τὴν 20ην Μαΐου ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης καταλαβὼν τὴν Ἱερουσαλήμ ἐσύλησε τὰ ἱερά Προσκυνήματα. Διὰ τὴν πλήξην δὲ καιρίως τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, ἤρπασε τὸν τίμιον Σταυρὸν, ὃν καὶ ἀπέστειλεν ὡς τὸ πολυτιμότερον λάφυρον εἰς τὴν πρωτεύουσάν του.

Ὁ Ἡράκλειος (610—641) ἀνέλαβεν ἀποφασιστικὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἔπρεπε νὰ ἐπανακτηθῇ πάσῃ θυσίᾳ. Ὁ δὲ ἱερός σκοπὸς οὗτος ἀπετέλεσε καὶ τὸ ζώπυρον σύνθημα τοῦ ἐκδικητοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Τὴν 12ην Δεκεμβρίου 627 κατήγαγεν ὁ Ἡράκλειος παρὰ τὴν Νινευῆ περίλαμπρον νίκην κατὰ τῶν Περσῶν. Τὸν Χοσρόην εἶχε διαδεχθῆ ἐν τῷ μεταξύ ὁ υἱὸς του Σιρόης. Οὗτος, πρὸ τῆς συντριπτικῆς ὀρμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ζητεῖ νὰ συνθηκολογήσῃ. Ὁ αὐτοκράτωρ δέχεται τὴν πρότασιν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως τῷ παραδοθῆ ἀμέσως ὁ Τιμιος Σταυρός.

Οὕτω συμπληρώσας ὁ Ἡράκλειος τὸ πολεμικόν του ἔργον εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς μετὰ τοῦ νικηφόρου στρατοῦ του εἰς Ἱερουσαλήμ τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 629 βασιτάζων ἐπ' ὤμων τὸν Τίμιον Σταυρόν.

Ἡ θριαμβευτικὴ πορεία καταλήγει εἰς τὸν ἤδη ἀνακαινισθέντα ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Τὸν «Σταυροφόρον» βασιλέα ὑποδέχεται ὁ Πατριάρχης Ζαχαρίας (609—632) περιστοιχούμενος ὑπὸ ἑκατοντάδων Ἱεραρχῶν καὶ ἀνυπολογίστων μυριάδων εὐσεβῶν, οἵτινες ἐπὶ τῷ γεγονότι εἶχον συρρεύσει εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν, ἐκ περάτων.

Ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις παραλαμβάνει ὁ Πατριάρχης ἐκ τῶν ὤμων τοῦ αὐτοκράτορος τὸν Τίμιον Σταυρόν. Γονυπετοῦν τὰ πλήθη. Ριγοῦν ἀπὸ θρησκευτικὴν συγκίνησιν καὶ καθηλώνονται προσευχόμενα. Ὁ πολεμικὸς θρίαμβος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καθαγιαζεται διὰ τῶν ἀναπεμπομένων ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ Πατριάρχου εὐχῶν.

Μεθ' οὗ βασιτάζων οὗτος τὸν Τίμιον Σταυρόν ἐκκινεῖ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ κλήρου. Κατευθύνεται ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ὑψώνει αὐτὸν ἐπὶ τοῦ καθηγιασμένου ἱεροῦ του τόπου. Μυριόστομος τότε ἀκούεται ὁ θριαμβευτικὸς ὕμνος «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα». Οὕτω ἡ 14η Σεπτεμβρίου καθιερώθη ἔκτοτε ὡς ἡ ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἑορτὴ τὴν ὁποίαν μεγαλοπρεπῶς περιβάλλει καὶ ἡ ἔθνικὴ αἴγλη. Εἶναι ἑορτὴ θριάμβου τῆς πίστεως καὶ ἑορτὴ θριάμβου τῶν ὀπλων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἐορτὴ ἡ ὁποία θὰ συμβολίζῃ ἀενάως τὸν ἐν τῷ Σταυρῷ θεϊκὸν θρίαμβον κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Εἶναι ἑορτὴ ἡ ὁποία θὰ συμβολίζῃ ἀενάως τὸν διὰ τοῦ Σταυροῦ ἀνθρώπινον θρίαμβον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἑορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἶναι, διὰ τὴν ὑψίστην αὐτὴν συμβολικότητά της, μίᾳ ἀπὸ τὰς περιλάμπρους ἑορτὰς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος εἶναι τὸ τιμιώτερον Σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἔτι πλέον εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ χριστιανικοῦ συστήματος. Τὸ δὲ κήρυγμα, «ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ», εἶναι διὰ τοὺς πιστεύοντας «δύναμις Θεοῦ». Εἶναι

διὰ τὴν ἀνθρωπότητα τὸ φέρλεπι μῆνυμα αἰωνίων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγεννήσεων.

Ὁ Τίμιος Σταυρὸς εἶναι τὸ ἀκατάλυτον Σύμβολον σωτηρίας, Σύμβολον καταλλαγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μετὰ τοῦ Θεοῦ. Διότι «Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ, κόσμον καταλλάσσωνας ἑαυτῷ». Σύμβολον ἀγάπης. Καὶ αὐταπαρνήσεως διὰ τὴν ἀγάπην Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ Σταυροῦ του διακηρύττει πάντοτε πρὸς τὸν ἐξεστραμμένον κόσμον : «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Σύμβολον τοῦ δόντος ἑαυτὸν «ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέλῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν».

Εἶναι τὸ Σύμβολον ψυχικῆς μεγαλειότητος ὁ Σταυρὸς. Διότι ἐν αὐτῷ, ὡς βαθυστοχάστως ἐλέχθη, «ὁ ὑπερήφανος διδάσκειται τὴν ταπείνωσιν. Ὁ ἀγέρωχος τὴν συγκατάβασιν. Ὁ ἐγωπαθὴς τὴν ἀγάπην. Ὁ φιλέκδικος τὴν ἀνεξικακίαν. Ὁ ἀνυπότακτος τὴν ὑπακοήν. Ὁ πλεονέκτης τὴν πτωχείαν. Ὁ φιλάρεσκος τὸ ἀληθινὸν κάλλος. Ὁ ἠθικολόγος τὰς μέχρι ἔργων συμβουλὰς. Ὁ ποιμενάρχης τὴν αὐτοθυσίαν. Ὁ δυστυχὴς τὴν ὑπομονήν. Ὁ εὐτυχὴς τὸ ἔλεος».

Σύμβολον τοῦ πραγματικοῦ καλοῦ, τοῦ πραγματικοῦ ωραίου, τοῦ πραγματικοῦ ἀληθοῦς εἶναι ὁ Τίμιος Σταυρὸς. Ἀπὸ δὲ τὴν ἀνταύγειάν του ἀποκτοῦν τὴν ἠθικὴν των αἵγλην τὰ εὐγενέστερα ἰδανικὰ τῆς ζωῆς.

Σύμβολον ἐθνικῆς μεγαλουργίας ὁ Σταυρὸς, ὅστις ἀπὸ τὸ ἱερὸν λάβαρον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἀπετυπώθη διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς μας σημαίας. Διὰ νὰ συμβολίζῃ τὴν ἱερότητα τῆς Πατρίδος, ἐν τῇ ἀγιότητι τῆς Πίστεως.

Τοιουτοτρόπως τὸ αἶμα καὶ ὁ θάνατος τῶν ἡρώων εὐρίσκουν τὸ πρότυπον τῆς ὑπερτάτης αὐτοθυσίας ἐν τῷ Σταυρῷ. Διότι ὁ Γολγοθᾶς, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὑψοῦται ὁ Σταυρὸς, εἶναι ὁ πρῶτος Βωμὸς τοῦ ἱερωτάτου καθήκοντος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

Οἱ τάφοι τῶν ἡρώων τῆς Πατρίδος ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὸν πρότυπον Τάφον τῆς ἀφθαρσίας, ἐν ᾧ «ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν οὐ κληρονομεῖ» : τὸν Τάφον τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς ὅμως διὰ τῶν ἔργων τῆς πίστεως ἀξιοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἡ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ καὶ δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκοδομεῖται ἡ πίστις, τοιουτοτρόπως διὰ τῶν ἔργων τῆς ἐθνικῆς φρο-

νήσεως πρέπει καὶ ὀφείλομεν νὰ ἀξιοποιοῦμεν οἱ "Ἕλληνες τὰς θυσίας τῶν ἐνδόξων Πατέρων μας, τῶν ἀδελφῶν μας, τῶν τέκνων μας. Οἱ ἐπιζῶντες ἀξιοποιοῦν δι' ἔργων ἐθνικῆς φρονήσεως τὸν τίμιον θάνατον τῶν ἡρώων, καὶ τιμοῦν ἐκείνους οἱ ὅποιοι πίπτουν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ καθήκοντος προασπιζόμενοι τὰ ἅγια ἰδανικὰ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος.

Ἡ Πίστις καὶ ἡ Πατρίς, ἡ Ἑλληνικὴ Πίστις καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίς, μεγαλύνονται μόνον δι' ἔργων ἠθικοῦ σθένους. Χωρὶς συμβατισμοὺς καὶ χωρὶς ἐπιφυλάξεις. Διότι τὰ ἔργα τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς σκοπιμότητος καὶ ὠφελείας εἶναι πάντοτε φαινὰ καὶ ἀκέραια.

Μόνον δι' ἔργων πίστεως καὶ φιλοπατρίας ἀξιοποιοῦνται αἱ θυσίαι τῶν ἡρώων. Τὰ τοιαῦτα δὲ ἔργα εἶναι ἡ γοητευτικὴ καὶ εὐεργετικὴ ἀνταύγεια τῶν θρησκευτικῶν καὶ πατριωτικῶν πεποιθήσεων. Ὅθεν εὐλόγως τὰ καλὰ ἔργα παραβάλλονται ἀπὸ τὸν Χριστὸν πρὸς τὸ φῶς.

Καὶ αὐτὸς ὁ ζωογόνος ἥλιος θὰ ἀπέβαινεν ἀνωφελῆς, ἂν δὲν εἶχε τὰς ἐκλάμπρους ἀκτῖνάς του, διὰ νὰ μεταδώσῃ δι' αὐτῶν τὰ εὐεργετήματά του πρὸς τὸν κόσμον. Τὴν ἀξίαν τοῦ ἡλίου ἀντιλαμβανόμεθα ἐκ τῆς εὐεργετικῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν ἀκτίνων του. Διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν τιμᾶται καὶ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πατρίς.

Ὁ Τίμιος Σταυρὸς εἶναι τὸ Σύμβολον τῶν θυσιῶν. Αἱ δὲ θυσίαι ἐπιβάλλονται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, τὰς ἠθικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς. Ἀστείρευτος πηγὴ αἰώνιων ἀναγεννήσεων ἀπέβη ἡ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ, ἧς Σύμβολον ὁ Σταυρὸς. Πηγαὶ ἀστείρευτοι ἐλευθερίας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀποβαίνουν οἱ τάφοι τῶν ἡρώων τῆς Πατρίδος. Χωρὶς τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ χωρὶς τὰς θυσίας τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἡρώων δὲν θὰ ὑφίσταντο σήμερον τὰ ὑψηλὰ ἰδανικὰ τῆς ζωῆς, χάριν τῶν ὁποίων καὶ μόνον ἀξίζει νὰ ζῆ τις.

Προσφυῶς δ' ἐλέχθη, ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι Σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, καὶ ἀναπαριστᾷ τὴν ἀνθρωπίνην ἠθικὴν οἰκοδομήν. Τὸ βασανιστήριον τοῦτο ὄργανον, φαίνεται ὅτι κατεσκευάσθη ἐπίτηδες διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὗτινος τὴν ἀθλιότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον συμβολίζει. Ὅρθιος, ὑψῶν κυριαρχικῶς τὸ μέτωπον ὑπὲρ τὸ περιβάλλον· ἐκτείνων τὰς χεῖρας, ὡσεὶ θέλων νὰ ἐναγκαλισθῆ τὸ ἄπειρον διάστημα, τοῦ ὁποίου εἶναι βασι-

λεύς· καρφώνων τούς πόδας εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην τῶν δακρύων· τὴν κεφαλὴν ἔχων ἐστεμμένην με ἀκάνθας, ἔμβλημα τῶν θλίψεων καὶ τῶν ὀδυνῶν, αἱ ὁποῖαι κατατρώγουν τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παρακολουθοῦν αὐτὸν μέχρι τοῦ τάφου· ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος· ἰδοὺ ἡ ἐπὶ γῆς λατρευτὴ στάσις τοῦ Θεοανθρώπου.

“Ὅσῳ περισσότερον μελετᾷ τις τὸν Σταυρόν, τόσῳ περισσότερον πείθεται, ὅτι κατ’ οὐδένα ἄλλον τρόπον, εἰ μὴ μόνον διὰ τοῦ μαρτυρίου τούτου, θὰ ἠδύνατο ὁ Χριστὸς νὰ σκιαγραφῆσῃ ἐν ἑαυτῷ ὅλας τὰς ἀνθρωπίνας ἀθλιότητας καὶ πτώσεις, νὰ τὰς ἐξαγνίσῃ καὶ νὰ τὰς ἐξαγοράσῃ, ἀνακεφαλαιῶν οὕτω τὸ ἀνθρώπινον γένος, εἰς ἓν ἅγιον σύνολον.

Πρὸ τοῦ ὑψωμένου τούτου Σταυροῦ ὀδηγεῖ σήμερον ἡ Ἐκκλησία τὰ τέκνα της, διὰ νὰ παραδειγματισθοῦν. Διὰ νὰ ἐμπνευσθοῦν. Διὰ νὰ ζωογονηθοῦν. Διὰ νὰ ἐνισχυθοῦν ἐν τῷ ἀδιαλείπτῳ ἀγῶνι, ὑπὲρ τῶν εὐγενῶν σκοπῶν τῆς ζωῆς, τῶν καλῶν, τῶν ὠραίων, τῶν ἀληθινῶν σκοπῶν τῆς ζωῆς. Σκοπῶν κυριαρχίας τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς ὕλης. Σκοπῶν τιμῆς καὶ ὠφελείας. Σκοπῶν εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης.

Πρὸ δὲ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐν πίστει συναντώμενοι σήμερον οἱ “Ἕλληνες, στῶμεν καλῶς! ” Ἄς ἀνατείνωμεν πρὸς τὸ ἠθικόν του ὕψος ὄχι μόνον τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Ἄς φρονηματισθῶμεν τὰ φρονήματα τῆς ζώσης πίστεως. Τῆς πίστεως τῶν ἔργων, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης. Διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ τιμήσωμεν ἑαυτοὺς καὶ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς συνανθρώπους μας, ἐπαξίως δὲ τοῦ χριστιανικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μας ὀνόματος νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ καθῆκον τῆς ζωῆς, τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς.

ΣΥΖΥΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗΤΗΡ

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Συνεχίζοντες καὶ σήμερον τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐφαρμογῆς τῆς Θρησκείας ἐν τῷ Βίῳ κάμνομεν λόγον περὶ τῆς συζύγου καὶ μητρός.

Ἐξ ὧν ἀνεφέραμεν ἤδη περὶ τοῦ συντελεστοῦ τῆς οἰκογενειακῆς εὐτυχίας, συμπεραίνεται ὅτι ὁ σύνδεσμος τῶν συζύγων πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης, καθὼς παρατηρεῖ ὁ Παῦλος, προσθέτων ὅτι ὑψίστη διὰ τὴν γυναῖκα τιμὴ εἶναι ἡ τεκνογονία. Ἡ σύζυγος καὶ μήτηρ εἶναι ἡ βασίλισσα τῆς ζωῆς.

Θεωρεῖται δὲ πράγματι καταπάτησις τοῦ ἠθικοῦ νόμου καὶ ἀποστασία ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀποφυγὴ τῶν γεννήσεων, καὶ μόνον τυφλός, γράφει πού ὁ Γάλλος γερουσιαστὴς Ἐρβέ, ἠμπορεῖ νὰ ρνηθῆ, ὅτι ὑπάρχει στενὴ σχέσις χαλαρώσεως τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἐξουθένωσιν.

Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν θεωρεῖ τὴν μητρότητα ὡς τὸν τιμιώτερον τίτλον τῆς γυναικός, ἡ ὁποία μόνον ἐν τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ κοινωνικῇ ἀποστολῇ ἀποβαίνει δημιουργὸς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, πού πρέπει νὰ ποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου· Ὑγεία, ἠθος, εὐψυχία, φρόνημα συζύγου καὶ τέκνων, ὅλα ταῦτα ἀπὸ τὴν σύζυγον καὶ μητέρα ἐξαρτῶνται.

Ἡ σύζυγος λοιπὸν πού δὲν συναισθάνεται βαθύτατα τὴν ἱερότητα καὶ τὴν ὑψίστην σημασίαν τῆς μητρότητος, αὐτὴ ἀπαρνεῖται τοὺς ὠραιότερους τίτλους τῆς καὶ ἀθετεῖ τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς ἠθικοὺς νόμους οἵτινες διέπουν τὴν ζωὴν.

Δὲν εἶναι ζήτημα τεκνογονίας μόνον ἡ μητρότης, ἀλλὰ καὶ καλλιέργειας ψυχικῆς τῶν τέκνων. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὑπερβολὴ ἂν εἴπωμεν, ὅτι ἡ σημερινὴ κακοδαιμονία τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τόσον τρομακτικὴ κατάπτωσις τοῦ ἀνθρωπίνου ἠθους, ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν χαλαρότητα τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ

τῆς σημερινῆς οἰκογενείας καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς μητρότητος.

“Ὅταν αἱ γυναῖκες σύζυγοι ἐπιδροῦν μειονεκτικῶς ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν των καὶ δὲν διευθύνουν συμπαθητικῶς τὰς ψυχὰς των, καὶ ὅταν ἀκόμη αἱ μητέρες δὲν ἀσκοῦν τὴν βαθυτάτην ἐκείνην ἠθικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν τέκνων των, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον διατὶ ὑπερεπλήθυνεν ἡ κακία εἰς τὸν κόσμον, διατὶ ἔσβυσεν ἡ πίστις ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν, καὶ διατὶ τοὺς λαοὺς διευθύνουν σήμερον ἄνθρωποι βίαιοι, ἐγωπαθεῖς καὶ κενόδοξοι.

Ἡ σύζυγος καὶ μήτηρ εἶναι ἡ ἐμπνεύστρια τοῦ ἀνδρός. Ἐν αὐτῇ τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς κρύπτεται ἀκατάβλητος ἡ δύναμις τῆς ψυχικῆς τῆς εὐαισθησίας. “Ὅπλον τῆς συζύγου καὶ μητρός εἶναι ἡ ἀγάπη ἡ ὁποία γεννᾷ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, τὰς δύο ταύτας ὑπερτάτας δυνάμεις τοῦ ἠθικοῦ σθένους, διὰ τῶν ὁποίων ἡ σύζυγος καὶ μήτηρ ἀναδεικνύεται ἡρώϊς τῆς ζωῆς.

Αἱ ἄξιοι γυναῖκες τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, γράφει κάπου ὁ Ρομπέρ ντὲ Φλέρ, δὲν εἶναι αὐταὶ ποὺ διαπρέπουν μέσα εἰς τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, ὡς ἡρωῖδες μυθιστορημάτων ἢ δραμάτων, ἀλλ’ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν φαίνονται καθόλου, ποὺ δὲν φαίνονται πουθενά.

Καὶ δὲν ἔχει ἄδικον ὁ γράφων, διότι ἐπάνω ἀπ’ ὅλα τὰ εἶδη τῶν γυναικῶν, καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἀκόμη τὰς λεγομένας (γυναῖκας ἐμπνευστρίας) εὐρίσκονται αἱ σιγηλαὶ ἰέρειαι τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, αἱ γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ διαποτίζουν μὲ τὴν ἀφοσίωσίν των καὶ τὴν τρυφερότητά των τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρός, ποὺ ἠξεύρουν νὰ κάνουν τὰ πάντα γύρω των ἕνα χαμόγελο· ποὺ γεμίζουν τὸ σπίτι μὲ τὴν θαλπωρὴν τῆς στοργῆς· ποὺ ἠξεύρουν νὰ ξεκουράζουν τὸν ἄνδρα των, ὅταν γυρίζῃ κατὰκοπος ἀπὸ τοὺς ἐξαντλητικοὺς κόπους τῆς βιοπάλης· ποὺ ἠμποροῦν νὰ τοῦ ξαναδίδουν ὄρεξιν διὰ νέαν δρᾶσιν, καὶ πάλιν, χωρὶς αὐταὶ αἱ ἴδιαι, ἐν τούτοις, νὰ ἔχουν οἰανδήποτε ἄλλην φιλοδοξίαν ἀπὸ τὴν ἰδικήν του.

Σύνολος λοιπὸν ὁ ἠθικὸς ρυθμὸς τοῦ οἰκογενειακοῦ συνόλου δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καλλιέργειας ἐν τῷ οἴκῳ τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας, ἐκφραζομένης ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀμοιβαίων καθηκόντων τῆς ζωῆς.

Τὸ δὲ ἰδεῶδες ψυχολογικὸν φαινόμενον τῆς συζυγικῆς ἐνώ-

σεως εἶναι ἡ ἀμοιβαία τῶν συζύγων ἀφοσίωσις. Ὁρθῶς ἐλέχθη, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ὄχι μόνον ἡ διάδοσις τοῦ γένους, οὐδὲ μόνον ἡ ἀμοιβαία βοήθεια τῶν συζύγων, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀποκατάστασις τῆς τελειοτάτης ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐνώσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἡ ὁποία ἐνωσις παριστᾷ τὸν τέλειον τύπον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ἐλέχθη ἀκόμη, ὅτι ὁ γάμος σκοπεῖ κυρίως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σχέσεως τοῦ γένους, νὰ συνδέσῃ ἐσωτερικώτερον τὰ δύο μέλη, οὕτως ὥστε ταῦτα ἀφωσιωμένα ἐν ἀγάπῃ, νὰ συμπληρώνουν ἀλλήλα, νὰ μεταδίδουν δηλαδὴ τὰ ἰδιάζοντα εἰς ἕκαστον προτερήματα καὶ χαρίσματα, νὰ ἐξευγενίζουσιν καὶ νὰ μορφώνουσιν ἀλλήλα καὶ γενικῶς εἰπεῖν νὰ συνεργάζωνται εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τοῦ ἠθικοῦ των προορισμοῦ.

Ἐπὶ τούτοις οἱ φρονούντες, ὅτι ὁ γάμος, ὡς φυσικὴ ἐνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικός, δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐντολῶν τῆς θρησκείας, καθὼς ἐπίσης δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἠθικὴν ἰδεολογίαν τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς τοὺς οὕτω φρονούντας ὑπενθυμίζομεν τὴν φιλοσοφικὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς, καθ' ἣν τίποτε εἰς τὸν κόσμον δὲν ἔχει ἀξίαν ἐφ' ὅσον στερεῖται ἠθικῆς σκοπιμότητος, ἐπομένως καὶ ἡ συζυγικὴ ἐνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικός προκειμένου νὰ ὑπολογίζεται ὡς ἀξιόλογον καὶ πρωταρχικὸν μάλιστα κεφάλαιον τῆς πνευματικῆς προόδου καὶ τῆς ἠθικῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εὐσταθείας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διέπεται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς μόνον νόμους. Οἱ φυσικοὶ νόμοι κινοῦν πρὸς ζωὴν καὶ δημιουργίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὸς ἠθικότητα, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ ἐκουσίαν δραστηριότητα τῆς λογικῆς φρονήσεως.

Εὐνόητον λοιπὸν ὅτι ἡ συζυγικὴ ἀφοσίωσις καὶ ἡ αὐταπάρνησις, ὡς φαινόμενα ψυχολογικὰ δὲν προκύπτουν ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἐνωσιν τοῦ γάμου ἀλλ' ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ταυτότητα τῶν συζύγων, ἀπὸ τὴν ἰσορροπίαν τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμῆσεως ἡ ὁποία περιέχεται εἰς τὴν ἀγάπην, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν κοινότητα τῶν φρονημάτων, τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν πόθων.

Ἀπὸ ποίαν λοιπὸν ἄλλην πηγὴν, ἂν ὄχι ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῆς θρησκείας θὰ ἐκπηγάσουν τὰ αἰσθήματα τῆς συζυγικῆς ἀφοσίωσεως ἡ ὁποία ἀφομοιώνεται μὲ τὴν αὐταπάρνησιν; Ποία δύναμις ὑπεράνθρωπος, ἂν ὄχι ἡ ἠθικὴ συναίσθησις τῆς θρησκείας,

δύναται νὰ ἐγγυηθῆ τὴν συζυγικὴν πίστιν; ποία ἄγκυρα ἀσφαλείας δύναται νὰ συγκρατήσῃ τὴν κυμαινομένην συζυγίαν, ὅταν ἀρχίσουν νὰ πνέουν εἰς τὴν συζυγικὴν ψυχὴν αἱ ὀρμητικαὶ πνοαὶ τῶν παθῶν τῆς ἀσυμφωνίας τοῦ χαρακτήρος, τῆς καχυποψίας, τῆς ζήλειας ἢ τῆς ἀδιαφορίας;

Μήπως ὁ πλοῦτος ἢ ἡ κοινωνικὴ θέσις τῶν συζύγων; μήπως ὁ ἔρως ὁ ὁποῖος συνέπλεξε τὸν σύνδεσμόν των; ἀλλ' αὐτὸς σβύνει καθὼς ἡ φλόγα, καὶ δημιουργεῖ τὰς χειροτέρας πολλάκις καὶ τὰς πλέον ἀτυχεῖς συζυγίας, διότι τὸ ἄκρατον ἐρωτικὸν αἴσθημα τὸ ἐστερημένον λογικῶν καὶ ἠθικῶν συναισθηματικῶν βάσεων, δὲν ἀναγνωρίζει κυρίαρχον τῆς ψυχῆς τὴν φρόνησιν.

Σύζυγοι, τῶν ὁποίων ἡ συζυγία δὲν λαμβάνει τὸν ἠθικὸν ῥυθμόν της ἀπὸ τὸ συναίσθημα καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀμοιβαίας ἀξιότητος, καὶ δὲν ἐκτιμοῦν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, οὗτοι καταδικάζουν ἑαυτοὺς εἰς δυστυχίαν. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς ἐκείνους τῶν συζύγων οἱ ὁποῖοι οἰκοδομοῦν τὴν οἰκογενειακὴν των εὐτυχίαν ἐπὶ ὑλικῶν ὑπολογισμῶν καὶ συμφερόντων! Τῆς τοιαύτης συζυγίας τὰ ὄνειρα διαλύονται εὐθὺς ὡς ἐπέλθη ἡ πρώτη σύγκρουσις τῶν ἀμοιβαίων συμφερόντων. Ἀλλ' οἱ πλέον δυστυχεῖς τῶν συζύγων εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πάσχοντες ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐρωτικῆς τυφλώσεως, δὲν ἐξετάζουν πρὸ τοῦ γάμου καὶ δὲν ἐρευνοῦν τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ ἰνδάλματός των, καὶ δὲν ὑπολογίζουσι εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς ἀσυμφωνίας τοῦ χαρακτήρος.

Καμμία λοιπὸν δύναμις ἄλλη ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἰδεολογίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀπαιτουμένην ἠθικὴν σταθερότητα, διότι ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν φρονηματίζει, ἐξυψώνει καὶ μεταρσιοῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰς πνευματικὰς σφαίρας τῆς τελειότητος τοῦ βίου. Τὴν τελειότητα ταύτην πρὸς τὴν ὁποίαν κατατείνει δι' ὅλων τῶν προσπαθειῶν του ὁ ἄνθρωπος, μόνον ἢ ὑπὸ τῆς θρησκείας ἐμπνεομένη ἠθικὴ σταθερότης ἐγγυᾶται. Χωρὶς δὲ τὴν σταθερότητα αὐτὴν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον οὔτε φιλία οὔτε συζυγία, ἀφοῦ χωρὶς αὐτὴν δὲν ὑφίσταται ἡ ἀρετὴ.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Τοῦ Αἰδεσιμωτάτου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ εἶναι ἐπιστῆμη τῆς ζωῆς καὶ ἀνταποκρίνεται ὡς τοιαύτη εἰς τὰς ποικίλας ἀπαιτήσεις αὐτῆς. Λαμβάνει δὲ τὸ ἰδεώδες αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅστις διευθύνει τὸ σύνολον τῆς κοσμικῆς τάξεως, πρὸς ὃν σκοπὸν αὐτὸς ἔθηκε, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἠθικῆς ἐξελίξεως δύναται καὶ ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἐναρμονίσῃ τὸν προορισμὸν αὐτῆς μετὰ τοῦ ἰδεώδους σκοποῦ, δι' ὃν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ λοιπὸν ἀναφερομένη εἰς τὸν Θεόν, ὡς τὴν αἰώνιαν πηγὴν τῆς ἀγαθότητος καὶ ἀντλοῦσα τὴν οὐσίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ, κατατοπίζει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰς πραγματικότητας, καθιστᾷ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ διαγνώσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ βίου, καὶ διαγράφει κατηγορηματικῶς τοὺς κανόνας τῆς ἠθικῆς ζωῆς, ὡς ἀποτελούσης τὴν εὐγενεστέραν ὑπόθεσιν τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Οὕτω ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ ἐμφανίζει τὸν θεῖον Ἰδρυτὴν αὐτῆς οὐχὶ διδάξαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατοχυρώσαντα τὴν ἠθικότητα ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεόν, ἥτις καὶ παρίσταται ὡς τὸ θεϊκὸν ζώπυρον τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικότητος ἐδρευούσης οὐχὶ εἰς τὸν νοῦν ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν. Ἐκ τῆς πίστεως προσπορίζεται ἡ ἠθικὴ ζωὴ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Ἐν δὲ τῇ πίστει ἀνταποκρίνονται πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου, διότι αὕτη φρονηματίζει καὶ ἐμψυχώνει πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν ἐνέργειαν πληροῦσαν εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν συναισθημάτων τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Λίαν προσφυῆς δὲ εἶναι ἡ ἐπιγραμματικὴ διατύπωσις τοῦ Ρενὰν εἰπόντος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει ἀνεγείρει τὸν Θρόνον Του ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ. Ὁ Ἰησοῦς ἐδίδαξεν ὡς Θεὸς καὶ ἐλάλησεν ὡς ἄνθρωπος ἀπευθυνόμενος οὐχὶ πρὸς τὸν νοῦν ἀλλὰ πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ

νά φρονηματίση αὐτὸν ὡς ὑπεύθυνον ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνανθρώπων του. Ἡ δὲ εὐθύνη εἶναι διὰ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν τὸ ὑψιστον κριτήριον τῆς ἀξίας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑφίσταται προσωπικὴ εὐθύνη, δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ πράξις ἠθικῆς ἐννοίας, ἐν δὲ τῷ πλαισίῳ τούτῳ τῆς εὐθύνης διαμορφώνει ἡ χριστιανικὴ Ἠθικὴ τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, διότι, κατὰ τὸν "Ἐγελον, τὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ ἐπίγνωσιν πραχθέν, αὐτὸ εἶναι ἐνέργεια τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου καὶ ἐπάγει εὐθύνην.

Ὡς τοιαύτη ἡ χριστιανικὴ Ἠθικὴ ἀναφέρεται εἰς τὰς καθημερινὰς πραγματικότητας τοῦ βίου, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐργάτην τῆς προσωπικῆς του τελειότητος καὶ τῆς κοινῆς εὐημερίας, ἥτις τότε μόνον θὰ ὀλοκληρωθῇ, ὅταν μεταξὺ ὄλων τῶν συνεργαζομένων ἀνθρώπων ἐπικρατήσῃ τὸ ἠθικὸν πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, πνεῦμα φρονήσεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Θεόν, πνεῦμα ἀγάπης, ἀμοιβαίας κατανοήσεως πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης. Ἐν μέσῳ μιᾶς οὕτω φρονηματισμένης ἀνθρωπότητος ὁ Ἰησοῦς παρίσταται τὸ ζῶν πρότυπον τελειότητος. Διότι, ἀκριβῶς, ἡ ὑπεροχὴ τῆς χριστιανικῆς ἔναντι τῆς φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς καταφαίνεται ἐν ἄλλοις καὶ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι τοῦ ἠθικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος ἡγεῖται τὸ «ὑπέροχον καὶ ἀναμάρτητον πρόσωπον» ὁ Χριστός. Χριστιανισμὸς δὲ καὶ Χριστὸς ἀποτελοῦν διὰ τὸ χριστιανικὸν δόγμα καὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν ἀδιάσπαστον ταυτότητα.

Ἐναντι τῆς χριστιανικῆς Ἠθικῆς ἡ φιλοσοφικὴ δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ πρότυπον αὐτῆς μεταξὺ ὄλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐφιλοσόφησαν καὶ φιλοσοφοῦν. Οὐδεὶς τῶν φιλοσόφων διεξεδίκησέ ποτε τὸν τίτλον τοῦ ἀναμορφωτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲ «ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, λέγει ὁ Βολταῖρος, δὲν κατάρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὰ ἥθη τῶν γειτόνων αὐτοῦ, οἵτινες κατῴκουν ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ ἐκεῖνος ὁδοῦ», ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Σλάϊερμάχερ, «ἀποτελεῖ τὸν ἰδεώδη τῆς ἀνθρωπότητος τύπον». Τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, παρατηρεῖ ὁ Παπαμιχαήλ, «εἰς κεφαλὴν γωνίας γενόμενον, ἔστρεψεν ὀριστικῶς τὸν ῥοῦν τῆς Ἱστορίας πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ἐν τῷ ἅμα δὲ μόνον αὐτὸ προσέδωκε νόημα εἰς τὸ παρελθόν της καὶ σκοπιμότητα εἰς τὴν κατόπιν ἐξέλιξίν της».

Τοιοιουτρόπως οἱ φιλόσοφοι, ὡς φαινότατα μετέωρα τοῦ

πνεύματος διαλάμποντες, άπευθύνονται πρὸς τον νοῦν, ὁ δὲ Ἰησοῦς πρὸς τὴν ψυχὴν, ἐκ τῆς ἀξίας τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις προσκτᾶται τὴν ἠθικὴν ἔννοιαν αὐτῆς. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἡ ἀξιοποίησις τῶν ἰδιοτήτων τῆς ψυχῆς. Εἶπεν: «τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ; τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» Οὕτως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπῆρξε κατὰ τὸν Χάρνακ ὁ πρῶτος ἀποκαλύψας τὴν ἀξίαν πάσης ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ὅ,τι αὐτὸς συνετέλεσε, οὐδεὶς δύναται πλέον νὰ καταστρέψῃ. Οἷανδὴποτε δὲ στάσιν καὶ ἂν λάβωμεν ἔναντι τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιλέγει, οὐδεὶς ποτε θὰ δυνηθῇ νὰ ἀρνηθῇ, ὅπως ἀναγνωρίσῃ εἰς αὐτόν, ὅτι ἐξύψωσε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦτο.

Ἀναμφιλέκτως ἡ φιλοσοφικὴ ἠθικὴ διανοίξασα ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως αὐλακας ἀειφεγγεῖς ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ὡς ἐξαίρετον προῖόν τῶν εὐγενεστέρων προσπαθειῶν τοῦ πνεύματος, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ ὑπεκκαύσῃ αὐτὴν εἰς τὰ στήθη παντός, καθὼς μαντεύει τὴν τοιαύτην ἠθικὴν τάσιν ὁ Γκαῖτε διὰ τὸν Πλάτωνα. Ἀνεγνώρισε καὶ ὠμολόγησεν ἡ φιλοσοφία τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ ἐν παντί, ὅπερ ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐρεῦνης, πλὴν δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ οὔτε τὴν φύσιν οὔτε τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν κατώρθωσεν ἐπομένως ἡ φιλοσοφία οὔτε τὸν Θεὸν νὰ ἀποκαλύψῃ οὔτε τὴν ἐνεργὸν αὐτοῦ σχέσιν μετὰ τοῦ κόσμου νὰ προσδιορίσῃ οὔτε καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὰς σχέσεις πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ τὸν κόσμον νὰ καθορίσῃ. Θὰ παρέλθῃ δὲ πολὺς χρόνος ἕως ὅτου ἡ φιλοσοφικὴ ἠθικὴ καταλήξῃ εἰς ὠρισμένα καὶ ἀναμφισβήτητα συμπεράσματα περὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸ διαμορφώσεως τοῦ ἠθικοῦ βίου, περὶ ὧν ὑπάρχει τοιαύτη διαφωνία, ὅση καὶ ἐν τῇ Μεταφυσικῇ, ὥστε πολλοὶ ἀμφιβάλλουν ἂν θὰ κατορθωθῇ ποτε νὰ λυθῇ τὸ πρόβλημα τῆς ἠθικότητος τοῦ ἀνθρώπου δι' ἐπιστημονικῆς ὁδοῦ.

Προσφυστάτα δὲ χαρακτηρίζων τὰς ἀκάρπους προσπαθείας τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος καὶ δικαιολογῶν τοῦτο ὁ Παπαμιχαήλ ἀποφαίνεται ὅτι ἡ φιλοσοφία, διὰ μόνου τοῦ καθαροῦ λόγου κατασκευάζουσα θεωρίας τῆς γνώσεως καὶ ἐπινοοῦσα συστήματα νοήσεως τοῦ ὅλου Πραγματικοῦ, ἵνα συλλάβῃ τὴν

κλειδα τοῦ αἰνίγματος τῆς ὀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν ὄντων, ἀσχολεῖται περὶ γενικεύσεις, δι' ὧν τείνει νὰ ἐναγκαλισθῆ τοῦ ὅλου ὄντος τὸ νόημα.

Κατὰ ταῦτα ἡ φιλοσοφία ἠθικολογοῦσα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους στερεῖται πρακτικοῦ κύρους καὶ ἀυθεντικότητος, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ λογικὴν συνέπειαν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἕκαστος τῶν φιλοσόφων ἐρευνῶν τὴν ἀλήθειαν πιστεύει ὅτι ἐκφράζεται μὲ ἀυθεντίαν, καὶ ὅτι αἱ γνωματεύσεις αὐτοῦ ἔχουν τὸ πρέπον κύρος τῆς ἀυθεντίας ταύτης. Ἄλλ' εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι δὲν ὑπάρχει τόση πλάνης πηγὴ ὡς τῆς ἀπολύτου ἀληθείας ἢ ἐπιδίωξις. Ἡ χριστιανικὴ Ἠθικὴ ἀντιθέτως ἀντλεῖ τὸ κύρος αὐτῆς ἐκ τῆς ἀυθεντίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἐξέχοντος ὀρθολογιστοῦ, «παρουσίασε τὸ σπάνιον φαινόμενον βίου ὑπερβαίνοντος πᾶσαν ἐκτίμησιν ὁμοιομόρφως εὐγενῆ καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς ὑπερόχους τοῦ ἀρχᾶς».

Παρὰ τὰς ὑφισταμένας ὅμως ριζικὰς διαφορὰς ταύτας, αἵτινες διακρίνουν τὴν φιλοσοφικὴν ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς Ἠθικῆς, ἀποτελεῖ ἐν τούτοις ἀναμφισβήτητον ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ χριστιανικὴ Ἠθικὴ προσέδωκεν ἀείποτε ἀξίαν σπουδαίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς φιλοσοφίας. Καθὼς ἡ δογματικὴ χριστιανικὴ φιλοσοφία ὤκοδόμησε τὴν ἀληθῆ πίστιν ἐπὶ τῆς φυσικῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ προχριστιανικοῦ κόσμου κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, οὕτω καὶ ἡ χριστιανικὴ Ἠθικὴ ἐκτιμᾷ ὡς «ὑποβάθραν» αὐτῆς τὴν φιλοσοφικὴν, κατὰ τὸν ὠραῖον χαρακτηρισμὸν τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως. Οὗτος, βαθὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς φιλοσοφίας μυσταγωγός, ἐπεξηγῶν τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον λέγει: «πρὸ μὲν τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας ἦν ἀναγκαία τοῖς Ἑλλησιν εἰς δικαιοσύνην, νυνὶ δὲ χρησίμη πρὸς θεοσέβειαν γίνεται, προπαιδεῖα τις οὖσα τοῖς τὴν πίστιν δι' ἀποδείξεως καρπουμένοις».

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΥ ΓΑΜΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

Τὸ πρόβλημα τῆς εὐτυχίας στὸ γάμο πάντοτε ἀπησχόλησε τὴ σκέψι τοῦ ἀνθρώπου. Πολλὰ ἀπ' τὰ ἐκλεκτὰ προϊόντα τῆς παγκοσμίας λογοτεχνίας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἔκφρασις τῆς νοσταλγίας μιᾶς ὠλοκληρωμένης εὐτυχίας, μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ γάμου. Μὰ ἡ νοσταλγία αὐτὴ φαίνεται τόσο πιὸ ἀπραγματοποίητη, ὅσο πιὸ πολὺ περιγράφεται ἡ δυστυχία, ποὺ δημιουργοῦν γάμοι ἀποτυχημένοι καὶ ναυαγισμένοι. Θλίψις, ἀπογοήτευσις, κόρος, ἀηδία, ἀφόρητος πεσιμισμὸς εἶναι τὸ φόντο καὶ τὰ πλαίσια, μέσα στὰ ὁποῖα ἐκτυλίσσονται καὶ διεκτραγωδοῦνται τὰ ὀδυνηρὰ ψυχικὰ δράματα, ἐκείνων, ποὺ ἀντὶ νὰ βροῦν στὸ γάμο τὴν εὐτυχία, ποὺ ποθοῦσαν, βρῆκαν τὴν δυστυχία. Ἡ λογοτεχνία, ὁ κινηματογράφος τὸ θέατρο συχνὰ παρουσιάζουν τὴ βαρειά αὐτὴ κι' ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Γενικὴ εἶναι ἡ ὁμολογία πὼς ἡ οἰκογένεια περνάει μιὰ περίοδο κρίσεως.

Τρεῖς εἶναι οἱ ἐνδεχόμενες βασικὲς αἰτίες τῆς καταστάσεως αὐτῆς.

Ἡ πρώτη συνίσταται στὸ ὅτι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔρχονται σὲ γάμου κοινωνία, δὲν προσέχουν στὴν ἐκλογή τοῦ προσώπου, μὲ τὸ ὁποῖο πρόκειται νὰ συνταυτίσουν τὴν ὕπαρξί τους. Εἴτε μιὰ ἀνέτη προικοθηρία εἴτε ἓνα αἴσθημα τυφλὸ ναρκώνει τὴν ψυχὴ τους, θολώνει τὸ μυαλό τους, βάζει χρωματιστὰ γυαλιὰ στὰ μάτια τους καὶ τοὺς κάνει ἀνίκανους νὰ διακρίνουν τὰ φίδια, ποὺ κρύβονται κάτω ἀπ' τ' ἀπατηλὰ τριαντάφυλλα. Ἔτσι ὕστερ' ἀπὸ λίγο οἱ ἄγγελοί τους ἀποδεικνύονται μεταμορφωμένοι διάβολοι. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια τόσο ἀπλή, τόσο καθημερινὴ καὶ γι' αὐτὸ τόσο πιὸ τραγικὴ!

Ἡ δεύτερη αἰτία τῆς ἀποτυχίας στὸ γάμο βρίσκεται στὴν ἔλλειψι πραγματικῆς καὶ σταθερῆς ἀγάπης, ποὺ σὰν φωτιὰ θὰ λοιῶνῃ τὴ σκουριά καὶ τοὺς πάγους κάθε διαλυτικῆς καὶ

διασπαστικῆς τάσεως, πού ἡμπορεῖ, νά ἐμφιλοχωρήσῃ στήν οἰκογενειακῆ ἔστιά. Λεῖπει ἡ ἀγάπη, πού εἶναι πρόθυμη νά σηκώσῃ ἔστω κι' ὀδυνηρούς σταυρούς. Ἔτσι μόλις παρουσιάζεται ἕνα ψεύτικο κι' ἀπατηλὸ ἐξωοικογενειακὸ δόλωμα καὶ θέλητρο, ἀμέσως τὸ συζυγικὸ καὶ οἰκογενειακὸ οἰκοδόμημα γκρεμίζεται, Μόλις ἐκδηλωθῇ ἕνα φυσικὸ ἐλάττωμα, ἡ ἀγάπη ψυχραίνεται, μαραίνεται, σβήνει. Ἀσήμαντες μικρολεπτομέρειες ὀδηγοῦν στήν ἀδιάκοπη ἀσυνεννοησία καὶ τὴν καθημερινὴ γκρίνια. Κι' ὕστερ' ἀπὸ λίγο τὸ «ἀσυμβίβαστο τῶν χαρακτήρων» ὀδηγεῖ στὸ ὀλέθριο—κατὰ κανόνα—διαζύγιο.

Ἡ Τρίτη αἰτία, πού καθιστᾷ ἀνούσια τὴ ζωὴ τοῦ γάμου, ἔστω κι' ἂν δὲν φθάσῃ στὴ διάλυσι, εἶναι ἡ ἔλλειψις ὑψηλοῦ σκοποῦ καὶ νοήματος σ' αὐτόν. Μόνον ἱκανοποιήσις τοῦ ὕλικου ἀνθρώπου καὶ τίποτε ἄλλο! Λεῖπουν τὰ εὐγενέστερα ἰδανικά, πού καθιστοῦν τὴν οἰκογένεια ἔστια ἐκπολιτιστικῆς ἀκτινοβολίας καὶ φυτῶριο ἀνωτέρων βλέψεων καὶ κατευθύνσεων. Ἔτσι, γιὰ νά σκοτώσουν τὴν ἀνία τους οἱ σύζυγοι, καταφεύγουν στὴν παραστρατημένη «κοσμικὴ ζωὴ», στὸν ἀλκοολισμό, στὴ χαρτοπαιξία, στὰ ναρκωτικά... Κι' ἂν ἀκόμη δὲν φθάσουν σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι, ζοῦν μιὰ ζωὴ κούφια, χωρὶς χαρά, χωρὶς οὐσία, χωρὶς χρῶμα, ἕνα βίο πληκτικῆς ρουτίνας. Εἶναι ξένη γι' αὐτοὺς ἡ φαιδρότης κι' ἡ θαλπωρῆ. Πρόκειται γιὰ ψυχές, πού μέσα στὸ βάθος τους εἶναι ταραγμένες κι' ἀνήσυχες, γιὰ τὸ οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς τους εἶναι «χωρὶς θεμέλια».

Πρέπει νά τὸ καταλάβωμε καλά: *Τὰ θεμέλια αὐτὰ τὰ δημιουργεῖ μόνον ὁ Χριστός!* Ὄταν ὁ Ἰησοῦς ἔχει στήσει τὸ θρόνο του μέσα στὶς καρδιές ἐκείνων, πού θὰ ἔλθουν σὲ γάμου κοινωνία, τότε κι' οἱ τρεῖς ὀλέθριες αὐτὲς αἰτίες ἐκμηδενίζονται.

Ὁ Ἰησοῦς ὀξύνει τόσο πολὺ τὰ ψυχικὰ αἰσθητήρια, ὥστε ὁ Χριστιανὸς μπορεῖ νά ἐκλέξῃ τὸν κατάλληλο σύντροφο, τῆς ζωῆς του. Προικοθηρίες ἢ ἄλλα παράφορα, ἀσυγκράτητα καὶ καταστρεπτικὰ αἰσθήματα εἶναι ξένα ἀπ' τὴν ψυχὴ του. Βλέπει, ζυγίζει καὶ σταθμίζει τὰ πράγματα μὲ μάτια ἐλεύθερα κι' ἀνοικτά. Δὲν μοιάζει μὲ τὰ στραβοπούλια, πού πέφτουν εὐκόλα στὶς παγίδες.

Ἐπειτα κάθε ἐλάττωμα κι' ἀδυναμία, πού σ' ἕνα ἐξωχριστιανικὸ ἀνδρόγυνο ἡμπορεῖ νά δημιουργήσῃ σκηνές καὶ προστριβές χάνεται καὶ σβήνει μέσα στὴν ἀπέραντη γαλανὴ θά-

λασσα τῆς ἄπειρης ἀγάπης, ποὺ δημιουργεῖ ὁ Ἰησοῦς στὶς καρδιές τῶν πραγματικῶν πιστῶν συζύγων.

Κατόπιν καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εὐρίσκει τὴν πλήρη ἐκπλήρωσί του μόνον κοντὰ στὸν Ἰησοῦ. Ἡ ἀγάπη πρὸς Αὐτὸν μεταβάλλει τὴν οἰκογένεια σὲ «ἐκκλησία κατ' οἶκον», σὲ ἱερὸ θυσιαστήριο, στὸ ὁποῖο τελεσιουργεῖται τὸ θεῖο κι' ἐξάισιο μυστήριον τῆς ἐκκολλάψεως χριστιανικῶν προσωπικοτήτων. Πρῶτα-πρῶτα αὐτὲς οἱ ψυχὲς τῶν συζύγων ὀδηγοῦνται ἐνωμένες στὴν τελείωσι. Ἡ μιὰ πλασμένη γιὰ τὴν ἄλλη κι' οἱ δυὸ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ, ζοῦν μιὰ ζωὴ γεμάτη νόημα καὶ σκοπὸ, φτερουγίζοντας ὄλο καὶ πιὸ ψηλὰ πρὸς τὶς σφαίρες τῆς τελειότητος καὶ τῆς ἱεραποστολικῆς ἀκτινοβολίας κι' ἐργασίας. Καὶ τὰ τρυφερὰ μπουμπούκια καὶ λουλούδια, ποὺ θὰ ξανοίξουν τοὺς δροσεροὺς κάλυκας τους μέσα στὸ θερμοκήπιο τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς δικιᾶς τῶν ἀγάπης, οἱ καινούργιες ὑπάρξεις, ποὺ σὲ λίγο θὰ φέρουν στὸν κόσμον, θὰ γίνουν τὰ ζωτικὰ στελέχη τῆς αὐριανῆς κοινωνίας κι' οἱ φορεῖς τῆς ἐξυψώσεως αὐτῆς...

Ἐπάρχουν λοιπὸν κι' οἱ εὐτυχισμένοι γάμοι, μὰ μόνον μέσα στὰ χριστιανικὰ πλαίσια. Πρέπει, τόσο οἱ νέοι, ποὺ πλάθουν ὄνειρα γιὰ τὸ μέλλον τους ὅσο κι' οἱ γονεῖς, ποὺ ποθεοῦν τὴν εὐτυχία τῶν παιδιῶν τους, νὰ τὸ νοιώσουν καλά: *Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ μόνος δημιουργὸς τῆς τελείας κι' ὀλοκληρωμένης εὐτυχίας στὸ γάμο!*

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΜΠΟΓΔΗ

Ἡ δεισιδαιμονία περιλαμβάνει ἐν αὐτῇ τὴν εἰδωλολατρείαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπων τις τὸν Θεόν, ἀποδίδει τὴν εἰς αὐτὸν ἀρμόζουσαν λατρείαν εἰς κτίσματα, τὰ ὁπαῖα φυσικῶς ὡς τοιαῦτα οὐδεμιᾶς θείας τιμῆς εἶναι ἄξια, «αὐτοὶ παρεζήλωσαν με ἐπ' οὐ Θεῷ παρώξυνάν με ἐν εἰδώλοις αὐτῶν» ἀναφέρει τὸ Δευτερονόμιον.

Ἡ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς δεισιδαιμονία εἶναι λείψανον τῆς ἐθνικῆς εἰδωλολατρείας. Ὁ δεισιδαίμων δημιουργεῖ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐντὸς του ἀφορμᾶς ταραχῆς καὶ φόβου ἐκ διαφόρων τυχαίων γεγονότων καὶ ἀναγκάζεται πρὸς ἀποτροπὴν τῶν νὰ κἀνῃ πράγματα γελοῖα καὶ ἀνόητα.

Εἰς πίστωσιν τούτου ὑπενθυμίζω διαφόρους παρ' ἡμῖν προλήψεις. Ἡ Τρίτη ἡμέρα θεωρεῖται, ὡς γνωστὸν, παρ' ἡμῖν ἡμέρα ἀποφράς, ἀπὸ τῆς ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ συμπεσοῦσης 29ης Μαΐου 1453 ὅτε ἐγένετο ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος δριμύτατα καταφερόμενος κατὰ τῆς ἐθνικῆς δεισιδαιμονίας τὴν ὁποίαν ἠκολούθουν ἀκόμη τότε καὶ οἱ χριστιανοὶ καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον, ὅτι, ἐὰν μετὰ τὰς κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ νέου ἔτους ἀκολάστους διασκεδάσεις ἀντίκρουζον ἐν εὐθυμίᾳ καὶ χαρᾷ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ νέου ἔτους, ἐν εὐθυμίᾳ καὶ χαρᾷ θὰ διήρχοντο ὅλον τὸ νέον ἔτος, ψέγων τοὺς χριστιανοὺς διὰ τὰς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν διασκεδάσεις τῆς παρελθούσης νυκτός, ὁμιλεῖ ἐκτενῶς ἐν τῷ εἰς τὰς Καλάνδας λόγῳ του «Δὲν ἠκούσατε, λέγει, ὁ Παῦλος, «ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. Φοβοῦμαι ὑμᾶς μήπως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς». Ἄλλως εἶναι καὶ ἡ ἐσχάτη μωρία νᾶναμένη τις μετὰ τὴν εὐτυχίαν μιᾶς μοναδικῆς ἡμέρας εὐτυχίαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Καὶ δὲν εἶναι μόνον μωρία ἀλλὰ καὶ διαβολικὸν εἶναι μίᾳ τοιαύτῃ κρίσει, ἣτις τὰς ὑποθέσεις τοῦ βίου ἡμῶν οὐχὶ ἐκ τῆς ἰδίας ἡμῶν προσπαθείας καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου ἡμῶν ζή-

λου, ἀλλ' ἐκ τῆς περιστροφῆς τῆς ἡμέρας ἐξαρτᾶ. "Ὅλον τὸ ἔτος θά σοι εἶναι εὐτυχές οὐχὶ ἐὰν ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου μηνὸς μεθύσκεσαι, ἀλλ' ἐὰν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ ἐν ἐκάστη ἡμέρᾳ πράττης τὸ εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστον. Ἐκάστη ἡμέρα εἶναι κακὴ ἢ καλὴ οὐχὶ δυνάμει τῆς ἰδίας φύσεως—διότι ἢ μία ἡμέρα δὲν εἶναι διάφορος τῆς ἄλλης—ἀλλὰ διὰ τῆς προσπαθείας μας ἢ τῆς ἀμελείας μας." Ἄν πράττης τὸ ἀγαθόν, ἔγινε διὰ σέ ἡ ἡμέρα καλὴ, ἂν ἀμαρτάνῃς, κακὴ καὶ ἀξία τιμωρίας. "Ἄν οὕτω σκέπτεσαι, θά ἔχῃς ἐν ὀλόκληρον εὐτυχές ἔτος, ἐφ' ὅσον μετὰ προσευχῆς καὶ εὐποιΐας θά διέρχεσαι ἐκάστην ἡμέραν. Ἄλλ' ἂν τῆς ἰδίας σου ἀρετῆς ἀμελῆς καὶ ἐμπιστεύεσαι, εἰς τὸ ὑναντίον, τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ψυχῆς σου εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν μηνῶν καὶ εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν ἡμερῶν, θά στερηθῆς παντὸς ἀγαθοῦ». Ὁ χριστιανὸς λέγει μετὰ ταῦτα ὁ ἱερὸς πατήρ δὲν ὀφείλει νὰ παρατηρῇ μῆνας, νομηνίας, Κυριακάς, ἀλλὰ δι' ὄλου τοῦ βίου του νὰ ἐορτάζῃ τὴν ἀρμόζουσαν εἰς ἑαυτὸν ἐορτήν. Ποία εἶναι αὕτη μανθάνομεν παρὰ τοῦ Παύλου λέγοντος «ἐορτάζομεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας». Ἐὰν ἔχῃς λοιπὸν καθαρὰν τὴν συνείδησιν ἔχεις διαρκῶς ἐορτήν, ἐφ' ὅσον θά χαίρῃς ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καθὼς, ἐὰν σοι λείπη ἢ πεποίθησις τῆς συνειδήσεως καὶ ἐὰν μύρια ἐορταὶ καὶ ἐορτάσιμοι ὀμηγύρεις ὑπάρχωσι, δὲν θά δυνηθῆς νὰ φανῆς ἄλλως ἢ ὡς πενθῶν. «Ἡμέρας παρατηρεῖν λέγει ὁ Ἅγιος Πατήρ, δὲν εἶναι χριστιανικὴ σοφία, ἀλλ' ἐθνικὴ πλάνη». Ἄλλοι θεωροῦν τὸ κρώξιμον τῆς κουκουβάγιας ὡς προάγγελον θανάτου καθὼς καὶ τὸ οὐρλιασμα τῶν σκύλων. Πολλοὶ δεισιδαίμονες παρατηροῦν ὠρισμένους συμπτώσεις τὰς ὁποίας σχετίζουσι μὲ ὠρισμένα πρόσωπα καὶ γενικεύουσι οὕτω τὴν γνώμην των περὶ αὐτῶν ὡς φορέων κακῶν. Τὸ τοιοῦτον κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, εἶναι σατανικόν. Διότι οὐχὶ ἡ συνάντησις ἐνὸς ἀνθρώπου δύναται νὰ σοι προξενήσῃ κακὴν ἡμέραν, ἀλλὰ μόνον ὁ ἐν ἀμαρτίαις βίος. Ὅταν λοιπὸν ἐξέρχεσαι ἐκ τῆς οἰκίας ἀπὸ ἐνὸς μόνον φυλάττου, ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ σε συναντήσῃ ἡ ἀμαρτία. Αὕτη εἶναι ἢ εἰς τὴν ἀπώλειαν δελεάζουσα ἡμᾶς, ἄνευ αὐτῆς οὐδόλως δύναται νὰ μᾶς βλάβῃ ὁ Σατανᾶς. Ὁ Θεὸς σέ διατάσσει νὰ γαπᾶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ σὺ ἀποφύγεις ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος οὐδὲ ἅπαξ σέ ἐπείραξε. Διὰ τοῦτο

έν διαρκεί διατελοῦντες, ὡς εἶπομεν, οἱ δεισιδαίμονες προσοχῆ τῶν τοιούτων πραγμάτων, περιπίπτουσι πολλάκις εἰς ἀπόγνωσιν καὶ οὕτω γίνονται τελείως ἀνίκανοι νὰ ἀντιδράσωσιν κατὰ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτοὺς διαφόρων κακῶν.

Τὴν δεισιδαιμονίαν κατεδίκαζον καὶ οἱ ἀρχαῖοι σοφοί, οἵτινες θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς ὀλέθριον εἰς τὰς πολιτείας καὶ δὴ ὀλεθριωτέραν καὶ αὐτῆς τῆς ἀθεΐας πολλάκις. Ἡ δεισιδαιμονία εἶναι αἰτία τῆς ἀθεΐας, διότι ὡς ἄριστα παρετήρησεν ὁ Πλούταρχος πολλοὶ ἔγιναν ἄθεοι ὄχι δι' ἐλαττώματα οἰαδῆποτε, τὰ ὁποῖα παρετήρησαν ἐν τῇ δημιουργίᾳ, ἀλλὰ διὰ τὰ καταγέλαστα τῆς δεισιδαιμονίας ἔργα καὶ πάθη.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀπιστία καθὼς καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἄγνοια ὀδηγοῦν εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν.

Ἡ θρησκεία ἡμῶν δεχομένη Θεὸν ὅστις κυβερνᾷ πανσόφως τὸν κόσμον καὶ προνοεῖ ὄχι μόνον γενικῶς ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερος δι' ἅπαντα τὰ δημιουργήματά του ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα, λογικά τε καὶ ἄλογα ἀντιτίθεται πρὸς τὴν δεισιδαιμονίαν τὴν ὁποῖαν καὶ καταδικάζει ἀπολύτως. Ἡ δεισιδαιμονία ἔχει ἐσφαλμένην περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ ἰδέαν καὶ ἀπορρίπτει γενικῶς πάσας τὰς περὶ θείας προνοίας διδασκαλίας τοῦ χριστιανισμοῦ, ὑφ' οἰασδῆποτε καὶ ἂν ἐμφανίζωνται αὗται μορφάς. Διδάσκουσα ἡ ἡμετέρα θρησκεία, ὅτι τὸ σύμπαν ὄχι μόνον ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι παντοδυνάμως συντηρεῖται ἐν τῇ ὑπάρξει του καὶ πανσόφως κυβερνᾶται ὑπ' αὐτοῦ πρὸς πραγμάτων του ὃν θέλει σκοποῦ, συναποδέχεται φυσικῶς καὶ ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενον γίνεται τῇ θελήσει καὶ εὐδοκίᾳ ἢ τῇ ἀδείᾳ καὶ παραχωρήσει τοῦ Παντοδυναμοῦ καὶ Πανσόφου Θεοῦ.

Συνεπῶς ἡ δεισιδαιμονία δὲν εἶναι ἀνεκτὴ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ στάσις αὐτοῦ καθωρίσθη ὡς εἶδομεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὡς στάσις καταργήσεως τῶν λειψάνων τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας καὶ κατεδικάσθη ὑφ' ὅλων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐχομεν καθῆκον νὰ ἀποδοκιμάζωμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοὶ τὰς τοιαύτας ἐκδηλώσεις καὶ νὰ φροντίζωμεν μόνον νὰ εἴμεθα ἠνωμένοι μετὰ τοῦ Χριστοῦ ὁπότε οὐδεμία δύναμις δαιμονικὴ δύναται νὰ ἐπιδράσῃ κακῶς ἐπὶ τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς. Ἡ πίστις πρὸς τὸν Σωτῆρα ἢ δι' ἔργων ἐκδηλουμένη δύναται νὰ παλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον παντὸς δεισιδαίμονος φό-

βου καὶ ἀδιατάρακτον καὶ διαρκῆ νὰ παράσχη εἰς αὐτὸν ψυχικὴν ἡρεμίαν καὶ γαλήνην ἐνθυμούμενον ὅτι ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸν Θεὸν καὶ πᾶσαν καταβάλλει προσπάθειαν νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν εὐάρεστος, τότε ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἔχη τοὺς μωροὺς καὶ ἀνοήτους φόβους, οἱ ὅποιοι ταραττοῦσι καὶ δυστυχεῖς καθιστῶσι τοὺς δεισιδαίμονας, ἀλλὰ τὸναντίον, πρὸς τῇ ἀδιατάρακτῳ καὶ διαρκεῖ ψυχικῇ γαλήνῃ, θὰ ἔχη συγχρόνως καὶ πᾶσαν ἀγαθὴν ἐλπίδα καὶ θὰ πιστεύῃ ἀκραδάντως, ὅτι «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν».

«Ο ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

ΚΩΝ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑ
Θεολόγου Καθηγητοῦ

“Ομοιος ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἀδύνατο ὄστρακο, ποῦ σέρνεται στ’ ἀμουδερὰ θαλάσσια βάθη, ἀναζητᾷ κάποιον βράχο γιὰ νὰ προσκολληθῆ ἑπάνω του καὶ νᾶβρη κοντὰ του τὸ ἀπαραίτητο αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας.

Καὶ βλέπει κανεὶς μέσα στὸν ἀστείρευτο ὠκεανὸ τῆς ζωῆς νάναδεύονται ἀνήσυχα τὰ ὄστρακα — ἄνθρωποι καὶ νάγωνίζονται γιὰ νὰ ριζώσουν σὲ κάποιον βράχο ἀκλόνητο. Κι’ ἄλλοι ἀπ’ ἐδῶ ἀγωνίζονται νὰ στηριχθοῦν ἑπάνω στὸ βράχο τοῦ χρήματος καὶ ματώνονται ὥσπου νὰ τρυπώσουν μέσα σὲ κάποια ἀσφαλῆ ῥωγμὴ του. Ἄλλοι ἀπ’ ἐκεῖ ἰδρωκοποῦν καὶ βασανίζονται γιὰ νὰ σκαρφαλώσουν στὸν ψηλὸ μὰ ὀλισθηρὸ βράχο τῶν μεγάλων ἀξιωματῶν. Κι’ ἄλλοι παρέκει ἐλίσσονται σᾶν τὸ σαλίγγαρο καὶ σαληώνουν μὲ τὶς συχαμερές τους κολακεῖες τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, γιὰ νὰ κολλήσουν καὶ στηριχθοῦν ἑπάνω στὴ γνωριμία καὶ τὴν ἰσχυρὴ προστασία τους.

Οἱ βράχοι, λοιπόν, αὐτοὶ τοῦ χρήματος, τῶν ἀξιωματῶν καὶ τῶν γνωριμιῶν θεωροῦνται τὰ ἀσφαλῆ καταφύγια. Τὸ ἀσάλευτο καὶ ἀμετακίνητο ἀπ’ τὰ κύματα τῆς ζωῆς ἀποκούμπι τοῦ βίου.

Ἄλλ’ ἔρχονται ὁμως στιγμές, ποῦ τὸν ὠκεανὸ τῆς ζωῆς δὲν τὸν τaráσσουν μονάχα κύματα, ἀλλὰ τὸν ἀναστατώνουν καὶ ἀναμοχλεύουν τὰ ἔγκατά του βίαιες κι’ ἀπρόβλεπτες καταιγίδες, Μερικὰ ἀνερμήνευτα κι’ ἀπροσδόκητα ρεύματα, ποῦ συγκλονίζουν καὶ ἀνατρέπουν τοὺς κυματοθραῦστες καὶ καταποντίζουν τοὺς βράχους τῆς ἀσφαλείας. Εἶναι οἱ ἀναπόφευκτες παλίρροιες τοῦ βίου ποῦ φέρνουν ἀναστατώσεις καὶ δημιουργοῦν κοσμογονίες.

Καὶ νά! Τώρα μία ἄμπωτις παρασύρει τὸ βαθύπλουτο στὰ χάη τῆς φτώχειας, τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ κάθε ὑλικὸ ἀγαθό, τοῦ ἀφαιρεῖ κάθε οἰκονομικὴ ἱκμάδα καὶ σᾶν τελευταῖο ἐφόδιο τοῦ προσφέρει τὸ ῥαβδί τοῦ ψωμοζήτη.

“Υστερα πάλι μιὰ πλήμμουρα ἀνατρέπει ἀξιωματοῦχο μαζὶ μὲ τὴν παρασιτικὴ συνοδεία του καὶ τὸν ἐκβράζει κατόπιν στ’ ἀκρογιάλι τῆς ζωῆς ἓνα πτώμα ἀληθινό, χωρὶς δόξα, δίχως κλέος καὶ τιμὴ.

Κανέννας λοιπὸν ἀπ’ τοὺς βράχους αὐτοὺς δὲν μπορεῖ νὰ νανθέξῃ στὶς ἀπρόβλεπτες πλὴν βέβαιες παλίρροιες τοῦ βίου.

Κανένα ἀπ’ τὰ στηρίγματα αὐτά, ποὺ λέγονται εἴτε χρῆμα εἴτε κοσμικὴ ἰσχὺς, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ἀμετάθετο μέσα στὸν ὠκεανὸ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Γιατὶ τὰ στηρίγματα αὐτά δὲν εἶναι βράχοι ἀληθινοὶ ἀλλὰ παγόβουνα φανταχτερὰ καταδικασμένα σὲ διάλυσι ὅταν ἔλθουν σ’ ἐπαφὴ μὲ τὸ πῦρ τῆς δοκιμασίας.

Μὰ ὅσο ὅμως τὰ στηρίγματα, οἱ βράχοι αὐτοὶ γκρεμίζονται, σβυοῦνται, λυώνουν, τόσο ἡ ἀγωνία ἀποκορυφώνεται καὶ ἔντρομος ὁ θαλασσοπόρος τοῦ βίου ἀνερευνᾷ τὸν ὀρίζοντα γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ κάποιον βράχο, ποὺ νὰ μὴν ἀντέχῃ μονάχα στὰ εἰρηνικὰ χάδια τῶν κυμάτων καὶ στὰ δροσερὰ φιλιὰ τοῦ μαϊστραλιοῦ, ἀλλὰ καὶ στὶς ἄγριες ἀνεμοθύελλες καὶ στὰ μανιασμένα ἀστροπελέκια τοῦ βίου. Σ’ ἓνα τέτοιο βράχο ἐπάνω, ποθεῖ νὰ στήσῃ τὴν σκηνὴ του καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ μέλλον του.

Μὰ αὐτὸ τὸ βράχο ὅσο ἐπίμονα καὶ νοσταλγικὰ κι’ ἂν τὸν ἀναζήτησε ὁ ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε νὰ τὸν βρῇ καὶ δὲν θὰ τὸν εὔρισκε ποτέ, ἂν δὲν τοῦ τὸν ἔδειχνε κάποιος ἄλλος. Κἀποῖος ὑπεράνθρωπος. Κι’ αὐτὰς εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ποὺ στερηώνει μέσα στὴ θάλασσα τοῦ βίου ἓναν καινούργιο βράχο, πραγματικῆς ἀσφαλείας. Ἀπ’ τὸ περίφημο ὄρος τῶν Μακαρισμῶν ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ βουερὸ πόντο τῆς ζωῆς καὶ εἶδε ἐκεῖ τὴν μυρμηκιά τῶν ποντοπόρων τῆς νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν ἀσφάλειά τους καὶ νὰ οἰκοδομοῦν τὴ ζωὴ τους ἐπάνω σὲ εὐτελεῖς καρυδότσουφλες, ποὺ τὶς ἀρπάζουν τὰ κύματα.

Κι’ ἀπὸ ’κεῖ ψηλά, ἀπ’ τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ρίχνει στὸ πέλαγος τοῦ βίου μας μιὰ καινούργια ἄγκυρα ὁ Χριστὸς καὶ θεμελιώνει ἓνα νέο ἀληθινὸ βράχο. Τὸν πελώριο βράχο τῆς θείας Προνοίας! Εἶναι καινούργια διδαχὴ μὲ τὴν ὁποία ὑποδεικνύει στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀσφαλῆ ἄγκυρα, ποὺ ὅσο σφιχτότερα δεθῇ κανεὶς ἐπάνω τῆς μετ’ τ’ ἀτσαλένια σχοινιά τῆς πίστεως, τόσο ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ἡρεμία τῆς ζωῆς θᾶναι πληρότερη καὶ τελειότερη.

«Μὴ μεριμνᾶτε—παραγγέλλει—τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ

τί πίνετε». Μὴ ἀγωνιάτε! Μὴν ἰδροκοπάτε! Μὴ ματώνεσθε γιὰ ν' ἀναρριχηθῆτε στοὺς αἰχμηροὺς αὐτοὺς, βράχους, γιὰτὶ δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς. Εἶναι ρευστοὶ σὰν τὰ θαλάσσια ρεύματα. Λεπτοφυεῖς σὰν τὰ φύκια. Ἄστατοι σὰν τὸν ἄνεμο. Ἐὰν λοιπὸν, ποθῆτε ἀσφάλεια στὴ ζωὴ σας, στηριχθῆτε ἐπάνω στὸ μόνον ἀσάλευτο βράχο, στὸ βράχο τῆς θείας Προνοίας. «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν».

«Ζητεῖτε πρῶτον». Τί ; Ὁ.τι τὰ φτωχὰ πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὰ ταπεινὰ κρινολούλουδα τοῦ ἀγροῦ, ποὺ ἀνθίζουν δειλὰ τὸ πρωῖ καὶ ξεφυχοῦν ἡρεμα τὸ δεῖλι. Ἡ φίλεργη μ' ἀμέριμνη ζωὴ τους χαράσσει τὴν ἄριστη πορεία στὸ βίον τοῦ ἀνθρώπου. «Ἐμβλέψατε—λοιπὸν—εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ», καὶ «καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει».

Ἀλήθεια! Πόση γαλήνη καὶ ἡρεμία δὲν θᾶχε νὰ διδάξη τὸ ζωικὸ καὶ φυτικὸ βασίλειον τὸν ἄστατον κ' ἀνήσυχον βασιλέα τῆς κτίσεως! Πόσο θὰ τοῦ τόνωνε τὴν πίστη καὶ θὰ τοῦ ἐξέθρεφε τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τὴν θείαν Πρόνοιαν! «Ἄν συναντοῦσα—ἔλεγε—ὁ Λατρεῖγ ὁ ἐπικληθεὶς πρίγκηψ τῆς Γαλλικῆς Ἐντομολογίας—ἂν συναντοῦσα ἀποστόλους τῆς ἀθείας καὶ ἐχθροὺς τῆς θείας Προνοίας θὰ τοὺς ἔλεγα: Πλησιάσατε τὴν κυψέλη αὐτὴ καὶ ἐξηγήσατέ μας ὅλα αὐτὰ τὰ μυστήρια μὲ τὰ συστήματά σας, ὅσοι δέχεσθε τὴν Τύχην ἢ ἐπικαλεῖσθε νόμους, χωρὶς ν' ἀναγνωρίζετε καὶ Ἐπέρτατον Νομοθέτην. Οἱ νόμοι, ποὺ διέπουν τὴν Κοινωνίαν τῶν ἐντόμων, σχηματίζουν ἓνα σύστημα συνυφασμένον μὲ τὴ βαθύτερη σοφία, γι' αὐτὸ ἡ σκέψι μου ἀνυψοῦται μὲ εὐλάβεια θρησκευτικὴ πρὸς τὸν αἰώνιον Νοῦν».

Ὁλόκληρη λοιπὸν ἡ φύσις καλεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Σισύφειον λίθον τῆς ἀγωνιώδους μερίμνης καὶ ν' ἀγκυροβολήσῃ στὸ ἀκύμαντον λιμάνιν τῆς θείας Προνοίας...

Σ' ἓνα μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας διατηροῦνται δύο περίφημοι ζωγραφικοὶ πίνακες. Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς παριστάνει μιὰ φουρτουνιασμένη θάλασσα ποὺ ἀνάμεσά της ἓνας ναυαγός, στηριγμένος ἐπάνω σ' ἓνα σπασμένον κουπί, παλαίει ἀπεγνωσμένα μὲ τὰ λυσσασμένα κύματα. Οἱ δυνάμεις τὸν ἔχουν ἐγκαταλείψει. Ἡ ὠχράδα τοῦ θανάτου ἔχει ἐκχυθῆ στὸ πρόσωπόν του κ' ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ βρῆ ἀσφαλῶς μνήμα στὸν ὑγρὸ βυθόν.

Ὁ ἄλλος πίναξ παριστάνει ἐπίσης ἓναν ὠκεανὸ φουρτου-

νιασμένο καὶ πολυτάραχο. Στὴ μέση ὅμως τοῦ ὠκεανοῦ ὑπάρχει ἕνας τεράστιος βράχος, κ' ἐπάνω σ' αὐτὸν μιὰ περισσότερὰ ἔχει χτίσει τὴ φωληά της. Καὶ παρατηρεῖ ἀτάραχη τὴν ἀνεμοζάλη, ποὺ μαίνεται γύρω της, γιατί ξέρει πῶς εἶναι στηριγμένη ἐπάνω σ' ἕνα βράχο, ποὺ κανένα κύμα καὶ καμμιὰ θύελλα δὲν θὰ μπορέση νὰ τὸν σαλεύση.

Αὐτὲς οἱ δυὸ εἰκόνες παριστάνουν ἀνάγλυφα τὶς δυὸ κατηγορίες τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πρῶτοι, στηριγμένοι σὲ κ᾿ποια ἀδύνατη σχεδία, δέρνονται ἀκατάπαυστα μέσα στὴ μαύρη θάλασσα τῆς ζωῆς, ὥσπου νὰ ξωκείλουν καὶ συντριβοῦν.

Οἱ δεῦτεροι, ἐφωδιασμένοι μὲ τὰ φτερά τῆς πίστεως, περιστέρια οὐρανοδρόμα, ἔχουν χτίσει τὴν φωληά τους κ' ἔχουν στηρίξει τὴ ζωὴ τους ἐπάνω στὸν ἀκλόνητο βράχο τῆς θείας Προνοίας. Καὶ περιφρονοῦν τὰ κύματα. Καὶ μένουν ἀκλόνητοι στὶς καταιγίδες. Καὶ διατηροῦνται ψυχραῖμοι στὶς περιπέτειες τῆς ζωῆς, γιατί ἐθεμελίωσαν τὴν «οἰκίαν» αὐτῶν «ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε θεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν»

Η ΕΠΟΥΡΑΝΙΟΣ ΣΚΗΝΗ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐωρτάσθη καὶ πάλιν ἐφέτος ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Χριστιανικὸν κόσμον ἡ ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδόθη ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ ἐκφράσουν ὅλην τὴν ἀφοσίωσιν καὶ εὐλάβειαν αὐτῶν πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἀφοσίωσις αὐτῆ τοῦ χριστεπωνύμου πληρῶτος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ εὐλάβεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐξεδηλώθη ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἰδρύσεως τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία πολλάκις τοῦ ἔτους καθιέρωσεν ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, περίξ τοῦ σεπτοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου, εἰς μνήμην διαφόρων γεγονότων λαβόντων χώραν κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν διαφόρων θαυμάτων της, πρὸς τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητάς της.

Καὶ εἶναι δικαιολογημένη ἡ εὐλάβεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ στὸ ἁγιασμένο πρόσωπο τῆς Θεοτόκου. διότι δὲν εἶναι ἡ πρώτη, οὔτε ἡ δευτέρα ἐπίσκεψις τῆς θαυματουργοῦ προστασίας αὐτῆς πρὸς αὐτόν. Πλειστάκις ἡ Μεγαλόχαρη ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ πολλάκις ἡ ὑπερμάχος Στρατηγὸς ἐλύτρωσε τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν ἐκ κινδύνων φοβερῶν, ἐπιδρομῶν βαρβάρων, παντοίων ἀσθενειῶν καὶ πάσης κακώσεως. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ φιλολογία καὶ ἡ ὑψηλὴ αὐτῆς ὑμνωδία, γέμουσιν ὑμνωδίων εὐχαριστηρίων, παλαιότερων καὶ νεωτέρων ἐποχῶν τοιούτων.

Τόσον εἰς τοὺς χρόνους τοὺς παληοὺς, ὅσον καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους τοιοῦτους, εἰς τοὺς κινδύνους της, ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ, ὅσάκις μετὰ πίστεως κατέφυγεν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου εὐρήκεν αὐτήν, ἄρωγὸν εἰς τὰς ἀνάγκας της καὶ λυτρωτὴν εἰς τοὺς πόνους της.

Δὲν λησμονοῦμεν τὴν ἱστορικὴν τοῦ Βυζαντίου θαυματουργικὴν ἐπέμβασιν τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλύτρωσεν Αὕτη τὴν πόλιν τῶν ὀνειρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἀβάρων.

Δὲν λησμονοῦμεν καὶ τὴν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐπέμβασίν της, ὅποτε διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ Γέρου τοῦ Μωρηᾶ ἐθαυματούργησε καὶ πάλιν συντρίψασα τὴν πολυάριθμον στρατιὰν τοῦ Δράμαλη. Ἄλλὰ καὶ ποῖος θὰ λησμονήσῃ τὴν προστασίαν καὶ τὰ θαύματα ποὺ ἐπετέλεσε κατὰ τὸ νέον ἔπος τῆς Ἀλβανίας, ἡ Παναγία μας, διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς προσευχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς!

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀσέβεια μιᾶς ἀνάνδρου χώρας, προσέβαλλε τὴν πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, διὰ τοῦ τορπιλλισμοῦ τῆς «Ἑλλης», ἥτις εὗρισκετο στὴ μεγάλη γιορτὴ τῆς Μεγαλόχαρης στολισμένη, ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ, πληγεῖσα ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν ἀπὸ τὴν Παναγίαν. Καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον αὕτη ὑπούλως καὶ ἀνάνδρως ἐκήρυσσεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς διεισδύσεως τῶν στρατευμάτων της ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐδαφῶν, ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ σύσσωμος ἐζήτησε, διὰ τῶν προσευχῶν της τὴν ἐπέμβασιν τῆς Παναγίας. Αὕτη εἰσακούσασα τὴν δικαίαν προσευχὴν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐδικαίωσε τὸν ἀγῶνά της. Προπορευομένη εἰς τὸν πόλεμον καὶ θεωμένη πολλακίς ὑπὸ τῶν πολεμιστῶν μας, ὡς νέφος ἐν εἰκόνι, ὡς ἀστραπὴ δεικνύουσα τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, καὶ ὑπὸ ποικίλας ἄλλας μορφὰς στὸν ἄνισο ἀγῶνα μας, ἔκαμε νὰ ἀνανεωθῇ ἡ νίκη τοῦ Δαβὶδ κατὰ τοῦ Γολιάθ καὶ τοῦ μ. Δημητρίου κατὰ τοῦ Λυαίου. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἄνευ προηγουμένου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, Χιτλερικῆς βίας, ποιὸς σὰς ἔσωσε; Καὶ πάλιν ἡ Παναγία.

Γονατισμένη, πικραμμένη ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἀπὸ τὸν φοβερὸν κατακτητὴν, πονεμένη ἡ Ἑλληνικὴ καρδιὰ καὶ ματωμένη, ἀπὸ τὰ ἄνδρα κτυπήματα τῶν Οὐννων, ἀπὸ τὰς σφαγὰς, τὰς φυλακίσεις, τοὺς μπλόκους, τὴν πείνα καὶ τὰ παντοῖα δεινὰ ἅτινα συνεσώρευσε ἡ κακία τοῦ Χιτλερισμοῦ στὴν Ἑλληνικὴ Γῆ, προσηύχετο καὶ ἐπότιζε, μαζὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν ἐκτελουμένων καὶ μὲ τὰ δάκρυά της τὸ ἑλληνικὸ χῶμα, καταφεύγουσα πάντοτε εἰς τὴν μεγάλην μεσίτριαν τοῦ κόσμου, τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ θαῦμα συνετελέσθη. Ὁ Μέγας Θεὸς ἐκόλωσε τὰς ἡμέρας τῆς δυστυχίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠυδόκησεν ἡ Ἑλλὰς νὰ πελευθερωθῇ. Αὕτη δὲ ἡ ἰδίᾳ εἶναι ἐκείνη πρὸς τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὴν σημερινὴν δοκιμασίαν ἀποβλέπομεν ἐλπίζοντες ὅτι καὶ πάλι θὰ δώσῃ στὸ πολυβασανισμένο Ἔθνος μας

τὴν νίκην ἔναντι ὅλων τῶν ἐπιβουλῶν καὶ τὴν εἰρήνην.

Ἀληθῶς μεγάλη καὶ ἐξαιρετικὴ ἀπεδείχθη, ἐξ ὅλων τῶν Ἐθνῶν, ἢ εἰς τὸ ἡμέτερον Ἔθνος προστασία τῆς Θεοτόκου. Διατί δὲ αὕτη; Διότι ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν εὐλαβῆς καὶ εὐγενικῆ. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐλάτρευσε τὸν Υἱὸν τῆς Θεοτόκου τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν μας, πιστῶς, καὶ ἐτίμησε τὴν Ἁγίαν αὐτοῦ Μητέρα δεόντως. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐχρησίμευσεν ὡς αὐλαξ, ἵνα διοχετεύσῃ τὸν Χριστιανισμόν εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ μετέδωκεν, ὁμοίως, τὸν πολιτισμὸν εἰς αὐτὰ καὶ οὐδέποτε ἔκαμε πολέμους κατακτητικούς.

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν γεγονότων τούτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ Ἐθνικά μας θαύματα, πόσα θαύματα τῆς Παναγίας μας δὲν ἔχει νὰ διηγηθῆ κεχωρισμένως καὶ μία ἐκάστη χριστιανικὴ ψυχὴ; Πόσας ἰάσεις ἀσθενῶν; Πόσα θαύματα ἠθικά, μεταβολὰς ἀμαρτωλῶν... δὲν ἔχει νὰ διηγηθῆ το σύνολον τῶν χριστιανῶν, οἵτινες μετὰ πίστεως καταφεύγουν εἰς τὴν ἄμαχον προστασίαν τῆς Θεοτόκου;

Ἀλλὰ ποῦ τὰ θαύματα καὶ πότε; Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει πίστις καὶ ψυχικὴ καθαρότης. Αἱ ψυχαί, αἱ ὁποῖοι ἐπικαλοῦνται τὴν προστασίαν καὶ βοήθειαν τῆς Θεοτόκου, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τοῦ ποθουμένου τὴν ἐκπλήρωσιν, πρέπει νὰ ἔχουν θερμὴν πίστιν καὶ ψυχικὴν καὶ σωματικὴν καθαρότητα, διότι καὶ ἡ ἰδιαιτέρα τιμὴ καὶ χάρις, διὰ τῆς ὁποίας ἐτιμήθη καὶ ἐχαριτώθη, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ Παναγία μας καὶ ἠξιώθη νὰ γίνῃ Μητέρα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ νὰ δοξάζεται εἰς τοὺς αἰῶνας, ὀφείλεται εἰς τὴν καθαρότητα καὶ ἀγνότητά της τὴν μεγάλην, εἰς τὴν πίστιν αὐτῆς, τὴν θερμὴν ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς μεγάλης ἀρετῆς τῆς ταπεινοφροσύνης, ἢ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν Μητέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν.

Ἐμπρός, λοιπόν, εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ καὶ θαυμασταὶ τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου, μὲ τὰς ἄνω ἀρετὰς κεκοσμημένοι πάντοτε, ὡς προσευχώμεθα ἐνώπιόν της, γονυπετεῖς πάντες οἱ πονεμένοι καὶ ἀμαρτωλοί, ἵνα τὴν ἔχωμεν μεσίτριαν πρὸς τὸν Μέγαν Υἱὸν της, τὸν λυτρωτὴν μας καὶ Θεόν, ὅπως λυτρωθῶμεν πάντες ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ περιστάσεως.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1) Ἀντὶ Προλόγου	3
2) Ὀμιλία πρὸς τὸν Λαόν, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δαμασκηνοῦ	5
3) Ὁ Κοινωνικὸς χαρακτήρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, Βασιλείου Βέλλα, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου	8
4) Ἡ ἔλευσις τοῦ Θείου Λυτρωτοῦ, Ἀρχιμ. Νικολάου Καλορρίζου	12
5) Χριστιανισμὸς καὶ αἰωνιότης (Σκέψεις ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει) Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Ἀσημακοπούλου	16
6) Τὸ «Μέγα Φῶς», Ἐπισκόπου Ταλαντίου Βασιλείου	20
7) Ὁ Προορισμὸς τοῦ Ἀνθρώπου, Ἀρχιμ. Πολυκάρου Ἀνδρόνη	23
8) Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ὡς παράγων Πολιτισμοῦ, Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Παπουτσοπούλου	28
9) Ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἐργάτης, Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαϊάκη	32
10) Κεφάλαιον καὶ Ἔργασία ὑπὸ τὸ Φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, Κατηχητοῦ Ἀγγέλου Νησιώτου	37
11) Ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Τίκα	42
12) Χριστιανισμὸς καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη	47
13) Ἡ Χριστιανικὴ Οἰκογένεια, Ἀρχιμ. Τιμοθέου Ματθαϊάκη	52
14) Ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων, Πρωτοπρεσβ. Ἰωάννου Ἀδαμοπούλου	56
15) Ἡ σύγχρονος στροφὴ πρὸς τὸν Χριστόν, Ἀρχιμ. Φιλίππου Τσορβᾶ	60
16) Ὁ Χριστιανισμὸς ἐναντι τοῦ πλούτου, Πρωθιερέως Λουκᾶ Παπαναστασίου	64
17) Ἡ περὶ ἠθικῆς ἀντίληψις τοῦ Χριστιανισμοῦ, Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδοῦ	68
18) Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς, Ἀρχιμ. Εὐτυχίου Παπαγιαννίδου	73
19) Χριστιανισμὸς καὶ δικαιοσύνη, Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Κοτζίᾶ	77

	Σελίς
20) Ἡ Ἀγάπη ἐν τῇ πράξει, Ἀρχιμ. Ἰωνᾶ Χρούση	81
21) Ἡ ἀξία τῆς ζωῆς κατὰ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν, Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Μιχαλᾶ	84
22) Ἡ γνῶσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου	89
23) Ἡ ἀπολυτρωτικὴ δύναμις τοῦ Ἐσταυρωμένου, Ἀρχιμ. Σπυρίδωνος Σταθάτου	93
24) Τὸ Κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως, Ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Παπαλουκά	97
25) Χριστιανοὶ Ἐπιστήμονες, Ἀρχιμ. Χρυσσοστόμου Γρηγοριάδου	101
26) Τὸ Παιδομάζωμα, Μητροπολίτου Καρυστίας Ἀνανίου	106
27) Ἡ Ἰσότης κατὰ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Χατζοπούλου	109
28) Πρέπει νὰ προσέχωμεν τὴν γλῶσσάν μας, Ἀρχιμ. Χρυσσοστόμου Γρηγοριάδου	113
29) Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας, Ἀρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου	118
30) Πεντηκοστή, Δημητρίου Κουϊμουτσοπούλου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου	124
31) Ὁμιλία, Δημητρίου Κουϊμουτσοπούλου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου	128
32) Ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, Μητροπολίτου Φιλίππων Χρυσσοστόμου	133
33) Ἐκκλησία καὶ ἐργάται, Μητροπολίτου Λαρίσσης Δωροθέου	136
34) Ἐκκλησία καὶ Ἀποστολικὴ Διακονία, Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου	140
35) Ἐκκλησία καὶ μεμορφωμένοι, Μητροπολίτου Λαρίσσης Δωροθέου	144
36) Ἐργασία καὶ Προσευχή, Μητροπολίτου Λαρίσσης Δωροθέου	148
37) Θρησκεία καὶ Ζωή, Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου	153
38) Ἐφαρμογαὶ τῆς Θρησκείας ἐν τῷ βίῳ, Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου	157
39) Ἐφαρμογαὶ τῆς Θρησκείας ἐν τῷ βίῳ, Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου	161
40) Ἐφαρμογαὶ τῆς Θρησκείας ἐν τῷ βίῳ, Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου	165

	<i>Σελίς</i>
41) Μήτηρ Θεοῦ, <i>Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου</i> .	169
42) Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, <i>Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου</i>	174
43) Σύζυγος καὶ Μήτηρ, <i>Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου</i>	179
44) Τὸ μυστικὸ τοῦ Εὐτυχισμένου Γάμου, <i>Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ</i>	183
45) Ἡ φιλοσοφικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, <i>Πρωθιερέως Ἰωάννου Α. Παπαδοπούλου</i>	187
46) Χριστιανισμὸς καὶ δεισιδαιμονίαι, <i>Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Μπόγδη</i>	190
47) Ὁ Βράχος τῆς ἀσφαλείας, <i>Κων. Κούρκουλα, Καθηγητοῦ</i>	194
48) Ἡ Ἐπουράνιος Σκηνή, <i>Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Ἀσημακοπούλου</i>	197
49) Πίναξ Περιεχομένων	201

Α' ΒΙΒΛΙΑ

- 1) 'Εκλογαί ἐκ τῶν 'Ελλήνων Πατέρων τῆς 'Εκκλησίας.
- 2) Tihamer Toth: Χριστιανική Πίστις καὶ 'Επιστήμη (κατὰ μετάφρασιν 'Ι. Παναγιωτίδου)
- 3) 'Απολογητικά τῶν Πατέρων τῶν πέντε πρώτων αἰώνων, κατ' ἐπιλογὴν Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου.
- 4) 'Αρχιμ. Τίτου Ματθαϊάκη: 'Ο 'Ιερεὺς ἀπέναντι τῶν ἐργατῶν.
- 5) Μητροπολίτου Κορινθίας Μιχαήλ: Θρησκεία καὶ διανόησις.
- 6) Μητροπολίτου Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως Χρυσσοστόμου: 'Ο 'Ιησοὺς Χριστὸς ὑπογραμμὸς ἠθικοῦ βίου.
- 7) 'Αρχιμ. Τιμοθέου Ματθαϊάκη: 'Απὸ τὴν Πηγὴν τοῦ Ζῶντος 'Υδατος.
- 8) Συμβολαὶ εἰς τὴν 'Ιερὰν 'Εξομολόγησιν.
- 9) Μητροπολίτου Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως Χρυσσοστόμου: Μελετήματα Α'.
- 10) Μητροπολίτου Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως Χρυσσοστόμου: Μελετήματα Β'.
- 11) Tihamer Toth: Οἱ νέοι καὶ τὸ ἄλκοὸλ (κατὰ μετάφρασιν 'Ι. Παναγιωτίδου).
- 12) Ν. Λούβαρι: Μεταξὺ δύο κόσμων.
- 13) 'Η 'Εκκλησία ἀπὸ Ραδιοφώνου.

Β' ΕΚΤΟΣ ΣΕΙΡΑΣ

Μητροπολίτου Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως Χρυσσοστόμου: Αἱ παραβολαὶ τοῦ Κυρίου.

Δ. Εὐσταθοπούλου: 'Ιερὰ 'Ιστορία τῆς Κ. Διαθήκης.

'Αναλυτικὸν Πρόγραμμα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος.

Γ' ΦΥΛΛΑΔΙΑ

Ἡ Φωνὴ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (Διανέμεται δωρεάν διὰ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων).

- α) Ὀλίγα χρυσᾶ λόγια σὲ μιὰ ἁμαρτωλή.
- β) Πρὸς τὸν τραυματίαν.
- γ) Χριστοῦγεννα στὴ φυλακὴ.
- δ) Ἐπίσημα ἔγγραφα κατὰ τῆς αἵρέσεως τῶν Χιλιαστῶν.
- ε) Χιλιασταὶ ἢ ψευδομάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά.
- στ) Ἀπὸ τὰ βασικὰ προβλήματα τῶν νέων.
- ζ) Στὸ μαχόμενο Ἑλληνόπουλο.
- η) Ἐν φυλακῇ ἤμην...
- θ) Παράδεισος στὴ φυλακὴ.
- ι) Νεότης καὶ εὐσέβεια.
- ια) Μιὰ ματιὰ στὸ μέλλον μας.
- ιβ) Αἱ περὶ Θεοῦ καὶ Χριστοῦ πλάναι τῶν Ψευδομαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά.
- ιγ) Περὶ Τοξικομανιῶν.

ΕΙΚΟΝΕΣ, ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΑΙ, ΠΑΙΔΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, located at the top of the page.

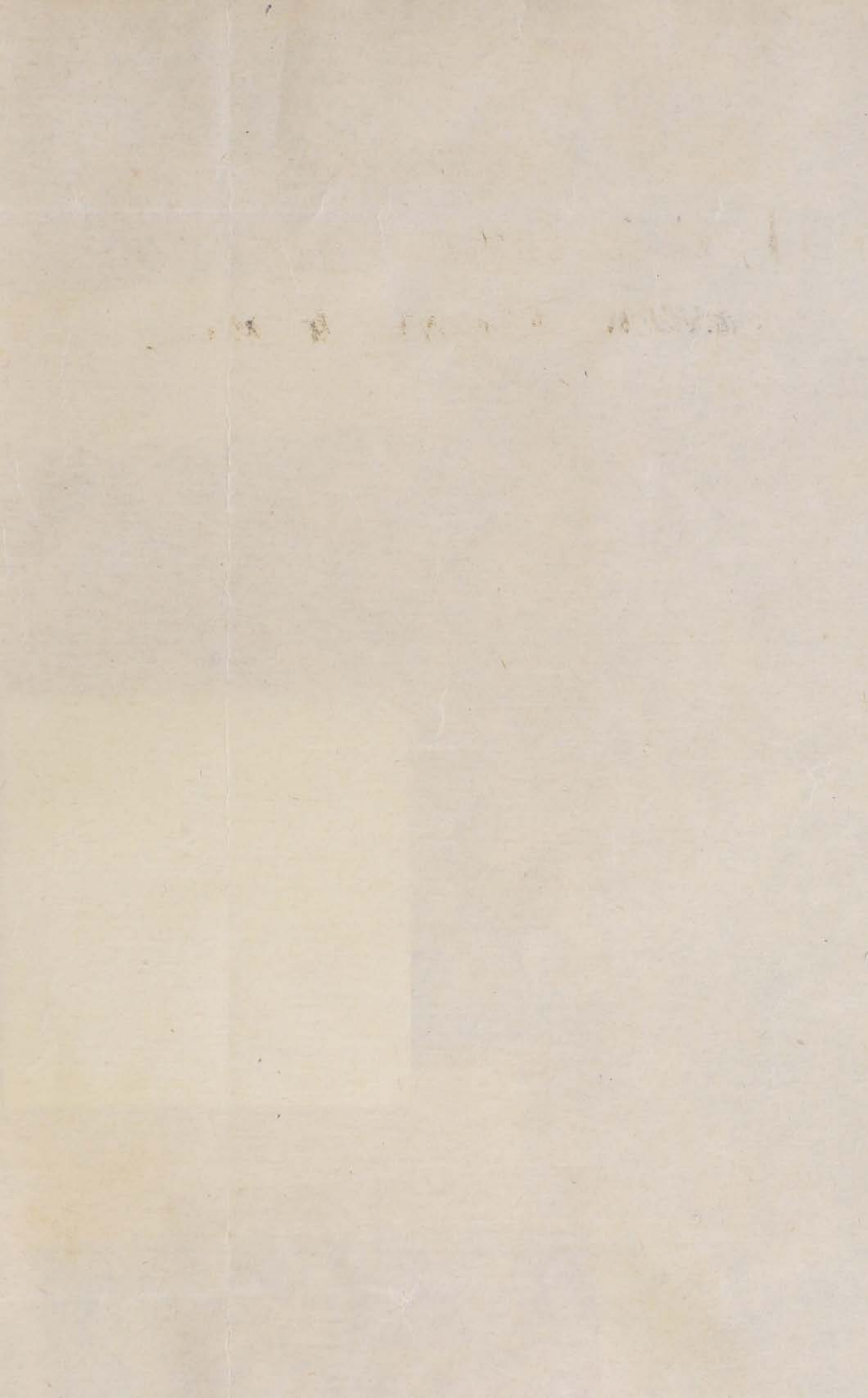
Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, located below the first line.

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, located below the second line.

Τὸ πρῶτον ἐξαρτῶμεν εἰς τὸν

ὄψιν εἰς τὴν λέξιον (καρὸ λέξιον)

Ἀδελφὸς Ἀγαθὸς λέξιον 30-1-59.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

005400027978

